

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

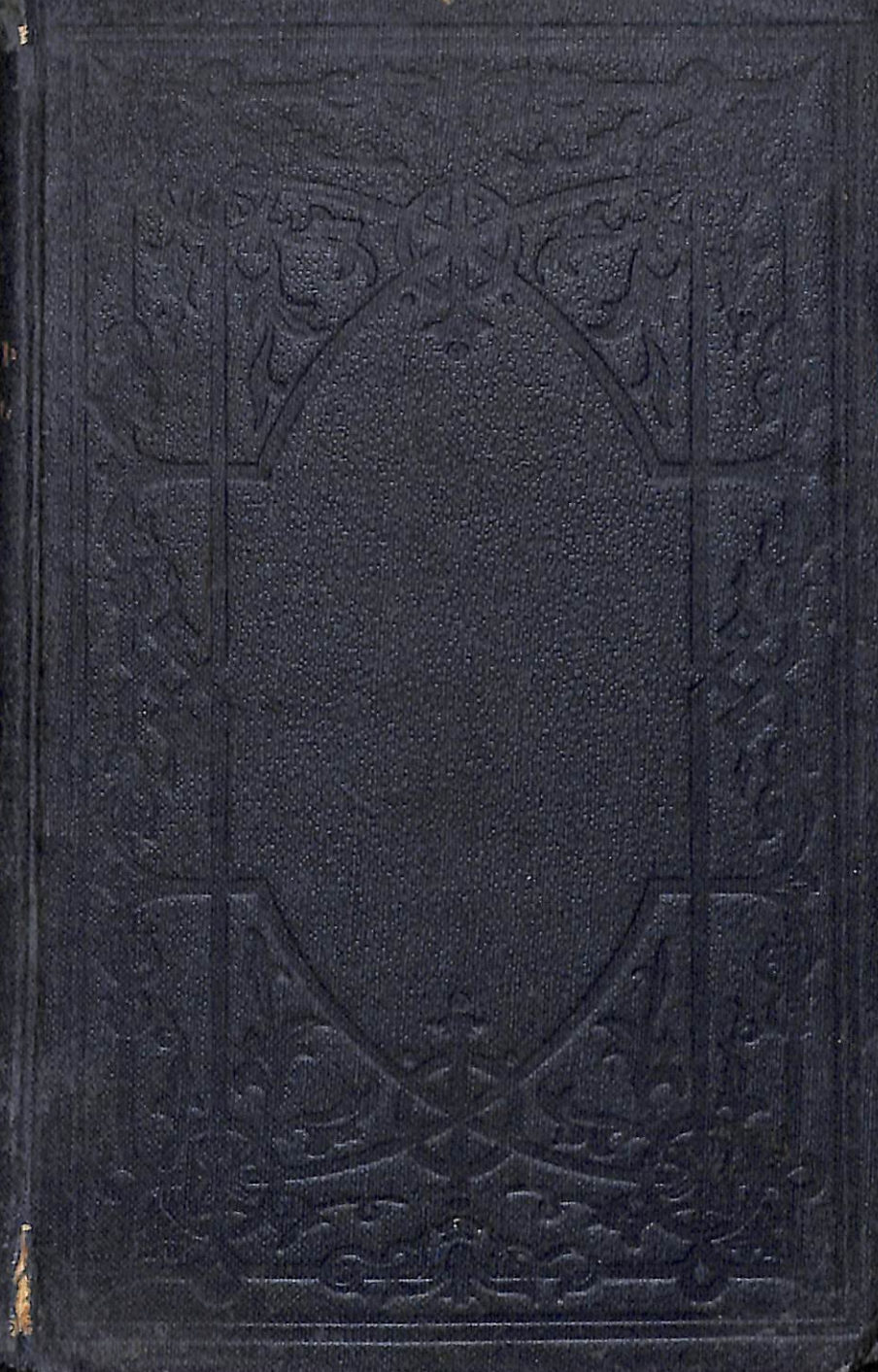
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

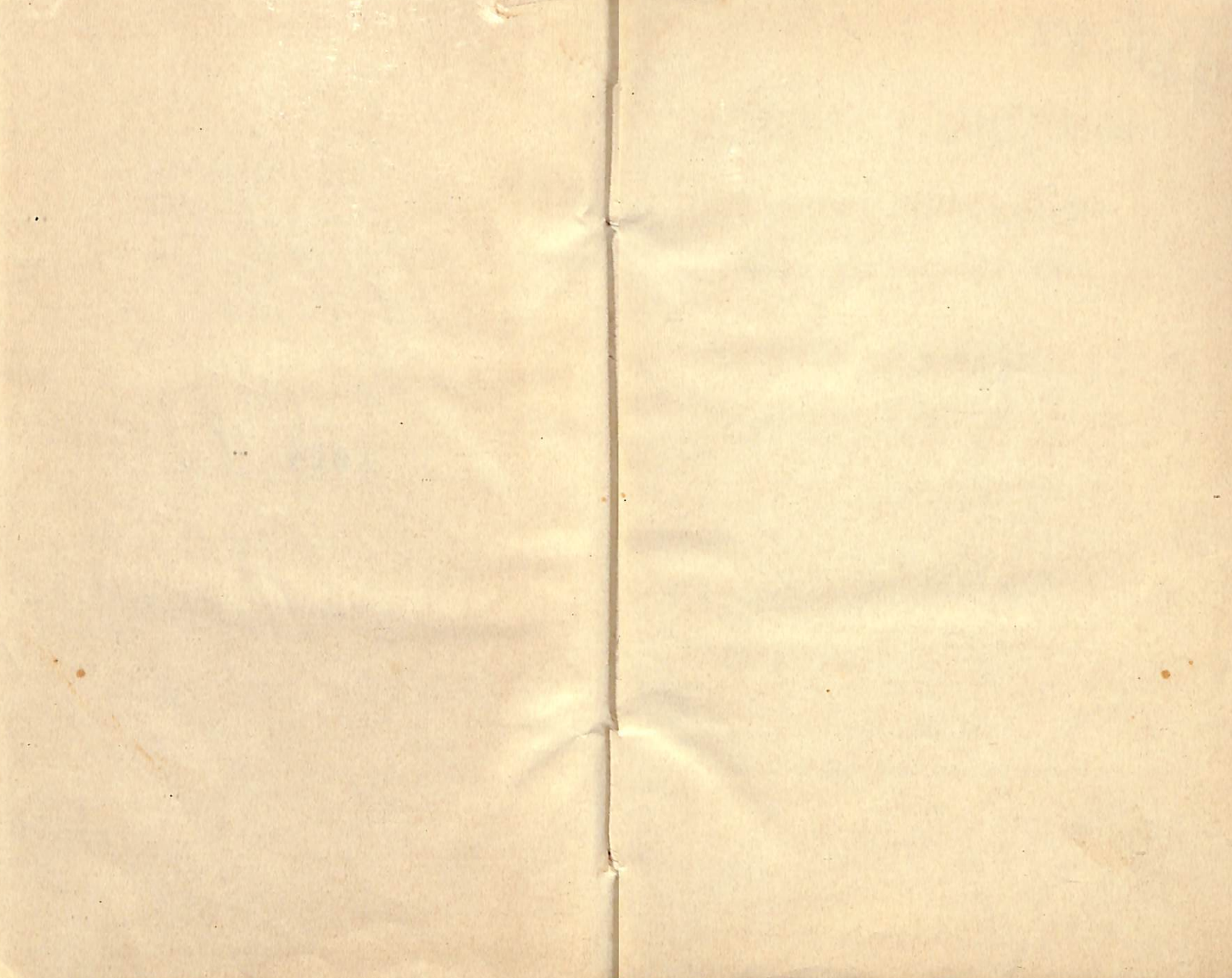
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2004

720-27

(801)

Մասեմագիտական Յանձնախումբ

Հ. Բ. Ը. Մ, - Հայկալ Փոստաբերդ 248

Նախաճառ *12-10/1*

ՄԻԻՐՇԻՏ Ի ԹԱԼԻՊԻՆ

ՔԻԹԱՊ Ը ՄՈՒԳԱՏՏԵՍԻ

ԱՆԿԱՄԱՂԱ ՄՈՒՎԼԵՆԷԹ ԻԶԻՆ

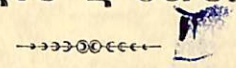
ՏՐ. ԱՆԿԸՍԸՆ

ԻՆԿԼԻԶՁՅԷ ԵԱԶՏԸՂԸ ԷՄԷՐԻՆ ՊԱՂԸ ԹԱ՛ՏԻԼԱԹ ՎԷ ԻՍԼԱՀԱԹԼԷ ԹԻԻՐՔՁԷՑԷ ԹԷՐՁԷՄԷՍԻ ՕԼՈՒՊ

ՄԷՍԱՐԻՖԻ ԱՄԷՐԻԳԱՆ ՄԻՍՈՆԷՐ ՇԻՐՔԷԹԻ ԹԱՐԱՖԸՆՏԱՆ ԹԷՍՎԻՑԷ ՕԼՈՒՆԱՐԱԳ

معارف عمومیہ نظارت جلیله سنک ۱۱ شعبان ۱۳۰۳ و ۳ مایس
۱۳۰۲ تاریخلی و ۲۲۳ نومرولی رخصتنامه سیله

ԳԸՄՄ Ը ՍԱՆԻ

ԻՍԹԱՆՊՈԼՏԱ

Ա. ՅԱԿՈՒ ՊՅՍՏԵՆՆ ՄԱԹՊԱՍՏԸՆԱ ԹԱՊ՛ ՕԼՈՒՆՄԸՆ ՏԸՐ

1888

ՊԱՊԼԱՐԸՆ ՖԻՆՐԻՍՐԻ

ԳԸՄՐ Ը ՍԱՆԻ

ՔԻԹԱՊ Ը ՄՈՒԳԱՏՏԷՍԻ ԹԵՇՔԻԼ ԷՏԷՆ ՄՈՒԽԹԷԼԻՖ
ՔԻԹԱՊԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՄԱ՛ԼԻԻՄԱԹ Ը ՄԱԽՍՈՒՍԷ

- Պերինճի պապ . Թեվրաթը թեշքիլ էտէն պէշ քեթապար 1 :
- Իքինճի պապ . Թեքվին քեթապընըն գըսմարը 12 . թարիի Ի խիգաթ 13 .
- Իւչիւնճիւ պապ . 'Ատէն պաղէսի 29 . Իւք վալիտէյ-նիմիդին կիւնաճա տիւշմէսի վէ դիւր-րէյէթլէրինին Ֆէսատա վարմասը 32 . Նուճ թուֆանը 35
- Տէօրտիւնճիւ պապ . Պէշինճի պապ . Նուճըն օղուլարը վէ անլէրին եեր եիւզիւնէ տաղըլմարը 42 :
- Ալթընճը պապ . Եէտինճի պապ . Ապրահամ վէ անըն հէտի 49 :
- Աէքիլինճի պապ . Խուրուճ քեթապը 53 :
- Տօգուզընճը պապ . Ալլաճ թարաֆընտան պէնի Իսրա-յէլէ Ի'թա օլունան շէրի'աթ , գավա-նիյն ու թա'լիմաթ 62 :
- Տօգուզընճը պապ . Լավիլիէր քեթապը 71 . Ա'տատ քեթապը 73 :
- Օնուճը պապ . Թէսնիյէ քեթապը 75 :
- Օն պերինճի պապ . 'Աճա ը 'Աթիգին թարիիէ միւթէ-'ալլըք քեթապարը 77 . Եէշու 'քեթապը 79 . Հաքիմլէր վէ րա'ուլթ քեթապարը 80 :
- Օն Իքինճի պապ . Միւլուք քեթապարը 82 . Մուսալի-լէրին էաղըլ թաշը 85 :
- Օն Իւչիւնճիւ պապ . Թեվրաթի քեթապարը 89 . 'Էգրա վէ Նէճէմեա քեթապարը 91 . Եսթէր քեթապը 96 :
- Օն տէօրտիւնճիւ պապ . 'Աճա ը 'Աթիգին շէր քեթապարը 97 :
- Օն պէշինճի պապ . Էյուպ քեթապը 102 . Մէզմիւր քեթապը 104 :
- Օն ալթընճը պապ . Էմասլ Ի Սիւլէյման 109 . Վա'իզ վէ Ալնիյէթ Իւլ աղանի քեթապարը 111 :

Օն եկտինճի պատ.

Փեյղամպեր քիթապլարը 113. Ի-
շա'եա 115. Էրէմիա 118. Էրէմիանըն
մէրսիլէլէրի 121. Հէգգիէլ 121. Տա-
նիէլ 125. Հօշա' 128. Եօէլ 129.
'Ամօն 130. 'Օպատեա 131. Երւնու
132. Միխա 133. Նահուժ 134. Հա-
պագգուգ 135. Սէֆանեա 136. Հաճ-
ճայ 136. Զաքարեա 137. Մալա-
խիա 139.

Օն սէքիզինճի պատ.

'Ահտ և 'Աթիգին խիթամընտան
'Ահտ և ճէտիտին իպթիտասընատէք
Եէհուտիլէրին թարիի և միլիսի 140 :

Օն սօգուզընճը պատ.

'Ահտ և ճէտիտի թէշքիլ էտէն քի-
թապլար 149. Մաթթա Ինճիլի 151.
Մարգօս Ինճիլի 153. Լուգա Ինճիլի
155. Երւհաննա Ինճիլի 160 :

Երմինճի պատ.

Ա'մալ և Բուսուլ քիթապլ 165 :

Երմի պերինճի պատ.

Բեսուլլէրին ըրսալէլէրի 169. Բամալը-
լարա օլան ըրսալէ 171. Գօրընթօ-
լըլարա օլան իքի ըրսալէ 173. Ղա-
լաթիալըլարա օլան ըրսալէ 175.
Էֆսուսլըլարա օլան ըրսալէ 177.
Ֆիլիփիլիլէրէ օլան ըրսալէ 179.
Գօլօսսիլիլէրէ օլան ըրսալէ 181. Սէ-
լանիլիլէրէ օլան իքի ըրսալէ 183 :

Երմի իքինճի պատ.

Քիլիսէ խատէմէսինէ վէ Ֆիլիմօնա օ-
լան ըրսալէլէր 187. Թիմօթէօսու օ-
լան իքի ըրսալէ 190. Թիթօսա օլան
ըրսալէ 191. Ֆիլիմօնա օլան ըրսալէ
193 :

Երմի իւչինճի պատ.

Իպրանիլէրէ օլան ըրսալէ 194 :

Երմի տեօրտիւնճի պատ.

'Ումուժի ըրսալէլէր 196. Եա'գուպ
ըհուլըն ըրսալէսի 197. Պէտրոս
ըհուլըն ըրսալէլէրի 201. Երւհան-
նա ըհուլըն ըրսալէլէրի 203 :

Երմի պէշինճի պատ.

Եէհուտա ըհուլըն ըրսալէսի վէ
Վաշի և Երւհաննա 204.
Ճէպիլ և Թարիի 216 :
Ֆիհրիթ 221 :

801-ահ

113-74

ՄԻԻՐՇԻՏ Ի ԹԱԼԻՊԻՆ

ԳԸՍՄ Ը ՍԱՆԻ

ՔԻԹԱՊ Ը ՄՈՒԳԱՏՏԵՍԻ ԹԵՇՔԻԼ ԷՏԵՆ
ՄՈՒԹԵԼԻՖ ՔԻԹԱՊԼԱՐ ՀԱԳԳԸՏԱ
ՄԱՂԻԻՄԱԹ Ը ՄԱԽՍՈՒՍԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ

Թէժաթը Բէշէլ էրէն պէշ ինապլար

Քիթապլ և Մուգատտէսի թէշքիլ էտէն մուխթէլիֆ քի-
թապլարըն նէ լիսանտա եազըլպ նէ սուրէթլէ մուհաֆազա
էտիլտիլինէ վէ թահրիֆտէն սալիմ վէ ալընա միւթապլաք
վէ սահիհ վէ ինճամ և իլահի օլտըլընա վէ պու քիթապ-
լարըն ուսուլ և թէֆսիրինէ վէ սա'իր պա'ղը խուսուսլարա
տա'իր Միւրշիա և Թալիպինին գըսմը էվվէլինտէ մա'լիւմաթ և
'ուճուլմէլէ վէրիլիշ Իտի :

Իմոի գըսմը սանիտէ մագսէտիմիլ տաթի Քիթապլ և
Մուգատտէսի թէշքիլ էտէն մուխթէլիֆ քիթապլարը պիլ
խասաա թէֆթիլ ու թէտգիգ էթմէք տիր : Պուսուլնէ պէ-
րապեր մագսէտիմիլ պու քիթապլարըն միւհթէվիլաթընը
պերէր պերէր նազար և թէտգիգտէն կէշիրմէք օլմայլպ ան-
ճապ հէր պիր քիթապլըն մուհարրերի վէ գէման և թահրերի
հազգընտա վէ թէֆսիրի միւշքիլ օլան պա'ղը այլէթլէր խու-
սուսընտա միւլքին մէրթէպէ մա'լիւմաթ և իճմալիյէ վէր-
մէք, թա'պերի և արիլէ, Քիթապլ և Մուգատտէսին մուխթէ-

լինք ճիւղէրննի անկլամաղա վէ անլերտէն իսթիֆատէ կթմէյէ արգուքէջ օլան տօսթլարըմըզա պա՛ղը տերեճէ եարմըմ էթմէք տիր : Գիթապը Մուգատտէսին իւք գըմըմ Թէքըմին, Խուրուճ, Լալիլիլէր, Ա՛տատ վէ Թէսնիյէ նամարըյէ մա՛րուֆ օլան պէշ քիթապլարտան ՚իպարէթ տիր : Խէճուտիլէր Գիթապը Մուգատտէսին պու գըմըմն Թէվրաթ , եախօտ պու գըմըմն պէշ քիթապտան ՚իպարէթ պուլունտըղըն նազարէն քիթիւպ ի խամնէ իթլազ էթտիքլէրի կիպի անլէրտէն ճէր պիրինէ խուճմ (մէկ ճինգերորդ) տախի տերլէր իտի : Պու պէշ քիթապլարտան ճէր պիրինին ՚իպրանիճէ իամի օլ քիթապըն ՚իպրանիճէ նուսխէ ի ասլիյեսինտէ պուլունան իւք պիր քէլիմտէն եախօտ պիր գաշ քէլիմէլէրտէն ալըմըշ տըր : Մէսէլա , իւք քիթապ ՚իպրանիճէտէ Պերէտի եա՛նի իպթիտատէ քէլիմէսիյէ պաշլանտըղը ճիճէթլէ օլ քիթապա Պերէտի իամի վէրիլըշ տիր : Գէզալիք իքինճի քիթապ ՚իպրանիճէտէ վէ էլիւ իճիս եա՛նի վէ իամլէրի պուլըտը տըր ճիւմլէսիյէ պաշլանտըղը ճիճէթլէ իքինճի քիթապ տախի Վէ էլիւ իճիս իամի վէրիլըշ տիր : Ֆագաթ Գիթապը Մուգատտէսին Օմանլըճայա օլան թէրճէմէսինտէ պուլունան իամլէր Եթթմիլէրնի վէրտիքլէրի իամլէրտէն միւթէրճէմ օլուպ ճէր պիր քիթապըն միւնտէրէճաթը նէտէն ՚իպարէթ օլուղընը իմա էտեր :

Պու վէճէլէ Թէքվին թէսնիյէ օլունան իւք քիթապ սէմա վաթ վէ ղէմինին սուրէթի թէշըիւ ու թէրքիպի, խըլգաթը ատէմ, սէպթին թա՛նինի, ճէմիյէթ ի պէշերիյէտէ պա՛ղը սէնաթ ու ՚ատէթլէրին պաշլանիլըճը, տիւնեանըն էն գաաիմ ճիւքիւմէթլէրնտէն պա՛ղըլարընըն թէշէքիւլիւ, Ապրաճամ զիւրըրիյէթինին Ալլաճա սէվկիւլիւ պիր գաաթ օլմադ իւզըրէ մին թարաֆ իլլաճ ինթիխապը վէ պու գաաթըն մուվազգաթը սուրէթտէ Մըրըրտա իգամէթ էթտիքլէրի ղէմանէ գատար օլան թարիխի կիպի խուսուսլարը ճալի տիր :

Իքինճի եա՛նի Խուրուճ թէսնիյէ օլունան քիթապ միւնէթիտապ գաաթըն Մըսըրտան Խուրուճը, վէ պու վազը՛ա իլէ իրթիպաթ ու մէնասէպաթը օլան պա՛ղը շայան ք տիգգաթ աճվալ ու խուսուսաթը միւսէլլին տիր :

Իւչիւնճիւ եա՛նի Լալիլիլէր թէսնիյէ օլունան քիթապ Ալլաճըն էմըրիյէ թէ՛սիս օլունմըշ օլուպ, էքսեր ճիճէթլէ Լալիլիլէր վաթթաարըյէ իճրա օլունան այլն ու ՚ատէթլէրտէն վէ պայրամլարտան պաճս էտեր :

Տէօրտիւնճիւ եա՛նի Ա՛տատ թէսնիյէ օլունան քիթապ պէնի Խորայէլին թաճըր ի նուֆուսը իլէ Գէնան տիլարընա կիթմէք իւզըրէ Խրտան նէճըրնէ գատար օլան եօճըլըզլարընա տա՛իր տիր :

Պէշինճի եա՛նի Թէսնիյէ թէսնիյէ օլունան քիթապ պէնի Խորայէլին պէրըրիյէտէ օլան եօճըլըզլարըն էնասընտա զուճուր էտէն վուգու՛աթըն վէ օլ եօճըլըղըն իպթիտասընտա վէրիլէն շէրի՛աթըն պիր իճմալընտան եա՛նի թէքէրրիւրիւնտէն ՚իպարէթ տիր : Պու քիթապտա Խորայէլ գաաթըն շէրի՛աթա իթաա՛աթ էթմէյէ թէշլիք ու թէրղիպ էտիլիպ իթաա՛աթա միւքեաֆաթէն ՚աղիմ պէրէքէթլէր վա՛տ , վէ իթաա՛աթալըղա ճէգա օլմադ իւզըրէ միւտճիշ պէլալէր վէ Ֆէլաքէթլէր թէճատիտ օլունմըշ տըր : Թէսնիյէ քիթապը ճազըրէթ ի Մուսանըն վէֆաթը ճէքէպէսիյէ խիթամ պուլուր :

Իւք ՚աարըրտա Ալլաճըն ինասնլար իլէ սուրէթ ի մու՛ամէլէսինի, վէ խուսուսա Ալլաճըն միւնթէխապ գաաթընըն իպթիտա ի զուճուրընը վէ էն գատիմ թարիխինի միւսէլլին վէ միւսթէվի օլան պու պէշ քիթապ Եէճուտիլէր թարաֆընտան ՚ալ էլ ՚ուճուճ վէ տա՛իմա Մուսանըն ասարը տէ՛յիւ գապուլ օլունմըշլար տըր :

Ճազըրէթ ի Մուսա շա՛իր վէ ՚ալիմ պիր գաթ օլուպ (Խուր . 13 : Թէս . 32) , Թէվրաթըն իւք պէշ քիթապլարընտան սօն տէօրթ ճիւքլէրտէ զիքը ու ճիքէայէ օլունան վուգու՛աթըրէյ էլ ՚այն միւշաճէտէ էթթիլ խտի : Մուլթիլէրի վազը՛ալարըն թարիխի ճազըրէթ ի Մուսա թարաֆընտան Ալլաճըն էմըրիյէ վաթթընտա թաճըր օլունմըշ օլուրը պու քիթապլարտա պիր գաա թէֆա՛ գիքը օլունմըշ տըր . Խուր . 17 . 14 : 24 . 4 : Ա՛տ . 33 . 2 : Թէս . 31 . 9 , 22 , 24—26 :

Ա՛ճտը Աթիպին սօնկրաքի գըմլարընտա Շէրի՛աթը Մուսա եախօտ Մուսանըն քիթապը թէսնիյէ օլունան մուճարըրէրաթ տէֆաթլէ զիքը օլունուր : Վէ պու մուճարըրէրաթ լէ

Թե՛վրաթը թե՛շքիւ էտէն իւք պէշ քիթապ իմա օլունարըը պետի՛ն տիր : Եէշ. 8. 31, 34, 3 Միււ. 2. 3, 4 Միււ. 14. 6, 2 Թե՛վ. 25. 4, 35. 12, 'Էդր. 6. 18, Նէ՛հ. 13. 4, Թե՛վրաթը թե՛շքիւ էտէն իւք պէշ քիթապըն Մուսա թա-
րա՛ֆընաան էաղըլըըը վէ պուշարտան պիր չօգ իսթիշհատ-
լար տախի էտիլտիյի 'Ա՛հա ը ճէտիտտէ կէօրիւլէքտէ տիր :
Մար. 12. 19, Լուգ. 16. 29, 20. 37, 24. 27, Եո՛ւհ. 1. 45, 5. 46, 47, Ա՛մալ. 15. 21, 28. 23, Բօմ. 10. 5, 2 Գօր. 3. 15, Քրիստոս վէ րէսուլէր Թե՛վրաթըն իւք պէշ քիթապ-
լարըն պըը պըըը իսմլէրիլէ տէյիլ, անճագ անլէրի սուրէթի ի
'ուճուճիյտէ Մուսանըն մուհարրերաթը էախօտ Մուսանըն
շէրի՛աթը իսմիլէ զիքը էտերլէր. վէ պու խուսուստա Եէ-
հուսիլէրին 'ատէթինէ իսթիսալ էթտիլլէրի զահիր տիր.
զիրա պու քիթապըն իւք գըսմընըն իքինճի սահիֆէսինտէ
պէյան օլունարըը իւգրէ. Եէհուսիլէր 'Ա՛հա ը 'Աթիգին քի-
թապարընը իւշ գըսմա թագսիմ էտերէք, Թե՛վրաթ վէ
Փէյղաճպէրլէր վէ Մէգամիը (Լուգ. 24. 44) Թէսմիլէ էտերլէր,
վէ 'ուճուճէն հագրէթի Մուսայը իւք գըսմըն, էա՛նի Թե՛վրա-
թըն մուհարրիլի թանըլար իտի, Պու ճիւմլէ իլէ պերապէր
հարրէթի Մուսանըն մուհարրերաթը թանըլմըն օլան պու
պէշ քիթապարա Մուսատան սօնկրա պաշգալարը թարա-
ֆընտան 'իլովէ էտիլիշ պա՛ղը այէթլէր պուլընուր, Մէ-
սէլա, Թէսնիյէ քիթապընտա (Թէս. պապ 34) հագրէթի ի
Մուսանըն վէֆաթը վէ սուրէթի ի տէֆնի հէքայէ էտիլիշ
օլուպ, պու այէթլէրին Եէշու՛լ թարաֆընտան 'իլովէ էտիլ-
տիլի միւհթէմէլ տիր : Քէգալիք պա՛ղը այէթլէրտէ պիր թա-
գըմ շէհրէր հագրէթի Մուսատան սօնկրա օլ շէհրէրէ
վէրիլիշ իսմլէրլէ էատ օլունուրլար, էախօտ անլէրին դա-
տիմ իսմլէրիլէ պերապէր Եէնի իսմլէրի տախի զիքը օլու-
նուր. մէսէլա, Թէք. 14. 14 այէթտէ Լայիս, նամ ը տի-
կեր Լէսէմ շէհրինէ Տան իսմի վէրիլիշ տիր, Եէշ. 19. 17,
վէ Հաք. 18. 27—29 այէթլէրէ միւրաճա՛աթ օլունա, քէ-
զալիք Թէք. 13. 18 այէթ Եէշ. 14. 15 այէթլէ թաթպիգ
էտիլէ :

Պապէլ էսարէթինտէն 'ալտէթտէն սօնկրա մոհիր քէա-

Թիպ օլան 'Էյրա իլէ Եէրուշայիմին տինտար վախի Նէհէմ-
եա վէ Հաճճայ վէ Զաքարեա վէ Մալախիա փէյղամ-
պէրլէր վէ անլէրտէն սօնկրա զուհուր էտէն սա՛իր 'ալիմ՛
վէ տինտար պիր չօգ զաթլար թարաֆընտան 'Ա՛հա ը 'Աթիգ
քիթապարընըն ճէմ՛ ու թէրթիպինէ վէ թէտգիգինէ (Նէհ. 8. 13) սուրէթի ի մախուստէտէ սա՛յ ու զայրէթ էտիլտիլի
Եէհուսիլէրին ասար ը թահրիլիլէրինտէն անկալըլըր : Եէ-
հուսիլէր պու զէվաթա ճէմա՛աթ ը քիւպէրա տերլէր իտի
քի ըրիվայէթէ նազարէն պու ճէմա՛աթ էիւզ էիրմի ա՛ղա-
տան 'իպարէթ իտի :

Թե՛վրաթըն իւք պէշ քիթապարընա հագրէթի ի Մուսա-
տան սօնկրա 'իլովէ օլունարըը թախմին օլունան պա՛ղը քէ-
լամլար, քէգալիք 'Ա՛հա ը 'Աթիգին պաշգա գըսմլարը իւգէ-
րինէ 'իլովէ էտիլիշ օլուպ, պունտան սօնկրա զիքը օլունա-
ճագ սա՛իր Ֆըգրալար 'Էյրանըն վէ էա ֆիթապ ը Մուգատ-
տէսի կէօղտէն կէչիրիպ մու՛սարըլարընա պա՛ղը վազը՛ալար
վէ շէհրէր հագրէրտա մա՛լիւմաթ ը զա՛խտէ վէրմէք իսթէ-
յէլէրին էտերլէրի օլուրըը միւհթէմէլ տիր : Եիմտիքի վա-
գըթտա պու միսիլիւ 'իլովլէրի էախօտ մա՛լիւմաթ ը զա՛խ-
տէ Նէհուսիլէրին մուհարրերաթընտա հաշիլէրի մէթնի
քի Եէհուսիլէրին մուհարրերաթընտա հաշիլէրի մէթնի
քիթապտա էազմադ 'ատէթ իմիշ : Հաշիլէրին պու վէճհէ
էազըլմասը ֆիթապ ը Մուգատտէսին էմիլիլէթ ու մէվուգի-
յէթինէ խալէլ կէթիրմիշ տիր տէնիլէմէգ, զիրա օ Ֆըգրա-
լարը 'իլովէ էթմիշ օլան 'Էյրա, Նէհէմեա, Հաճճայ վէ ան-
լէր միսիլիւ սա՛իր զաթլար ֆիթապ ը Մուգատտէսին ասըլ
մուհարրերլէրի կիպի իլհամաթ ը իլահիլէյէ մազհար օլմուշ
զէվաթտան պուլունարըլարը ճիհէթլէ օ Ֆըգրալարը էմր ի
իլահի իլէ 'իլովէ էթմիշ օլարըլարընա շիւպհէ օլմատըգտան
մա՛տա օ 'իլովլէրին ֆիթապ ը Մուգատտէս թա՛լիւմաթը-
նա էախօտ աճքէամընա խալէլ կէթիրէն շէյլէրտէն օլմատը-
ղը պէտիհի տիր :

'Ուճուճէն զանն օլունարըընա կէօրէ, Թե՛վրաթը թե՛շքիւ
էտէն պէշ քիթապար զէմուրմըմա գատար Եէթիլիշ օլան
ասար ը թահրիլիլէրին էն էաքիլէրի տիր, Պու զանն մուվու-

Ֆերզը հազիրգաթ օլլա տա , օլլանա տա , պուճուան Մուսա-
նըն դեմանընտան եվիլէլ եազը վէ քիթապ պուլունմատողը
իւթինթամ օլլունամաղ : Պէնի իրայէլ հազրէթ ի Մուսանըն
վէֆաթը 'ազապինտէ ֆէն'ան տիյարընա կիրիպ զապթ էթ-
տիքլէրի շէհրէրտէն պիրի Տէպիր շէհրի իտի : Պու շէհր հազ-
գընտա Եէշ . 15 . 15 այէթտէ , "Տէպիրին իսմի մուգատտե-
մա Գիրեաթ—սէֆէր իտի" տէնիլմիշ տիր . պու իսմ իսէ
ֆիթապ շէհրի մա'նասընտա տըր : Եինէ Եէշու' քիթապըն-
տա (Պապ 14 . 15) "Հէպրօնըն իսմի մուգատտեմա Գիրեաթ
—արպա' իտի" տէնիլմիշ տիր : Գիրեաթ—Արպա' Արպա' շէհ-
րի տէմէք օլլուպ Արպա' իսէ 'Անագիլէր եա'նի էսքի զէման-
տէ ֆէն'ան տիյարընտա պուլունման ճէպպարըր իչինտէ պե-
յիւք ատէմ իտի : Եէշուըն պու սօն իֆատէսինտէն անկլա-
շըլաղընա կէօրէ շէհր ի մեղքիւրըն Արպա' իսմիյլէ եատ
օլլունմատը եա Արպա'ըն օրատա իգամէթինտէն եախօտ Ար-
պա' թարաֆընտան ինշա էտիլմէսինտէն իլէրի կէլմիշ տիր :
Քէզալիք Տէպիր շէհրինին պու իսմիլէ եատ օլլունմատը եա էսքի
զէմանլարտա պա'զը մէշուըր քիթապլարըն օրատա թաճ-
րիր վէ մուհաֆազա էտիլմէսինտէն վէ եա օրատա պիր քիւ-
թիւպխանն պուլունմատընտան նէշ'էթ էթմիշ տիր :

Պու միւլահազայա նազարէն Մուսանըն գէմանընտան եվ-
վէլ քիթապ եազմազ ուսուլը ճարի օլլողը միւհիթէմէլ տիր :
Հազրէթ ի Մուսա պիզգաթ քէնտիսի Ս'տ . 21 . 14 , 15 ա-
յէթլէրտէ քէնտիննէ մա'լիւմ վէ քէնտի ասարընը գալմէ
ալլողը վազըթ մէվճուտ պիր քիթապ կիպի "Բապպըն մու-
հարէպէլէրի քիթապը" նամըյլէ պիր քիթապ զէքը էթմիշ
տիր :

Թէքվին քիթապընը տիգաթլէ թէհարրի էթմիշ օլլանլար-
տան պա'զըլարը հազրէթ ի Մուսանըն պու քիթապը թաճրի
էթտիյի էսնատէ կէօղիւ էօնիւնտէ պաշգա էսքի քիթապ-
լար պուլունմատընը վէ անլէրտէն պա'զը շէյլէր իսթիթարաճ
եա իսթինսաի էթմիշ օլլողընը զանն էտէրլէր :

Պու միւտագգիլէր թարաֆընտան պու պապտէ իրատ օ-
լլունան տէլլէրին պիրի Թէքվին քիթապընը պիրինճի պա-
պընտա վէ իքինճի պապըն իլք իւշ այէթլէրինտէ միւնտէ-

րիճ օլլան իւլլաթ թարիխինտէն սօնկրա իքինճի պապտա հէ-
ման օլ վուգու'աթըն , եա'նի 'ալէմին վէ ինսանըն իւլլաթը-
նըն , եվիլէլքինտէն Ֆէրգիլ վէ կէօյա եէնի պիր թարգտա թէք-
րար ըիվայէթ ու հիքէպէ էտիլմիշ օլլողը գաղիյէսի տիր : Պու
իքինճի ըիվայէթին իպթիտասընտա " ԲԱՊՊ Ալլահ զէմին իլէ
սէմալաթը եարաթարըր կիւնտէ անլէրին մէպատիսի պու տըր"
(այէթ 4) քէլամը եվիլէլքինտէն պիւթիւն պիւթիւն Ֆէրգ-
լի պիր թարգ ը իֆատէնին պաշլանղըճը եախօտ 'իւնվանը
'ատտ օլլունա պիլիր իսէ տէ պու իքի ըիվայէթլէր արասընտա
իսթիլաֆ եօգ տըր . շու գատար վար քի իքինճի պապտէ
'իլալէթէն պա'զը եէնի խուսուսլար զէքը օլլունմըշ տըր :
Տիգաթա շլլայն պիր նօզթա տախի շուրասը տըր քի պի-
րինճի պապտէքի իլք ըիվայէթտէ Հազգ թա'ալա հազրէթ-
լէրի 'իպրանիճէտէ Ելոհիմ եա'նի Ալլահ քիլիմէսիլլէ եատ
օլլունմըշ իքէն , իքինճի ըիվայէթտէ Եէօւ Ելոհիմ եա'նի ԲԱՊՊ
Ալլահ իսմիլլէ եատ օլլունմըշ տըր : Պու միւտագգիլէր մէզ-
քիւր իքի ըիվայէթտէ Հազգ թա'ալա հազրէթլէրիննէ Ֆէրգ-
լի իսմիլէր վէրիլմիշ օլլունմընա վէ թա'պիրաթճա սա'իր Ֆէրգ-
լէր պուլունմատընտա նազարէն Մուսանըն օ գըմալարը թաճ-
րիր էթտիյի վազըթ էլինտէ պուլունման էսքի ասար ը թաճ-
րիրիլէյէ պագարագ անլէրտէն պա'զը շէյլէր իսթիթարաճ էյլէ-
տիլիննի զանն էտէրլէր : Քէզալիք պու միւտագգիլէրինն պե-
յանընա նազարէն , էսքի մուհարրէրաթտան պու կիպի իս-
թիթարաճլարըն էսքի Թէքվին քիթապընըն սա'իր մաճալլէ-
րինտէ տախի կէօրիւլիւր : Քէզալիք Թէքվինն 14 իւնճիւ պա-
պընտա միւնտէրիճ հիքէպէլէրինն պու պապտէն եվիլէլ վէ սօնկ-
րա կէլէն պապլարըն հիքէպէլէրիննէ ալա թէ'ալիլուգ ու իր-
թիպաթը օլլմատըրը կիպի պու պապտէ Հազգ թա'ալա հազ-
րէթլէրի տիկէր պիր իսմիլէ (պաթ 19 , 20 այէթլէրէ) եա'նի
Ալլահ ը միւլթա'ալ իսմիլլէ եատ օլլունմատընտա պագարագ
միւտագգիլէր պու պապ էսքի պիր մուհարրէրաթտան ա-
լլունմըշ զանն էտէրլէր :

Պուճուլլէ պէրապէր Մուսանըն եէտինտէ պէօյլէ էսքի մու-
հարրէրաթըն պուլունմատը նէ իլլամաթ ը իլլահիյէյէ մազ-
հարիյէթինն իսլէլ կէթիրիր , նէ տէ մուհարրէրաթընըն

միւլէ՛միւլէ՛թինի նազւ էաեւր : Էյեր ֆիլ Տաղիգա Մուսանըն եետինաէ էքբի քիթապլար պուլունուպ տա անէրտէն պիր շէյ Իսթիքրաճ էթաի Իսէ, պէոյլէ էթմէսիլլէ օլ քիթապլարտան ալընմըլ օլան Ֆըգրալարըն սըճճէթինի թասսիգ էթմիշ օլուր, զերա թասճիթ ք թէ՛սիքինտէ պուլունտըղը Իլ Տամ ք Իլաճի պաշգա քիթապլարտան վէ թարիխլերտէն Իսթիքրաճ Խուսուսընտա տախի Մուսայա տէլալէթ էթտիլինէ շիւպճէ Եօգ տըր :

Թէվրաթը թէշքիլ էտէն պէշ քիթապլարըն Տիքեայէլերի էսքի միլէթլերին ըիվայէթլերիլլէ թասսիգ օլունուր : ԵէՏուտի միւլէրրիխլերինտէն մէշՏուր Եուսիֆօս կերէք ասար ք գատիմէյէ վէ կերէք քէնտի 'ասընա միւսատիֆ օլան Միլատըն 70 սէնէլերինտէ մէվճուտ էսքի թարիխլերէ միւրաճաւաթլէ Մուսանըն կերէք Թուֆան վէ կերէք պէնի Իսրայէլին Մըրըրտան Խուրուճըլլէ Քէն'անիլերի թարտ էթմէլերինէ տա'իր օլան Տիքեայէլերին մա'լիւմաթ ք գատիմէյէ մուլթապըգ պուլույօր : Ալթը կիւնտէ Խախտ ալթը մուլայլէ միւտտէթլերտէ Իճրա օլունմըլ օլան Խըյգաթա, վագթ ու զէմանըն եէտի գըսմա թագսիմ օլունտըղընա վէ եէտինճի կիւնիւն մուգատտէս կիւն թա'եին օլունտըղընա, Ինսանըն մա'սուվիյէթինէ վէ գատիը պիր Խէլապքեարըն զուհուրընա տա'իր օլան վա'տա, Թուֆանա, Տուճըն սէֆինէսինէ, վէլ Տասըլ պուլարըն ճիւմէսինէ տա'իր ըիվայէթլեր Տէման ճիւմլէ միլէթլերտէ մաճֆուգ օլուպ, պու ըիվայէթլեր Տէր նէ գատար պիր չօգ ճիճէթլերի թաղեիր ու թէպտիլ էտիլմիշ Իսէ տէ, Իննէ Մուսանըն Իֆատաթը Իւզլերինէ միւլէսսէս օլտըգըր պէտիճի տիր :

Թէվրաթըն սըճճէթ ու մէվուտգիյէթի Խուսուսընտա սօն վաղըթլարտա պաշգա տէլիլ ու պիւրճանլար տախի գամիմ ու 'իլալէ օլունմըլ տըր : Քիթապ ք Մուգատտէսի թէգիքիք էտէնլերտէն պա'ղըլարը Թէվրաթը թէշքիլ էտէն պէշ քիթապլարտա գատիմ Մըրիլէր արասընտա ճարի օլմայան վէ Խախտ պէնի Իսրայէլին Մըրըր տիլարընտան Խուրուճընտան Եանի Մուսանըն զէմանընտան չօգ վագըթ սօնկրա ճարի օլան պա'ղը ատապ ու 'ատաթըն զիքը ու Իմա էտիլմիշ օլտըգ-

լարըն տերմիլյանլէ Քիթապ ք Մուգատտէսէ Իթիքրազ էտէրլէր : Էյ ճիւմլէ Մըրիլէր նազարընտա մէնֆուր պիր Տայվան օլտըղը Տալտէ էվլերտէ մէքքէպ պէսլէնմէսի, Խատըմ աղալարը Իսթիքրաթը (Թէք . 37 . 36), գուլարըն քէնտի էֆէնտիլէրի Խանէլերինտէ Տիւրրիլէթլէ Խաշամալարը (Թէք . պապ 39) վէ Հրօթօտօսըն գապլինճէ Մըրըրտա շէրապ Եօգ Իքէն շէրապ Իսթիմալը, քէզալիք Եիւզիւք վէ սա'իր թէգ-Եինաթըն գուլանըլմասը (Թէք . 41 . 42), Խանէլերտէ քէթ-Խուտա պուլունմասը (Թէք . 43 . 16, 19 . 44 . 1), սօֆրայա օթուրմագ (43 . 33) 'ատէթլերի, պինալարտա քէրֆիճ գուլանըլմասը (Խուր . 1 . 14) կիպի շէյլերին զիքը ու Իրատը թէվարիի Ի գատիմէյէ մուլայլըր օլտըղընը Խատի'ա էտիլօրը Իտի Իսէ տէ, Մըրըրտա Եէնի պուլունան ասար ք 'աթիգէ պու շէյլերին քեաֆֆէսիին Եսքի զէմանլարտան պէրու Մըրըրտա մէվճուտ վէ մա'լիւմ օլտըգլարընը թասսիգ էտիլօրըր : Իւզլերլերինտէ Մըրըն Են Եսքի Տիւքմտարըրընըն Իսթիլերի Խաղըլմիշ օլան քէրֆիճլէր էլ Եէվմ քէշֆ օլունմագտա, վէ պիր չօգ ասար Իւզլերինտէ Խատըմ վէ քէթիսուտա թասվիլերի, թէգիինաթ վէ զիլաֆէթ Իշ'ար էտէն նազ ու ըտմլէր կէօրիւլէքտէ օլուպ, պուլարըն քեաֆֆէսի Մըրիլէրին Եսքի 'ատէթլերի Թէվրաթըն Իֆատէլերինէ միւլթապըգ օլտըղընը Խապաթ էտիլօր : Եէնի քէշֆ օլունան ասար ք 'ատիգէտէ Մըրիլէրին թրաշ օլտըգլարը (Թէք . 41 . 14) . վէ Եիւքիւ սըրթլարընտա տէլիլ, անճագ պաշլարը Իւզլերինտէ թաշտըգլարը (Թէք . 40 . 16), չօպանլարըն Մըրիլէր նազարընտա մէնֆուր վէ մուՏագգար օլտըգլարը, էՏանլինին միւլթէլիֆ սընրֆլարա մուճգատիմ օլտըղը, վէ էճնէպիլերին Մըրըն ա'լա քէթէնլերինի կլիմէլերի ասլ էՏալինին Տուգուգ ու Իմթիլագընա նա'իլ օլտըգլարընա պիր 'ալամէթ օլտըղը (Թէք . 41 . 42) կէօրիւլիլօր : Պու Խուսուսաթըն քեաֆֆէսի թաշ վէ քէրֆիճլէրէ Տէքք օլունան թասվիլերլէ թասսիգ օլունմըլ, վէ Խախտ Մըրըն 'ատաթ ք մախսուսէսի տէլիւ Հէրօթօտօս թարաֆընտան աչըգտան աչըղա զիքը օլունմըլտըր : Թէվարիի վէ Ենտապա միւլթա'ալիլի մա'լիւմաթ Իլերիլէտիքճէ Թէվրաթըն Տալի օլտըղը Տիքեայէլերին

սըհհէթի տախի մէյտանա չըգմագտա տըր : Էպքի միլլէթլէ-
 րին ըրիլայաթ ը սահհիհհէսի եախօտ թարիխլէրի թուֆանտան
 էօթէյէ կէչմէգ : Մըսըր հիւքմտարլարընն միւտտէթ ի սալ-
 թանաթլարը նէ գատար ուզընն ֆարղ օլընսա , եհնէ թա-
 րիխ ի Միլլատտան 2200 սէնէտէն տահա էպքի տէյիլ տիր : Թա-
 րիխ ի Միլլատտան 300 սէնէ էվլէլ կէլմիշ օլան Գօնֆիւսիօս
 նամ գաթ թարաֆընտան Չինիլէրին էլք հիւքմտարը տէյիւ
 զիքը օլընսան Եօվա նամ խաղան թարիխ ի Միլլատտան 2300
 սէնէտէն զիլատէ էպքի տէյիլ տիր : վէ ֆիլ հագիգա Չինիլ-
 լէրին թարիխնտէ Միլլատըն 782 սէնէ էվլէլինէ կէլինճէյէ
 գատար ի՛թիմատա շայան վագայի ի թարիխիյէ էօգ տըր :
 Հինտիլլէրին մէշուր թարիխլէրի Միլլատտան 2230 սէնէ էօ-
 թէյէ կէչմէգ , Թէվրաթըն խարիճինտէ պուլընսան էպքի թա-
 րիխլէրի թէֆթիլ ռ թէտգիգ էտէնլէր պէօյլէ շէհատէթ է-
 տիյօրլար :

Միլլէթլէրին զուհուրինն վէ լիսանլարընա վէ սա՛իր խու-
 սուսլարընա տա՛իր օլան թէտգիգաթ տախի Մուսանըն սըհ-
 հէթ ի իֆատաթընը թաստիգ էտիյօրլար , Հինտիլլէրին ,
 Չինիլլէրին , Եունանիլլէրին վէ Էլօրօփա ի շիմայիտէ քեա՛րն
 իսքանտինսպիա էհայիսինին էպքի մասալլարը էսասէն պիր օլ-
 մալլարընտան օլ միլլէթլէրին պիր ասլտան միւնշա՛իպ օլըրգ-
 արընա տէլալէթ էթտիյի կիպի , Սամիթիք , եա՛նի Սամ
 նէպիտէն օլան միլլէթլէրին տախի 'ուսուսէն պիր Սլլահա
 'իպատէթ էթմէքտէն 'իպարէթ օլան ուսուլ ը տինիյէլէրի
 քէղալիք պու միլլէթլէրին պիր ասլտան իլէրի կէլմիշ օլըրգ-
 արընա տէլիլ տիր : Էլլինն ի մուլթէլիֆէյի թէհարրի է-
 տէն 'ալիմլէր լիսանլարտա կէօրիլէն գարապէթ վէ միւշա-
 պէհէթլէրի պագարագ մա՛լիւմ օլան լիսանլարըն քեաֆֆէտի
 պիր գաշ պաշընճա սընըֆլարա իրճա՛ էտիլէ պիւճէլինն վէ
 պու սընըֆլարըն թէքվինին ճոււնճը պագընտա զիքը օլընսան
 Սամ , Համ վէ Եաֆէթ սիւլալէլլէրինին լիսանլարըն մուլթա-
 պըգ օլըրզընա շէհատէթ էտիյօրլար :

Թէվրաթըն մէվսուգիյէթինն պէօյիւք պիր տէլիլ տախի
 Եհհուտիլէր արասընտա թէ՛սիս օլընսուպ , պիւլթիւն տիւն-
 եայա մա՛լիւմ օլան ուսուլ ը տինիյէ տիր : Պու ուսուլ

Թէվրաթտա միւնտէրիճ իֆատաթ ը թարիխիյէյէ միւս-
 թէնիտ տիր , շէօյլէ քի Թէվրաթըն իֆատաթ ը թարի-
 խիյէտի սահհիհ օլմամըշ օլտա , Եհհուտի մէղհէպիինն վիւ-
 ճուտի օլմամագ լաղըմ կէլիր իտի : Թէվրաթտա պու մէղհէ-
 պին ստապ ու ուսուլընն սուրէթ ի թէ՛սիւսլէրի վէ էսպպ ը
 մուհաֆաղալարը պիրէր պիրէր զիքը ու պէյան օլընսմըշ տըր :
 Էյէր Թէվրաթըն իֆատաթ ը թարիխիյէտի սախիթ էտէ ,
 'աճէպա պու ատապ ու ուսուլ Եհհուտիլէր արասընա նէ՞
 վաղըթ կիրմիշ տիր Պու ուսուլ ը մէղհէպիյէ նէ Գիթապ ը
 Մուգատտէսի Եունանիճէյէ թէրճէմէ էտէն Եթմիշլէրին
 վագթընտա եա՛նի Միլլատտան 275 սէնէ էվլէլ , նէ պէնի Իս-
 րայիլին Պապէլ էսարէթինտէն կէրի կէլտիլլէրի զէման եա՛նի
 Միլլատտան 336 սէնէ էվլէլ , նէ տէ պէնի Խարայէլ հիւքիւ-
 մէթիլինն իքիյէ թագսիմ՝ օլընտըրը սըրատա եա՛նի Միլլատ-
 տան 975 սէնէ էվլէլ , նէ տախի Սամուլիին էյամընտա եա՛-
 նի Միլլատտան 1095 սէնէ էվլէլ վէ նէ տախի անտէն էվլէլքի
 տէօրթ էիւղ սէնէ զարֆընտա իթիթիաղ օլընսմըշ օլմամալ :
 Չիւրա էյէր պէօյլէ օլմուշ օլտա իտի , պու միւտտէթլէրաէ
 պիլլէրճէ քիմսէլէր Թէվրաթըն իֆատաթ ը թարիխիյէտիին
 թէքզիպլէ օլ իֆատաթա միւսթէնիտ օլան վէ քէնտիլլէրին
 կիւճիւնն կիտէն շէրի՛աթ ը Մուսապիլիյէյի հայիլլէ ճէրհ վէ
 ըէտտ էտէճէքլէր իտի : Թէվրաթտա մէղքիւր էմր ի խիթան
 վէ Ֆըսհ , վէ 'իլա իւլ խամիլին վէ խայմէլէր պայրամը վէ
 տահա պուշլարա միւմասիլ ատապ ու 'ատաթըն թէ՛էսիւ-
 սիւնէ սէպէպ օլան պու վաղը՛ալարըն ասլ ու էսասը Եօգ իքէն ,
 պյին ու 'ատէթլէրին ճարի օլմատըլարը պիր վաղըթտա պի-
 րիսի՛ պիլիմ էճտատըմը թարաֆընտան պու պյին ու 'ա-
 տէթլէրի ըի՛այիթ էտիլիր իտի , տէյերէք պիւլթիւն խաղը
 դանսըրը պէնտի իհտաս էթտիյի շէյլէրի անլէրէ գապուլ
 էթտիրմիշ օլըրզը ֆարղ օլընսա , պու թարղ իլէ պիր գալ-
 մը դանսըրմագ Գիթապ ը Մուգատտէստէ մէղքիւր միւ՛ճի-
 ղէլլէրտէն տահա պէօյիւք պիր միւ՛ճիղէ 'ատտ օլընա պիլիր :
 Եուրասընը տախի խաթըրտան չըգարմամալը տըր քի Թէվ-
 րաթտա էմր օլընսմըշ օլան պյին ու 'ատէթլէր էալընըզ վու-
 դու՛աթ ը 'ատիլիյէյէ միւսթէնիտ 'օլմայրը՛ անճագ միւ՛ճիպ-

Թա միւսթէնիտ օլտըզլարընտան օլ այլն ու 'ատէթլէրի հա-
գիգաթէն Ալլահ Թարաֆընտան էմը օլունմըշ կիպի գապու-
էտէնլէր եայընըզ օ վուգու'աթը 'ատիյէի Թարիիէիյէի տէ-
յիլ, պէլքի օ քիթապլարտա զիքը օլունմըշ օլան միւ'ծիգա-
թը տաիի սահնէ տէյիւ գապու-է կէթմէլի տիրէր :

Ի՛ի՛նձի ՊԱՊ

Թեւոյն + Ինսպընն Գըս'լարը — Լարիի է Իւլքաթ :

Թեքվին քիթապը պաշընճա օն պիր գըսմա Թագսիմ' օլու-
նա պիլիը : Պիրինճի գըսմ' Թարիի է Խըլգաթ տըր քի Թեք-
վինն պիրինճի պապը իլէ իքինճի պապընըն իլք իւշ այլթ-
լէրինտէն 'իպարէթ տիր : Իքինճի գըսմ' իքինճի պապըն 4 իւն-
ճիւ այլթիինտէն պաշլոյարազ տէօրտիւնճիւ պապըն նիհայէ-
թինէ գատար տէվամ' էտէր , պու տա հաղըէթ ի Ատէմ' իլէ
էվլարընն Տիքեայէլէրինն հալի տիր : Իւշիւնճիւ գըսմ' պէ-
շինճի պապ իլէ ալթընճը պապըն իլք սէքիզ այլթլէրինտէն
'իպարէթ օլուպ , Թուֆանտան էվլէլ կէլէն էճտատըն սիլ-
սիլէ է նէսէպլէրինն վէ անլէր իլէ մու'աքըլարընն ախազ ու
սատապլարընը հալի տիր : Տէօրտիւնճիւ գըսմ' ալթընճը պա-
պըն սօգուզընճը այլթիինտէն պաշլոյարազ սօգուզընճը պա-
պըն նիհայէթինէ գատար տէվամ' էտէր . պու տա հաղըէթ ի
Նուհըն Թէրճէմէ է հայլին միւպէյլին տիր : Պէշինճի գըսմ'
օնուճը պապ իլէ օնպիրինճի պապըն իլք սօգուզ այլթլէրին-
տէն 'իպարէթ օլուպ հաղըէթ ի Նուհըն էվլատ ու աճֆա-
տընտան պահա էտէր : Ալթընճը գըսմ' Թէք . 11 . 10—26
այլթլէրինտէն 'իպարէթ օլուպ Ապրահամըն սիլիլէ է նէ-
սէպլինն հալի տիր : Ետտինճի գըսմ' 11 պապըն 27 այլթիին-
տէն պաշլոյարազ 25 պապըն 11 այլթիինէ գատար տէվամ'
էտէր քի Ապրահամըն Թէրճէմէ է հալի պու գըսմա տաիիլ
տիր : Սէքիզինճի գըսմ' եա'նի 25 պապըն 12—18 այլթլէրի ,
Իսմայէլին մուխթասար Թէրճէմէ է հալի տիր : Տօգուզընճը
գըսմ' 25 պապըն 19 այլթիինտէն պաշլոյարազ 35 պապըն նի-

հայլթիինէ գատար տէվամ' էտէր քի Իսհագըն թէրճէմէի .
հայինտէն 'իպարէթ տիր : Օնուճը գըսմ' 36 պապտան 'իպա-
րէթ օլուպ , Իօսովըն վէ նէպիլին Թարիիինն հալի տիր : Օն-
պիրինճի գըսմ' 37 պապըն իքինճի այլթիինտէն պաշլոյարազ
Թէքվին քիթապընն նիհայէթիինէ գատար տէվամ' էտէր քի
Եա'գուպ իլէ խանէսի խայգընըն Թարիիինն հալի տիր :

Պու գըսմար ուզուշլոզ վէ գըսալոզ ճիհէթիլէ պիրի
պիրլէրինէ միւսալի օլմայըպ , պյըը պյըը գալէմէ այընմըշ
պահսարտան 'իպարէթ օլտըզլարը աշիքէար տըր : Պիրինճի
վէ իւշիւնճիւ գըսմար միւսթէնա օլարազ , օ պիր գըսմ-
լարըն հէր պիրիննի իպթիտասընտա պահաս միւնասիպ ճիւմ-
լէլէր կէօրիւմէքտէ տիր . մէսէլա , իքինճի գըսմ' " Անլէրին
մէպատիսի պու տըր " քէլամըլլէ պաշլար վէ սա'իր գըսմար
տաիի պուճա միւմասիլ տիր : ԻՏիիմալ քի պու կիպի ճիւմ-
լէլէր հէր պիր գըսմըն 'իւնվանը օլուպ սօնկրայարը պու գըսմ-
լար պիր արայա ճէմ' էտիլիլի էսնատէ մէթնէ իտխալ է-
տիլիլտիր : Պիրինճի գըսմա պէօլլէ պիր 'իւնվան հօզ տըր ,
վէ իւշիւնճիւ գըսմըն 'իւնվանը " քիթապ " քէլիմէսինն հա-
լի օլմայըլլէ օլպիրլէրտէն Թէֆրիզ էտիլիր եա'նի " Անլէրին
մէպատիսի պու տըր " տէնիլմէիպ , " Ատէմին նէսիլ քի-
թապը պու տըր " տէնիլմէ տիր :

Թեքվին քիթապը շու քէլիմէլէրլէ պաշլար " Ալլահ Իպ-
թիտատէ սէմալաթ ու զէմլինի խայզ էլլէտի " Պու իպթի-
տանըն մէպտէ' ի Թարիիի Թա'կին օլունմամըշ եա'նի օն պին
սէնէ էվլէլմի , հօգսա օն միլէօն սէնէ էվլէլմի եարատըլարը
կէօսթ էրիլմէիլ տիր : Գիթապը Մուգատտէս սէմալաթ ու
զէմլինն էպէտի օլմայըպ , պիր պաշլանընճը օլտըզընը պէլան
էտէր . պիր զէման վար իմիլ քի օ զէմանտէ նէ սէմալաթ ու
զէմին , վէ նէ տէ անլէրին միւրէքթէպ օլտըզլարը մոտտէ մէվ-
ճուտ իմիլ . պուշլարըն ճիւմէսի տաիի Ալլահըն գուտըէթ ի
Խայլիլէիլէիլլէ վիւճուտ պուլմուշ տըր : Պուրատա խայզ էլլէ-
տի 'իպարէսի պիր շէյէ եէնի թարգ ու հէյէթ վէրտի եախօտ
զալթէն մէվճուտ օլան պիր շէյի թէրլիպ ու թանգիմ' էթտի ,
տէմէք օլմայըպ , անճադ հօգ իքէն վար էթտի տէմէք տիր :
Ալլահ Թէրճէմէ օլունտան Իքէն' քէլիմէտի տաիի Մա'պուտ .

Գատիր վէ 'Ալի մանաւարընը շամիւ տիր : Էլ ըհհիմ քելիմէտի
 'Իպրանիճէտէ ճէմ' սըղէսինտէ օլտըղընտան պա'ղըլար պու
 քելիմէ ին վահտէթ ի Ուլուհնէլէթտէ սալիսէլիլթ օլտը-
 ղընը, Էան'նի մու'սխէրէն տահա վտղըհ սուրէթտէ պե-
 յան օլունան Էգանիմ ի սէլատ թա'լիմի իմա Էսիլտիլինի
 զանն Էտերէր : Սէմավաթ ու ղէմին քելիմէլէրիլէ ճիւլէ
 մէվատտ ու Էճասմ, Էան'նի իւզըրինտէ սաքին օլտըղըմըզ
 քիւրէ ի արզ, շէմս, զամէր վէ հատտօրզ հիսասպըզ
 ելտըղլար անկլաշըրը : Թէքվին քիթապը ճիւլմէ Էճրամ
 ու Էճասմըն Ալլահըն Էմրիլէ վիւճուտէ կէլտիլինի պէյան
 Էթալիքտէն սօնկրա իքինճի սյէթտէ ղէմինին խալգ օլունտը-
 ղը սըրատտ նէ հալտէ պուլունտըղընը, Էան'նի "ղէմինին թէ-
 հն վէ խալի [խտիլինի,] վէ իւճճէ իւզըրինտէ զուլմէթ" օլ-
 տըղընը թա'րէֆ Էտէր : Հէր շէյ' թօփրազ, սու, հալա վէ
 պուխար գարըշըզ պիւր հալտէ իտի . Էէր սըզ վէ աղըր պու-
 խարէ Էօրթիւլմիւշ թէլաթումը պիւր Օթիսուս հալինտէ ի-
 տի : Պու հալին նէ գատար միւտտէթ տէվամ Էթալիլի պե-
 յան օլունամմը տըր . պէլքի օն պին սէնէտէն ղիլատէ սէնէ
 պու մինվալ իւզըր կէշմիշ տիր : 'Իլմ' ի թապագաթ իւլ ար-
 զա վագըֆ օլան ղէվաթըն նէթիճէ ի թէտղիգաթընտան անկ-
 լաշըլտըղընա կէօրէ քիւրէ ի արզըն սաթհընը թէշքիւլ Էտէն
 գայալար ուզուհ միւտտէթ զարֆընտա թէշքէքիւլ Էտիպ,
 պուշըրտան Էքսէրի իւրզաթը Ստէմտէն Էտ'նի Մուգատ-
 3,000 սէնէ Էվվէլտէն տահա փէք չօզ սէնէ Էվվէլ թէշքէ-
 քիւլ Էթմիշ տիր : Քիւրէ ի արզըն սուրէթ ի թէշքէքիւլինէ
 տա'լի 'իլմ' ի թապագաթ իւլ արզըն իֆատաթընը Մուգատ-
 տէս մուհարըրիլէրին քէլամլարը իլէ թաթպիգ Էտէրէք թէք-
 վին քիթապընը պիւրինճի սյէթիլտէ ղիքը օլունան ղէմինին
 իւք իւրզաթը իլէ իքինճի սյէթտէն սօնկրա կէլէն սյէթլէր-
 տէ թա'րիֆ ու պէյան օլունան վուզու'աթ արասընտա զա-
 յէթ ուզուհ պիւր միւտտէթ կէշմիշ, վէ ղէմինին իքինճի տ-
 յէթտէ թա'րիֆ օլունան " թէհնի վէ խալի" հալինին պէլքի
 միլիօնլարճա սէնէլէր տէվամ Էթմիշ օլտըղընը իսթիլթաճ
 Էտէ պիլիլիլ, ճիւլ հագիգէ ղէմինին օլ վագըմթի հալի շիմ-
 տի կէօրտիլիւլիւլ հալի նիպէթէն թէհնի վէ խալի պիւր

հալ իտի, Լաքին օլ հալին տէվաթը միւտտէթինտէ Ալլահ
 տա'լիմս իլէմէքտէ, վէ ղէմինի թէշքիլ Էտէն 'ուհսուրլար-
 տա թէպէտալաթ հուսուլէ կէթիթմէքտէ իտի : Ալլահըն
 պու սուրէթտէ իլէմէտի ֆիթապ ը Մուգատտէնին " Մու-
 Լարըն իւզըրինտէ Բուհ Ալլահ հարէքէթ Էտէր իտի" քէլա-
 մըմէ կէօսթըրիլմը տիր :

Թապագաթ իւլ արզա աշինտ օլտըլար պու ուզուհ միւտ-
 տէթ զարֆընտա վուզու' պուլան թէպէտալաթըն Էսէրէ-
 ղին գայալարըն միւլթէլիֆ թապագալարընտա միւշահտէ
 Էտիլօլար :

Իւլինճիւլ սյէթտէ վէրիլէն մա'լիւմաթա կէլինճէ պու
 սյէթին 'Ալլահ նուր օլուն' տէտի . վէ նուր օլտու" քէլամը
 անճազ քիւրէ ի արզա միւլթա'ալլիգ օլտըղը աշիքէար տըր :
 Պու քէլամտան օ միւտտէթէ կէլինճէլտէք 'ալէմին պաշգա
 գըսմլարընտա նուր պուլունամատըղը տէլիլ, անճազ օլ վագ-
 թա գատար Էէր Էիւզիւնէ նուր տօղմամը օլտըղը, վէ Ալ-
 Լահըն Էմրիլէ Էէր Էիւզիւնէ տալի նուրըն փէրթէլ գալ-
 տըղը, Էան'նի նուրըն օլ վագթատէք ղէմինին սաթհընը գափ-
 Լամը օլան զուլմէթի տէլիպ կէշալիլ անկլաշըրը : կիւնէշին,
 պլըն վէ ելտըղլարըն քիւրէ ի արզտան կէօրիւլմէլէրի սօնկ-
 րաքի սյէթլէրտէ պէյան օլունան վուզու'աթտան սօնկրա
 ղիքը օլունամը օլտըղընտան, նուրըն զուլմէթի տէլիպ կէշմէ-
 սինին տալի կիւնտիւլ վէ կէճէ օլմասը իլիւն իգթիգա Էթ-
 տիլի տէրէճտէ իտիլինի իսթիլթաճ Էտէրիլ : Չէմինի գափ-
 Լամը օլան սըզ վէ աղըր պուխար օլ միւտտէթտէ անճազ
 գըսմէն տէֆ' ու զա'իլ օլտու, վէ նուր հէնուլ զա'իֆ վէ
 սօնուլգ իտի . պու ճիւլմէ իլէ պէրապէր վուզու' պուլան թէ-
 պէտալաթ ղէմին իլիւն ղիլատտէսիլէ միւլթիտ օլտըղըն-
 տան Ալլահ օլ ալ վէ սօնուլգ օլան նուրըն Էլի օլտըղընը
 կէօրտիւլ . Քիւրտիլը պու Էէնի հալ Էվվէլպը զուլմէթ հալին-
 տէն խալըճա ֆէրզիլ օլտըղընտան ֆիթապ ը Մուգատտէս
 Էվվէլքի զուլմէթէ կէճէ, պու Էէնի նրաֆ պտընիլըզ միւտ-
 տէթէ իսէ կիւնտիւլ թէսմիլէ Էթմէլի թէնսիպ Էտէր : Նուր
 Էէր Էիւզիւնէ փէրթէլ սալտըգտան սօնկրա օլ վագթատէք
 հալալը տօլտուրմը վէ ղէմինին սաթհընը գափլամը օլան

պուխարատ տախի 6, 7 վէ 8 այեթլէրատ թա'րիֆ օլունան թեպէտտիւլաթ վուզու' պուլտու :

Օլ վագթատեք ղէմինի իհաթե էթմիշ օլուպ օլ պուխարը թեշքիւ էտէն սու թագսիմ' օլունարագ պիր գըսմը ղէմինին սաթհընտա թօփլանտը . տիկեր պիր գըսմը տախի ղէմինին սաթհընտան եօգարըտա եիւզէն պուլութլար իչինէ շէքիւտի : Հա՛վա սուլարըն պու էքի գըսմլարը արատընտա իտի , վէ հա՛վատա պուլութլար պաշըմըղըն իւզէրինտէ միսհփեմ' պիր քեմեր կիպի տուրմըշ կեօրիւնիւրէր , վէ պու կեօրիւնիւշէ նաղարէն պաշգա եերլէրատ սեմալաթ թէմիյէ օլունան հա՛վանըն օլ գըսմընա լէվի ի սեմա թէմիյէ օլունամըշ աըր : Պու վէճհիւ էեր եիւզիւնէ թօփլանան սուլար պիւթիւն եեր եիւզիւնիւ գափլամըշ օլուղընտան այաթ 9 վէ 10 տա պէյան օլունան թեպէտտիւլաթա եա'նի սուլարըն ղէմինին անճագ պա'ղը գըսմլարընը գափլայաճագ պիր հալէ գօնուլմարընա լուղըմ' կեօրիւտիւ : Պու թեպէտտիւլաթ իհիթիմալ քի սաթհըն աըղըն պա'ղը գըսմլարընըն եիւքեկմէսիյէ վէ տիկեր գըսմլարընըն ուլչալմարըն իճրա օլունտու , շէօյէ քի սուլար ալչալմըշ օլան թարաֆա տգարագ օգիանօսը վէ տէնիղէրի թեշքիւ էթտիլէր , վէ եիւքեկմիշ օլան գըսմլարտան ճեղերէլէր , գարա գըթ'ալարը վէ տաղլար մէյտանա կէլտի : Թագագաթ իւլ աըղա աշինա օլանլար աըղըն մուխիթէլիթ թագագալարընըն շիմալքի հալինէ պագարագ սաթհըն աըղտա պալատե թա'րիֆ օլունան եիւքեկմէք ալչալմագ թեպէտտիւլաթըն վուզու' պուլարընը թաստեգ էտերլէր : Եջ ճիւմիւ , շիմալքի հալտե եեր եիւզիւնտէ պուլունան էն եիւքեք տաղլարտան պա'ղըլարընըն վաղթըլէ սու ալթընտա օլուպ քիւրէ ի աըղտա վուզու' պուլան 'աղիմ' վէ շէտիա գէյգէլէ վէ միւսատեմէլըլէ շիմալքի հալէ կիրմիշ օլուղլարունա գա՛վի տէլիլէր պուլուլօրլար :

Սու իլէ գարանըն պալատէ մեղքիւր թագսիմի վուզու պուլարգտան հեման սօնկրա գարա գըթ'ալար Ալլահըն էմիլյէ հեր նէվ' նէպաթաթ հուսուլէ կէթիթմէյէ պաշլատը : 11—13 այեթլէր :

Մեղքիւր 13 այեթլէրատ թա'րիֆ օլ պէյան օլունան թե-

պէտտիւլաթ էըլգաթ ը'ալէմին' ալթը կիւնիւրէք միւտտեթիւնին իւք իւշ կիւնիւրէրնտէ վուզու' պուլան իշլէր օլուպ , տիկեր իւշ կիւնիւրէք միւտտեթիւն թարիթիւնտէն անկաշլարաճաղը իւրէրէ , պու սօն իւշ կիւնիւրէք միւտտեթիւն հէր պիրինտէ վուզու' պուլան շէյլէրին էվիլէքի միւտտեթիւն պիր ետթօտ տիկեր կիւնիւնտէ վուզու' պուլան թեպէտտիւլաթլար միւնասէպաթը վար տըր : Մէսէլա , տէօրտիւնճիւ կիւնտէ վուզու' պուլան շէյլէր պիրինճի կիւնիւն վուզու'աթընա մերպուլթ տըր : Պիրինճի կիւնտէ ղէմին իւզէրինտէ "նուր օլտու," Ֆագաթ ագտեմ' պէյան օլունտըղը իւզրէ , պու նուր չօգ սօնուգ վէ զա'իֆ օլուպ , իհիթիմալ քի անճագ կէճէյի կիւնտիւզտէն թեթրիգ էթմէյէ քեաֆի խտի պինա'էն 'ալէյի իւք կիւնտէ իճրա օլունան իշ տէօրտիւնճիւ կիւնտէ կիւնշէին , այըն վէ եըլտըլարըն ղուհուր էթմէլէրիլէ իթմամ' օլունտու , Քեղալիք պէշինճի կիւնտէ վուզու' պուլան թեպէտտիւլաթ իքինճի կիւնիւն իճրա'աթընա մերպուլթ օլարագ անըն իթմամը տըր : Խքինճի կիւնտէ օլ վագթատեք ղէմինին էթրաֆընտա պուխար կիպի էայըմըշ օլան սուլարըն պիր գըսմը ղէմին իւզէրինտէ , տիկեր պիր գըսմը տախի եօգարըտա պուլութլարտա թօփլանտը . պէօյլէճէ քիւրէ ի հա՛վա թեշքեքիւլ էթտի : Պէշինճի կիւնտէ եեր եիւզիւնտէքի սուլար պալղլարըլա , վէ քիւրէ ի հա՛վա գուշլարալա սօլտու : Քեղալիք ալթընճը կիւնիւն իճրա'աթը իւշիւնճիւ կիւնտէքի իշին իթմամը տըր : Իւշիւնճիւ կիւնտէ գարա կեօրիւնտիւ , ալթընճը կիւնտէ իսէ գարա իւզէրինտէ հայվաթաթ , եա'նի պէհայիմ' , հաշէրաթ վէ եերին վաշիլէրի հաւաըլ օլտու . վէ ճիւմէսինտէն սօնկրա ինտան խալգ օլունտու , վէ անա տէնիգ պալղընա վէ հա՛վա գուշընա վէ պէհայիմէ վէ ղէմին իւզէրինտէ սիւրիւնէն հաշէրաթըն քեաֆիթէսինէ հիւքմ' էյլէմէյէ սէլահիլէթ ու իգթիտար վէրլտի :

Շիմաի պու պապըն 14—19 այեթլէրինտէ տէօրտիւնճիւ կիւնտէ վուզու' պուլարըղը ղիքը օլունան խըլգաթտան սուրէթ ի մախսուսէտէ պահո էտէլիմ' : Այեթ 14 տէ "լէվի ի սեմաթա Նէկիլիլըր օլունլար" տէյիւ Ալլահըն էմը էթտիլի ղիքը օլունուր իսէ տէ պուլունան կիւնէ իլէ այըն վէ եըլտըլարըն

113-74

օլ կիւնտէ իսպգ օլունտըլարը անկալալըլմամալը տըր . պիւ 'աքթ պունլար իպլթիտա ի խիլգաթաա եա'նի սէմալաթ վէ զէմին իլէ պիլիքթաէ եարատըմըլ օլտըլարըմը գապուլ էթմէլէ պիւ ջոգ տէրիլէր վար տըր : Իլ ճիւմլէ սէմալաթ վէ զէմին քէլիմէլէրիլէ պիւթիւն 'ալէմ' եա'նի ճիւմլէ էճրամ ու էճ սամ, կէրէք իւզէրինտէ պուլունտըլըմըլ քիւրէ ի արլ, կէրէք կիւնէլ վէ այ վէ կէրէք ճատտըլ ճիսապըլ երլտըլար անկալալտըլըմը պունտան էվլէլ զիքր էթմիլ իտիք :

Պու թագադրտէ տէօրտիւնճիւ կիւնտէ իճրա օլունտն իլ նէ՞ իտի : Պու սու'ալէ ճէվապ օլարագ տէրիլ քի' կիւնէլ իլըլգաթը 'ալէմտէն պէրու մէվճուտ իտի իսէ տէ, տէօրտիւնճիւ կիւնէ կէլինճէլէ գատար կիւնէլին նուրը զէմինին սաթ ճընը գափալմըլ օլուն քէտիք պուլտարը անճագ կիւնտիւրն կէճէտէն թէճիլիլ օլունտ պիլէճէլի տէրէճէտէ տէլիպ կէչէ պիլիլոր իտի, վէ պու տէօրտիւնճիւ կիւնտէ կիւնէլ լէվճ ի սէմտաա պէրրագ սուրէթտէ փարլումադա, կէճէ տախի այ վէ երլտըլարըլ տունմըլ օլտըլը կէօրիւլմէլէ պալլատըլ : Իլթէ կիւնէլ իլէ այ քիւրէ ի արլ սէքէնէտի իչիւն էլ եէվմ' իճրա էթմէքտէ օլարըլարը խըտմէթլէրի օ վագըթտան պէտ' իլէ իճրա էթմէլէ պալլատըլար. պէօլիք նէլիլը եա'նի կիւնէլ կիւնտիւրզէ ճիւքմ' էթմէլէ, եա'նի մու'այլէն վէ մունթաղամ սուրէթտէ թուլու' ու զուրուպըլլէ կիւնիւն պալլանըմ վէ իիճայէթիլին տաճա պէրրագ սուրէթտէ կէօթէրմէլէ, վէ նուր վէ ճէրարէթի թէ'սիլիլին զէմին իւզէրինէ նէլը էթմէլէ պալլատըլ : ճէրարէթիլին արթըլ քէսիլմէտի տախի սէնէլին մէվիմլէրիլի թա'տիլ էթմէլէ 'ալալմէթ օլտու : Քիւչիւք նէլիլը եա'նի այա կէլինճէ պու տախի եարըլըլ զուլմէթի թա'տիլ էթմէքէ տէլիլ, պէլլ քի մուլթէլիլիք ճէլէթտէ կէօրիւնիւլլէրիլէ զէմանը տաճա ուճագ միւտտէթլէրէ եա'նի այլարա թագադր էտէրէք կէճէլէ ճիւքմ' էթմէլէ պալլատըլ : Պու վէճճլէ կիւնէլ, այ վէ երլտըլար միւլթէլիլի կէօրիւնիւլլէ վէ ճարէքէթլէրիլլէ զէմանը կիւնիլէրէ, այլարա, մէվիմլէրէ վէ սէնէլէրէ թագադր 'ալալմէթ օլտըլար :

Պալատէ պէլյան օլունտըլը իւզրէ, տէօրտիւնճիւ կիւնիւն

իճրա'ալթը պիլիլինճի կիւնտէքի էմը ի խիլգաթալէ մէրպուլթ օլուպ' անըն իթմամը տէմէք տիլ : կիւնէլին զիլյա ու ճէրարէթի իւչիւնճիւ կիւնտէ էէր եիւզիւնիւ գափալյան նէպաթալթըն նէլլ ու նիւմարնա զիլյատէսիլլէ իգթիլըլ օլտըլընտան իւչիւնճիւ կիւնիւն իճրա'ալթը 'ալալպիլտէ տէօրտիւնճիւ կիւնիւն իճրա'ալթը թէմամ' վագթ ու զէմաննտա վուգու' պուլմըլ ալը :

Պու տէօրթ կիւն գարֆընտա զէմին ճանըլ մտիլուգաթա, եա'նի ճայլանաթ վէ ինսանա մէսքէն օլմաղա թէտրիլլէ ճագըլանտը իսէ տէ, տաճա ճիչ պիլ ճայլան զուճուր էթմէմիլ իտի : Չէմին նէպաթալթլէ թէլիլին օլունմըլ իտի իսէ տէ, սէքէնէտիլ օլտըլընտան վասի' պիլ ճէլ ճայլանտէ իտի' Պիլիլինճի պապըն իքիլինճի այլէթիտէ, "զէմին թէճի վէ խալի . . . իտի" տէնիլիլ տիլ : Պու նօգսանլարըն պիլիլինճի եա'նի զէմինին թէճի օլմաղ գարանըն սուտան այլըլմաղ վէ ճայլաթը նէպաթիլլէ իլէ թէլիլին օլունմաղըլլէ իքմալ օլունտա : Իքիլինճի եա'նի զէմինին խալի օլմաղը ճանիլ ճայլանալթըն իսպգ օլունմաղըլլէ իքմալ օլունմաղ իտի :

Մուգաւտտէմա պէլյան օլունտըլը իւզրէ, պէլիլինճի կիւնիւն իճրա'ալթը իքիլինճի կիւնտէքի էմը ի խիլգաթա մէրպուլթ օլուպ' անըն իթմամը տէմէք տիլ : Լէվճ ի սէմա եա'նի իքիլինճի կիւնտէ սէմալաթ իլէ զէմին արասընտաքի պօլըլք պէլիլինճի կիւնտէ գուլլարա, էէր եիւզիւնտէքի սուլար տալի պալըլարըլա տօլտու : Պիլիլինճի այլէթտէ սէմալաթ ու զէմինին խիլգաթըլ զիքր օլունտըլը սըրատա իսթիմալ օլունտան "խալգ էթտի" քէլիլմէտի պու պէլիլինճի կիւնքի խիլգաթըն թա'րիլիլտէ թէքըր իսթիմալ օլունմըլ ալը : Իւչիւնճիւ այլէթտէն օն սօգուզընըլ այլէթէ գատար թա'րիլիլ օլունտան իճրա'ալթաա տախի գուրթէթ ի իլալիլ կէօրիւլիլը իսէ տէ, օլ իճրա'ալթ էէնի էէնի խիլգաթա տէլիլ, պէլիլ գաթիլին խալգ օլունմըլ շէլլէրտէ թէպէտտիլաթ իճրապընտան 'իպարէթ իտի : Մէսէլա, պիլիլինճի կիւնիւն իճրա'ալթը իճիլմալ քի նուր խալգ օլունմաղը տէլիլ, անճագ 'ալէմին պալլագ գըլմալարընտա զալթէն մէվճուտ օլուն նուրըն զէմինէ 'աքթ էթտի : Բիլմէտի իտի : Քէլալիք իքիլինճի կիւնտէ գաթէն մէվճուտ ու

լան հավա քէ սու եկեաիկէրինտէն սյրբլտը . իւշիւնծիւ կիւն . տէ տախի մուգատտէմս մէվճուտ օլան թօսիրազ վէ սու պի . րի պերինտէն սյրբլտը . տէօրաիւնծիւ կիւնտէ էվվէլտէն մէվճուտ օլան կիւնէշ , սյ վէ երլարզար լէվճ ի սէմատա միւ . նէվվէր օլարագ մախսու խըտմէթլէրինի իֆա էթմէյէ պաշ . րատլար : Լաքին ծանլը հայվանաթըն իպթիտա ի զուհուրը աշխեար սուրէթտէ խալիգիլէթ գուարէթինին թէ'սիրաթ ք մախսուսէսինէ համլ օլոււուր : շէր նէ գատար ճէնապ ք Հագգ 'սուլար քէսրէթ իւզրէ ծանլը հաշէրաթ հուսուլէ կէ . թիրսին" պուլուրմը իսէ տէ , պու էմր հաշէրաթըն խըլգա . թընտան զիյատէ , իչնտէ հարէքէթ էտէճէքէլէրի մաշալէ էախօտ մատտէյէ 'ա'իտ տիր : Պոււոււն պէօյէ օլմասընը գուշար հագգընտա տախի "զէմին իւզէրինտէ լէվճ ի սէմա . տա գուշար ուշտուն" էմրի թէ'եխ էտէր : Տագաթ երմի . պիրինճի ալէթտէ հայվանլարը . խալիգիլէթ գուարէթինին թէ'սիրաթ ք մախսուսէսիլլէ հուսուլէ կէլմիշ օլարը վագըճ սուրէթտէ պէյան օլոււմը տըր :

Մէգքիւր պէշինճի կիւնտէ վուգու' պուլան խըլգաթըն պեր խասա ի մուլթալը տախի Ալլահըն պու եէնի մախլուգաթը Եա'նի ծանլը հայվանլարը միւպարէք գըլմար տըր : Պու պէ . րէքէթլէ պարզլար թէքէսսիւր էտէրէք տէնիղլէրի տօլտու . րաճագլար , գուշար տախի հավատա թէքէսսիւր էտէճէքէլէր իտի : Ալլահըն հայվանլարը միւպարէք գըլմարընտան անկլա . շըլը ք իպթիտա ի խըլգաթտա պարզլարըն վէ գուշարըն 'ատէտի չօգ օլմարըպ , մուլթէլիֆ նէվլէրին հէր պիրինտէն պիրէր միգտար խալգ օլոււմը վէ պուշար թէքէսսիւր էտէ . րէք հալար վէ սուլը տօլտուրմը տըր : Պու խուսուստա հայ . վանաթ իլէ նէպաթաթըն գուհուրը Եախօտ խըլգաթը արու . սընտա պիր ֆէրգ պուլոււնտըրը կէօրիւլիւր : Նէպաթաթ հու . սուլէ կէլտիլի զէման էմր ի իլահ մուճէպինճէ պիւթիւն զէմինին սաթհընտա օթ վէ սէպգէ վէ աղաճ հուսուլէ կէ . տի . իպթիտատէ շուրատա պուրատա ազ նէպաթաթ հու . սուլէ կէլիպ , պա'տէհու թէքէսսիւրլէ պիւթիւն զէմինին սաթհընը Եօրթմէտի . անճագ ճիւմլէ նէպաթաթ հէր երրտէ պէրտէն հուսուլէ կէլիպ զէմինին պիւթիւն գարա գըթ'տըր .

նըն սաթհը պիրտէն հէր նէվ' եէշիլիքէլէլէ թէգեին օլոււ . տու : Հայվանաթըն թէքէսսիւրլէ պէրէքէթ ի իլահիլէ նէ . թիճէ վէ սէմէրէսի օլարագ անլէրին խըլգաթընտան սոնկրա վուգու' պուլուու :

ԻՆթիմալ քի հայվանլարըն ճիւմլէօի պեր մաշալտէ խալգ օլոււնարագ օրատան տիւնեանըն հէր թարաֆընա տաղըլմա . յու , պէլքի մուլթէլիֆ նէվլէր պեր գաշ մէրքէլէրտէ Եա . րատլարագ օրատարտան էթրաֆա Եալըլըշար տըր : Զէմինին մուլթէլիֆ գըլմարընտա թէհաճճուր էտէն մուլթէլիֆ հայվանլար աատըր անլէրին էմր ի խըլգաթը տէախիլմիզ սու . րէթտէ օլարընա տէլալէթ էտէր :

Ալլընճը կիւնտէ վուգու' պուլան էմր ի խըլգաթ պալատէ զիքը էթտիլիմիզ իւզրէ իւշիւնճիւ կիւնտէքի իճրա'աթըն իթմամը տըր : Իւշիւնճիւ կիւնտէ գարա կէօրիւնիւպ նէպա . թաթլա , Եա'նի օթ իլէ վէ մէլվէտար աղաճլարլէ թէգեին օլոււտու : Ալլընճը կիւնտէ իսէ մուգատտէմա թէհիլէ Ե . տիլիշ գարա իւզէրինտէ սաքին օլմագ վէ զէմինին օթլարը վէ աղաճլարըն մէլվէլէրիլլէ պէսլէնմէք իւզրէ ծանլը հայվան . րար Եարատըրը . էն սոնկրա տախի ճիւմլէսի իւզէրինէ Տիւքմ էթմէք իւզրէ անլէրէ ամիր վէ սաշիպ մագալմնտա օլարագ ինսան Եարատըրը : Հայվանաթ իւշ սընըֆ Եախօտ իւշնէվ' օլարագ զիքը օլոււուրլար . էվվէլա ինսանըն իՆթիլա . ճաթընա խըտմէթ էտէն տէլլէ , աթ , Եգիւզ , ինէք , գօ . յոււն վէ պուշարա միւմասիլ սա'իր հայվանաթ ք իւնսիլէ . օանիլէն , հաշէրաթ Եա'նի եերտէ սիւրիւնէն հայվանլար քի Եանա սընըֆտան տըրլար , վէ սալիսէն , հայվանաթ ք վահ . շիլէ Եա'նի ինսան իլէ մէ'նու օլմայան հայվանլար :

Հայվանաթըն Ենվա' ի միւլթէլիֆէսի խալգ օլոււնարագտան սոնկրա Պարի թա'ալա հագրէթլէրի խալիգիլէթ գուարէ . թիլլէ եէր Եիւպիւնտէքի մախլուգաթըն թաճը մագալմնտա օլան ինսանը վիւճուտէ կէթիրտի : Պու սոն իշին էհէմիլլէ . թի շոււտան անկլաշըլը քի Քիթուպ ք Մուգատտէս ինսա . նըն խըլգաթընը մախսու պիր մագալտ ու իրատէ նէթիճէսի տէլիւ թա'րիֆ Ետիյօր : Տիկէր մախլուգաթըն խըլգաթը թա'րիֆ ու պէյան օլոււնտըրը սրատա սատէճէ 'վէ Ալլահ

Ձէմին սէպղէ . . . հուսուել կէթիրսին՝ տէտի," ետիօտ "Աւ-
լահ" . . . տէրեա հայվանաթ ք ազիմէսինի . . . խալդ էյլէ-
տի." վէ "Ալլահ" . . . վուհուշ ք զէմինի . . . խալդ էյլէտի"
տէնիլիշ տիր, Ինսանըն խըլգաթընա կէլինտիքտէ, "Ալլահ
Միւշապէհէթիմիզէ կէօրէ սուրէթիմիզտէ Ինսան խալդ է-
տէլիմ" . . . տէտի" տէ՛լիմիշ տիր, Պուրաճըլգտա "Միւշապէ-
հէթիմիզէ կէօրէ սուրէթիմիզտէ Ինսան խալդ էտէլիմ" քե-
լամընտան նէ անկաշըլըր սու՛ալը մէյտանա կէլիր, ճէմ" սը-
ղէսիլէ իշ'ար էտիլէն զէվլաթ քիմէ՛ր տիր, Պա՛ղը միւֆէս-
սիբլէր թա՛ղիմ իշիւն միւֆրէտ սըղըրի եէրինէ ճէմ" սըղէսի
խթի՛մալ օլուշտըղընա զասիպ օլուշըլըր, էղ ճիւմլէ հիւքմ-
տարըր 'ալ էլ 'ուսնամ "Պէն" տէյէճէք եէրտէ "Պիղ" տէ-
տիբլէրի կիպի, Ալլահըն տախի պու սյէթտէ "խալդ էտէ-
լիմ" տէմիշ օլուղընը խտի՛տ էտէրլէր: Պուշա ի՛թիրազ օ-
լըրադ պաշադ միւֆէսիբլէր տախի տէրլէր քի 'Աճտ ք 'Ա-
թիգին մուհարրիբլէրի զէմանընտա թա՛ղիմ իշիւն ճէմ" սը-
ղէսինին խթի՛մալի ճարի տէյիլ խաի: Մըսըր հիւքմտըրը
Ֆիր'օն, "Պիր ըույա կէօրտիւմ" (Թէք. 41. 13), քէզալիք
Երսուֆէ, "իշթէ պէն սէնի պիւթիւն Մըսըր տիյարը իւ-
զէրինէ նասպ էյլէտիմ" (Թէք. 41. 41) տէմիշ օլուղըր կի-
պի, մէլիք Տարիուս. "Պէնտէն ֆէրման սիւտուր էթտի"
(Տան. 6. 26: 'Էղր. 6. 8), վէ Նէպուրխատնասար. "իշթէ
գուտրէթ ու գուվլէթիմլէ վէ 'ազամէթիմին շէօհրէթի իշիւն
մէլիք սէրոյը օլմադ իւղրէ պինա էթտիլիմ՝ պէօլիւք Պապէլ
պու տըր" (Տան. 4. 30) տէմիշ տիր: Պինա՛էն 'ալէյհ Ին-
սանըն խալդ էտիլտիլի զէման Ալլահըն ճէմ" սըղէսիլէ թէ-
քէլիւմ էթմիշ օլուղըր կէտթէրիլմէսինին սաըլ սէպիպի
հիւքմտարըր ետիօտ մէլիբլէր արտընտա միւսթա՛մէլ պիր
խթիլահ էսէրի օլմամաը տըր: Էյսի վէ եէնի միւֆէսսիբ-
լէրտէն էքսէրինին զանընտա օլ սուրէթ ի քէլամ՝ վ սահտէթ ի
Ուլա՛հիլէթտէ քէսրէթ կէօսթէրիբ, պու գաղիլէ իտէ մու-
'տիխարէն 'Աճա ք ճէտիտին փէտէր, Օլուլ վէ Բուհ իւլ
Գուտաս տա՛իր օլան թա՛լիմիտէ տասա աշիքետը կէօսթէ-
րիլիշ տիր: 'Իպրանիճէ ճէմ" սըղէսի օլան Էլճէ՛ (Ալլահ)
քէլիմէսինէ տա՛իր 14 իւնճիւ սահիֆէտէ վէրիլէն իղահաթա
միւրաճա՛աթ օլուշա:

Ինսանըն նէ սուրէթլէ խալդ օլուշտըրը թա՛րիֆ ու պէյան
էտիլտիլի սըրատա, "Ալլահ քէնտի սուրէթի իւղրէ Ինսանը
խալդ էյլէտի" տէնիլիշ տիր: Ալլահ ճէսէտսիղ պիր Բուհ
օլուղընտան Ինսանըն ճէսէտի տէյիլ, անճագ ըուհը Ալլահ
սուրէթիտէ խալդ էտիլիշ օլուղըր անկաշըլմաը տըր: Պի-
նա՛էն 'ալէյհ պալտտէքի պէթիմն տօրլ մա՛նասը շու վէճէլէ
թէճօիր էտիլէ պիլիր. Ինսան տախի Ալլահըն սըֆաթըր կիպի
սըֆաթլէրլէ ետ՛նի իմ, իրատէ, վէ քէնտի միւրատ ու էֆ-
քէտըրը պաշապանա թէպիլիղ էթմէք վէ քէնտի միւրատը-
նը իճրա էթմէք գուտրէթիմնէ մալիք պիր զաթ, թա՛պիր ի
պէրլէ 'ազլի վէ տիլազի պիր ֆա՛իլ ի մուլթար տըր: Քէզա-
լիք մէղքիւր այէթտէն անկաշըլտըրնա կէօրէ Ինսան իլք Կա-
րատըրընտա տիլազի վէ ըուհանի խասսիլէթլէրի ճիհէթիլ-
լէ Ալլահա միւշապիհ տիր, ետ՛նի շէրրէ մէյլ էթմէքտէն
պէրի, վէ պիթթապ՝ տիլազի վէ ըուհանի շէյլէրէ մէյյալ
տըր: Պու վէճէլէ Ալլահ միւշապէհէթիտէ խալդ էտիլիշ
օլան Ինսան զէմինէ վէ անտէ մէվճուտ օլան շէյլէրէ հիւքմ
էթմէք սէլահիլէթի վէրիլիշ, Տէմտէ զէմինի տօլուրուպ
անա թէսարրուֆ էթմէսի. վէ տէնիղ պալըղընա վէ հալա
գուշընա վէ զէմին իւղէրինտէ էիւրիլէն հայվանաթըն քեաֆ-
ֆէսինէ հիւքմ էյլէմէսի էմր օլուշմըշ տըր: Էյկըր Ալլահ զէ-
մինէ վէ անտէ մէվճուտ օլան Տէր շէյլէ թէսարրուֆ ետիօտ
հիւքմ էթմէք սէլահիլէթիմնի Ինսան պէօլլէ աշիքետ սու-
րէթտէ վէրմիշ օլմատա իտի, Ինսան Ալլահըն մտիլաբաթըն-
տան հիւշ պիրինի քէնտինէ հասր ու թախսիս էտմէլ իտի:
Ինսանըն շիմտիքի հիւքմ ու սէլահիլէթի պիր հաղգը թա-
պի՛ի տէյիլ, անճագ պիր ինայէթ ի իլահիլէ տիր: Պու էճալէն
Ինսան Ալլահըն էմրինէ թաթպիլիլէն անլէրէ հիւքմ ու թէ-
սարրուֆ սէլահիլէթիմնէ մալիք օլուպ, հիւշ պիր շէյլի նիգամ
սըղ սուրէթտէ գուլլանմաղա վէ հայվանաթա զալիմանէ վէ
ղատտարանէ մուամէլէ էթմէյէ մէ՛զուս տէյիլ տիր:
Ինսան ճիսմանի հէր շէյլ իւղէրինէ օլան պու հաղգը թէ-
սարրուֆընը խալդ օլուշտըրը կիւնտէն պէրու իճրա էտէ-
կէլիլիշ տիր. պիլ խաստա շու սօն վաղըթլարտա պու հաղգը-
նը տասա կիւղէլ իֆա էթմէքտէ տիր, շէօլլէ քի զէմինի վէ

անտէ մեզձուտ օլան հեր շէյի քէնտի հիւքմ ի թէտարբու-
 ֆը ալթընտ ալարագ տէնիդլէր իւզէրինտէ կէմի երևրիւթ-
 մէքտէ, զէմինին տէրին օճագլարընտան գըլմէթլի մա'տէն-
 լէր չըգարմագտա, ըրմագլարա տէյիբմէնլէր շէվիբմէքտէ,
 պուխար վասթատըլէ ճէտիմ վափօրլարը օգիանօսլարտան
 կէչըրմէքտէ, տէմիր խաթթլար իւզէրինտէ 'արայա գաթաբ-
 արընը գօշտուբմագտա, շիմէքտէ կէօրիւլէն էլէթթրիյի պի-
 լէ պիր սեր'աթ ը 'աճիպէ իլէ ուզագ երբլէր իչիւն մուխա-
 պերէնէ գուլլանմագտա տըր : Պու շէյլէրին ճիւղլէսի ինսա-
 նըն հիւքմ ու նազարէթի թաշթընտա իսէ տէ, ինտան ան-
 լէրին հիւնս ի խթի'մալի իչիւն ճիւղլէսիին սահիպ ի մութ-
 արը օլան Հագգ թա'ալա հագրէթլէրի հուզըրընտա մէս-
 ուլ տըր :

Չէմինէ վէ ճիւղլէ հայլանաթա հիւքմ էթմէք խուու-
 սընտա բուխաթ վէրիւլէսիյլէ պերապեր հէմ ինտան հէմ
 տէ հոյվանա սէպղէ վէ մէյլէ եթմէք խուուսընտա տախի
 բուխաթ վէ սէլահիյէթ վէրիւլէսիյի զիքը օլանմը իսէ տէ,
 հայվան էթինի եթմէք իչիւն ինսանա սէլահիյէթ վէրիւլէ
 օլարը զիքը օլանմամը տըր : Պու էճլտէն պա'զըլարըն զան-
 նընճա իպթիտատէ ինսանա էթ եթմէյէ բուխաթ վէրիւլէ
 օլանյըպ, պու բուխաթ ինսանա թուֆանտան սօնկրա վէ-
 րիւլիլ տիր : Թէք . 9 . 3 այէթէ պագ : Պաշգլարըն զան-
 նընճա Թէք . 3 . 21 այէթտէ պուլուլան շու քէլամ, եա'նի
 "Բապպ Ալլահ ստէմ իլէ զէվճէսինէ տէրիտէն էլպիտէ եա-
 փըզ կիտիտի" քէլամը իլք վալիտէյիմիզին հայվանաթ
 պօղազլամաղա վէ անլէրին էթինի եթմէյէ պաշգլամը օլարգ-
 արընա պիր տէրիլ տիր : Պու էֆքերտա օլանլար իպթիտա-
 տէ էթ եթմէն հայվանաթ մէվճուտ իտիյի քէյֆիյէթի սա-
 խի պու էֆքերար թագվիյէթ վէրիբ" տէրլէր :

"Մէմազլաթ իլէ զէմին վէ անլէրին քեաֆֆէ ի ճիւնուտը
 իթմամ" օլանտըղտա "Ալլահ . . . իշլէտիյի իչին քեաֆֆէ-
 սինտէն եթմինճի կիւնտէ խթիրահաթ էյլէտի" տէնիլիլը
 տիր : Պունտան ատէմլէրին ուզուն միւտտէթ 'ալ էտ տէ-
 վամ չալըշարգտան սօնկրա եօրուլուպ իսթիրահաթ էթտիք-
 լէրի կիպի Ալլահըն տախի կէջրա չալըշարգլա եօրուլուպ իթ-

թիրահաթ էթմիլ օլարըլ անկալըլմայըպ, անճագ Ալլահ
 թա'ալանըն միւրտա էթտիլ շէյլէրի իճրա էթմիլ օլմալլէ
 էմը ի ինիլաթտան ֆարիլ օլարագ մահզըլիյէթ ու մէսէր-
 րէթլէ քէնտի մախլուգաթընա նաղար էթմիլ օլարըլ իս-
 թինթամ էտիլիլ : Քիթապը Բուգատտէտէ պու քէյֆի-
 յէթտէն սօնկրա "Ալլահ . . . եթմինճի կիւնտէ խթիրահաթ
 էյլէտիլի իչիւն անը միւպարէք գըլարագ թագտի էյլէտի"
 տէնիլիլը տիր : Թագտի էյլէտի քէլիմէսինտէն Ալլահըն օլ
 կիւնու պերէքէթ կիւնիւ, եա'նի Ալլահըն հուզըրընը վէ
 'նայէթլինի 'ալամէթլէրինի օլ կիւնտէ պաշգլա կիւնլէրտէն
 զէյատէ հիտ էթմէլէրի իչիւն եթմինճի կիւնիւ ինսանլար
 մախաուս պիր խթիրահաթ կիւնիւ թա'տիլ էթմիլ օլարըլ
 անկալըլը : Վէ խթիրահաթ ու պերէքէթ կիւնիւ օլան
 պու եթմինճի կիւն էմը ի ինիլաթթըն մուգատտէմա պէյան
 էտիլլէն ալթը միւտտէթ էտաթ կիւնլէրինտէն հէման սօնկրա
 կէլիլի կիպի Ալլահ ինսանլարըն տախի քէնտի ումուր ու
 մշղըլլէթլէրին վէրտիլլէրի ալթը կիւնտէն սօնկրա պիր
 կիւն քէնտի իշլէրինտէն ֆերաղաթլա խթիրահաթ էյլէմէ-
 լէրինի, վէ օլ եթմինճի կիւնիւն ինսանլար իչիւն մէսէրէթ
 կիւնիւ, վէ սուրէթ ի մախաուստէտէ ումուր ը բուհանիյէ իլէ
 իշթիղալ էտիպ Ալլահըն լուլիֆ ու մուհագպէթինին մախ-
 սուս 'ալամէթլէրինի նիյալ վէ խթիհաթ էյլէմէք կիւնիւ
 իթթիլալ էյլէմէլէրինի միւրտա էյլէտի :

Ալլահ ինսանը միւպարէք գըլարընտա, "Մէյլէտար օ-
 ւլանըլ" վէ չօղալըպ զէմինի տօլտուրընը" պուլուրտու : Պու
 պերէքէթ էալընըլ հագրէթ ի Ստէմէ միւնհատը օլմայըպ,
 հեր սընըֆ վէ հեր 'աղըն ատէմլէրինի շումուլը վար տըր :
 Քէլալլէք եթմինճի կիւն իչիւն օլան պերէքէթ էալընըլ պիր
 կիւն իչիւն տէլիլ, անճագ էմը ի իլահի իլէ ինսանլարըն
 սօնկրտան հըֆըրնա մէմուր օլարըլարըլ հեր իսթիրահաթ
 կիւնիւ իչիւն իտի : Պինապերին պու պերէքէթ ինսանլարըն
 թէ'սիս վէ հըֆըլ էտիլմէսինի էմը ու թէնպիհ էթմիլ օլարգ-
 արըլ եօրթ ու վէ շէնլէք կիւնլէրինտէ տէլիլ, անճագ թա'տիլ
 էթտիլ իսթիրահաթ կիւնիւնտէ արամալ տըր :

Խիլաթ թարիխինտէ Ալլահ թարաֆընտան եթմինճի կիւ-

նիւն թաղախ օլունմասրնա քեղալիք էճտատ թարիխինտէ
 զէմաննրն եւտի գըմամ թաղոսիմ էտիլմէսինէ պագըլըրսա (Թեք.
 7. 10 : 8. 10 : Էյ. 2. 13) Հաֆթատա պիր կիւն իսթիրա-
 ճաթ էթմէք խուսուսը թուր ի Սինատա օն էվսմիրին վէրիւ
 տիյի էսնատէ տէյիլ, անճադ խիլգաթ զէմաննրնտան պէ-
 րու ճարի օլաղըր անկղալըրըր : Պու իսթիրահայթ կիւնիւնիւն
 Ֆըքըրնա տա՛իր օն էվսմիրտէ պուլունանն քէլամ տախի պու-
 ճիրքի թէ՛հետ էտէր : Նիթէքիմ " Բահայթ կիւնիւնիւ թաղ-
 ախ էթմէք իչիւն, անը իսթըրուս Բա-Բուսը " տէյիւ պու-
 յուրուլըր : Չիւնքի իսթըրուս Բա-Բուսը թա՛պիրի էվիլէտէն
 մա՛յիւմ օլան պիր շէյ Հագգըրնտա իրատ օլունուր :

Խիլգաթ թարիխինտէ զիք օլունան կիւնիւրին ուղունըրըր
 ետիտա միւտտէթի Հագգըրնտա միւֆէսսիրէր միւսթիւնիֆ
 զանն ու էֆքեարտա պուլունմըլըր տըր : Պա՛ղըլար Թեքվին
 քիթապըրնտա զիք օլունան կիւնիւրին Տէր պիրի պիղիմ՝ ատի
 կիւնիւրինիլ կիպի 24 սա՛աթալը պիր միւտտէթ օլաղըրնա
 զահիպ օլուրըր : Պու զաննա զահիպ օլանըլար զէմինին վէ-
 էճըամ քէ մէմալիյէնին մուգատտէմն խալը օլունմասր իլէ
 ալթըր կիւն զարֆըրնա վագըր՝ իճըսաթ արասըրնտա զայէթ
 ուղուն պիր միւտտէթ կէզմիլ վէ շիմտի բու ի զէմինտէ վէ
 անըն թապագալըրնտա աշիքեար կէօրիւլէն վէ վուգու՛ա
 կէլմէլէր զայէթ ուղուն միւտտէթէ միւսթամ օլան ինգի-
 րապաթ ու թէպէտտիւլաթ ք պըղիյէ ալթըր կիւնտէն էվիլէ
 ճէրէյան էտէն ուղուն միւտտէթ զարֆըրնտա հուսուլէ կէլ-
 միլ տէրլէր : Պու միւֆէսսիրէրին գալիինճէ պու ուղուն
 միւտտէթին նիհայէթինտէ Ալլահ զէմինին ինսանա մէքեան
 օլա պիլէճէք պիր հայլէ կէթիրմէյի միւրատ էտիինճէ խիլգաթ
 թարիխինտէ պէյան օլունաղըր իւղրէ էէր եիւղիւնէ նուր
 տօղտըրտու, սույու գարատան ալըրաը, գարատա մլէ տէր-
 ետատ տիւրլիւ տիւրլիւ նէպաթաթ, վէ հաշըրաթ վէ հայ-
 վանաթ վիւճուտէ կէթիրաի : Պու կիպի շէյլէրին վիւճուտէ
 կէլմէսի տախի ուղուն միւտտէթէ միւսթամ օլմաղըրնտան
 ճիւմլէսի պիղիմ՝ ատի կիւնիւրինիլ կիպի 24 էր սա՛աթաան
 իպարէթ ալթըր կիւնտէ հուսուլէ կէլմիլ տիր :

Պաշգա միւֆէսսիրէրին գալիինճէ Թեքվին քիթապըրնտա

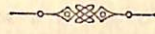
կիւն քէլիմէսիլլէ նամահատու ուղուն պիր միւտտէթ միւ-
 րատ էտիլմիլ տիր : Պու զաննա զահիպ օլան միւֆէսսիրէր
 քէնտի էֆքեարըլըրնըր թէ՛հետ իչիւն խիլգաթ թարիխինտէ
 կիւն քէլիմէսիին չօդ եէրլէրտէ զիք օլունաղըրնըր տէրմի-
 յան էտէրէք կիւն քէլիմէսիլլէ 24 սա՛աթաան իպարէթ պիր
 կիւն տէյիլ, անճադ նամահատու պիր միւտտէթ անկղաղըր-
 աղըր աշիքեար տըր՝ տէրլէր : Հէմ տէ Թեքվին քիթապըրն
 իքինճի պապըրն տէօրտիւնճիւ այէթինտէ, " Բապը Ալլահ
 զէմին իլէ սէմալաթըր խալը էյլէտիլ կիւնտէ " տէյէրէք խիլ-
 գաթըրն ալթըր կիւնիւրինին պիր կիւն՝ ատա էտիլմէսին քէնտի
 էֆքեարըլըրնա տէյիլ իթթիխալ էտիյօրըր : Թէքըրըր Ալլա-
 հըն իսթիրահայթ էթմիլ օլաղըր կիւն, ես՛նի խիլգաթաան
 Ֆարեղ օլաղըր կիւն հալա տէվամ՝ էթմէքտէ օլաղըրնտան
 էտիինճի կիւն 24 սա՛աթաան իպարէթ՝ ատի պիր կիւն օլա-
 մալ : Քիթապըր Մուգատտէտէտէ պիր չօդ եէրլէրտէ Կէ-
 թէրճէմէ օլունան քէլիմէտէն զայր ի մահատու պիր միւտ-
 տէթ միւրատ օլունաղըր աշիքեար տըր : Մէնէլա, Էյր . 46 .
 21 այէթտէ " Պէլալըր կիւնիւ, էօղլանըրաճագըլըր վագըրթ
 կէլտի " տէնիլմիլ օլուպ, պուրատա Կէ-ճ վէ Կէլմէլէ-
 րինին միւտտէթի թա՛հին օլունմամըլ պիր վագըրթ մա՛նա-
 պըրնտա իսթիրմալ օլունաղըր պէտէ՛ն տիր : կիւն քէլի-
 մէսիին պու մա՛նատա իսթիրմալ օլունաղըրնա Քիթապըր
 Մուգատտէտէտէ փէք չօդ միւսալըր պուլունուր : Էյն . 13 . 6 :
 Օպատ . 13 : 2 Գօր . 6 . 2 վէ զայրի այէթլէրէ պագըրա :

Պէնա՛էն՝ ալէյ հպու միւֆէսսիրէրին գալիինճէ ալթըր կիւն-
 լէր պիրի պիրլէրի արաքնճա կէլէն զայր ի մահատու ալթըր
 միւտտէթտէն իպարէթ ալր . վէ " աղլամ վէ սապահ օլ-
 սըլտա պիրինճի կիւն օլուու . . իքինճի կիւն օլուու " վէ
 սահա պուլըրա միւմալիլ սէօղլէր պիրի պիրլէրի արաքնճա
 կէլէն իպթիտա ու ինթիհալըրնըր կէօթէրմէք իչիւն իսթի-
 մալ օլունմըլ թա՛պիրլէր տիր : Պու պիրի պիրլէրի ար-
 սըրնճա կէլէն ուղուն միւտտէթլէր զարֆըրնտա խիլգաթըր
 ճիւմլէ իլլէրի իճըր օլունու, վէ զայր ի՛ ուղիլ ճիւմ ու
 մատտէլէրտէն պաշլըրպ պիթ թէտրիճ իլլէրի կիտէրէք նէպա-
 թաթ, պալըգըր վէ հայլմաթ վէ նիհայէթ ճիւմլէսիին

Թածը մագամբնատ օլան ինսան խալդ օլունուու : Պու միւ-
 ֆեսսիլըլըրն էֆքեարընա նագարէն , 'իլմ' ի Թագագաթ իււ
 արդ տա'րէսինտէ իճրա օլունան Թէտգիգաթ Քիթապը
 Մուգատուէսին պու խուսուսատ օլան պէյանաթընը Թաս-
 աիգ էտիօր : Չիրա քելրէ ի արզըն էնկին վէ չուգուր մա-
 չալլըրնտէ վէ գայալար Թագագաթընատ Թէճաճճիւր է-
 տէն նէպաթաթաման անկաշըլարընա կէօրէ էն էվիլէ նէ-
 պաթաթ վէ սօնկրատան պալըք վէ Տաշէրաթ կիպի Տայվա-
 նաթըն էտնա սընըֆը վէ տաճա կիտէրէք Տայվանաթըն
 տէօրթ այաթըլարը վէ տաճա 'ալի սընըֆըլարը էարատըմըն
 տըր : Պու իքինճի Թէֆսիւր շիմօի 'ալ էլ 'ումնւմ գագոււ
 օլունան Թէֆսիւր տիր :

Պունուշլա պէրապէր պաշգա պիր Թէֆսիւր վար տըր քի
 պա'ղըլարը անը տաճա միւրաճճաճ Թուլթըլօրըր : Պու սօն
 Թէֆսիւրէ կէօրէ Թէքըլին քիթապընը պիրինճի պատընատ
 պէյան օլունան վաղը'ալար պիր էա պիր գաշ վաճկլէ Մու-
 սայա իղճար օլունաթըլարը դանն օլունույօր , էա'նի Տագրէթ ի
 Մուսա մէգքիւր պապըն իքինճի այէթինտէ Թա'րիֆ օլուն-
 աթըլը իւրէ իպթիտատէ վաճկլէ զէմին Թէճի վէ խալի պիր
 Տալտէ վէ զէմինն սաթճը իւղէրնտէ գաթը զուլմէթ կէօր-
 տիւ : Տիկէր պիր վաճկտէ էախօտ իւք վաճկինն տիկէր պիր
 դըսմընատ նուրըն օլ գաթը զուլմէթի տէլիպ կէչուկիննի (3,
 4, 5 այէթլէր) , պա'տէճու սուլարըն այըլարընը (6, 7, 8
 այէթլէր) , գարանըն վէ նէպաթաթըն Տուսուլէ կէլտիլինն
 (9—13 այէթլէր) , սօնկրա կիւնէշին վէ այըն զուճուր էթմէ-
 լէրինն (14—19 այէթլէր) , պա'տէճու տիկէր պիր վաճկտէ
 էախօտ էվիլէքի վաճկինն տիկէր պիր դըսմընատ սուլարըն
 պալըգըս վէ Տալանըն գուշարըս սօլարըլընը (20—30 այէթ-
 լէր) , նիՏայէթ Տայվանաթ վէ ինսանըն գարա իւղէրնտէ
 զուճուր էթտիքլէրինն կէօրտիւ : Պիր վաճկինն պու միւթէ-
 լիֆ դըսմընը էախօտ իճթիմայլէն Տագրէթ ի Մուսանըն ֆիքը
 ու խայալը էօնիւնէ փէյտէրփէյ աշըլան միւթէլիֆ վաճկէր
 անա պիրն պիրլէրն արտընճա կէլէն վէ սագագալըն պաշա-
 լըպ տգալամ խիթամ պուլան կիւնայէր կիպի կէօրիւնտիւ : վէ
 պու էճլտէն Տագրէթ ի Մուսա օլ վաճկլէրէ էախօտ պիր

վաճկինն միւթէլիֆ դըսմընա կիւն Թէսմիլէ էլլէտի :
 Ֆէնն ի Թագագաթ իււ արըսա մէճարէթլէր օլան քիմսէ-
 լէրն գալլինճէ ինսան խալդ օլունանգտան էվիլէ ուզոււ
 միւտտէթ իչինտէ քիւրէ ի արզըն Թէշքիլարընա պիրն ա-
 րալըք արալըք նագար էտէճէք օլա խտի , Տագրէթի Մուսա-
 նըն խիլգաթ Թարիիլինն ալթը կիւնայէրնտէ իճրա օլուն-
 աթըլարընը Թա'րիֆ ու պէյան էթտիլի շէյլէրն կէօրէճէք ի-
 տի : Թէքըլին քիթապընը պիրինճի պապը Տէր նէ սուրէթլէ
 Թէֆսիւր էտիլիքսէ էտիլինն , էինն մէգքիւր պապտէ Թա'րիֆ
 օլունան շէյլէր իլէ 'իլմ ու Տիքմէթին քէշֆիլաթը ճէտիտէ-
 սի արատընատ միւթագագաթ ու մուլաֆագագաթ պուլուն-
 աթըլը աշիքէար տըր : վէ 'իլմ' ի Թագագաթ իււ արզըն կէօ-
 թէրալիլ կիպի Տագրէթ ի Մուսա տտիի քիւրէ ի արզըն պիթ-
 Թէտընճ վէ աճէթէ աճէթէ շիմօիքի Տալի պուլարընը
 պէյան էտէր : Հէմ տէ պիր Թարաֆտան Քիթապը Մու-
 գատտէսին միւթապար օլմատը վէ տիկէր Թարաֆտան Թա'-
 ըիֆ ու պէյան օլունան վուգու'աթըն քէսրէթ ու 'ազամէթի
 նալարը տիքագաթա ալընատ , մէգքիւր միւթագագաթ տա-
 ճա զիյատտէ 'աճա'իպ կէօրիւնիւր :

Ի Ի Չ Ի Ի Ն Ճ Ի Ի Պ Ա Պ

'Ա. Գ. էն պաղչէտի , իլէ վալիտէյնիօղչէն կէանահա որիւշէտի
 վէ զե'րրէյէլէրէննի ֆէսսոթա վարճալը :

Իւք վալիտէյնիլիգ խալդ օլունաթըլտան սօնկրա իչինն գօ-
 նուլարըլարը 'Ատէն պաղչէտիինն նէքէսի օլարընա տա'ր 'ու-
 լէմա արատընատ պիր չօգ պաճարը ճէրէյան էթմիշ տիր :
 Շիմտիլի գատար պու խուսուսատ պիր չօգ Թէտգիգաթ
 իճրա օլունաթըլ իսէ տէ , Տէնուլ գաթ'ի պիր նէթիճէ Տալը
 օլմամըլ տըր : Քիթապը Մուգատտէսին 'ՐԱՊ Սլալ
 շարդ ճանիպինտէ 'Ատէնտէ պիր պաղչէ Թէրթիպլէ' Թէշ-
 քիւ էլլէտիլի տտէմի օրայա գօտու" (Թէք. 2. 8) տէնիլիշ

տիր : 'Կարանիճետե 'Ատեն քելիմէնի մեռերէթ վէ կեօրեւ-
 նիւշիւ կիւղէլ տէմէք տիր : Պու ճիճէթիլէ պու իսմիլէ միւ-
 սէմնա օլան տիյարըն զայէթ կիւղէլ վէ միւնպիթ , վէ պէլքի
 տէ զայէթ վասի' պիր եէր օլարըր սնկլաշըլըր : Ալլաճ օլ
 տիյարըն կախօտ իւլքէնին պիր գըսմընտա մախսուս պիր մա-
 ճալ թախին էտիպ , սնտէ ճէր նէլ' մէյվէտար աղաճ ճու-
 սուլէ կէթիմէքըլէ օլ մաճայի կթարաֆտարի սա'իր մաճալլէր-
 տէն տաճա կիւղէլ վէ մաւնթաղամ սուրէթտէ թէղէնին էյ-
 լէտի : Քիթիմալ ք Մուգատտէստէ պէյան օլունարըր իւղըլէ ,
 պու պաղչէյի սուլամադ իչիւն 'Ատէնտէն պիր նէճը չըգըպ
 Ֆիշօն , ճիճուն , Տիճըլէ վէ Ֆրաթ թէսմիլյէ օլունան տէօրթ
 գօլա միւնպասիմ' օլուր իտի : 'Ումաւէն զանն օլունարըրնա
 կէօրէ սօն գօլ շիմօիքի Ֆրաթ նէճըի տիր : Պու նէճը պէնի
 Խորայէլ տիյարընա կաղըն օլարըր էճլտէն ճալիլյէ սնլըրէ
 տիլէր գօլլարտան զիյատէ մա'լիւմ' իտի . վէ պու սէպէպտէն
 օլմալը տըր քի Քիթիմալ ք Մուգատտէստէ պու նէճըին կա-
 լընըլ իսմի զիքը օլունուպ , սնըն նէրէտէն նէպ'ան էտիպ
 նէրէլէրի աօլաշարըրնա տա'իր պիր շէյ տէնիլմէմիշ տիր : Քի-
 զալիք Տիճըլէնին շիմօիքի Տիճըլէ օլարըր 'ումաւէն գապուլ վէ
 թաստիգ օլունմըլ տըր : Լաքին պու նէճը Խորայէլ տիյա-
 րընտան խոյըր ուղադ օլարըր իչիւն պունա 'իլալէթէն "Ա-
 շուրըն շարգ ճանիպիտէ ճարի տիր" տէնիլմիշ տիր , պու
 էֆատէ տախի Տիճըլէնին շիմօիքի ճէրէեանընա մութապըգ
 կէլիլ : Պու իքի նէճըլէրին , կա'նի Ֆրաթ իլէ Տիճըլէնին , մէն-
 պա'լարըր Էրմէնիսթանըն կօդարըր ճիճէթիլէրնտէ օլուպ , ա-
 րալարըր օն պէշ միլ , կախօտ իւշ սա'աթլըք պիր մէսաֆէ տիր :

Պու իքի նէճըին վաղ'իլէթիլէր 'Ատէն պաղչէսիինն պունշլա-
 րըն մէնպա'լարըր ճիվարընտա վաղը' օլարըրնա գուվլէթիլի պիր
 տէլիլ տիր . ֆադաթ Ֆիշօն վէ ճիճուն նէճըլէրին նէրէտէն
 չըգըպ , նէրէյէ ագտըրըլարըր մէս'իլէսինէ կէլինճէ պու պապտէ
 'այլիլէրին էքքէարըր պիրի պիրի'նէ փէք մաւխալիֆ տիր : Ֆիշօն
 ճաղգընտա Քիթիմալ ք Մուգատտէստէ , "Քէնտիսինտէ ալ-
 թուն պուլընան պիւթիւն Հալիլէ տիյարընը աօլաշըր , " վէ
 ճիճուն իչիւն , "Պիւթիւն Քուշ տիյարընը աօլաշըր" տէնիլ-
 միշ տիր : Պա'ղըր միւնֆէսիլըլէրին զանընճա պու իքի նէճըլէր

քէզալիք Էրմէնիսթանտա Ֆրաթ վէ Տիճըլէ նէճըլէրի մէն-
 պա'լարըր ճիվարընտան չըգարադ շարգա աօղրու ճէրէեան է-
 տէն վէ նիճայէթ պիրլէճէրէք Պաճըր ք Հաղէզէ տէօրիւլէն Էյ-
 բէս (Երասիս) վէ կուր նէճըլէրի օլմալը տըր : Պա'ղըր միւնֆէս-
 սիրլէր իսէ Ֆիշօն էպքի վաղըթտա տախի Ֆասիս թէսմիլյէ
 օլունան վէ Էրմէնիսթանըն շիմալ թարաֆընտան չըգարադ
 ֆօթիտէ Պաճըր ք Սիյաճա տէօրիւլէն Քիճոն նէճըի իսիլինի
 իտի'ա էտէրլէր :

Պու զանըր գապուլ էթմէքտէ շու կիւճիւք վար տըր քի
 պու նէճըլէրին իչիւտէն կէշտիքլէրի տիյարըրն պիր վաղըթ
 Հալիլէ վէ Քուշ իսմիլըրիլէ էատ օլունարըլարընա տա'իր
 տէլիլ կօդ տըր : Վաղը'ա պա'ղըր քիմնէլէր պու նէճըլէրին
 Եունանիճետէ Գօլքիս թէսմիլյէ օլունան տիյարտան կէշտիք-
 լէրին նաղար ք տիգգաթ ալարադ Գօլքիս վէ Հալիլէ քէ-
 լիմէլէրի աղապընտա միւշապէճէթ պուլըրըր : Հէմ տէ էպքի
 վաղըթլարտա օլ տիյարտա ալթուն պուլընարըր թարիխտէ
 միւսպէթ պիր քէյֆիլյէթ տիր :

Հալիլէ իսմի Քիթիմալ ք Մուգատտէստէ սա'իր իքի մաճալ
 տէ տախի զիքը օլունմըլ տըր : Թէք . 25 . 18 վէ 1 Միւլ .
 15 . 7 պէթիլէրէ միւրաճա'աթ օլունա : Պու այլէթիլէրտէն սնկ-
 ւաշըրըրնա կէօրէ Հալիլէ 'Արապիսթանտա օլուպ Ֆիլիս-
 թիլինն ճէնուպ ճիճէթիլէն տիւշէր : Քուշ իսմի իսէ 'Աճա ք
 'Աթիգտէ չօգ տէֆ'ա զիքը օլունմըլ տըր , վէ ճէման տա'իմա
 սիյաճ տէմիլէրին սաքին օլարըլարըր էրլէրի , կա'նի Ասիատա
 Պաճըր ք մուճիթ ի Հիմտի սելաճիլինի , Աֆրիգատա տախի
 Մըրըն ճէնուպ թարաֆլարընը կէօսթէրի . էյէր պու ճէ-
 նուպի ուղադ տիյարըրտա մա'լիւմ' օլան Հալիլէ վէ Քուշ
 տիյարըրըր Թէքվին քիթապընըն իլթիտալէրինտէ զիքը օ-
 լունան տիյարըր իսէ , Ֆիշօն վէ ճիճոն նէճըլէրինն մէճրա-
 սը տախի օլ իսթիգամէթտէ վէ օլ թարաֆլարա աօղրու օլ-
 մալը իտի , պու էճլտէն պա'ղըրըր օլ իքի նէճըլէրին Ինտուս
 վէ կանճ վէ կախօտ Նիլ նէճըլէրի օլարըլարըրըր զանն է-
 տէրլէր . վէ կախօտ էպքի վաղըթլարտա 'Արապիսթանտա պու
 իսմիլըրտէ պաղադ նէճըլէր պուլընարըրըր վէ պա'տէճու քիւ-
 ըն ի սրզտա վուգու' պուլան 'աղիմ' ինգիլապաթ սէպէպիլ-

լն, պէլքն տէ թուֆան զէմանընտա, օլ նէճըլէրին մէճրա-
 ւարը տէյիլիլիլի, ետխօտ նէճըլէր նապէտիտ օլմուշ օլտող-
 ւարընը պէյան էտէրէր: Հարեքէթ ի արդ վէ եանար տող-
 ւարըն Ֆըշըրմասը կնպիլ քիւրէ ի արզըն իչնտան կէլէն շիտ-
 տէթիլ ինուստէմէլէրին սաթճ ր արդտա պէյիւք թէպէտ-
 աիւլթը սէպէպ օլտողլարընը պիլիլիլի: Քէզալիք թուֆան
 զէմանընտա պէյիլէ 'ազիմ' թէպէտտիւլթը վուգու' պուլ-
 մուշ օլմասը 'ումումէն գապուլ օլուանըշ պիլ ֆիքը տիր:

Պա'ղը միւֆէսիլիլէրին զաճիպ օլտողլարը զաննա կէօրէ
 թէքիլին քիթապընը եազար իքէն Մուսանըն եէտիլնտէ պա'-
 զը սասը ր թաճըրիլիլէ պուլուանուպ անիլէրտէն պա'ղը շէյ-
 լէր ավըշ օլտողը մուգատտէմա զիքը օլուանու: Պու միւ-
 ֆէսիլիլէրին գալիլինձէ Մուսանըն 'Ատէն պաղչէսինին մէվ-
 զիլինի վաղըճէն պէյան էթմէմէսի էլիլնտէ պուլուանուղը
 թախմին օլուան սասը ր թաճըրիլիլէտէ պուան տա'իր նէ
 կէօրտիւ իսէ անը 'այնէն նազլ էտէրէք պաշապ պիլ շէյ 'ի-
 ւալիլէսինի միւնասիպ կէօրմէմէսինտէն նէշէթ էթմիշտիր:
 Մուսայա տէլալէթ էտէն րուճ տախի պու պապտէ անա իւ-
 ճամիլէ պիլ շէյ պիլտիրմէմիշ տիր. զիրա սուրէթ ի իֆատէ-
 տէն անկաշըլտողը իւզրէ թարիլի ի մուգատտէստէն մագտէտ
 'Ատէն պաղչէսինին մէվգիլի ճագըրնտա թաֆիլիլթը վէրմէք
 օլմայըպ, եալընըղ իճմայլէն մա'լիւմաթ վէրմէք իտի:

Պու թէտղիգաթըն նէթիճէտի շու նօգթայա վարըր քի
 ճագրէթ ի Ատէմ' իլէ Հալիլանըն իւք մէպընիլէրի նէրէտէ օլ-
 տողընը թա'իլին էթմէք մուճալ տըր. շու գաստըր վար քի
 օլ մէսընիլին Ֆրաթ վէ Տիճլէ նէճըլէրինին սուլաաղլարը
 վասի' արաղիտէ քեա'ին 'Ատէն նամընտա պէյիւք պիլ մէմ-
 լէքէթին պիլ ճիճէթիլնտէ օլտողը մա'լիւմ տիր:

Պա'ղըլար իւք վալիտէյիլիլիլին պաղչէտէ իղվա էտիլէրէք
 կիւնաճա տիւշմէլէրինին ճիքեայէսի ճագիլիլ պիլ շէյ օլմա-
 յըպ' անճագ կիւնաճըն տիւնուայա նէ սուրէթիլէ կիրտիլիլին
 մէճագիլ պիլ թա'րիլիլի ու պէյանը արը' տէրէր: Լաքին պու-
 ճիքեայէ Քիթապ ր Մուգատտէսին սա'իր գըսմալարընտա ճա-
 դիլիլ պիլ վագը'ա սուրէթիլնտէ տէ թա'սիլիլ էտիլիլ օլմասը
 մէգըբըր զանըն ճէրճ էթմէյէ քեաֆի տիր: Էյ. 31. 33:

2 Գօր. 11. 3: 1 Թիմ'. 2. 14 սյէթլէրէ միւրաճա'աթ օ-
 ւլուան:

Թէք. 1. 24 սյէթտէ ճիւմիլէ ճանըլ ճայվանաթ իւշ սընը-
 ֆա, եա'նի պէճայիմ' վէ ճաշէրաթ վէ վաշիլէր սընըֆլարը-
 նա թագաիմ' օլուանըլար տըր: Պա'ղըլարը Թէք. 3. 1 ա-
 յէթտէ երլան ճաշէրաթ սընըֆլընտա տէյիլլ, անճագ սաճ-
 րա ճայվանալար սընըֆլընտա կէօթէրիլիլ օլտողընա պա-
 գարագ երլանըն իւք եարաաղլընտա շիմոիքի ճալիլնտէն տա-
 ճա 'ալի պիլ սընըֆա մէնսուպ պուլուանտողընա զաճիպ օլու-
 յօրլար: Քէզալիք պու էֆքեարտա օլանլարըն գալիլինձէ ին-
 սանը իլիֆալ էթմէքտէն տօլայը Հագգ թա'ալանըն երլանա
 "Պունու եափաղըն իչիւն սէն պէճայիլիլին քեաֆիլէսինտէն
 վէ սաճրա ճայվանալարընըն ճիւմիլէսինտէն մէլուան օլուպ' գար-
 նըն իւզէրիլնտէ եիւրիւյէրէք պիւթիւն միւտտէթ ի 'էօմիլու-
 տէ թօփրագ էէյէճէքոն" տէյիւ պուլուրմասը երլանըն մու-
 գատտէմա սյապ իւսթիւ եիւրիւյէ պիլտիլինի կէօթէրիլիլ:
 Պու զանն ու էֆքեարա ճէվապէն տախի երլանըն սյապ իւս-
 թիւ եիւրիւյէ պիլիլէսի իլիւն շիմոիքի թէքիլիլնտէն պաշա-
 պիլ թէքիլիլտէ պուլուանալար լագըմ' կէլիլ. ճալ պու քի
 թապագաթ իւլ արգա աշիլնա օլանլարըն թէտղիգաթընա
 կէօրէ Տէվը ի Ատէմտէն փէք էքը օլան գալալարտա թէճաճ-
 ճիւր էթմիլ երլանլարըն շիմոիքի երլանլար շէքլ ու թէքիլ-
 պիլնտէ իտիլիլէր տէր միլան օլուանուր: Թարիլի ի մուգատտէս
 երլանըն թապիլթընը, եա'նի ճիլլէ ու տէսիսէ իլէ քէնաի
 մագտէտիլիլ պաշա չըգարմագ գապիլիլէթիլին իմա էտիլիլ:
 Շէյթան քէնաիլիլ տէթ օլմագ իւզրէ պու ճիլլէքեար ճայ-
 վանը սէչաի, վէ իւք վալիտէյիլիլիլ գարը օլան ֆասիտ նի-
 յէթիլին անըն վասթաթըլէ իճրա էթտի. Շէյթանա իւք
 թէճըրիլիլ օլմագ ճառէպիլլէ "գատիմ' երլան" թէմիլլէ
 օլուանուր: Վաճ. 12. 9: 20: 2 սյէթլէրէ միւրաճա'աթ
 օլուան: Պու սյէթլէրէ պաղլընճա թէճըրիլիլ տուղաղընը
 գուրան Շէյթան օլտողը աշիլքեար կէօրիւլիւր. վէ Նուճ. 8.
 14 սյէթտէ Քիլիստոսըն քէլամը տախի պուլուան պէյիլէ
 օլտողընը թասաիլ էտէր:

Իւք վալիտէյիլիլիլիլ էվալտը օլարագ եալընը Գալիլն,

Հասկանալի վէ՛ց Եւթ զկըր օլըւնմըշ իսէ սէ, պուճառն Ատէմ վէ՛ Հաւիվանըն պաշգա եվլատը օլմատըղընա զասհպ օլմամաւը տըր : Թէքվին քեթապընտա ինթիտար ճիճէթի իլթիզամ էտիլտիլնտան պեր չօք շէյլերին զկըրնտէն սարքը նազար օլըւնմըշ տըր : Պու իւչ նէֆեր եվլատտան մա'տա Ատէմ վէ՛ Հաւիվանըն պաշգա եվլատարը պուլըւնտըղընա հիչ շիւպհէ կօք տըր : Գային քեթմ իլէ Թէղէվիլուճ էթտի : Հայլոյլէ քէնտա ի հէմըրէսի իլէ իզտիվաճ էթմըշ օլմալը տըր : Պէօյլէ պեր իզտիվաճըն ճէվազը իպթիտատէ զարուրի իտի, լաքին ինտանլար թէքէսսիւր էթտիքտէն սօնկրա պու զարուրէթ տէֆ' օլտու :

Ին մա'գուլ վէ միւհթէմէլ թէֆտիրէ կէօրէ ալթընճը պապըն իլք իքի այէթլերնտէ մէզքիւր "Ալլահ օղուլարը" քէլամընտան մագսէտ Եէթին նէսիլ, վէ "ատէմ գըղարը" քէլամընտան տաթի մագսէտ. Գայլնին նէսիլնտէն օլըն գըղար տըր :

Տէօրտիւնճիւ պապըն 16 այէթինտէ Գայլն իչիւն "Գայլն Բապըն հուգըրընտան չըգարաք, 'Ատէնին շարգ ճանիպնտէ Կօտ տիյարընտա սաքին օլտու" տէնիլմիշ տիր : Գայլն իլէ զիւրրիյէթինին Ատէմին պաշգա զիւրրիյէթինտէն պեր վազըթ ուզազլաշարաք Ալլահը վէ սնըն խըտմէթ ու 'իպատէթինի ունութմըշ, վէ Եէթին զիւրրիյէթի իսէ Ալլահըն խըտմէթ ու 'իպատէթինտէ սատըգ դալմըշ, վէ պուէճլտէն Ալլահ օղուլարը թէսմիյէ օլըւնմըշ օլտըգլարը զիյաոտէսիլէ միւհթէմէլ տիր : Եէթին օլլըւ Ինօշըն զէմանը իչիւն, "Օլ վազըթ ԲԱՊՊԸՆ իսմինէ տուճա օլըւնմալա պաշլանըլտը" տէնիլմիշ տիր : Եէթին նէսիլնտէն օլըն Հանօքըն զայէթլէ տինտար պեր զաթ օլտըղը սուրէթ ի մախսուսէտէ զկըր օլըւնմըշ տըր : Ախլազճա պերի պերլերիննէ մուխալիֆ օլըն իքի նէսիլն պեր պերի իլէ ինթիլաթ էթմէլերի մէմուլ տէյիլ իտի, լաքին սնլէր ինթիլաթ էթմիլեր : Ատէմին պու իքի նէսիլն պերի պերնտէն այբըլմըշ լար իքէն սօնկրալարը պերլէշէրէք գըղ ալըպ վէրմէյէ պաշլատըլար : Ալլահ օղուլարը, էա'նի տինտար 'ա'իլէլեր, վէ Գայլն օղուլարը գըղ ալըպ վէրմէրլէ պերի պերննէ գարըշտը-

լար : Լաքին պու ինթիլաթ ալ պեր վազըթ իչնտէ աչըգտան աչըղա ճիւմէսինին ախլազընը իֆսատ էլէտի, զերա պուլարըն միւսասէրէթէ պաշլատըղըլարը զկըր օլըւնմալար 'ադիպնտէ զէմին իւզէրնտէ հէր սընըֆ տտէմէր տրտսընտա ֆէստաղըն չօղալարը պէյան օլըւնմըշ տըր : պու նէվ' ինթիլաթըն սու ի նէթիճէսի սօնկրաքի 'տարլարտա տտէմէլերն թէճրիպէ իլէ կէօրտիւլէլերի հալ ու քէյֆիյէթլեր մութապըգ տըր : Տինտար քիմնէլեր տինտար օլմայան էախօտ տինտար օլմագ իսթէմէյէն քիմնէլեր իլէ թէղէվիլուճ էթտիքլէրնտէ էքսէրիյէ սօնկրաքիլեր էվիլէլիլերին տէյիլ, սնճագ էվիլէլիլեր սօնկրաքիլերին մէսլէյինտէ սիւլըք էտէրլեր :

ՏԷՕՐՏԻՆՃԻԻ ՊԱՊ

Նուհ ինֆանը

Նուհ թուֆանընտան էվիլէլ էաշայան տտէմէլերին միւստէթ ի 'էօմըլերի հագգընտա թէքվին պէշինճի պապտէ վէրիւլէն մա'իւլմաթա նազարէն, սու թուֆանը հագրէթ ի Ատէմ խալը օլըւնտըգտան 1636 սէնէ սօնկրա, էա'նի Քըրտտօրըն վէլատէթինտէն 2348 սէնէ էվիլէլ վուգու՛ պուլմուշ տըր : (Գրամը էվիլէլ 234 վէ 235 սահիֆէլերի միւրաճա'աթ օլըւնտա) Նէվ' ի ինտանըն թուֆան վատըթտըլէ հէլաք վէ մահվ էտիլմէսինէ սնլերին տէրէճէ ի նիհայէտէ ֆըպ ու ֆէստաա վարմալարը սէպէպ կէօթէրիլմիշ տիր : Պա'ղըլարըն զաննընճա թուֆանտան էվիլէլ ինտալարըն չօք էաշամալարը ֆըստ ու ֆէստատա օլ տէրէճէ իլերի կիթմէլերինէ էարտըմ էթմըշ, էախօտ սէպէպ օլմուշ տըր : վէ Թէք. 6. 3 այլէթին սօն ֆըգրատընըն մէ'ալինճէ ինտանլար թուֆանտան սօնկրա էվիլէլի կիպի էիւզլէրճէ սէնէլեր էաշամալարը, սնճագ 'էօմըլերի 120 սէնէ միւտտէթլէ թահտիտ օլըւնմըշ տըր : Պաշգալարըն զաննընճա պիւթիւն օլ այլէթին մա'նալը շու վէճհլէ թէֆտիր էտիլէ պիլեր : Ալլահ ինտանլարը թէն-

վեր, վէ անլերի աղբու եօլա իհտա էթմէք իւզրէ քէնտի
 Բուհընը անլերէ վէրմը իքէն, մուտիսարէն ինսանլարըն ու
 Բուհա մուխալէֆէթ, վէ քէնտիլերինի Ֆըսդ ու Ֆիւհուրէ
 Թէպիմ էթտիքլերինի կէօրէքէք Բուհընը անլերտէն ալմազա
 դարար վէրտի, վէ Ալլահըն Բուհըն արթըգ ինսանլարտա գալ
 մայաճագ ետիտտ անլերէ հիւքմ էթմէքլէք իտի : Պու ճիւհ
 է իլէ Ալլահըն Բուհըն պիտէն վէ քէնտիլէն անլերտէն ա-
 լընմայըլ պիտիլէ էթմէքլերի իլիւն ատէմլէրէ 120 սէնէ տա-
 հա միւհլէթ վէրիլէճէք իտի : Պու սոն Թէֆսիլէրէ կէօրէ "Ձի-
 րա օ պէշէր տիր" քէլամը պու դարարըն սէպէպիլնի, ես'նի
 ինսանլարըն պէշէր օլարգլարընը վէ ետիտտ քէնտիլերինի շէհ-
 վաթ ը նէֆսանիլէյէ Թէպիմ էթտիքլերինի կէօթէրի :
 Պու 120 սէնէլէք միւհլէթ զարֆընտա օլ Ֆէսսաթը 'ուսու-
 միտէ "սալիս վէ քէնտիլ պիր առէմ" օլան Նուհ կէլէ-
 ճէք հէլլաքտան քէնտիլի վէ 'ա'իլէօիլնի գուրթարմագ իլիւն
 պիր սէֆիլնէ ետիմազա Ալլահտան էմր օլարը : Սէֆիլնէնի
 ինչսաթ իլիւն գուլլանըլան քէրէսթէ խաֆիֆիլի վէ տայա-
 նըքըրը ճիհէթիլէ սէֆիլնէ ինչսաթնա փէք միւհսաիպ օլան
 կօֆէր աղտընտան իտի :

Սէֆիլնէյէ ալընաճագ պիր չօգ պէհսպիմ, հաշէրաթ վէ
 գուշլարա եէր օլմագ իւզրէ սէֆիլնէ սյըը սյըը օտալարա
 Թաղսիմ օլընաճագ իտի :

Ինչսաթ Նուհա էմր օլընան սէֆիլնէնի տէնիլտէ սէյր ու
 սէֆէր ետէն կէմիլէր կիպի սէրէն տիրէյի վէ քիւրէյի եօգ
 իտի : Պու սէֆիլնէնի սուլար իւզրէնտէ էմիլէթլէ իւզրէ
 պիլէճէք պիր սուրէթտէ օլմասը լաղըմ իտի . շիմաթի Թէճ-
 ըիպէլէրէ կէօրէ պոյու էնիլնի ալթը միպի վէ իւրէքիլի-
 նի ը միպի օլան պիր կէմի Նուհ սէֆիլնէնի թաշըտըր
 համուլէյէ էն զիյատէ էլ վէրիլի օլարըն անկաշըլընը ալը :
 Պու իսէ շայան ը տիգգաթ պիր քէյֆիլէթ տիր : Նուհըն սէ-
 ֆիլնէնի շէքլնտէ օլան կէմիլէր սու իւզրէնտէ սէյր ու սէ-
 ֆէր էթմէյէ միւհսաիպ տէյիլ իսէլէր տէ, պաշգա շէքլտէ
 ետիլըն կէմիլէրին թաշըյա պիտիքլերնտէն պիր սիւլը զի-
 յատէ իւր թաշըյա պիլիլէր :

Թուհանն հագգընտա տիգգաթա շայան պաշընճա մէսէլէ

Թուհանն տէրէճէ ի վիւս'աթը, ես'նի Թուհանն պիւթիւն
 քիւրէ ի արղը մը, եօգսա անճագ պիր գըսմընը գափլամը
 օլարըր մէսէլէսի տիր : Թարիխ ի մուգատտէստէ "պիւթիւն
 սէմա Թահթընտա պուլընան իւրէքէք տաղլարըն քէնտիլէ-
 սի էօրթիւլի", "եէր իւզրէնտէ հարէքէթ ետէն սահիպ ի
 ճէսէսին ճիւլէսի . . . Թէլէֆ օլարըր", վէ "րու' ի զէմիտէ
 մէլճուսաթըն քէնտիլէսի մահլ օլարը" տէյիւ մուհարըր
 տիր : Պա'ղըլար պու քէլամըլարտան Թուհանն Ֆիլ հագգա
 'ուսուլի պիր Թուհանն օլարըրըն իսթիլթաճ էտէլէր, Ֆագաթ
 պաշգա միւհէսսիլէրին պէյանընճա պէօյլէ 'ուսուլի սէօլլէր
 Գիթապը Մուգատտէսին պաշգա գըսմարընտա տաիլ վար
 ալը . պէօյլէ քէլիմլէր իսէ մահա ի հագգիլիլէրինէ համլ
 օլմայաճագը սիյադը իֆատտէտէն անկաշըրը : Մէսէլ, Թէք .
 41, 56, 57 այէթլէրտէ, "պիւթիւն րու' ի զէմիտէ գըթլըք
 օլմաղէ . . . պիւթիւն տիւնեա զաիլիլէ սաթըն ալմագ իւզ-
 րէ Մըսա' Եուսուֆըն նէղտիլէ կէլիլ իտի" տէնիլիլտիր :
 Պու այէթլէրին մահապը իհթիմալէն շու ալը, ես'նի պուզ-
 տայ սաթըն ալմագ իւզրէ Հինտտէն, Չինտէն վէ պուշլար
 կիպի ուզադ մէմլէքէթլէրտէն տէյիլ, անճագ պէնի Խարայէ-
 լէ վէ Մըսիլէրէ մա'իլիմ ճիւլէ ճիւլար մէմլէքէթլէրտէն
 Մըսա կէլիլէր իտի : Քէղալէք Թէս . 2 . 25 այէթտէ "Սւ-
 լաճ պէնի Խարայէլին "խալիֆ ու խաշիլէթիլի պիւթիւն կէօ-
 յիւն ալթընտա օլան գալմըլար իւզրէնէ պրագմազա" պաշ-
 լայաճագըր պէյան էթմիլ օլարըր մէրվի տիր . լաքին օլ քէ-
 լամ տիւնեանըն ուզադ մէմլէքէթլէրնտէ սաքին օլան միւ-
 լէթլէր իլիւն տէյիլ, անճագ ճիւլար միլլէթլէր իլիւն իրաթ
 օլընմըշ օլարըր աշիքարա ալը : Քէղալէք Լուգ . 2 . 1 այէթ-
 տէ, "Սլ կիւնլէրտէ պիւթիւն տիւնեանըն Թահրիլ ի նու-
 ֆուսը իլիւն Գայսէր Ալղուսթօս Թարաֆընտան ֆէրմանըն
 սիւտուրը վաղը' օլտու' տէնիլիլտիր : Տիւնեանըն չօգ գըսմ-
 լարը օլ վաղթթ Բօմալըլարըն Թահթը Թէպա'իլէթիտէ տէ-
 յիլ իտի, վէ հալիլլէ Ալղուսթօս քէնտի հիւքմիւլ Թահ-
 Թընտա օլմայան մէմլէքէթլէրտէ Թահրիլ ի նուֆուս իճըս-
 պըր էմր ետէմէլ իտի : Պու պէյանաթա կէօրէ շիմաի փէք
 չօգ միւհէսսիլէր Թուհանն 'ուսուլի օլմայըլ, եալըրըլ

Կուճ զէմանընտա մէսքիւնն օլանն եկելէրի սու պասմըջ օլաբը-
 դընա զահիպ օլաբըլար : Հաղբթի Ե Ատէմտէնն Կուճ զէ-
 մանընա գատար օն պաթնն թէսէլսիւլ էտէրէք պու միււտ-
 տէթ իչինտէ նէվ' ի պէշէրինն նուֆուսը պէշ միլիօնա պալիզ
 օլաբըլը թաճմինն օլաւուսը : Յրաթ վէ Տիճլէ վատիլէրի կիպի
 միււսպիթ պիր տիյարտա պու գատար էճալիննն թէվաթ-
 թիւն էթմէսի միււսքինն օլաւ պու վատիլէրտէն ուղապ էեր-
 Լէրէ տաղըլմաղա իճթիյաճ օլմատըլը ճիճէթլէ թուֆան
 զէմիննն ուֆադ պիր գըսմընը տախի էօրթմիււս օլա , Ալլա-
 ճըն պիւթիւնն նէվ' ի ննատը մաճվ' էթմէքտէն 'իպարէթ օ-
 Լան միււստընը իճըա էթմէյէ քտաֆի իտի : Հէմանն տա պէօյ-
 Լէ օլմադ միււսթէմէլ տիր : Սու թուղէանն էտէրէք տիւննա-
 նըն պու ուֆադ գըսմընը պասմըջ օլաա Կուճ իլէ պիրլէքտէ
 սէֆիննէտէ պուլունանըլարա սէմալաթ ալթընտաքի էիւքսէք
 տաղարը սու իլէ էօրթիւլմիււս կիպի կէօրիւննէճէք իտի :

Թարթիսի մուգատտէսին պէյանընա նաղարէն , գըրգ կիւն
 եաղմուք եաղաղգտան մա'տա պէօյիւք լիւճճէնին ճիւմլէ
 մէնպալարը տախի էարըլը : Պուճտանն անիլաշըլապիլիւ քի
 պիր ինգիլապը թապի'ի իլէ , մէսէլա տէնիլինն տիպի էիւք-
 սէլմէքլէ էախօտ սէվաճիլինն պիր գըսմը նաղար էնմէքլէ պոճը Ը
 քէպիրինն , իճթիմալէն 'Արապիսթանն տէնիլինն սուլարը կէ-
 լիպ գարայա տօլտուլար : Պու սու սէյլ կիպի ճէնուս ճիճէ-
 թիւտէն կէլմէքլէ սէֆիննէյի շիտտէթ ի 'աղիմէ իլէ սիւրիւպ
 շիմալ թարաֆընա կէօթիւրէ պիլիւ իտի , վէ սուլար ճէքիւ-
 տիքտէն սօնկրա , սէֆիննէնն թարիխի ի մուգատտէստէ պէ-
 յանն օլաւնաղըլը իւղրէ , Արարտա տաղարը իւղէրինտէ օթուր-
 տըլը կիպի օլ թարաֆընն էիւքսէք տաղարընտան պիրիսի իւ-
 ղէրինտէ օթուրմաղը մուվաֆըլը Ը ճալ ու մատաճաթ իտի :
 Պուրատաքի Արարտա քէլմէսի մախսուս պիր տաղ իսմի
 տէյիլ , անճադ Էրմէնիսթանընն էքի իսմի տիր : Իմտի թա-
 րիս Կուճըն սէֆիննէսինն իւղէրինտէ օթուրտըլը տաղը
 կէօթիւրէրի : 'Ումուսմէնն զանն օլաւնաղըլը մէմլէքէթի
 կէօթիւրէրի : 'Ումուսմէնն զանն օլաւնաղըլընա կէօրէ սէֆիննէնն
 իւղէրինտէ օթուրտըլը տաղ Էրմէնիլէրինն Մատիս , թիւրք-
 Լէրին Աղըլ տաղ վէ Իրանիլէրինն Քուճ ի Կուճ թէսմիլէ

էթալիլէրի տաղ օլմալը տըր : Պու տաղըն թէֆիէսի էթարաֆ-
 տաքի արաղէտէն 14,000 գատէմ էիւքսէք տիր : Պիր գաշ
 սէյյաճ պու տաղըն թէֆիէսիսն չըգա պիլմիլէր տիր , վէ պուճ-
 Լարըն ըիվայէթիմնէ կէօրէ , տաղըն գըսմ Ը ա'լապը էա'նի 3,000
 գատէմ գատար էերի ճէմանն սիվրի տիր , վէ թէֆիէսի տա-
 'իմա գար իլէ էօրթիւլմիււս տիր : Տաղընն էիւքսէքլիլի վէ Կուճ
 իլէ խաննէսի խաղըլընն տաղտանն էնմէք իչինն տիււար օլա-
 ճապարը միււսքիլաթ նաղարը տիգգաթա ալընտըրտա սէֆի-
 նէնն պու տաղ իւղէրինտէ օթուրտըլը մուճադգադ օլաա
 պիլէ օլ սիվրի թէֆիէսիսն աշաղը թարաֆըլարընտա օթուրմուճ
 օլմաալը իճթիմալ կէօրիւննիւր :

Հէր նէվ' Տայվանաթը թօփըլըպ անլէրի սէֆիննէտէ էեր-
 Լէշուրմէքտէ օլանն միււսքիլաթ տախի պիւթիւնն տիւննանըն
 սու իլէ էօրթիւլմիււս օլմաալը ֆարղ ու էֆէքէարընա գարըլը պիր
 ի'թիլարա տըր : Օլ վաղըլմ տիւննատա գուշար վէ Տաշէրաթ
 տախիլտէ օլարագ 8,000 նէվ'տէն զիյատէ ճանըլ մախլուգ
 պուլունտըլը Տիսապ օլաւուսը , վէ ճիւմլէ պու նէվ'լէրտէն
 էէտիլէր էախօտ իքիլէր չիֆթ ալըպ սէֆիննէտէ էերլէշուր-
 մէք միււսքիլաթ օլաղըննա շիւպճէ էօյ տըր : Պուճտանն մա'
 տա խիլգաթ թարիխիտէն պաճա օլաւնաղըլը սըրատա իմա
 էտիլտիլի իւղրէ (21 ինճի սաճիֆէյէ միււսաճա'աթ օլաւնա)
 Տայվանաթըն ճիւմլէսի պիր էերտէ տէյիլ , անճադ անլէրին
 միււսթէլիֆ նէվ'լէրինտէն պա'ղըլարը տիւննանըն պիր գըսմըն-
 տա վէ տիկէր նէվ'լէրի պաշգա պիր գըսմընտա խաղը օլաւնալը
 վէ սօնկրա տալը մէքքէլլէրինտէն պաշգա էերլէրէ տաղըլմը
 օլմալը տըրլար , շէօյլէ քի շիմտի օլաղըլը կիպի օլ վաղըլմ տա-
 խի Էլլօփատա , Շարգի Ասիատա վէ Ամէրիգատա Կուճըն
 սաքինն օլաղըլը տիյարտա պուլունանըյան Տայվանալը վար է-
 տի : Շիմտի տիւննանըն միււսթէլիֆ թարաֆըլարընտա մաղա-
 րալարտա էախօտ արղըն ալթընտա պուլունանն միււսթէնէվիլի'
 Տայվանաթը քէմիլլէրի Տայվանաթըն միււսթէլիֆ նէվ'լէրինն
 տա'իմա պէօյլէ ոյըլ ոյըլը էերլէրէ մախսուս օլաղըլարընա
 տէլիլ տիր : Էյէր թուֆանն 'ուսմուսի օլաա իտի , Չինտէ վէ
 Ամէրիգատա պուլունանն Տայվանաթըն նէվ'լէրի մաճվ' օլմա-
 մաալը իչինն օլ ուղապ մէմլէքէթիլէրտէքի Տայվանալարտան

տախի պրերը չեֆթ օլլուն սեֆինեյէ կեթիրմէք իգթիզա է- տեր իտի : Յարգաթ պալատե պէյան օլլունն էֆքեարա կեօ- րէ էյեր թուֆան եայլըլ ինսանըն սաքին օլլալը եերլերի էօրթմիւշ իսէ : թուֆան զարպընտան ալատ գալաճագ օ- լլան ուղադ մէմլէքեթլէրտէն հայվան կեթիրմէյէ լուղուճ եօդ իտի , վէ Նուհըն սեֆինեյի եայլըլ թուֆանըն վուգուճ' պու- լաճագը ախյարըն հայվանլարընտան իքիշէր եախսո ետեռիշէր չեֆթ ալա պիլիը իտի : Գիթապը Մուգատտէսին պէյանա- թընտան թուֆանըն 'ուճուճի օլլալը սուրէթ ի մութլագա- սա անկլալըմալ . պունա տա'իր իրատ օլլունն ճիւմլէ պուր- ճան ու տեխլէր նաղարը տեգգաթա ալընտրգտա թուֆան 'ուճուճի օլլալըլ խուսուսի օլլալը անկլալըլը իսէ տէ սե- ֆինէ խարիճինտէ օլլանլարը մաճվ ու իթլաֆա քեաֆի տե- րէճէ ճէսիմ վէ շէտիտ իտի :

Իպեր միլէթլէրտէն պեր չօղընըն թարիւլէրինտէ միւտճիշ պեր թուֆանըն վուգուճ' պուլուղը վէ փէք ալ քիսնէլէրին թուֆանտան գուրթուլըլը ըրվայէթ օլլունոյօր : Միլատ- տան 300 սէնէ էվլէլ Գիլտանիլէրին թարիլինի եաղմըլ օ- լլան Պերօսու նամ միւլէրիի թէքվին քիթապընտա մեղքիւր Նուճ թուֆանըն չօդ միւշապէճէթի օլլան պեր թուֆան հադգընտա Գիլտանիլէրին պեր էպեր ըրվայէթինի նաղլ է- տիյօր : Պու ըրվայէթէ կէօրէ իլաճլար թուֆան վուգուճ' պու- լաճագընը Գիսուլթրօս նամ պեր զաթա էվլէլտէն պիլտիրիպ 'աիլէսի իլէ պիրլեքաթ թուֆանտան գուրթուլալարը իչիւն պեր սեֆինէ ինչասընը անա էմը կեթմիւշէր : Գեղալիք պու սե- ֆինէյէ հայվանլարըն ալընմասը վէ կերէք հայվանլարա վէ կերէք քէնտիլէրինէ եէյէճէք թէտարիք էտիլմէսի պու զա- թա էմը ու թէնպիճ օլլունմուշ , Գիսուլթրօս տա պու էմըն իմթիտալէն հարեքէթ էթմիշ տիր : Խապեր վէրլտիլինէ կեօ- րէ թուֆան վուգուճ' պուլմուշ , վէ պիւթիւն նէվ'ի ինսան զարգ օլլմուշ : Մուլար չէրլտիլքտէն սօնիլա սեֆինէ Իրմէնիս- թանտա օթուրմուշ , վէ Գիսուլթրօս սեֆինէտէն գուշար սալը վէրմիւշ : Իւք տէֆ'ա գուշար եէյէճէք պեր շէյ վէ գօ- նաճագ պեր եեր պուլամայարագ կերի տէօնմիւշէր , իքինճի տէֆ'ա սյաղլարը չամուրա պաթմըլ օլլարագ սեֆինէյէ կէլ

միւշէր : Իւչիւնճիւ տէֆ'ա սալը վէրլտիլքէրինտէ արթըգ կե- րն տէօնմէմիւշէր տիր : Պատէճու Գիսուլթրօս վէ անըն զէվ- ճէսի վէ գըղլարը վէ գափտան սեֆինէտէն տըշարը չըգմըշ- լար , վէ պեր մեղպաճ ինչա էտերէք իլաճլարա զէպիճէ թագ- տիմ էթմիւշէր : Գիլտանիլէրին էպեր ըրվայէթլէրի հադգընտա Պերօսուսըն պու պէյանաթը եագըն սէնէլէրտէ Նինիլէ խա- րապալարընտան չըգարըլան թուղլալար իւղէրինտէքի գու- յուտաթլա թատսիգ օլլունմըլ տըր :

Չինլիլէրին ըրվայէթլէրինէ կէօրէ Յաս-ճի նամ պեր զաթըն քէնտի զէվճէսի վէ իւչ նէֆէր օղուլարը վէ իւչ նէֆէր գըղ- լարը իլէ պերապեր 6,000 սէնէ էվլէլ պեր թուֆանտան գուր- թուլըլը , մէմլէքէթի շէնէտիպ Չինտէ մէտէնիլէթ էսա- սընը վալ' էյլէմիւշ օլլալը զիքը օլլունմըլ տըր : Կուլթալաֆ նամընտա պեր միսիօնէր Չինտէ Պուտտալարըն պեր մա'պէտին- տէ մերճամէթ իլաճէսինն կիւղէլ պեր թապիրինի կէօր- միւշ տիր : Պու թապիրտէ մերճամէթ իլաճէսի ճէր թարա- ֆը գափլայտն պեր տէնիլիւղէրինտէ չալգանը պեր սեֆինէ- տէ օթուրմըլ պեր ատէմէ տօղրու պագտըլը վէ պեր թա- րաֆտա աղղընտա զէյթին աղաճը սալը պուլունն պեր կեօ- յերճինին ուչարագ օլ ատէմէ տօղրու կէլտիլ թապիր է- տիլմիւշ տիր : Թուֆան հադգընտա Հինտուլէրին ըրվայէթլէ- րինէ կէօրէ Մանի նամընտա տինտար պեր ատէմ' թուֆան վուգուճ' պուլաճագընը իլճամլէ էյրէնէրէք պեր սեֆինէ եա- փըլ օլ սեֆինէյէ ճէր նէվ' թօսմ' վէ ետի մուգատտէն զաթ ալընտըր : Պու սեֆինէ ուղուն վագըթ սէյլէր վէ սու- լար իւղէրինտէ չալգանտըլտան սօնիլա Հիմալայա տաղա- րը իւղէրինտէ օթուրմուշ , վէ օրատա Մանի սեֆինէտէն տըշարը չըգարագ իլաճլարըն եարտըմըլէ եէնի պեր նէվ' ի ինսան եարաթմըլտըր : Գեղալիք էպեր Երմանիլէրին ըրվա- յէթլէրինէ կէօրէ Թիօգալիօն նամընտա պեր ատէմ' զէվճէսի վէ օղուլարը իլէ պերապեր պեր սեֆինէյէ ըպիպ օլլարագ ճէ- ման պիւթիւն նէվ'ի ինսանը մաճվ էտէն պեր թուֆանտան գուրթուլմուշ , վէ թուֆանըն չէքիլմիւշ օլլալ օլլալաղընը անկլալմագ իւղրէ սեֆինէտէն տըշարը պեր կէօյէրճին սալը վէրմիւշ տիր : Պասըրը մուճիլթ ի քէպիր ատալարը սէքէնէսի

արատընտա տախի ստնտալարա եախօտ սալարա սըղըմըշ աղ քիմնէլէրտէն մա'տա ճիւմիէ ինսանլարը զարգ էթմիշ օլուն պիր թուֆան հադգընտա ըիվայէթլէր վար աըր : Պու ըիվայէթլէրտէն պիրիսինէ կէօրէ թուֆանտան գուրթուլանլարըն 'ատէտի սէքիզ նէֆէր օլուպ, օլունլար Ֆիճի տտալարընտան Մըպէնկա ատաընա չըգմըշար : Պու սէպէպտէն օլ ատանըն խանէտանլարընա թուֆանտան գուրթուլանլու աէքիզ զաթըն սիւլալէսինտէն օլմադ զանըլլէ 'իզդէթ ու իհթիրամ' էտիլիր : Էպրի Մէքսիգօլըլարըն ըիվայէթլինէ կէօրէ թուֆանտան գուրթուլան զաթ զէմինին նէ հալտէ պուլունտըղընը թահգիզ էլլէմէք իւզրէ էվիլէլա մարթի գուշընը սալը վէրմիշ : Պու գուշ սուլըն երևիւնտէ չարանան լէշէրտէն պօլ պօլ եէյէճէք պուլարագ կէրի տէօնմէմիշ, պատէհու պաշագ գուշար սալը վէրիլմիշ, վէ պու գուշարտան կիւղէլ սէսի պիր գուշ արղընտա եափրապը պիր տալ օլարագ կէրի տէճմիշ աիր :

Պու ըիվայէթլէր ֆիթապը Մուգատտէսին պէյանաթընա քեամիլէն մուվաֆըգ տէյիլ իսէ տէ, ճիւմիէսի տախի օլ պէյանաթըն պաշըճա հօգթալարընը ու խուսուպարընը, մէսէլա, ինսանլարըն 'ու մուվի ֆէսատա տիւշար օլարգլարընը վէ թուֆան վուգու' պուլտուղընը, Ալլահ թարաֆընտան ինսանա իլճամ վէ էմը վէրիլտիլինի, սէֆինէնին ինշարընը, թուֆանտան գուրթուլան քիմնէլէրին 'ատէտիսին, գուշարըն սալը վէրիլտիլէրին վէ տահա պուլարա միւմսիլ շէյլէրի թէ'եիտ էտէրլէր :

ՊէՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

Նոսին օլուլարը վէ անիլին էէր էիպիսնէ պաղլէ-
ճալարը :

Թէքիլին քիթապընըն օնունճը պապը իլէ օնպիրինճի պապընըն իլը սօգուղ այէթլէրինտէն 'իպարիթ օլուպ Նուհըն իւշ օլուլարընտան թէօրէյէն եէթմիշ գապիլէլէրին իսիլէ-

րինի վէ օլ գապիլէլէրին ըուճ զէմինէ տաղըլարարընըն հիքեայէսինի հալի պէշինճի գըլամա կէլինճէ պու հիքեայէտէ Համըն օթուղ նէսի վէ Սամըն եիրմի ալթը նէսի զիքը օլունմըշ իրէն, Եաֆէթին եալընըզ օնտէօրթ նէսի զիքը օլունմուշ օլմաը տիգգաթա շայան տըր : Իհթիմալ քի պու-նա սէպէպ Եաֆէթ նէսիլինին ֆիթապը Մուգատտէստէ պէյան օլունան վուգուլաթըն մահալլէրինտէն ուլագ էէրլէրտէ թէվաթթիւն էթմէսիլլէ մուգատտէս միւվէրրիս օլ նէպտէն ֆիթապը Մուգատտէստէ էքսէրիյէ զիքը օլունան Համ վէ Սամըն նէսիլլէրի գատար պահա էթմէյէ լուղում կէօրմէմէսի աիր :

Եաֆէթին նէսիլինէ կէլինճէ անըն օղու Գօմէրտէն Գըրըմըն էքրի սէքէնէսի օլան Գիմէրիլէր, քէզալիք Ալմանէայը վէ Ինկիլթէրայը զապթ էտէն Գիմպէրիլէր վէ Սէլթլէրին թէօրէտիքլէրի, վէ Եաֆէթին տիկէր օղու Մաճուճան Պահը ը Հաղէզին շիմալ վէ շիմալի շարգի թարաֆլարընտա սաքին օլուպ միւրուր ի զէմանիլէ պէլլէ Սմէրիպայա գատար կէչէն Սիլվաթիալլարըն թէօրէտիքլէրի զանն օլունուր : Մատայտան տախի Պահը ը Հաղէզին ճէնուպ թարաֆընտա սաքին օլան վէ օրատան Հինտիսթանատէք կիտէն Մատիլէր թէօրէմիշ աիր : Եապանըն զիւրիլէթի տախի աըլ Եունանիսթանտա վէ Անատօլընըն սէվահիլ ի զարպիլէսինտէ սաքին օլան Եունանիլէր իտի : Թուպալ իլէ Մաշէքին նէսիլլէրինին Պահը ը Սիյահ վէ Պահը ը Հաղէզ արալարընտա սաքին օլարգլարը զանն օլունուր : Պա'ղըլարըն զաննընճա Գայսէրիլէ շէճրինին էքրի իսմի օլան Մաթագ' Մաշէք լաֆընտան մուհարրէֆ աիր : Չանն օլունտըղընա կէօրէ թիրաստան տախի թունա նէճրի ճիվարընտա միւլթէվաթթիւն թրաքիալլար թէօրէմիշ աիր : Գօմէրին օղու Աշգէնաղտան իհթիմալ քի Ալմանէա վէ Ինկիլթէրա Սաքսուլարը թէօրէմիշ օլուն : Պահը ը Սիյահըն զարպ թարաֆընտա Գարփաթ տաղարը ճիվարընտա սաքին օլան միլլէթլէր Ռիֆաթըն նէսիլինտէն օլարգլարը զանն օլունուր : 'Ս. Էլ 'ու մում զանն օլունտըղընա կէօրէ թօգարմա եախօտ թորգում Էրմէնիլլէրին ճէտաի աիր : Պու թագտիրտէ թորգում Գօմէրին զարպա սօղըու Էլթրօփայա գատար կիթմիշ օլարգ-

լարը պալատէ զիբը օլուհան տիկէր օղուլարընտան սյրըմըշ օլմալը արը :

Եաֆէթին թօրնլարընտան տիկէր տէօրթ զաթ տախի, եա- նի Եալանըն օղուլարը Էլիշա վէ Թարշիշ վէ Գիթթիմ վէ Տօտանիմ զիբը օլուհմըշլար արը : Եուսիֆօսըն պէյանընա կէօրէ Թարշիշին նէսլի մագարը ք Տիւքիւմէթի Թարսուս շէհ- րի օլան Գիթիգիտատ Թէվաթթիւն էթմիշլէր տիր, Ֆագաթ պաշալարըն իֆատէսինէ կէօրէ Թարշիշ իսմի Էլքին Խսիան- եայա վէրիւմիշ իտի : Եուսիֆօսըն պէյանընճա Գիթթիմ գա- պիւէսի Գըպըս ճէգիբէսինտէ իգամէթ էթմիշլէր տիր : Էլի- շա վէ Տօտանիմ Եուհանիլէրին պաշա գապիլէլէրինին էճ- տատը իտիլէր :

Եաֆէթին նէսլէրի հագդընտա « Միլէթիլէրին տաալարը տէյարըլարըյէ հէր պիւրի լիսանլարընճա, վէ միլէթիլէրտէ գապիլէլէրինճէ պուշլարտան Թագսիմ օլուհտու » (Թէք . 10 . 5) տէնիլմիշ տիր : Բէն'ան տէյարընտան տէնիլլէ կիտիլէն մէմլէքէթիլէրէ Բիթապ ք Մուգատտէստէ պա'զնն ստա Թէս- միյէ օլուհուր : Պինա'էն 'ալէյճ Եաֆէթտէն թէօրէյէն նէսլ- լէրի Պասը ք Շաղէղ, Պասը ք Սէյաս վէ Պասը ք Սէֆիա սէ- վաճիլինտէ պուլուրըղ : Եաֆէթ նէսլինտէն օլան միլէթիլէր մէղքիւր սէվաճիլտէն Էլրօփայա, Ասիանըն շիմալ վէ ճէ- նուպ ի շարգիտինէ վէ միւրուր ք զէմանլէ պա'ղըլարըն զան- նընճա, Ամերիգայա գատար տաղըմըշլար արը :

Համըն նէսլի Ասիանըն ճէնուպ Թարաֆընտա Տիճլէ վէ Ֆրաթ նէհրէլէրինին աշաղքի վատիսինտէ, 'Արապիթանտա, Պասը ք Սէֆիտին սէվաճիլ ի շարգիլէսինտէ վէ Աֆրիգատա Թէվաթթիւն էթտիլէր : Համըն Էլք օղու Բուշըն նէսլինտէն օլան Նիմրուտ Պապէլ հիւքիւմէթի ի մէշուրէտինի թէ'սիս էյլէտի : Պու հիւքիւմէթ շիմալէ տօղու Տիճլէ վատիսի պօ- յուհնա Աշուր հիւքիւմէթիինին փայլիթախթը օլան Նիմիլլէ շէհրինէտէք (Թէք . 10 : 8—12) Թէվասիւր' էյլէտի : Բէզայիք Բուշիլէր զարպա տօղու 'Արապիթանա վէ Աֆրիգայէտէք Էայըլուրը : Մըսրիլէր Մըսրըն ճէնուպ ճիհէթիլտէ վագը' օլուպ շիմտի Հապէշ տէնիլէն տէյարա Բուշ Թէսմիլէ էտէր- լէր իտի : Բիթապ ք Մուգատտէսին մէթն ի 'Իպրանիսին-

տէ Մըսր տէյարընա Համըն իքինճի օղու Միսրայիմին իս- մինէ մէնուպէն Միսրայիմ Թէսմիլէ օլուհուր : Թէք . 10 . 13 վէ 14 այէթիլէրտէ Միսրայիմ նէսլինէ վէրիլէն իսմիլէրին մուգատտէմա Մըսր ճիվարընտա սաքին օլան պիւր դաշ ու- Ֆագ միլէթ էախօա գապիլէլէրին իսմիլէրի օլաղը զանն օ- լուհուր : Պու գապիլէլէրտէն Ֆիլիսթիլէր Ասիայա հիճրէթ էտէրէք Պասը ք սէֆիտին ճէնուպ ի շարգի սէվաճիլինտէ սա- քին օլաղըր : Էք . 46 . 9 այէթտէ Մըսրիլէրէ միւթթէֆիգ սա'իւր միլէթիլէր իլէ պէրապէր Ֆութիլէր տախի զիբը օլու- նուր : Պինա'էն 'ալէյճ Ֆութ նէսլինին Աֆրիգա գապիլէլէ- րինտէն օլաղըր զանն օլուհուր : Համըն տէօրտիւնճիւ օղու Բէն'ան սօնկրատան պէնի Իսրայիլին գապթ էթտիքէրի Բէն- 'ան տէյարընտա սաքին օլուր : Բէն'ան նէսլէրի արասընտա էն մէշուրըլարը Պասը ք Սէֆիա սէվաճիլինին վէ Ֆիլիսթիլէր տէյարընը շիմալ Թարաֆընը գապթ իլէ օրատա մէշուր Սուր վէ Սոյատ շէհրէլէրին պինա էտէն Ֆիլիսթիլէր իտի :

Նուհըն տիկէր օղու Սամըն նէսլիլէրի զիբը օլուհաճաղը սը- րատա Սամ հագդընտա « Ճիւմլէ պէն ի 'Ապիլին փէտէրի' տէ- նիլմիշ տիր : Պուհուր սուրէթ ի մախսուսէտէ զիբը օլուհմա- սընըն 'աճէպա սէպէպի նէ' տիր : Շիւպճէ եօղ քի պուհա սէ- պէպ Թարիլիլէրի Բիթապ ք Մուգատտէստէ փէք չօգ էէր Թուրմուշ օլան Ապրահամ վէ անըն նէսլի 'Իպրանիլէր 'Ա- պիլտէն թէօրէմիշ օլաղըլարը արը :

Սամըն օղուլարը արտօընտա ճիւմլէսինտէն էլվէլ 'Էյլամ' զիբը օլուհմիշ արը : 'Էյլամըն նէսլի Կրանտա Թէվաթթիւն էթտի վէ օլ մէմլէքէթին պիւր գըսմը անըն իսմիլլէ էատ օ- լուհտու : Թէք . 14 . 1, Տան . 8 . 2, 'Ամալ . 2 . 9 : Սամըն իքինճի օղու իպթիտատէ Տիճլէ վատիսինտէ Աշուր հիւքիւ- մէթիին թէ'սիս էյլէյէն Աշուր արը : Ֆագաթ կէօրիւնիւր քի Համ նէսլի Աշուր նէսլինին օրատան Թարտ էախպ, պիւր միւտտէթ օլ մէմլէքէթի քէնտի հիւքիւմէթի Թահիթընա ալալ, վէ սօնկրա եինէ մէմլէքէթիին էսքի սէքէնէսի Թարա- ֆընտան Թարտ օլուհտու : Արֆախշատըն նէսլինին Աշուր մէմլէքէթիինին շիմալ Թարաֆըլարընտա սաքին օլաղըր զանն օլուհուր : Անատօլուրն զարպ ճիհէթիլտէ սաքին օլան Լի-

Թաղընար Լուստ նէսլինստէն իտիւր : Արամնն օղուլարննաման
 'Ուստն սաքին օլարըը մէմէքէթ 'Արապիսթաննն շիմնլ ճի-
 ճէթինտէ ֆալէսթին իլէ ֆարթ արասընտա վադը' օլարըը
 դանն օլուսուր : Հադրէթ ի Էյուսպ պու մէմէքէթ էհայիսին-
 տէն իտի : Թէք . 10 . 25—30 այլէթլէրտէ Ապրահամնն ճէտ-
 սի 'Ապրինն օղուլարը սուրէթ ի միստուստէտէ զիբը օլու-
 նույր : Պուսլար միւթէ'ատտիտ օլուսպ էքսէրինն 'Արապիս-
 թանտա սաքին օլարըլարը դանն օլուսուր : Եարթման վէ Օֆիր
 վէ Հայիլա 'Արապիսթանտա այրը գապիլէլէր Եախտ մահայլ
 լէր իսմէլէր օլարըլարը դանն օլուսուր . Ֆարթմ զա'ղըլար Օ-
 ֆիրին Հինտտէ Եախտ Աֆրիգաննն շարգ դըթ'արնիտա վա-
 դը' օլարըընա դահիպ օլմուսլար տըր :

Նուհ օղուլարընն մէպէնիլէրի հադըընտա Եօգարտաքի Ե-
 ֆատէլէրտէն անկլաշըլարը իւզրէ : Սամնն նէսլի Արիա ի
 'Օմաննինն դըսմ'ը ա'ղամնըր վէ Համնն նէսլի պու մէմէքէ-
 թին ճէնուպ ճիճէթի իլէ Աֆրեպայը , Եաֆէթին նէսլի իտէ
 Աօիսննն շիմնլ Է շարգի վէ զարպի միւսթէհայլարընա գա-
 տար պագի գալան վասի' Եերլէրի վէ Էյուսիպայը քէնտիլէրինն
 մէսքէն իթթիխաղ Էթմիշլէր տիր :

Մուգատտա միւվէրրիս օնուսնը պապտա Նուհնն իււ օ-
 ղուլարը նէսլլէրինտէն օլան խանտտան ը'իսլէրինտէն պա'ղը-
 րընը զիբը Էթտիքտէն սօնկրա մէգքիւր պապըն խիթամընտա
 'Գոլֆանտան սօնկրա Եերտէ միլլէթլէր պուսլարտան թէ-
 ֆերրիւգ Էյլէտիլէր' տէմիշ տիր : Օնպերիննն պապըն իլը սօ-
 գուղ այլէթլէրինտէ միւվէրրիս միլլէթլէրին Եեր Եիւզիւնէ
 տաղըլարընտան Էվիլէ գուհուր Ետիպ , միլլէթլէրին տաղըլ-
 մալարընա զիւյատտիլլէ Եարտըմ' Էթմիշ օլան վադը'այը հի-
 քեայէ Էթմէք իչիւն կերէյէ տօղըու 'աթֆ ը նաղար Էթմիշ
 կէօրիւնիւյօր : Նէվլի ինտան թէքէսիւր Էթտիքտէ ըու' ի զէ-
 մինէ տաղըլմագ իսթէմէլէրի թապի'ի իտի : Օնպերիննն պա-
 պըն տէօրտիւնննն այլէթիտէն անկլաշըլարը իւզրէ , պէօլլէ
 պիր մէյլ , Եա'նի Եեր Եիւզիւնէ տաղըլմագ արղուսը Էվիլէրէ
 կէօրիւլիւշ օլարըընտան պու արղուսըն Եօնիւնիւ արմագ Ե-
 չիւն Շին'ար տիյարընտա պիր օլատա 'ուսմու' թարաֆըն-
 տան մէքէդ իթթիխաղ օլուսմագ իւզրէ զայէթ Եիւքսէք

պիր գուլլէ իլէ պիր շէհը ինչարնա գարար վէրիտի իտէ տէ ,
 Ալլահնն իրատէթինն մուսալիֆ օլան պու թէշէպպիւս նէ-
 թիճէսիղ գալարը : Օ զէմանա գատար պիւթիւն նէվլի ինտան
 պիր լիսան իւզրէ թէքէյլլու' Ետեր իտի . Լքին գուլլէ ինչա
 օլուսաղըր սըրատա սէմալի պիր թէ'սիլլէ շէր պիր գալմ' ու-
 գապիլէ տիկերլէրինն անկլաշըլարընա զար լիսանլէ գօնուշմա-
 ղա պաշլատը : Հէր գապիլէնին պիւթիւն պիւթիւն Եէնի պիր
 լիսանլէ թէքէյլլու' Էթտիլիլի Ֆարղ Էյլէմէյէ հաճէթ Եօգ
 տըր : Իճթիմնլ քի օ զէման լիսանտա հասըլ օլան իիթի-
 ւաֆ հէր պիր գապիլէնին լիսանը 'ուսմուսիլի պաշգա գապի-
 լէլէրին անկլաշըլարը պիր սուրէթտէ թէլէֆիլիւղ Էթ-
 մէլէրի իտի : Լիսանըլարնն պու գարըլարըլը նէթիճէսինտէն
 օլարադ Եէքտիկերինն լիսանըր անկլաշըլար պիրլէշուպ օլ
 պիրլէրտէն այրըլարըլար : Պու վադը'անն Պապէլ տիյարըն-
 տա' մէշուր Պապէլ շէհըր ճիվարընտա վադը' օլարըը դանն
 օլուսուր : Պու գուլլէնին ինչարնա թէշէպպիւս Ետէնլէր
 իիթիլաֆ ը լիսանտան տօլարը իշտէն Ֆարիղ օլարագ պի-
 նանը իշի կերի գալար : Պիր չօգ 'ասըլար սօնկրա Պապէլ
 մէլլիլ Նէպուստանտար իճթիմնլ քի պուրտա գիբը օլու-
 նան Եքի գուլլէնին մահայիլնէ Եազըն պիր Եերտէ տիկեր պիր
 գուլլէ ինչա Էթմիշ օլուսն : Պու իքիննն գուլլէնին խարա-
 պուլարը Հիլլէ շէհըր ճիվարընտա Էլ ան մէվճուս օլուսպ ,
 Պրոսիտա Եախտ 'տիլլէր գուլլէսի' թէսմիլլէ օլուսուր :
 Եազըն սէնէլէրտէ օրատա խաթթ ը միսմարիլլէ (սեպաձէ)
 պիր լէվճա պուլուսուպ , պու լէվճատա մէլլէր Նէպուստա-
 նասար Եքի պիր մէլլէր թարաֆընտան ինչա օլուսմըլ Եքի
 պիր գուլլէնին թէմէլլէրի իւզրէրինտէ քէնտիլի պու Եէնի
 գուլլէյլ ինչա Էթմիշ օլարըը Եազըլմըլ տըր : Մէքքեր
 լէվճատա շու 'իպարէ տախի պուլուսուր : "Էքի զէմանտէ
 մատըգարընտան պուսու (Եքի գուլլէյլ) թէրը Էթմիշլէր :"
 Պու 'իպարէ լիսանըլարն գարըլմըլ օլարըընա աչըգտան աչը-
 ղա պիր իշարէթ տիր :

Շիմոն Եեր Եիւզիւնտէ թէքէյլլու' օլուսան լիսանըլարն
 'ատէտի իքի իււ պին գատար հիսսպ օլուսուր : Պու լիսան-

լարտան էքսերն միւսթէրիֆ շեւ'պէլէրէ տախի սյըըլմուրյլէ լիսանլարըն վէ միւսթէրիֆ շեւ'պէլէրինին միգտարը պա'ղէն 7,000 է կալաղ էտիլեր : Լաքին Ֆէհնն է Ֆէլաէֆէ է էլիսնէյէ էն ղըլատէ աշինա օլան զաթլար պու միւսթէրիֆ լիսանլարտա ճէվճէր է քէլիմէ վէ թէքքիպ է քէլիմաթ խուսուսընտա փէք չօգ միւշապէհէթ պուլարադ ճիւմլէսինին պիր սուտան միւշա'իպ օլտըղընա զահիպ օլալօլլար : Ի՛՛՛՛՛՛՛ է լուղէթ լիսանլարտէ կէօրիւլէն իշպու միւշապէհէթի էսաս իթթիխապ էտերէք ճիւմլէ լիսանլարը իւշ աուլա իրճա' էտիլօլլար : Պիւրինճիտի Իլիսնէ է Սամլէյէ տիր քէ 'իպրանի , 'Արապի վէ Սիւրեանի պու սալ տախիլինտէ տիր : Իքինճիտի Իլիսնէ է Եաֆէթիլէյէ տիր քէ Եուճան , Լաթիին վէ Սանլըրիթ լիսանլարը իլէ Ասիա է շիմալի վէ Իլլիօփա էհայիսինին վէ Իվրօփատան Ամբրիգայա հիճրէթ էտէնլէրին լիսանլարը պու սալ տախիլինտէ տիր : Պու սալտան միւշա'իպ լիսանլարը նէրէլէրէ դատար էայըլմըլ օլտըղլարընը կէօսթէրմէք իլիւն պուշլարա պա'ղէն Արեան վէ Հինտ ու Իվրօփ վէ էաթօա Հինտ ու ճէրման լիսանլարը տախի տէնիր : Իւշինճիւսիւ Իլլիսնէ է Համիլէյէ տիր քէ էսքէ Պապէիլէր իլէ Մըրիլէրին վէ Աֆրիգայըլլարըն լիսանլարը պու սալ տախիլինտէ տիր : Չին լիսանը կիպի պա'ղը լիսանլար տախի վար տըր քէ պու իւշ ալտան օ դատար ուղաղլաշմըլ տըր քէ պու լիսանլար հէնուղ մէղքիւր իւշ ալլա իտիալ էտիլմէյէրէք անլէրէ պա'ղէն Անթատ էաթօա Թուրանի լիսանլարը տէնիր : Ի՛՛՛՛՛ է լուղէթիին Իլլիսնէ հադըղտա օլան շու թադօսիմ Նուճըն իւշ օղուլարընտան իլէրի կէլէն միլլէթլէր հադըղտա Թէքվին քիթապընտա պուլընտա էնաալ ը միլլէյէ մութապըք կէլիլ : Պու իւշ սընըֆ լիսանլարտա կէօրիւլուպ անլէրին հէման պիր սալ ու մէնպա'տէն սիւտուր վէ նէլէթ էթտիքլէրինէ տէլիլ 'ատա օլընան միւշապէհէթ տէնէնանըն էն դատիմ 'ասըլարընտա ճիւմլէ տտէմլէրին պիր լիսանլէ թէքիլիւմ էթտիքլէրինէ տա'իր ֆիթապ ը Մուգատտէսին պէլաանաթընը թատտիդէ մէտար տըր :

Ա.Լ.Թ.Բ.Ն.Ճ.Ը ՊԱՊ

Ապրահամ վէ անըն նէսլէ

Թէքվին քիթապընըն ալթընճը դըմմը օնպիրինճի պապըն օնուճըն պէթիտտէն պաշլար : Պուճատան էվիլէլի գըմվարտա մուգատտէս միւսթէրիս նէվիլ ինտանըն էն դատիմ թարիխինէնէ 'ա'իս պա'ղը վուգու'աթ ը 'աղիմէյէ , էա'նի իլք վալիտէյնիլիլի իղվա ու թէճրիպէյէ տիւշար օլուպ , կիւնահա տիւշտիւքլէրինի վէ պուճուճ նէթիճէսի օլարադ նէսլէրինին սոնտէրէճէ Փըսգ ու Ֆիւճուրէ միւսթէլա օլմաղլէ նիհայէթ Թուֆանիլ ղարգ ու հէլաք օլտըղլարըն վէ Թուֆանտան սոնկրա Նուճ նէսլինին չօղալմուրյլէ թէքլար էեր էիւղիւնին շէնլէնտիլինի ղըքը թէմիշ տիր : Պէօլէճէ մուգատտէս միւսթէրիս նէվիլ ինտանըն թարիխինի միլլէթլէրին էեր էիւղիւտէ շուրպա պուրպա տաղըլտըլլարը ղէմանէ դատար պէլան էթտիքտէն սոնկրա պու ալթընճը դըմմա Ալլաճը պիլիպ անըն 'իպատէթիտտէ սատըք դալմիշ օլան 'իպրանի միլլէթիին թարիխ ի խուսուսինի թահրիէ պաշլար : Պու թարիխին թահրիլինէ իսէ 'Ապրահամի միլլէթիին ճէտտի օլան Ապրահամըն էնապընը թա'տատ իլէ պաշլար : Թէքվին քէթապընըն էէտիճի գըմմը Ապրահամըն մուսթատա թէքճէմէ է հայլին , պագի դալան տէօրթ գըմվարը տախի պէնի Խալայէլին Մըսրա կիթտիլէրի վաթտաէք Ապրահամըն նէսլի թարիխինի հալի տիր : Ապրահամ Արֆաթաա , Շալաճ վէ 'Ապրէ վէ սա'իրէ սիլիլէսիլլէ Սամ' նէսլինտէն օլարադ ֆիլտանիլէրին Ուր շէհրիտէ տիւնտայա կէլիլ տիր : Պու շէհրի մէվլիլ է հադըղտա 'ալիլէր միւսթէրիֆ ղանն ու էֆքէտար ղահիպ օլմուշար տըր : Պա'ղըլարըն ղանընճա , Ուր շէհրի շիմալի Ուրֆա շէհրի օլուպ' հայա մեղքիւր շէհրտէ Խալիլ Էւր Բահման ճամիլ' Նամընտա պիր ճամիլ' վէ Խալիլ Էւր Բահման կէօլիւ տէնիլէն պիր կէօլ վար տըր , վէ պու կէօլտէ մուգատտէս 'ատա օլընան պալըղլար պուլընուր : Լաքին 'ուճուճէն ղանն օլընաըղընա կէօրէ Ուր շէհրի Պա-

պիւրն շէճընտան աշաղբտա Ֆրաթ նէճընին 'Իրան քէօրֆէ-
 զինէ տեղըիւլուիւլու եերտէն 125 միլ ուղագտա մէզքիւր
 նէճըն քէնաղընտա վագը' իտի : Էսքըն Գիլտանիլէրն մէմլէ-
 քէթինտէ պուլունտն էն էսքըն շէճըլէրն խարապալարը օ
 ճիճէթլէրտէ պուլունտը : Պու խարապալարտաթի թուղա-
 ւար իւղէրնտէ պուլունտն էագըլարա պագարագ օլ մաճա-
 լին գատիմ' իսմի Հուր օլտըղը անկաշարմըջ տըր : Եճճուտի-
 լէրն էսքըն ըիվայէթլէրնէ պագըլըրտա Ապրաճամըն տօղտը-
 զը եեր օրատը տըր : Մէզքիւր խարապալար իչինտէ պիւր
 փութխանէ խարապատը տախի վար տըր , քի պու փութխանէ
 Գիլտանի լիսանընտա Հուրքի թէմիլյէ օլունտն գամէր իլա-
 ճընա թագախո օլունտնուլ օլուպ , շէճընի իսմի տախի օլ ի-
 ւլաճըն իսմինտէն ալընմըջ օլտըղը իճթիմալ տըր : Շէճընի
 խարապալարընտա կէօրիւլէն գապըլարըն քէսրէթի օլ մաճա-
 լին մուգատտէս 'ատտ օլունտարագ տէֆն օլունտագ իւղըն ու-
 զագ եերլըրտէն օրայտ ճէնաղէլէրնի կէօթիւրիւլուիւլուտն
 տէլայլէթ էտեր , նիթէքիմ' շիմտիքի վագըլթտա տախի օ ճի-
 ճէթլէրտէ պուլունտն Գէրպէլա իլէ Մէշէտ ի 'Սլիտէ տէֆն
 էտիլմէք իւղըն փէք չօգ ճէնաղէլէր կէօթիւրիւլմէքտէ տեր : Օլ
 մաճային շիմտիքի իսմի Մուղէիլը հախօտ Ում' Մուղէիլը տիւր :
 Էվիլէլլէրի կէրէք Սամ' վէ կէրէք Համըն նէսլլէրի օ թարաֆտա
 սաքըն օլտըղարը 11 վէ 15 սաճիֆէլէրտէ զիքը օլունտու : Հէմ'
 տէ փութփէրէսթ լիք օրատա չօգ էսքըն վագըլթլարտա պաշլա-
 մըջ իտի : Ապրաճամըն էճտատը վէ պէլքի տէ Ապրաճամ' քէն-
 տիտի կէնճիլլինտէ փութփէրէսթ իտի : Եէշ . 24 : 2 : Լաքըն
 ճագգ Ալլաճ թարաֆընտան Ապրաճամա վաճի կէլաիքտէ Ապ-
 րաճամ' էմր ի իլաճի մուճէպինճէ քէնտի ագրապա ու թէ-
 'ալլիւգաթընտան պըլըլպ , օլ վագըլթ' Համիլէրնի տիկէր պիւր
 շիւ'պէսի էլլինտէ պուլունտն Գէն'ան տիյարընա կէլէրէք օ-
 րատա սաքըն օլտու : Ապրաճամըն օլ վագըլթ' էքի էիւղ էա-
 շընտա օլտն փէտէրի թարաճ վէ 'ամճագատտէսի Լութ' վէ
 պէլքիտէ պիւրատէրի Նաճօր Հարանա գատտըր տնըն իլէ պէ-
 րապէր կիթտիլէր : Թէք . 24 : 10 վէ 27 . 43 : Հարան շիմտի-
 քի Ուրֆա շէճընին ճէնուպ թարաֆընտա , Ֆրաթ նէճընի-
 նին շիմտի պէօթէ՝ տէտիլէրի պիւր շիւ'պէսի իւղէրնտէ վագըլ

պիւր շէճը իտի : Շիմտի Հարան պիւր գաշ 'Արապ խանէսին-
 տէն 'իպարէթ ուֆագ պիւր քէսյ օլուպ , ճալա էսքըն իսմիլլէ
 միւսէմմա տըր : Բիվայէթէ նագարէն պու մաճային էճալիսի
 էսքըն Գիլտանիլէրն լիսանընը վէ ուսուլը 'իպատէթլէրնի
 ուղըն վագըլթ' ճըֆըլ էթմիշէր տեր :
 Թէք . 15 . 13 պէթտէն անկաշարըղընա կէօրէ Ապրամա-
 մա քէնտի նէսլլինին էճնէպի պիւր տիյարտա զարիպ գալա-
 ճաղը վէ օրատա 400 սէնէ էսիւր օլաճաղը իպթիտատէ խա-
 պէր վէրիլտի : Պու 400 սէնէ միւտտէթ' իսճագըն էա'նի Ապ-
 րաճամա վա'տ օլունտն օլլըն վէլատէթինտէն պաշլալըլ ,
 պէնի իսրայէլին Մըսըրտան չըգաղըլարը զէմանէտէք իսթի-
 տատ էթտիլի զանն օլունտըր : Լաքըն Ղալաթիալըլարա էի-
 թապէն էագըլըն ըստայէնին իւչիւնճիւ պապ 17 այէթինտէ
 Մուսանըն շէրի'սթը Ապրաճամ' իլէ Ալլաճ արատընտա 'աղաը
 'աճա էտիլտէքտէն 430 սէնէ սոնկրա վէրիլմիշ օլտըղը պէ-
 յան օլունտըր : Պունտան Գիլտանիլէրն Ուր շէճընտէ Ապ-
 րաճամ' իլէ պիւրինճի տէֆ'ա 'աղա էտիլլէն 'աճաըն զէմանը
 իսճագըն վէլատէթինտէն 30 սէնէ էվիլլը օլտըղը անկաշա-
 լըր : Թէք . 21 . 5 պէթտէ իսճագըն թէվէլլիւլուտնտէ Ապրա-
 ճամըն էիւղ էաշընտա օլտըղը սէրաճէթէն պէյան օլունտը
 օլտըղընտան Ալլաճըն անա Ուր շէճընտէ իւք տէֆ'ա կէօ-
 րիւնտիւլու վագըլթ' Ապրաճամըն եէթմիշ էաշընտա օլտըղը ,
 վէ Թէք . 12 . 4 պէթտէ Ապրաճամ' Հարանտան չըգաղըն-
 տա եէթմիշ պէշ էաշընտա իտիլի զիքը օլունտըջ օլտըղընտան
 տախի անըն օլ շէճրտէ պէշսէնէ գալարըլը իսթիլթամճ օլու-
 նուր : Ապրաճամ' Հարանտան Գէն'ան տիյարընա կիտիպ , էվ-
 վէլա Շէքիմտէ սաքըն օլտու : Լաքըն օլ տիյարտա պէլլի պիւր
 եերտէ թէվաթթըն էթմէլիպ , վէֆաթընտաէք շուրատա պու-
 րատա կէզէր իտի , վէ օլ մաճային եերլի էճալիսի անը զա-
 րիպ 'ատտ էտէրլէր իտի : Օղլու իսճագ վէ թօրըն Ես'գուպ
 տախի Ապրաճամ' կիպի զարիպ իտիլէր , վէ Թէքիլին քիթա-
 պընըն պագի գալան գըսմը պունլարըն թարիլինի ճայի տեր :
 Մըսըրտա պուլունտն էսքըն գապըլըրտա , էսքըն մա'պէտ-
 լէրտէ վէ սա'իլը էսքըն պիւրալարտա վէ գապըլըրտան չըգա-
 ղըլըլ փափիրօս տէնիլէն նէպաթտան ի'մալ օլունտըլ թու-

մաքլարատա կէօրիւէն ասար ը թահրերիյէյի հալլ ու թէֆ-
 թիշ էթմէք խուսուսընտա կէօսթէրիւէն սայ ու զայրէթ
 վասըթասըյլէ Թէքիլին քիթապընտա միւնտերիճօլան թարիխի
 գատիմ թաստիգ ու իզահ օրուհույօր : Ալիմլէրին զաննըն-
 ճա Մըսըրտաքի էհրամվար Ապրահամին վազթընտան էվիլէլ
 ինչա օրուհմըշ օլտըղընտան Ապրահամօ ճիհէթլէրէ կիթ-
 միշ իսէ , պիթ թասպ' էհրամվար կէօրմիւշ օլմայը տըր : Պէ-
 նի Հասան տէնիլէն մահալտէ էքըի պիթ թիւրպէնիս տիվարը
 իւզէրնտէ խոյմէնիշին պիթ գապիլէ ըհիօնին քէնտի 'ա'իւ-
 լէսի վէ գապիլէսի իլէ Մըսրա կէլտիյին իշար էտէն պիթ
 թասպիթ լէվհասը վար տըր քի պուհլար Մըսըր մէլիյին
 'արը ը 'ուպուտիյէթ հէտիյէլէրի թագտիմ' վէ անտէն իս-
 թիլհհամ էտէր պիթ սուրէթտէ նագլ էտիլմիշլէր տիթ : Պու
 էճնէպիլէրին էլլիսէ վէ սիմալարընտան անլէրին Ասիատան
 կէլիպ Սամ նէսիլնտէն օլտըղլարը անկլաշըլըր : Պու լէվհա-
 տա Ապրահամին Մըսրա օլան զէլարէթինին թասպիթի կէօս-
 թէրիլիշ Ֆիքրի տօղրու օլմասա պիլէ , էքըի վազըթլարտա
 էօյլէ զէլարէթլէր վուգուէ 'ատէթտէն խիյինէ պիթ տէլիլ
 սայըլա պիլիթ : Փափիրօս թուամարլարընըն էն էքըիլէրնտէն
 պիթնտէ Ասիալը պաշգա պիթ էճնէպիլնի հէքեայէսի պու-
 լուհուր : Պու էճնէպի ասիլ մէլիք թարաֆընտան Ֆէվիգ
 էլ 'ատէ 'իզլէթ ու իջթիլմիլէ գապուլ օլուհուպ , մէլի-
 յին գուրէնտար արասընա խիխլ օլուհմըշ տըր : Փափիրօս
 թուամարլարընտա մահհարրէր օլան մէլիքլէր իսմիլէրի իլէ Թէք-
 վին քիթապընտա զիքր օլուհան իսմիլէր , մէսէլա Ֆիր'օնըն
 Եուսուֆէ վէրտիյի իսմ' արասընտա չօգ էագըն միւշապէհէթ
 վար տըր : Իքըի վազըթլարտա Մըսըրն փէք մահմուր օլտըղը
 վէ գըթլըգ ֆէլաքէթինէ մէյտան վէրմէմէք իչիւն արաղիյի
 սուլամա էսպապընա զէլատէսիլլէ տիգգաթ էտիլտիյի ,
 վէ գըթլըգ վուգուլընտա գախիլէ սաթըն պմիգ իչիւն ճիվար
 մէմիլէքէթլէրտէն Մըսրա միւրաճահաթ էտիլտիյի ասար ը 'ա-
 թիգէ տէլլէթլէրի վիւսպէթ տիթ : Իքըի վէ էն կիւզէլ ա-
 սարը 'աթիգէտէն պիթիսի Գահիլէ ճիվարընտա 'Այն իւշ
 ճէմն (Հէլիօփօլիս) նամ մահալտէ էլ էէվմ' մէվճուտ օլան
 տիթիլ թաշ տըր : Պու միւսէննա' թասըն ճէսամէթի օլ թա-

շըն միւթահալիլիգ օլտըղը մահպէտին կիւզէլիլինէ տէլլէթ
 էթտիյի կիպի , պէօյլէ պիթ մահպէտին պաշ քէահինինին գը-
 Ղը Ֆիր'օն թարաֆընտան Եուսուֆէ թէգլիճի Եուսուֆ հագ-
 դընտա պէօյիւք պիթ իլթիֆահաթ 'ատա օլուհա պիլիթ : Եու-
 սուֆըն հէքեայէսիին թաստիգ էտէն քէյֆիլիյէթլէրտէն պի-
 ըսի օլմագ իւզրէ շուհու ասիլի զիքր էտէրիլ քի Մըսըր
 թարիլիլին էագան Հէրօթօտօս վէ Թիօտօրօս նամ միւլէր-
 ըիլէր Մըսըրտա վուգու' պուլան շէտիտ պիթ գըթլըգ միւ-
 նատէպէթիլլէ էքըի պիթ հիւքմտար թարաֆընտան Մըսըր
 տիլարը էէնի պիթ ուսուլ իւզրէ սյըր սյըր էյալէթլէրէ
 թագտիմ օլուհարընըր վէ օ ուսուլըն Հէրօթօտօսըն զէմանը-
 նատէք , էահի Միլատան տէօրթ 'ասը էվիլէլ կէլինճէյէ-
 տէք տէվամ էլլէտիլինի զիքր էտիլօրլար :

ԵՆՏԻՆՃԻ ՊԱՊ

Խօսուհի + Ինտրօ

Պու քիթապ մէթնի 'Խպրանիլնտէ 'Ալ է կլլէ ճէմնթ' (Իքին-
 ճի սահիֆէյէ միւրաճահաթ օլուհա) ('Ալ է իսմիլէր պուհլար
 տըր' ճիւմիլէսիլլէ պաշլանմըշ օլտըղընտան Եէհուտիլէր պու
 քիթապա 'Ալ է կլլէ ճէմնթ' տէրլէր : Պու քիթապտա պէ-
 նի Խարայէլին Մըսըր տիլարընտան խուրուճը հէքեայէսի միւն-
 տերիճ օլտըղը ճիհէթլէ Եէթմիլլէր թէրճէմէսիտէ պուհա
 խուրուճ իսմի վէրիլիշ տիթ : Խուրուճ քիթապը իքի գըսմա
 միւնգապիմ օլուպ , պիլինճի գըսմը պիլինճի պապտան ծնտօ-
 դուզընճը պապա գատար տըր , վէ պու գըսմտա պէնի Խ-
 րայէլին Մըսըրտան չըգմալարը զիքր օլուհմըշ տըր : Իքինճի
 գըսմը քի էիլմիլնի պապտան գըրգընճը պապա գատար տըր :
 Ալլահըն էմիլլէ Մուսանըն պէնի Խարայէլէ վէմիլշ օլտըղը
 միւթահալտտի շէրի'աթ վէ գալմանիյն ու սահքեալը հալիլ
 տիթ : Պուհտան էվիլէլի քիթապտա , էահի Թէքիլին քիթա-
 պընտա , պահը միւմիլլէրին վէ 'ա'իլլէրին ահվալ ը խու-

տուևիչէրն մուհարբէր օլուպ, խուրուճ քիթապընտա իսէ Ալլահ թարաֆընտան միւնթէխապ պիր դավմըն էա'նի քեա-
հինչերտէն միւրրէթթէպ պիր մէլէքիւթ վէ մուգատտէս պիր
'իւմմէթին (Պայպ 19 . 6) թարիխինէ պաշտարըր :

Պու քիթապըն պիրինճի դըմընը 236 նճը սահիֆէսինտէ
կէօսթէրիլէն հիսապա կէօրէ պէնի իսրայէլին Մըըրտան
խուրուճը Եհհուտիլէրն հիսապընճա Միլատտան 1491 սէնէ
էվիլէ, վէ Եթմիչէրն հիսապընճա Միլատտան 1614 սէնէ
էվիլէ վուգու՛ պուլմուշաբը : Թէքվին քիթապընըն սօն պապ-
լարընտա ըիվայէթ օլուանն վուգու՛աթ , էա'նի Եա'գուպըն
Մըրա կիթմէսի իլէ խուրուճ քիթապընտա ըիվայէթ օլու-
անն վուգու՛աթ , էա'նի պէնի իսրայէլին Մըըրտան խուրու-
ճը արարընտա նէ դատար միւտտէթ կէվիչ օլաղըր խուսու-
սընտա 'ալիմէր միւթթէլիֆ զանն ու էֆքեարտա պուլու-
մըշաբա տըր : Պա'ղըլարըն էֆքեարընճա խուր . 12 . 40 ա-
յէթտէ պէնի իսրայէլին Մըըրտա միւտտէթ ի իգամէթլէրի
430 սէնէ կէօսթէրիլէսի Եա'գուպըն խանէսի խալգը իլէ Մը-
րա 'աղիմէթլէրինտէն ի'թիպարէն հիսապ օլուանըշ տըր : Մէդ-
քիւր պապըն 37 նճի այէթինտէ Մըըրտան չըգան իսրայէլի-
լէրն չօլուգ չօճուգտան մա'տա , էայա եիւրիւյէ պիլէճէք
600,000 դատար էքէք օլաղըր պէյան օլուանըշ տըր : Գարը-
լարըն միգատար էքէքլէրն միգատարըն հէման միւտտի օլ-
աղըրնտան մէճմու՛ընըն միգատարը 1,200,000 նուֆուտա պա-
լիղ օլուր . չօճուգլարըն միգատարը տախի պուլըլարըն միգատա-
րընա միւտտի օլմաար միւհթիմէլ օլաղըրնտան Մըըրտան
չըգան իսրայէլիլէրն մէճմու՛ը 2,400,000 նուֆուտա պալիղ
օլմուշ օլուր : Պէնի իսրայէլին Մըըրտա 430 սէնէ իգամէթ
էթտիքլէրնէ զահիպ օլանլար Եա'գուպըն էէթմիչ նուֆուտա
տան 'իպարէթ օլան խանէսի խալգը Մըրա կիթտիլէրն էսնա-
տէ (խուր . 1 . 5) պու տէրէճէ թէգլլիւտ վէ թէքէսիւր է-
տէ պիլէք իչիւն պու դատար միւտտէթին միւրուրի լաղմէ-
տէն օլաղըրըր իտտիա' էտիյօրլար : խուրուճ քիթապընըն
ալթընճը պապընտա (այէթ 16—20) Մուսանըն էճուսարնա
տա'իը վէրիլէն մա'լիւմաթա նաղարէն Եա'գուպըն օղլու Լա-
վի Մուսանըն պէզիւք իէտէրինն իէտէրի իմիչ : Պու իսէ

պէնի իսրայէլին Մըրա կիլիպ չըգմալարը արասընտա 430 սէնէ
կիպի ուղուն պիր միւտտէթին միւրուրինէ իհթիմալ վէրէմէգ :
Պուան ճէվապէն մէդքիւր այէթլէրտէքի նէսէպնամէտէ էն-
սապտան պա'ղըլարընը զիքրինտէն սարֆը նաղար էտիլիւ
իհթիմալինի տէրմիլյան էտիյօրլար : Եսէպնամէլէրտէ պա'-
զէն պիր դաչ նէպլին զիքը օլուանաղըլարը միսի կէօրիւլէ-
միշ պիր քէյֆիլէթ օլմաարընը պիլիլիլ : Պաշապըր տա-
լի պէնի իսրայէլին Մըըրտա միւտտէթ ի իգամէթլէրի 215
սէնէ տիր տէյօրլար . Պունլարըն էֆքեարընճա պէզլէ ալ պիր
միւտտէթ իչիւտէ պէնի իսրայէլին զիյատէսիլլէ թէգլլիւտ
վէ թէքէսիւր էթմէսի Ալլահըն պիր պէրէքէթ ի մախու-
սէսինէ համի էտիլիլի : Պու զանն ու էֆքեարտա պուլու-
անլար թէք . 15 . 13 այէթտէ Ապրահամ հաղընտա թէպ-
լիղ օլուանն խապէր կէրէք Ապրահամըն Գէն'ան տիյարընտա
իգամէթինէ վէ կէրէք նէպլինին Մըըրտա իգամէթինէ պա-
ղըյօր տէրլէր . չիւնքի պու էքի միւտտէթ զարֆընտա Ապ-
րահամ իլէ նէպլի տախի զարիպ իւտ տիյար օլարապ էտա-
յըպ պիր չօգ զուլմ ու միւղայադալարա տիւչար օլմուշաբ
տըր : Պու թէֆսիլի զահիպ օլանլար սէօղլէրին թէէէտ ի-
չիւն Ղալաթիալըլարա իթիթապէն էաղըլան ըսալէտէ շէրի-
'աթըն ի'թասը Ապրահամ իլէ Ալլահըն 'աղա ը 'ահա էթ-
մէսինտէն 430 սէնէ սօնիլա վուգու՛ պուլաղընա տա'իը 3 իւն-
ճիւ պապըն 17 նճի այէթինի կէօսթէրիլօրլար : Իշպու 430
սէնէտէն Հարանտա Ապրահամ իլէ Ալլահըն 'աղա ը 'ահա
էթմէսինտէն Իսահաղըն թէվլլիւտիւնէ դատար միւրուր է-
տէն 25 սէնէյի , վէ Իսահաղըն թէվլլիւտիւնտէն Եա'գուպըն
թէվլլիւտիւնէ դատար միւրուր էտէն (Թէք . 25 , 26) 60 սէ-
նէյի , վէ Եա'գուպըն թէվլլիւտիւնտէն Մըրա կիթտիլինէ
դատար օլան 430 սէնէյի (Թէք . 17 . 9) , էա'նի 215 սէնէյի
թաթ հթալիմիպտէ պէնի իսրայէլին Մըըրտա միւտ-
տէթ ի իգամէթի իչիւն անճաղ 215 սէնէ դալըր :

Պէնի իսրայէլին Մըըրտա միւտտէթ ի իգամէթլէրնէ տա-
լի օլան պու էթիլալէր էֆքեար Եուսիֆօս նամ մէշնուր
Եհհուտի միւլէրիլիլին վաղթընտա տախի վար իտի : Եուսի-
ֆօս թարիխ ի 'Աթիգին իքինճի քիթապ 9 ընճը պապընըն

պրիմիտիվ մատտեսինտե պէնի Իսրայէլին Մըսըրտա միւս-
տէթ և իգամէթ լէրինի 100 սէնէ կէօսթէրմիշ իբէն Թարիխ և
մէղքեւրիւն իբինճի քիթապընըն 15 ինճի պապընըն իբինճի
մատտեսինտե պէնի Իսրայէլին միւստտէթ և իգամէթ լէրինի
215 սէնէ տէյրև պէյան էթմիշ տիր :

Պագաթ պու միւստտէթ կերէք ուղուէն վէ կերէք դըսսա օլ-
մուշ օլուռն , պէնի Իսրայէլ իչիւն զէման ք իգպալ ու սա-
'ստէթ օլուրը կէօրիւլիւր : Լաքին սօնկրալարը աճվալ թէ-
պէտտիւլ էտերէք պէնի Իսրայէլ շիտտէթի զուլարա հէ-
տէֆ օլուրար : Պու թէպէտտիւլ Եուսուֆը թանըմայան պիր
մէլիլին թախթա ճիւլուսինէ համլ էտիլմիշ տիր : Պու մէ-
լէք Եուսուֆըն Մըսըր տիյարընա էթտիլի պէօյիւք խըտ-
մէթ լէրէ մուգապիլ էսքի մէլիլէր թարաֆընտան անըն գալմ
ու գապիլէսինէ էտիլէն հիւրմէթ ու ըի'պէթի տիրիլ էթտի :
Իշպու քիթապըմըն գըսմ ք էվիլէինին 215—217 սահիֆէ-
լէրինտէ Չօպան տէտիքլէրի մէլիքլէր թարաֆընտան Մըսըր
տիյարընըն զապթ ու իսթիլա օլուտըրը վէ պա'ղըլարըն զան-
ընճա Մըսըրիլէրին պու մէլիքլէրէ օլան պուղղ ու 'ատալէթլէ-
րի պու մէլիքլէրտէն կէօրտիւքլէրի մէզալիմ ու թէ'ատտիլաթ-
տան նէշէթ էթտիլի զիք օլուտու : Մըսըն թարիխ և գա-
տիմինէ վէ ասար ք 'աթիգէսինէ վուգուֆ ք թամմէլէրի օլան
զէվաթըն էֆքեարընճա չօպան մէլիքլէրին իսթիլասը Եուսու-
ֆըն զէմանընտան սօնկրա վէ անըն վէֆաթը իլէ Խուր. պրիմիտի
պապտա ըիվայէթ օլուռնան վուգու'աթըն զէմանը արասընտա
վուգու' պուլմուշ օլմայը տըր : Պէլքի տէ պու չօպանլար Մը-
սըր թարիլինին միւսթէլիֆ զէմանլարընտա օլ տիյարա հիւ-
ճում վէ անը իսթիլա էթմիշ տիրէր : Պուշարա մէլիք մա-
նասընա օլան Հի-! վէ չօպան մա'նասընա օլան ... , քէլիմէ-
լէրինտէն միւրէքքէլ օլարազ Հիւկոս տէնիլիլ իտի . պուռ-
լար շիմաթի պէտէվի 'Արապլար կիպի խոյմէնիչին օլան գա-
պիլէլէրին ըէ'իլէրի օլարազ Ասիատան կէլմիշ զանն օլու-
տուր : Պու ճիհէթլէ Հիւկոսըր թարաֆընտան Մըսըն իս-
թիլասը Եուսուֆըն զէմանընտան սօնկրա օլա տախի , էինէ
պէնի Իսրայէլին պուռլար թարաֆընտան պա'ղը իսթիլապաթ
ու մու'աֆիլաթա մաղճար օլմարըր միւսթէթէլ տիր : Նիհա-

էթ Մըսը ք 'ուլէասա վագը' Թէրիս նամ գաթիմ շէհրին
հիւքմաարը Սահմէս էաթոտ Ամօսիս նամ զաթ Հիւկոսը-
րը Մըսըրտան քէամիլէն թարա էթտիլի Մըսըն ասար ք 'ա-
թիգէսինտէն անկալըլուր : Մըսըրտա " Եուսուֆը թանը-
մայան " վէ պէնի Իսրայէլէ զուլմ ու թէ'ատտի էտէն մէլիք
պու Ամօսիս նամ մէլիք օլուրը զանն օլուտուր : Չօպան մէլիք-
լէրին զապթ ու իսթիլա էթտիլէրի գըսմ Մըսը ք Սիւֆլա
տէնիլէն գըսմ , էաթոտ Նիլ նէհրի մանսէպինէ էագըն օլան
էյալէթտէն 'իպարէթ իտի : Պէնի Իսրայէլ պու էյալէթին
պիր գըսմը օլան ճաշան տիյարընտա իգամէթ էթմիլէր ի-
տի . իճթիմալ քի Իսրայէլիլէր Հիւկոսըրըն զէման ք սալ-
թանաթլարընտա հիւրմէթ ու ըի'պէթէ մաղճար օլարգլարը
իչիւն Հիւկոսըրը թարա էտէն Մըսըրը մէլիք Իսրայէլիլէ-
րին չօրգըրտան հիւքէրէք մաթըուտ Հիւկոսըրըն թարա-
ֆընը իլթիլամ էտերլէր գօրգուսըլէ անլէրէ էպա 10 ճէ-
ֆա էթմէյէ պաշլատը : Պու էճլուէն խուրուճ 1 . 9 վէ 10 ա-
մէթլէրինտէ պէյան օլուտըրը իւղըն , օլ մէլիլին պէնի Խ-
ուսլէլ 'ալէյհինտէ պէօյլէ պիր շիւպհէտէ պուռուտըրը զանն
օլուռնա պիլիլ : Քէզալիք Հիւկոսըրըն Մըսըր իւգէրինէ հիւ-
ճում էթտիլէրի վէ Մըսը ք Սիւֆլատա ուղուէն միւստտէթ
հիւքիւմէթ սիւրտիւքտէն սօնկրա օլ տիյարտան թարա է-
տիլտիլէրի սըրալարտա զուհուր էտէն գարըքգլըգլար զէ-
մանընտա մուգատտէմա Եուսուֆըն Մըսրա էթմիշ օլուրը
պէօյիւք խըտմէթլէրին ունուտուլմուշ օլմարը իճթիմային
խարիճնտէ տէյիլ տիր , վէ պու սէպէպտէն էէնի մէլիք Եու-
սուֆըն նամընա հիւրմէթէն էսքի մէլիքլէր թարաֆընտան
հիւրմէթ ու ըի'պէթէ մաղճար օլմուշ օլան պէնի Իսրայէլէ
զուլմ ու թէ'ատտի էթմէյէ պիլէ պաշլատը : Մըսըն ասար ք
'աթիլէպի տըսսընտա կէօրիւլէն ասար ք թահրիլէտէն անկ-
ալըլուրը իւղըն պու Սահմէս մէլիք Մըսը ք Սիւֆլատա գալ-
'ալար վէ մաղգէնլէր վէ անպըլար կիպի պէօյիւք պէօյիւք
պիլիլարը ինչա էթտի : Պու էտերլէր Ֆիլ'օնըն պէնի Իսրայէլէ
նէ էօլատա մու'ամէլէ էթտիլինէ վէ Մըսը ք Սիւֆլատա , ֆի-
թօմ վէ րա'մնէս նամ անպար շէհրիլինի անլէրէ էաֆարը-
րընտա տա'իր խուրուճ քիթապընըն պէյանաթընա մուվա-

Փրգ տըր : Յիր'օն մախտուս պիր մէլիք խմի օլմայըպ , Մըսըր մէլիքէրինէ պիր 'իւնվանը մախտուս խտի : Պու քէլիմէ Գըրփ-թի լիսանընտան օլարադ մէլիք մա'նասընտա տըր , վէ Յիր'օն Նաֆր'ա . (Էր . 44 . 30) մէլիք Նաֆր'ա , վէ Յիր'օն Նէխօ (Էր . 46 . 2) մէլիք Նէխօ տէմէք տիր :

Մուսանըն թէվէլիւտիւ իլէ անըն քէնտի միլլէթասաշարը-նը էսարէթ տիյարընտան չըգարմադ մէ'մուրիյէթինէ թա'եին օլունարըր դէման արասընտա սէքսէն սէնէ միւրուր էթտի : Պինա'էն 'ալէյճ Մուսանըն Յիր'օնը' Մուսայը քէնտինէ օղուլ իթթիխալ էտէն գըզըն փէտէրինին խալէֆիլէրինտէն օլիրիսի օլմուշ օլմալը տըր : Խուրուճ քիթապընըն պու պապտէ օլան պէյանիթը Մըսըրն ասար ք 'աթիգէսինտէն պիրինտէ կէօ-րիւլէն էաղըրաթ թաթպիգ օլունտըգտա պու մէլիք պալա-տէ մէգքիւր Սաճմէսին խալէֆիլէր արասընտա իւչիւնճիւ օ-լան իքինճի թօթմէս օլարըրնա իճթիմալ ճասըր օլույօր : Մըսըր ասար ք 'աթիգէսինին թէտգիլիլէ իլթիղալ էտէն դէվաթտան պա'ղըրաբընըն զաննընճա վազթըլլէ Գասիլրէ ճի-վարընտա Հէլիօփօլիս շէճըրինտէ րէքը օլունմըշ վէ մա'ախ-խարէն Խաթանպօլա կէթիրիլիպ Աթ մէյասանընտա րէքը է-տիլմիշ օլան տիքիլի թաշ պու մէլիլին խալէֆի իւչիւնճիւ թօթմէսին էսէր օլմալը տըր : Միլաթըն պէշինճի 'ասընտա իմփէրաթօր թէնտտս պու տիքիլի թաշը Մըսըրտան Խաթան-պօլա ճէլպ էթմիշ տիր : Ասար ք 'Աթիգէյէ պապըլըրտա պու իքինճի թօթմէսին իպթիտա ի սալթանաթըր փէք փարլադ ի-տի . պէօյլէ օլմասը տա ճիլար Տիւքիւմէթլէրի էթտիլի պէօ-յիւք պէօյիւք զալէպէլէր խուսուսընտա վէրլիլէն մա'իւմաթ-լարլէ թէ'հիտ օլունուր : Անըն սալթանաթընըն սօն սէնէլէ-րինէ վէ վէֆաթընտ տա'իր մա'իւմաթըր թ թարիլիյէ էօգ տըր , Ֆագաթ խալէֆի օլան ճիւքմտարըն սալթանաթընտան էվիլէ խտարէ ի սալթանաթըր հիրմի սէնէ գապար անըն դէվ ճէսի Հասասօլըն էլինտէ օլարըր , վէ օլ սէնէլէրին խապար ու-ֆէլաքէթ սէնէլէրի օլարըր զիքը ու պէյան օլունմըշ տըր : 'Խուրուճ քիթապընտա պէյան օլունարըր իւզըն Յիր'օն իլէ ասաքիրինին ճէլաքընըր իմա էթմէք իւզըն ասար ք 'աթիգէ-տէ պէօյլէ պիր իշարէթ էտիլմէսի միւլթմէլ տիր :

Յիր'օնըն քիպը ու զուրուրըն քէսը էտէն վէ պէնի Խարա-յիլի սալը վէրմէք իչիւն անը մէճպուր էլլէյէն օն պէլա վէ Ֆէլաքէթլէր կիպի վուգու'աթ Մըսըրտա էմասըր կէօրիւլ-մէմիշ շէյլէրտէն աէյիլ խտի իսէ տէ , օ էսնատէ պէօյ-լէ սըգ սըգ պէլա ու Ֆէլաքէթլէրին շիտտէթ վէ սիւր'աթլէ կէլմէլէրի միւլճիղէտէն պաշգա պիր շէյէ ճասիլ օլունամադ : Մէսլա , Մըսըրտա չօգ էերտէ չէքիրկէ զուհուր էտիպ պիր չօգ խարապիլէթի մուճիպ օլուր խտի իսէ տէ , Մուսանըն վազթընտա զուհուր էտէն չէքիրկէ իչիւն , « անլէրտէն էվ-վէլ պու գատար չէքիրկէ օլմասը , անլէրտէն սօնիրա տախի պէօյլէ օլմայաճադ տըր » (Խուր . 10 . 14) տէնիլմիշ տիր : Քէ-պիլը պու պէլա ու Ֆէլաքէթլէրին կիթտիքճէ կէյաստէսիլլէ շիտտէթլէ թէսպ էթմէլէրի տիգգաթա շայան տըր : Պիրինճի Ֆէլաքէթլէրտէ Նիլին սույու թէ'աֆֆիւն էթտի : Իքինճի Ֆէլա-քէթտէ Մըսըրն հուսուրըր ասիլիլնտէքի մէմլէքէթլէրին քէաֆֆէտի գուրպաղըլարլէ վուրուլտու : Իւչիւնճիւ Ֆէլա-քէթտէն ալթընճը Ֆէլաքէթէ գատար կէլէն պէլալար ինա-նա վէ ճայվանա չօգ զարար վէրիպ պիրի պիրլէրինտէն տաճա շիտտէթլի խտիլէր : Նէտինճի վէ սէքիլինճի Ֆէլաքէթտէ էմ-վալ ու էշտաճա պէօյիւք զարար ու զիյան օլտու : Տօգու-ղընճը Ֆէլաքէթտէ պիւթիւն Մըսըր էճալիսի 'աղիմ' տէճշէ-թէ տիւշտիւ : Մուսանը Ֆէլաքէթտէ մէմլէքէթ Ֆիդան ու Ֆէրեատլէ տօլտու : Իլք Ֆէլաքէթլէրտէն պա'ղըլարը Հարուն վաարթապըլլէ կէլտի : Պա'տէհու Մուսա վաարթապըլլէ կէլ-մէյէ պաշլաուր , վէ Նիճայէթ Ալլաճ քէնտի գուարէթիլի պիլը զաթ կէօթլէրտի , Հէր պիր Ֆէլաքէթ մախտուս պիր մադ-սէտէ միւսթէնիտ խտի : Միլըր Ալլաճըն գուարէթիլի իպ-րալ , վէ Մըսըրիլէրի փութ փէրէսթիլքէրինտէն տօլարը թէվ-պիր էաէրլէր խտի : Մըսըրիլէրին 'իպատէթ էթտիքլէր շէյլէր պու Ֆէլաքէթլէրէ օղրատըլար . էգ ճիւմլէ , 1 . Մուգատտէս պիւտիքլէրի Նիլ Նիճըր թէ'աֆֆիւն էթտի . 2 . Մուգատտէս պիւտիքլէրի գուրպաղըր քէնտիլէրինէ պէլա օլտու . 3 . թա-թարճըգ հոխօտ քէճլէ (զիրա թաթարճըգ թէրճէմէ օլու-նան 'իպրանիճէ քէլիմէյի պա'ղըլարըր քէճլէ թէրճէմէ էտեր-լէր) մէմլէքէթի էօրթտիւ . 4 . Մըսըրիլէրին ճաղարընտա միւլ-

Թեպէր վէ մագպուլ օլան աթ սինէյի անլէրին ֆելլաքէթլէ-
 ըննէ վասթա օլտու. 5. Մըսրիլէր թարաֆընտան 'իպատե-
 թէ մագճար օլան հայլանաթ 'իպատեթ էտէնլէրին կեողլէրի
 էօնիւնտէ տիւշիւպ էօլտի. 6. Քեռահնիլէրին պէրէքէթէ'ա-
 լամէթ օլմագ իւզրէ էթրաֆա սաչաբդարը քիւլ ինտան վէ
 հայլան իւզլէրինտէ ճէրահաթ հասլը էտէն ջըպանար մէյ-
 տանան կէթիտի. 7. Էքսէրէյէ հիւ Քուրթուչան վէ եաղ-
 մուր օլմայան պիր մէվիմտէ աթէշ իլէ դարըբդ տօլլու եա-
 ղարագ սու վէ աթէշ իլահարը օլան իսիս վէ Օսրիս Մըս-
 ըրիլէրի պու ֆելլաքէթլէրտէն դուրթարամտը. 8. Մըսրիլէր
 ղարպ ըրիւզիւտըլէ չէքիւրիէնին կէլաիյինի պիլիլէր իտի,
 լաքին Պահր Ը Աճմէր շարգտան պիր սէտտ ի միւմանա'աթ
 օլտըղընտան շարգտան էտէն ըրիւզիւտը իլէ չէքիւրիէնին կէլէ-
 ճէյինի հիւ մէ'մուլ էթմէղլէր իտի: Պուճուշլէ պէրապեր
 մագպուլ վէ մերդուպ սայլաբդարը շարգ ըրիւզիւտը տաթի
 խարապիլէթլէրինի մուճիպ օլտու, վէ չէքիւրիէյէ դարը չա-
 մի վէ մուհաֆըղլարը սայլան իսիս վէ Սէրապիս իլահար
 անլէրէ եարաթմ էտէմէտիլէր. 9. 'իպատեթ էթթիլէրէր նէյ-
 յիլէր պիլէ Ալլահըն էմրինէ միւթի' վէ միւնդատ կէօրիւն-
 տիւլէր. 10. Եալընը խալըն տէյիլ, մէլիյին վէ ըրճալ ու
 քիպարըն տաթի իլք տօղմուշարը էօլտիւ, վէ պու վէճհ-
 լէ քէնտիլէրինն վէ քէնտի իլահարընա կիւվէնիլէրին քիպը
 ու ղուրուրը քեռամիլէն միւնքէսիլ օլտու: խուր. 12. 12:
 18. 11: 'Ս.տ. 33. 4: Ղարիպ ղարիպ հիւնէր ու մա'րիֆէթ-
 լէրի ինիւն ղիյաատէսիլէ միւթէպէր օլան սիհրպատղար իպ-
 թիտատէ քէնտի հիւնէրէրի իլէ Մուսա վէ Հարուշըն միւ-
 ճիլթընա պէնդէր շէյլէր իճրա էթթիլէր իսէ տէ, պիր աղ
 սօնկրա հէման օլ սիհրպատղար, 'աճիլէրի մէյտանան ջըգա-
 բագ Մուսա իլէ Հարուշըն եափտըղլարը շէյլէրին քէնտի
 եափտըղլարը շէյլէր կիպի ինտան հիւնէրիլէ տէյիլ, անճագ
 Ալլահըն փարմաղըլէ օլտըղընը իզրար էթմէյէ մէճպուր օլ-
 տըլար:

Խուր. 16. 31 այլէթտէ պէնի իսրայիլին պէրըլէտէ Աւ-
 լահ թարաֆընտան քէնտիլէրէ ի'թա օլուճան թա'ամա Մէնն
 Թէսսիլէ էյլէաթլէրի պէյան օլուճմըլ տըր: Մէդքիւր պա-

պըն օնպէշինճի այլէթիւտէ շու վէճհլէ օգուրըլ. Պէնի իս-
 րայիլ անը կէօրտիւքտէ պիրի պիրինէ' Պու նէ' տիր' տէտի-
 լէր, ղիրա նէ օլտըղընը պիլմէղլէր իտի" "Պու նէ' տիր"
 Թէրճէմէ օլուճան 'իպրանիճէ քէլամ "Ման հու" տըր. վէ
 շոք քիմիլէր Բան քէլիմէսիինն 'ան հո- տան թահրիֆ օլուճ-
 տըղընը ղանն էտիօրլար: Պաչալարը տաթի Բան քէլիմէ-
 սիին 'իպրանիճէտէ հիսսէ վէ եաթստ եէմէք հաղըլլամագ
 մանաարնտա օլան 'ան քէլիմէսիտէն ալընմըլ 'ատտ էթ-
 մէքլէ Բան քէլիմէսիինն հաղըլլամմըլ պիր հիսսէ եաթստ
 եէմէք' եա'նի Ալլահ թարաֆընտան քէնտի դամըլ իսրայիլէ
 հաղըլլամմըլ վէ ի'թա օլուճմըլ թա'ամ մա'նաարնտա տըր
 ղանն էտէրլէր: Եաղընլարտա քէշֆ օլուճտըղընա կէօրէ Մըս-
 ըրիլէրին էպի լիսանընտա պուճա պէնդէր պիր քէլիմէ, եա'-
 նի "ման" քէլիմէսի պուլուճուպ պու քէլիմէ տաթի 'Արա-
 պիլթա'նտա պուլուճան նէպաթի պիր նէլ' ղամիլ կէօթէ-
 ըր: Պինա'էն 'այէյ հա'ղըլլարընը ղաննընճա Ման հու քէ-
 լիմէսի օնպէշինճի այլէթտէ Պու մէնն տիր թէրճէմէ օլուճ-
 մալը տըր, վէ մուգատտէս քիթապըն մուհարրիլի պէնի իս-
 րայիլ օլ մատտէյի քէնտի չաարըլարը էթրաֆընտա եեր իւ-
 գըրինտէ կէօրտիւքլէրինտէ անըն նէ իտիյինի պիլմէյէրէք վէ
 Մըսրտան 'ալ էլ 'ումուճմ պիլիմիլը ղամիլա միւշապիճ օլտը-
 ղընը կէօրէրէք Մըսրիլէրին լիստը իւզրէ Պու մէնն տիր տէ-
 միլ օլտըղլարընը անկլաթմագ իսթէր: Պու ղամիլ 'Արապիւ-
 թանըն պա'ղը մահալլէրինտէ հալա պուլուճուպ, իլըն ա-
 ղաճը վէ սա'իր աղաճլարըն եափտըղլարընտան ղուհուր է-
 տեր: 'Արապլար պու ղամիլը սապահալըն էրէնի թօփլայա-
 բագ Թէմիլլէրէր վէ չուվալլար ինիտէ հըքիլ, վէ անա Մէնն
 իւս սէմա թէսսիլէրէ էտէրլէր: Լաքին պու ղամիլ եալընըլ եաղ
 մէվիմիլտէ հէմ տէ աղ պուլուճուր: Էճպաճըլարըն իսթի-
 մալ էթթիլէրի մէննին զըմը 'աղէմի Սիչիլիս ճէղիւրէսիւ-
 տէն վէ իթաթիտան կէլիլ: Պէնի իսրայիլէ վէրիլէն մէնն
 թապիլի պիր մահալլու օլան պու նէլ' մէննտէն ֆէրըլի իտի:
 Պէնի իսրայիլէ ի'թա օլուճան մէնն աչըք օլայա քէտրէթլէ
 եաղար իտի, ղիրա նուճուս պաշընա պիր Օմէր մէնն, եա'նի
 ճիւմէ պէնի իսրայիլ ինիւն կիւնտէ թաղրիպէն իքի միլիօն

օգգա մէնն թօփլանըր խտի : Թապի՛ի օլան մէնն հալընըղ ա-
ղաճարտա մէ եօգարտա պէյան օլունարըղ իւղրէ , աղ մըգ-
տար պուլունուր խտի : Պիրտէ պէնի խորայէլէ վերիլէն մէնն
տէյիլմէնտէ իւլիւտիւլիւպ ուն կիպի թէննուրտա պուղաչա
վէ պէօրէք փիշերմէյէ գուլլանըղապիլի խտի : Աղաճարտան
հասըլ օլան մէնն իսէ պու եօլտա իսթի՛մալ օլունամաղ : 'Ա-
րապլար աղաճարտան հասըլ օլան մէննի պալ վէ հաղ կի-
պի պա՛ղէն էքմէք իլէ էէրլէր իսէ տէ , անտէն պէօրէք վէ պու-
ղաչա կիպի շէյլէր եափմաղլար , նէ տէ մէննի հալընըղ էէր-
լէր , վէ 'ալ էլ խուսուս պու մէնն միւսսիլ վէ մուհարրիք
խասաղարը իչիւն 'ումումէն թա՛ամ կիպի տէյիլ , անճագ
'ելաճ կիպի գուլլանըրը : Պէնի խորայէլէ ի՛թա ու իհսան օ-
լունան մէննի նէ սուրէթլէ վէրիլիլի , պէնի խորայէլին
գօստուգլարը հէր էէրէ հէր սապահ քէսրէթլէ եաղտըղը ,
էէտի՛նճի , եա՛նի սէպլթ կիւնիւ եաղմաղըղ , վէ պէնի խորա-
յէլին Քէն՛ան տիլարընա միւվասէլէթլէրինտէ պիրտէն պիրէ
քէսիլթիլի անըն պիր թապի՛ի նէպլթ մահսուլը տէյիլ , ան-
ճագ միւ՛ճիգէ իլէ Ալլահ թարաֆընտան իհսան օլունմըլ
պիր նի՛մէթ օլարընա տէլալէթ էտեր :

ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՊՍՊ

Ալլահ թարաֆընտան պէնի խորայէլէ ի՛թա օլունան
շէրի՛տի , գալմանիյն ու իսալիմալի :

Պունըր խուրուճ քիթապընըն իքինճի գըմընտա 20—
40 պապլարտա միւնտերիճ տիր : Պու պապլարըն տէօրտիւ ,
եա՛նի 20 . 21 . 22 վէ 23 պապլար էվիլէլա , 'ումումէն շէրի-
'աթ ը ախլաղիյէ թէսմիլիյէ օլունան օն էմրլէրի , վէ սանիւ-
յէն , պէնի խորայէլին մուխթէլիֆ հալ ու խուսուսլարտա
էէքտիկէրի իլէ սուրէթ ի մու՛ամէլէլէրինէ , վէ մուխթէլիֆ
տէրէճէտէ գապահաթ վէ ճիւրմ ու ճիւնայէթլէրտէ պուլու-
նանլարա թէրթիպի լաղմ կէլէն ճէգալարա վէ իճրաօր

Փարզ օլան պալարմալար տա՛իր գավանիյն ու էվամիրի հա-
վի տիր : Սուրէթ ի իֆատէտէն անկաղաղըղընա կէօրէ պու
էմրլէր էվիլէլա գավմա ի՛լան օլունմըլ , գավմ տախի պունը-
րն իճրասընը թէ՛ահհիւտ էթմիլ վէ պա՛տէհու օլ էմրլէր
'Ահա քիթապընա տէրճ էտիլմիլ տիր : խուր . 24 . 4 , 7 :
Շէրի՛աթ ու էվամիր թահրի օլունարգտան սօնկրա տախի
թէքրար գավմա օգունմըլ , վէ պու տէֆ՛ա տախի գավմ ան-
լէրի ճըֆղ ու իճրա էտէճէլիյի վա՛տ էթմիլ , վէ նիհայէթ
պու 'ահսըն Ալլահ վէ անըճ գավմը արասընտա պէգլլէ 'ա-
լէնի սուրէթտէ 'ազա ու թէ՛սիս օլունարընա 'ալամէթ վէ
շէհատէթ օլմագ իւղրէ ղէպհ օլունմըլ հայվանլարըն գանը
գավմ վէ Ալլահըն մէգպահը իւզէրինէ սէրփիլմիլ տիր :

խուրուճ քիթապընըն օ պիր պապլարը շէհատէթ չաղըրը-
նըն ինչաղ իլէ էտէվաթը վէ անտէ իճրա օլունարագ խըտ-
մէթ ու սյինլէր հագգընտա թա՛լիմաթ ը մուխթէլիֆէյի
հալի տիր : Պու շէրի՛աթ , էվամիր ու գավանիյն վէ թա՛լի-
մաթըն քէտֆէտիտէ , եա՛նի կէրէք խուրուճ 20—23 պապ-
լարտա պուլունան մուխթասար շէրի՛աթ ու գավանիյնտէ
վէ կէրէք թէվրաթըն տիկէր քիթապլարընտա պուլունան
մուֆասալ շէրի՛աթ ու էվամիրտէ Նէհսվա պէնի խորայէլէ
հալընըղ անլէրին Ալլահը կիպի տէյիլ , անճագ անլէրին Մէ-
լիլի վէ Վաղ՛ը ի շէրի՛աթը կիպի խիթապ էտեր : Պէնի խ-
որայէլին ուսուլ ը խարէ ի սիյա սիյէսի Ալլահըն էմրլլէ թէ՛-
սիս վէ խարէ օլունմըլ պիր ուսուլ ը խարտէտէն 'իպարէթ
իտի . 1 Միւլ . 12 . 12 : Պէնի խորայէլին ճիւղէ գավանիյն
ու նիղամաթը Ալլահ թարաֆընտան վաղ՛ օլունմըլ օլարը
ճիհէթիլլէ գավանիյն ու նիղամաթտան պիրինիյն ահքեամը-
նա գարըլ հարէքէթ էթմիլէթին ուսուլ ը խարտէսինէ
գարըլ գապահաթ իլլէմէք իտի : Պու թիքիքիտիլը , եա՛նի Նէ-
հովատան մա՛տա պաղգա պիր իլահա 'իպատէթ էթմէք իսէ
հիւքիւմէթէ գարըլ խիյանէթ իտի : Պաղգա միլլէթլէրտէ
մէլլէ վէ անըն միւշալիլլէրի թարաֆընտան հալ ու թէս-
վիլէ օլունան մուհարէպէ վէ միւսալէհա մէսէլէլէրի պէնի
խորայէլ արասընտա Նէհովայա 'աիտ մէսէլէլէր իտի : Հաք .
1 . 1 , 2 : 20 . 23 :

Պէնի Իսրայելին քէնտի թարալարընըն մահաւազութնտան թուրֆանտալարըն հէր սէնէ Ալլահա թագտիմ էթմէսի զապթ ու թէմէլլու-բ էտէճէքլէրի պիւթիւն տէյար Ալլահըն միւլքի օլուպ Ալլահ թարաֆընտան քէնտի գալմընա էհսան օլուհմըշ իտիլինէ պիր իգըար ք'ալէնի սայլըաճադ իտի (Թուրֆանտալարընը ԲԱՊՊԱ թագտիմէ էտէն Եէհուտիլէր թարաֆընտան ի-րատ օլուհմաճադ սէօղլէրէ միւրաճա'աթ օլուհնա : Թէս. 26. 1-11) : Պէնի Իսրայելտէ կերէք ինսանտան վէ կերէք հայլանտան իւք սօղանը ԲԱՊՊԱ թագտիս էթմէք (Խուր. 13. 2, 13 վէ զայրի) վէ պէնի Իսրայելին թահրի ի նուֆուսը էսնապընտա հէր պիրի թարաֆընտան նէֆսինին ֆիտիլէսի օլմադ իւզրէ ԲԱՊՊԱ էարըմ մըգալ կիւմիւշ վէրմէք (Խուր. 30. 11-16) , պիրտէ պէնի Իսրայելին փութփէրէսթլէրտէն ուլըզլարը էսիր-լէրէ սուրէթ ի մութլադատա մու'ամէլէ էտէ պիւթէքլէրինէ տա'իր վէրիլէն սէլահլէթէ մուգապիլ քէնտի միլլէթլէրին-տէն ուլըզլարը գուլլարա միւնտիֆանէ հարէքէթ էթմէք իուսուսընտա օլան էմրէք (Լալ. 25. 39-46) հէփ պուհ-լար տիլար կիպի գալմըն տախի ԲԱՊՊԱ մալ ու միւլքի օլըզընա իշարէթ իտի : Լալ. 25. 23 : Շէհատէթ չատըրը վէ պիր չօգ միւտտէթ սօնըրա ինչա օլուհնա հէքէլ Ալլահ-հըն պէլթի , սնըն մագամ ը մուգատտէսի սայլըր իտի : Խուր. 25. 8, 22 : Ալլահ օրատա քէնտի ճէլալինի աչըգտան աչըգա կէօթէրի (Խուր. 29. 42, 43) , օրատա քէնտի էմր ու իտարէսինի պէյան էտեր , օրտտա քէնտի գուլլարընա քէնտիսի իլէ միւլադաթ էյլէմէյէ միւսա'ատէ էտեր , վէ պիր մէլիք կիպի էվամիր ու թա'լիմաթընը օրատա ի'թա էյլէր իտի : Քէզալիք գալմը օրատա Անըն իլէ միւլադաթ էտիպ նիլազլարընը օրատա Անա 'արզ էտեր իտի : Իճթիմալ քի պու միւնտսէպէթլէ շէհատէթ չատըրընա ճէմա'աթ չատըրը տախի թէսանլէ օլուհուր իտի . Խուր. 40. 2, 24 :

Պէնի Իսրայելին Մըսըրտան չըգաղլարըն էանտտէ Ալլահ թարաֆընտան անլէրէ ի'թա օլուհնա շէրի'աթ ու գալմանիյն իուսուսի պիր գաչ մագսէտլէրէ մէպնի իտիլի աշիքէար տըր : Պու մագսէտլէրտէն պիրի պէնի Իսրայելի փութփէրէսթլէր-տէն սագընտըրմադ իտի . չիւքի օ զէմմալարտա պէնի

Իսրայելտէն մա'տա ճիւմլէ միլլէթլէր փութփէրէսթ իտի . պու ճիւթլէ պէնի Իսրայել տա'իմա պաշգա միլլէթլէրին մէզհէպճէ այլն ու 'ատէթլէրինի թաղիտ էթմէք թէճըրի պէ ու թէհլիքէսինտէ պուլուհաճադ իտի : Պու էճլուհն սն-լէրէ փութփէրէսթլիք 'ալէյհնտէ շէտիտ էմրէր վէրիլտի (Խուր. 20. 3, 4, 22. 20, 23. 24) : Քէնտի միլլէթլէրինտէն օլան միւսաֆիլըլէր հագընտա մու'ամէլէ ի նաղիքէանէտէ պուլուհմալարը պէնի Իսրայելէ էմր օլուհմըշ իտի իտէ տէ (Խուր. 21. 20, 23. 9) փութփէրէսթլէր իլէ մուհապպէթ վէ միւսահէպէթ էթմէքտէն մէն' օլուհմըշլար իտի : Խուր. 23. 32, 33, 34. 11-17 :

Շէրի'աթ ու գալմանիյնտէն պաշգա պիր մագսէտ տախի ճիւմլէ պէնի Իսրայելի պիր գալմ վէ պիր ճէմա'աթ կիպի էքք-տիկէրինէ ըապթ վէ վաթամիքիլէր էթմէք վէ ճիւմլէսինէ քէնտի վաթամտաշլարընը գարնտաշ կիպի սէվմէյի թա'լիմ էյլէմէք իտի : Պու մագսէտէ մէպնի հէփ էր.քէքլէրին մու- 'ալլէն պայրամլարը իճըս էթմէք իչիւն սէնէտէ իւշ տէֆ'ա մէքքէլ իթիթիսաղ օլուհնա պիր մահալտէ թէճէմիւլ էթ- մէլէրի թալէպ օլուհմըշ իտի : Խուր. 23. 17 : 34. 23 : Թէս. 16. 16 : Քէզալիք 'Իպրանի պիր քէօլէնին քէնտի էֆէնտիսինէ իֆա էտէճէյի իրտմէթէ հտտա ու միւստէթ թա'նիլն էտէն գալմանիյն ու աճքէամըն (Խուր. 21. 2-6 : Թէս. 15. 12-18) , վէ մէճպուրիլէթ թահթընտա օլարագ սաթըլընը արաղիին Եօպէլ սէնէսինտէ էպի սահիլլէրինէ ի'ատէ էտիլմէսինէ տա'իր օլան աճքէամըն մուհապպէթ ի պիրատէրանէյէ թագալիլէթ վէրմէք մագսէտինէ մէպնի օլ- տըզլարընա շիւպհէ էօգ տըր : Պու միսիլլիւ գալմանիյն ու աճքէամ ճիւմլէ ատէմլէրի իւթպէ վէ սէրվէթճէ միւսապի զըլմադ , վէ հէր քէսին գալպինտէ մէմլէքէթ հագընտա 'ու- մուսի պիր մուհապպէթ հուսուլէ կէթիմէք մագսէտինէ միւսթէնիս իտի :

Մէքքիւր գալմանիյն ու աճքէամտան տիկեր պիր մագսէտ տախի օլ 'արտա տիւնէսնըն տա'իր միլլէթլէրի արտաընտա 'ուսմուհն ճարի օլան զալիմանն վէ զատտարտէն 'ատէթլէրին թէ'սիւրինի զըրմագ իտի : Մէսէլա , իլթիճա շէհրէրինին թէ-

օրս վէ պինսա էտիլմէլէրէկոյէ ինթիգամ 'ատէթի հիւքմտէն տիւչէճէք իտի . վէ ատէմ էօլտիւրէնին գապահատիլը ետխօտ գապահատիսը օլտըղը մուհաքէմէ իլէ թէհադգուգ էտինճէ- յէտէք գաթիլիլէր մէգքիւր շէհրէրէ իլթիճամ իլէ ինթիգամ տան հըֆիլ օլունապիլէճէքէր իտի խուր . 21 . 13 : Ս'տ . 35 . 11—15 : "կեօգէ կեօղ , տիչէ տիչ , էլէ էլ" վէ տահա պունչլար միւսմասիլ շէտիտ ճէղալար թէրթիպի (խուր . 21 . 24) էմը օլունմը իտէ տէ , պու աղըր ճէղալար մաղլում վէ մաղտուր քիմնէլէր թարաֆընտան տէյիլ , անճագ մէմլէքէ- թին հաքիմլէրի վէ ինթիգամը թարաֆընտան իճրա է- տիլէ պիլիլ իտի : խուր . 21 . 22 : թէս . 19 . 16—21 : Հէր նէ գատար պու ճէղալէր շէտիտ իտի իտէ տէ սէրքէշ վէ ճահիլ պիւր գամիլ իչիւն լաղըմ իտի . պու ճէղալէրտէն մագօգտ պիւղ զաթ ինթիգամ ալմաղը թէրթիճ էթմէք օլմայլու , պէլքի ճինայէթլէրին էօնիւնիւ ալմագ իչիւն հաքիմլէրին էլինտէ պիւր վասըթա կիպի իսթիմալ օլունմալարը իտի : Օլ վա- գըթլարտա 'ոսմուսիլէթ քէսպ էթմիշ օլան գարը պօշա- մագ 'ատէթի տախի մահտուտիլէթ ալթընա ալմմը իտի : Սլլահ իղտիլաճը թէսիս էթտիլինտէ անըն տա'իմի վէ շէօգիւմէղ պիւր ըսպըթա օլմասընը միւրատ պուրուր- մը իտի : թէք . 2 . 24 այլէթտէ " Ստէմ . . . զէվճէսի- նէ միւրապը օլուպ , եէք վիւճուտ օլաճագլար" քէլամը Մա'ն . 19 . 5 , 6 այլէթլէրտէն անկալըրտըղը իւղրէ , պու- մա'նայը հալի տիւր : Պունտիլէ պէրտպէր թաթիլի 'ատէթի ինտանլար արասընտա փէք էրքէն պաշլատը . վէ էրքէրէր ճիւղի պիւր սէպէպլէ գարըլարընը պօշարլար իտի : Սլլահ Մուսա վասըթասըլլէ քէնտի գամլընա շէրի'աթ ու գալա- նիլին ի'թա էթտիլի վագըթ թաթիլի 'ատէթիին քէամիլէն մէն' էթմէյի ետխօտ 'Սհտը ճէտիտտէ օլտըղը կիպի եալը- նըղ զինս սէպէպիլլէ թաթիլի միւսա'ատէ էյլէմէյի միւնա- սիպ կեօրմէյիպ , պա'ղը խուսուսլարտա թաթիլիգէ ըուխսաթ վէրմիշ իտի իտէ տէ (թէս . 24 . 1—4) , պա'ղը խուսուսլարտա տախի ճա'իղ օլմատըղընը պէյան էթմիշ իտի : Էֆէնտիմի- զին պուրուրտըղը կիպի թալաքնամէ եագըպ զէվճէլէրինի թաթիլի էթմէք ըուխսաթը Եէհուտիլէրէ անլէրին զըլլէթ ի

գալլի սէպէպիլլէ վէրիլտի : Քրիստոսըն պու քէլամընտան անկալըրտըղընա կեօրէ գամլ' օլ վագըթ զայլէթ սէրքէշ օ- լուպ գալանիլին ու ահքեամա իթա'աթ էթմէյի ալըմմալը օլտըղլարընտան զէվճէլէրինի թաթիլիգէ էթմէք 'ատէթի քէա- միլէն մէն' էտիլմիշ օլա իտի պիւր չօդ ատէմլէրին թաթիլիգէ էթմէք իսթիլիպ տէ շէրի'աթ ու գալանիլին ահքեամմընա թաթիլիգէ էտէմէտիլէրի զէվճէլէրինի փէք չօդ զուլմ ու զատըլար էթմէյի ճիւր'աթ էյլէյէճէքէրի մէյնուղ իտի : Պու Քէնալըղըն էօնիւնիւ ալմագ իչիւն պիւր թարաֆտան զէվճէ- լէրինի թաթիլիգէ էթմէլէրինի միւսա'ատէ օլունտըղը կիպի տիկէր թարաֆտան պու միւսա'ատէնին սու' ի իսթիմալը մէն' իչիւն պա'ղը շարթ ու գայտըր վաղ' օլունտու : Եէհատէթ չատըրընա վէ էտիլաթընա , ետխօտ անտէ թադտիմ օլունաճագ զէպիհէլէրէ վէ իճրա օլունաճագ ըու- հանի իըտմէթ ու 'իպատէթլէրէ տա'իլ օլան էլամիլ ու ահ- քեամը մուֆասալէն զէքը ու պէյան էթմէյի պու քիթա- պըմըլըն հաճմը միւսա'իտ օլմատըղընտան պուրատա անճագ չատըրըն թէրթիպաթընտան վէ Մուսա վասըթասըլլէ թա- էին օլունան մուխթիլէֆ պիլին ու 'ատէթլէրտէն հատը օ- լաճագ թէսիլարթը ը ըուհանիլէտէն պահա էտէճէյիլ : Եէհատէթ չատըրը թուլը 100 զըրա' (150 գատէմ') վէ 'արղը 50 զըրա' (75 գատէմ') օլան պիւր հալլընըն օրթասընտա վագը- իտի : խուր . 27 . 18 այլէթէ պագըլա : Պու հալլընըն էթրա- Ֆը իրթիֆա'ը պէշ զըրա' (7 1/2 գատէմ') պիւրէլիւմիւշ ա'լա քէթէնտէն փէրտէլէրլէ գուշանմը իտի : խուր . 27 . 18 : Մէպէնէ ետխօտ շէհատէթ չատըրընա շարթ թարաֆընտան կիլիլիլ իտի : խուր . 27 : 13—16 : Հալլըյա ային ու 'ա- տէթճէ նագիպ սայըմայան հէր 'իպրանի կիլիպիլիլ իտի Ե- սէ տէ , էճնէպիլլէրին օրայա կիլիլէրի գաթիլէյի մէմու' ի- տի : Իւղէրինտէ զէպիհէլէր թադտիմ' օլունան մէղապ հալլ- լընըն օրթասընտա իտի : խուր . 27 . 1—8 վէ 38 . 1 : Քէ- զպիլի 'իպատէթ էտէնլէրին զէպիհէ թադտիլինտէն էվլէլ թաթիլի օլունտըղլարը վէ քէահնլէրին շէհատէթ չատըրը- նա կիլիլէքէրի վագըթ էրթգտտըղլարը պագըր գուրնա օլ հալլըտա իտի : խուր . 30 . 17—21 : 40 . 5—7 : Եէհա-

տե՛թ չատրընա կերէնլէրին եր, դանմագ 'ատեթի օրանըն մուգատտէս օլտըղընը վէ Ե՛հՏօվայա 'իպատեթ էթմէյէ կիտէն Տէր ատեմին փաք վէ Թա՛հիր օլմասընըն լուղու մընը անլէրէ տէր խաթըր էթտիրիր խտի : Փու՛թփէրէսթլէր Ե՛հՏօվանըն մէսքէնի օլան մասայլէ ետգլայմագտան մէն' օլունմըլար խտի . Ալլա՛հըն գալմը Տէմ տէ անըն մեղպահանտա խըտմէթ էտէն քեահ՛նլէր պիլէ Ալլահա խըտմէթ ու 'իպատեթէ պաշլամագտան էլվլէ Թաթ՛հիր օլունմարը վէ խըտմէթ ու 'իպատեթլէրինին մագպուլ օլմարըր իչիւն քէնտի կիւնահալարընա քէֆարէթ օլմագ իւղրէ զէպի՛հէլէր Թադտիմ էթմէլի խտիլէր :

Շէհատեթ չատրըր հալմըսընըն իւսթիւ աչըգ խտի , լաքին հալմընըն իչ Թարաֆընտա օլան մէսքէն տէօրթ նէվ' մուխթէլիֆ էօրթիւլէրլէ էօրթիւլմիւլ խտի : Պիրինճի' եահն էն ալթտաքի էօրթիւ կիւղէլճէ իշլէնիլ քէթէնտէն , իքինճիսի' քէչի գըրընտան , իւչիւնճիսիւ' գըրմըր պօլալը գօչ տերիլէրինտէն վէ տէօրտիւնճիսիւ' եահն էն իւսթտէքի էօրթիւ Թէհաշ տերիլէրինտէն խտի : Խուր . 26 . 1 , 7 , 14 : Պու էօրթիւլէր սէնթ աղանընտան մա'մուլ 'ամուտի Թախթալար իւղէրինէ կէրիլմիշ խտի : Խուր . 26 : 15—30 : Մէսքէնին Թուլը օթուլ զըրա' , 'արզը օն զըրա' վէ իրթիֆա'ը օն զըրա' խտի : Խուր . 26 . 15—30 : 36 . 20—30 : Մէսքէն տախիլի վէ խարիճի իքի տա'իրէյէ միւնգասիմ խտի , վէ պու իքի տա'իրէլէր սէնթ աղանընտան մա'մուլ վէ ալթուն գաթիլը տէօրթ 'ատէտ արէրէյէ ասըլըշ էշլէմէ պիր փէրտէ իլէ կէքտիկէրինտէն Թէֆըրէ գտիլիր խտի : Տախիլի մէսքէնէ Գուտա իւլի ագտաս' վէ խարիճի մէսքէնէ Գուտա Թէամիյէ օլունուր խտի : Խարիճի մէսքէնին Թուլը երմի զըրա' , 'արզը օն զըրա' վէ իրթիֆա'ը օն զըրա' խտի , տախիլի մէսքէնին իսէ Թուլը օն զըրա' , 'արզը օն զըրա' վէ իրթիֆա'ը օն զըրա' խտի : Խարիճի մէսքէնէ եալընը քեահ՛նլէր կիրէպիլիր խտի ('իպր . 9 . 6) , տախիլի մէսքէնէ իսէ սէնէտէ եալընը պիր տէֆ'ա քեահ՛ն ի ա'ղամ կիրէր խտի : 'իպր . 9 . 7 : Խարիճի մէսքէնին եալստ Գուտաըն փէնճէրէսի օլմարը պ օրթաընտա պիր ալթուն շէմ'տան վար խտի , վէ պու շէմ'տանըն եէտի 'ատէտ գանա

տիլէրի տա'իմա եանար խտի : Խուր . 25 . 31—40 : 27 . 20 : Զաք . 4 . 1—14 : Հուղուր էքմէյի մէղպահալ տախի օրատա խտի , վէ պու հուղուր էքմէյիլէ ի՛հթիմալ քի , Տէր նէ դատար մէսքէնտէ Ալլահըն սուրէթի եախօտ միւշապէ՛հէթի եօգ իսէ տէ , Ալլահ քէնտի դալմընըն Թագտիմէլէրինի վէ 'ալ էլ խուտու մախլուգաթընըն հայաթընա ըմմը ու 'ալամէթ օլան էքմէր Թագտիմէսինի դապուլ էթմէք իչիւն օրատա տա'իմա հաղըր պուլունաճաղը իմա էտիլմիշ օլուն . իւղէրինտէն Տէր սապահ վէ Տէր ազըամ խօշ ըա'ի՛հալը պուխուր տիւմանը չըքան պուխուր մէղպահալ տախի Գուտա Թէամիյէ օլունան մահայլտէ խտի (Խուր . 30 . 7—9) , քի պու տիւման մէսքէնտէ իճրա ի խըտմէթ էտէն գալմըն 'իպատեթինէ ըմմը ու 'ալամէթ խտի : Պու մէղպահալ իւղէրինտէ եապանճը աթէշ եաղըլամաղ խտի , վէ եէնի աթէշ կէթիմէք լաղըմ' կէլտիլինտէ մէսքէնին մուհրագաթ մէղպահալընտան կէթիլիլմէլի խտի : 'Արզը 'իպատեթ էտէն գալմ' մէսքէնէ վէ անըն կիւղէլ էօրթիւլէրինէ , հայրէթ վէրիճի Թէգէինաթընա պագաղընա վէ ալթուն շէմ'տանըն գանախլէրիլէ վէ պուխուր մէղպահալըն ալթէլիլէ Թէնիլիր օլունան մուգատտէտ մահայլ սէլըր էթտիքճէ , վէ եալըն պագ էերիւյէն վէ պէյաղ քէթէնտէն էլպիսէլէր կիլէն քեահ՛նլէրին քէնտի խըտմէթլէրինի սիւքիւթլէ իճրա էթտիքլէրինի նաղարը տիգաթ'ա ալաղըն , օ մագամըն գուտսիլէթինտէն հասըլ օլան Տէյպէթտէն փէք միւթէ'էստիր օլըր խտի : Հէյէ տախիլի տա'իրէտէ վաղը' Գուտա իւլ ագտասըն հալմէթ ու 'աղամէթինի տիւշիւնիւպ խաթըրա կէթիլիլէրիքճէ Տէյպէթ ու տէհէթլէրի տահա զիւտաթ ալթար խտի : Օրատա Ալլահ Թարաֆընտան իհսան օլունմըշ շէրի'աթ ու ա՛հքեամ լէվհալարընը հալի օլան Թապութ իւլ 'ահտտան մա'տա պաշգա պիր շէյ եօգ խտի : Օ մագամ գանախլէրլէ տէլիլ , անճագ Թապութ իւլ 'ահտըն էօրթիւսիւ եախօտ գափաղը իւղէրինտէ քէրուպիլէր արապընտա սուրան Ալլահըն ճէլալիլէ Թէնիլիր օլունուր խտի : Օրատա պիւթիւն սէնէտէ , քեահ՛ն ի ա'ղամըն զէպի՛հէլէր Գանըլէ քէնտի վէ ճէմա'աթընըն կիւնահալարը իչիւն քէֆալէթ իճրա էթմէք իւղրէ օրոյա կիրտիլի պիր տէֆ'ատան

մա'տա պաշգա սըրալարտա սիւքիւթ ի քեամիլէ հիւքմ' է-
տեր իտի :

Շէհատէթ չատըրընտա իճրասը էմը պուշրուլմը յօլն մուք-
թէլիք պլին ու 'ատէթլէրէ կէլինճէ տերիզ քի անլէր վասը-
թասըլլէ հուսուլէ կէլէն բուհանի թէ'սիրին նէ տերէճէ պէօ-
յիւք օլտըղը աղ պիր միւլահաղա իլէ գօլպըճա անկլալըլըր :
Պու պլին ու 'ատէթլէր էլվլէլա' քէֆարէթ զէպիհէլէրինտէն'
եա'նի կիւնահ իղրարը իլէ 'արղ էտիլէն վէ Ալլահըն կիւ-
նահքեար իլէ միւսալէճէ էթմէսի իչիւն քէֆարէթ էտիճի
պիր զէպիհէնին լիւզիւմինէ բէմը ու 'ալամէթ օլան կիւնահ
եախօտ սուչ թագտիմէլէրինտէն (խուր . 30 . 10 : Լալ . 7 .
1—7 : 16 . 11—19) : Սանիլէն' պիւթիւն սէնէ հէր կիւն սա-
պահ աղչամ թագտիմ օլունահաղ վէ մուհրաղա թէսմիլէ
օլունան (խուր . 29 . 38—42) թագտիմէլէրտէն 'իպարէթ ի-
տի : Շիւպհէսիղ պուշրատան մագսէտ 'արղ ք 'իպատէթ
էտէնլէրէ քէնտիլէրինի քեամիլէն Ալլահ թագտիմ էթմէք
վաղիֆէսինի տեր խաթըր էթտիրմէք օլուպ, պու վաղիֆէնին
իճրասը տախի ֆալլօս բէսուլ թարաֆընտան իրիսթիլան-
լարա էմը էտիլմիչ տիր : Բօմ' . 12 . 1 : Սալիսէն , խասս ուն ,
եաղ վէ շէրոպ կիպի հէր կիւնքի մուհրաղա իլէ թագտիմ
օլունահաղ (խուր . 29 . 40 , 41) թէշէքքիւր թագտիմէլէրին-
տէն վէ սէլամէթ զէպիհէլէրինտէն (Լալ . 7 . 11—21) 'իպա-
րէթ օլուպ, պուշրըն ճիւմլէսի 'արղ ք 'իպատէթ էտէնլէ-
րէ Ալլահըն նի'մաթ ու էլթաֆը իչիւն քէնտի շիւքրանիլէթ
վէ մէմուռնիլէթ վաղիֆէլէրինի տեր խաթըր էթտիրմէք մէ-
րամըլլէ թա'նիս օլունամըչ իտի : Վէլ հասըլ շէհատէթ չա-
տըրընտա իճրա օլունահաղ խըտմէթլէրին պիր գըսմը տախի
հէր սապահ վէ հէր աղչամ եագըլան պուխուր թագտիմէլէ-
րի (խուր . 30 . 7 , 8) վէ քէֆարէթ կիւնիւնտէ եագըլահաղ
պուխուր թագտիմէսի իտի : Լալ . 16 . 12 : Մուքթէլիք
թագտիմէլէրին պու մուքթատար թա'րիֆ ու պէլանընտան
անկլալըլտըղընա կէօրէ պուշրատան մագսէտ , էվլլէլա , գալ-
մա քէնտիլէրինին կիւնահքեար օլտըղլարընըր կէօսթէրմէք վէ
պու սէպէպլէ կիւնահլարընա մաղֆէրէթ պուլարաղ Ալլահ
թէգարըուպ էտէպիլմէք իչիւն գաւրպան կիպի միւպիհ պիր

վատըթայա միւհթաճ օլտըղլարընը , սանիլէն , հէր կիւն քէն-
տիլէրինի ճէսէտլէ վէ բուհէլէ Ալլահա վէ անըն խըտմէթինէ
թագտիմ էթմէլէ պօրճուլ օլտըղլարընը , վէ սալիսէն , հէր
նի'մէթ ու պերէքէթին քէնտիլէրէ Ալլահ թարաֆընտան հի-
սան օլունտըղընը թանըմաղա , վէ քէնտի պիւթիւն միւս-
տէթ ի 'էօմըլէրինտէ ճան ու տիլտէն վէ սա'իմա համո ու
սէնա վէ թէշէքքիւր 'արղ էթմէլէ պօրճուլ օլտըղլարընը
տեր խաթըր էթտիրմէք իտի :

ՏՕԳՈՒԶԸՆՃԸ ՊԱՊ

ԼԱՎԻԼԻԼԷՐ ՎԷ ԱՍՏՏ ՔԻԹԱՊԼԱՐԸ

Լավիլիլէր քիթապընըն 'իպրանիճէ իտի 'ատէթ օլտըղ
իւրէ օլ քիթապըն' իւք քէլիմէսինտէն ալընմը տըր : Պու
տա 'վէ 0 (Ալլահ) չաղըրտըր" մա'նասընտա թէրճէմէ օլու-
նան 'վէ էիգրա" քէլիմէսի տիր : Լավիլիլէր քիթապը թէս-
միլէ օլունմասը իսէ քիթապտա էքսէրիլէ քէահնիլէր իլէ
Լավիլիլէրին վաղիֆէլէրինտէն պահա օլունմասընա մէպի
տիր : Պունտան էվլլէլէր քիթապտա (խուրուճ) շէհատէթ
չատըրը վէ օլ չատըրըն մուքթէլիք թէղէնիսաթ ու էտէվա-
թը հագգընտա մա'լիւմաթ վէրիլմիչ իտի : Լավիլիլէր քիթա-
պը (1) շէհատէթ չատըրընտա թագտիմ օլունահաղ զէպի-
հէլէրէ տա'իր դալմանիլն ու ահքեամը (Պապ 1—7) , վէ (2)
Հարուն իլէ օղըւլարընըն քէհանէթ իչիւն մէս օլունմասըր
վէ Նատապ իլէ Ապիհուռն ՐԱՊՊԸՆ հուղուրընտա եագանճը
պթէշ թագտիմ էթտիրմէր իչիւն թէլէֆ էտիլմէլէրինին հի-
քէպլէրինի հալի օլուպ (Պապ 8—10) (3) փաք վէ Նափաքըլթաէն
վէ Նափաքըլթիլն սուրէթ ի թալթ-հիրինտէն վէ պէնի Նափաքըլթ
իլէ դօնըւ միլլէթլէր արալարընտա իգթիղա էտէն թէֆրի-
գէտէն (Պապ 11—20) , վէ (4) քէահնիլէրէ վէ մուգատտէս
կիւնլէրէ , քէղալիք եէտիճի վէ Եօպլէ սէնէլէրինէ միւթէ'ալ-
լիք դալմանիլն ու ահքեամտան տախի պահա էտէր : Պապ 21—

25) : Գիթապը մեղքիւր իթա՛տթա միւքեաֆաթ օլարադ պէրէքէթլէր վա՛տընը, վէ իթա՛տթաըղըղա ճէղա օլարադ լա՛նէթլէր թէհտիտին հալի պիր պապ (Պապ 26) իլէ իթա՛մ պուլըր : Գիթապըն տիիրինտէ 'իլավէ մագամընտա օլարադ 'աստլարա վէ 'իւշլէրէ տա՛ր պաշգա պիր պապ (Պապ 27) տախի վար տըր : Պա՛ղըլարընըն զանընճա խուրուճ քիթապընըն եիրմինճի պապընտա ախլազա տա՛ր օլան էմըլէր օն էմրտէն 'իպարէթ օլտըղը կիպի պու քիթապտաքի էմըլէր տախի օնար էմրտէն 'իպարէթ տիր : Պու էմըլէր մութլազա օնար էմրտէն 'իպարէթ տէյիլ իսէ տէ, էքսէրիյէթլէ օնար օնար վէրիմիշ տիր. էղ ճիւմլէ պու քիթապըն 16 պապընտա քէֆարէթ կիւնիւնէ տա՛ր օն մու՛սլյէն գանուշլար պուլըլը :

Էլվլէլա, Հարունըն հէր վազըթ մուգատտէս մահալէ, էա՛նի թէֆրիգ փէրտէսինին իէրիսինէ կիրմէմէսի (Ս.յէթ 2),

Սանիլէն, Նէ գուրպանըր իլէ վէ նէ էլլիսէ իլէ կիրմէսի (Ս.յէթ 3—5),

Սալիսէն, Պիր տանա թագտիմ էթմէսի վէ ԲԱՊՊՈՂՆ հոււ զուրընտա իքի էրքէչ տուրտուրմասը (Ս.յէթ 6, 7),

Բապիէն, էրքէչլէրին իւզէրինէ գուր՛ա աթմասը (Ս.յէթ 8),

Խամիսէն, իւզէրինէ ԲԱՊՊՈՂՆ գուր՛աուր չըգան էրքէչի Ալէ լահա 'արղ էթմէսի վէ տիկէրինի տէֆ՛ էտիլմէք իւզրէ պէրիյէյէ սալը վէրմէսի (Ս.յէթ 9, 10),

Սատիսէն, Հարունըն քէնտիսի վէ իսանէսի վէ պէնի Խուրայէլ իչիւն քէֆարէթ օլմագ իւզրէ տանանըն վէ էրքէչին գանընտան ալըպ սէրփմէսի, վէ օլ գան իլէ պուխուր մէղ պահըր թաթ՛հիր վէ թագտիս էթմէսի (Ս.յէթ 11—19),

Սապիէն, իքի էլլէրինի տիրի էրքէչին պաշը իւզէրինէ գուլուպ, պէնի Խարայէլին ճիւմլէ թէճալուզաթը իլէ ճիւմլէ 'իսեան վէ կիւնահալարընը անըն իւզէրինտէ իգրար էթմէսի (Ս.յէթ 20—22),

Սամինէն, պա՛տէհու Հարուն կիլտիյի քէթէն էլլիսէյի չըգարըպ էրադամասը վէ քէնտի էլլիսէսինի կիլտիքտէն սօնկրա քէնտի մուհրագասըրը վէ գալմըն մուհրագասըրը թագտիմ էթմէսի (Ս.յէթ 23—25),

Թասիէն, էրքէճի տէֆ՛ էտիլմէք իչիւն սալը վէրէն քիմնէնին տախի էրադանըպ թաթ՛հիր օլընմասը (Ս.յէթ 26),

Մշիրէն, իճրա ի քէֆարէթ իչիւն կէթիրիմիշ կիւնահալուրպանըր օրտուտան տըշարտա իհրադ էտէնին տախի էրադանալըտան սօնկրա օրտույա կիրմէսի : Ս.յէթ 27, 28 :

Մէղքիւր պապըն պաղի գալան սյէթլէրի (29—34) քէֆարէթ կիւնիւնիւն տիգգաթլէ հըֆը էտիլմէսին տա՛ր նասիհաթտան 'իպարէթ տիր :

Մ՝ՏՍՏ ԲԻԹԱՊԸ

'Խարանիլէր պու քիթապա՛ պիրինճի պապընըն իլը սյէթինտէ պուլընան 'ալա էրտապպէր՛ էա՛նի 'ալէ (Ալլահ) սէյլէտի՛ թէսմիյէ էտէրլէր : Պա՛ղէն տախի նուսիէ ի սալիյէնին պէշինճի քէլիմէսի օլան Պէմիտպար, էա՛նի Պէրրիյէտէ իսմիլէ թէսմիյէ էտէրլէր : 'Ս՛տտա՛ իսմի իսէ պու քիթապըն 1 վէ 26 պապլարընտա պէյան օլընտըղը իւզրէ գալմըն իքի տէֆ՛ա թա՛տա օլընմասը հիքէայէլէրինի հալի օլտըղընտան նէշէթ էթմիշտիր : Ս՛տտա քիթապը պաշըճա պէնի Խարայէլին Սինա պէրրիյէսինտէն վա՛տ օլընան տիլարըն հուտուտընա գատար էթտիքլէրի հօլըլըղըն հիքէայէսինի հալի տիր : Լաքին պու հիքէայէ իլէ պէրապէր Սինա տաղընտա վէրիլէն էմըլէրի 'իւլավէ էտիլմէլէր լաղըմ՛ կէլիպ վաղըթ՛ վաղըթ՛ պէնի Խարայէլէ վէրիմիշ օլան էմըլէր տախի գարըլմը տըր : Գիթապը մէղքիւր պէր վէր վէճհ ի աթի տէօրթ գըմմա թագտիմ՛ օլընապ իլլըր :

1. Սինատան հարէքէթ իչիւն հաղըլըգ : Պապ 1—10 : 10 :
2. Սինատան փէն՛ան տիլարըն հուտուտընտէք հօլըլըգ : Պապ 10 : սյէթ 11 տէն պապ 14 սյէթ 15 տէք :
3. Փէն՛ան տիլարընը թէճէսիսիւս էթմէք իւզրէ Մուսա թարաֆընտան իրալ օլընան ճատուսարըն վէրտիլէրի մա՛լիւմաթտան սօնկրա պէնի Խարայէլին 'իսեան էթտիքլէրի իչիւն պէրրիյէտէ գալմագլէ մահալըմ՛ օլտըլըլը 37 սէնէ զարֆընտա անլէրէ իթա օլընան գալմանիյն ու էվալմիր վէ

օլ միւտտեթտէ գուհուր էտէն վուգոււ'աթ ք մուլթիէլիֆէ : Պասպ 13—19 :

4. Գըբգընճը սէնէնին, եա'նի Մըսըրտան խուրուճտան սօնկրա պերրիյէտէ դալարգարը սօն սէնէնին վուգոււ'աթ ու հիքեայաթը : Պասպ 20—36 :

Պէնի իւրայէլ Ահնատա թագրիպէն պիր սէնէ գալարար : Իքինճի սէնէտէ ֆէն'ան տիյարը հուտուտընա կիթտիլէր, լաքին Ալլահ գարը 'իսեան էթտիլէրի իչիւն կերի տէօնէրէք 37 սէնէ պերրիյէտէ սերսէրի կեզտիլէր : Զանն օլուտըղընա կեօրէ պու ուզուն միւտտեթ գարֆընտա պէնի իսրա-յէլին ճիւլէսի պերրիյէտէ պիր եերտէ օլմայլըպ հոյվանլարընա մեր'ա պուլմագ իչիւն տէօրթ թարաֆա տաղըլընարը իտի . պուտուչիլ պերապեր դալմըն պիր դըսմընն տա'իմա թապուլթ իւլ 'ահտ եանընտա դալմը օլմասը տախի միւհ-թէմէլ տիր : Պու 37 սէնէլիք հիքեայէ եախօտ թարիխ չօգ մուլթասար օլուպ պիւթիւն պու միւտտեթին վուգոււ'աթը անճագ պէշ պասպտա պէյան օլունմըշ տըր :

Ատատ քիթապընտա եալընըգ էպքի օլարգարը ճիհէթլէ տէյիլ, պէլքի նաղմ ու թէրթիպ օլունմըշ օլարգարը 'ասրա տա'իր մա'լիւմաթ վէրտիլէրի ճիհէթլէ տախի շոյան ք տիգ-գաթ իքի շի'ը պուլուտուր : Պասպ 6 . 24—26 ; 10 . 35 , 36 (պու սյէթլէր Մէղ . 68 . 1 սյէթ իլէ տախի թաթպիգ էտիլին) 21 . 14—18 . 23 . 7—10 : 24 . 3—9 , 15—24 սյէթլէ-րէ մուտարճա'աթ օլուտա : Եիրմի պիրինճի պասպտա 'ԲԱՊՊՈՐՆ մուհարէպէլէրի քիթապը' թէսմիլէ օլուտան պիր քիթապ զիքը օլուտմըշ տըր : Պու քիթապ պերրիյէտէ պէնի իսրայէլին տիւշվէնլէրինէ չալարգարը դալէպէլէրէ տա'իր պիր գաշ շի'ը-լէրտէն 'իպարէթ օլարղը գանն օլուտուր : Պէնի իսրայէլ վու մուգալֆիլէրիլէրի քէնտի գուլվէթլէրինէ տէյիլ, անճագ Եէհօվանըն իմտատ ու եարտըմընա համլ էտիպ, օլ մուհարէ-պէլէրէ պէնի իսրայէլ մուհարէպէլէրի իսմինի վէրմէյիպ, ԲԱՊՊՈՐՆ (Եէհօվանըն) մուհարէպէլէրի թէսմիլէ էթմիլլէր տիր : Ատատ քիթապընը 22-24 պապլարընտա Պալ'ամ նամ մէշուր պիր դաթըն հիքեայէսի վար տըր : Պու Պալ'ամ Պա-ուրըն օղլու օլարղը մերվի տիր : Թէք . 36 . 32 սյէթտէ

“Պալ'ամ իպնի Պա'ուր” նամըյլէ 'իտօմտա հիւքիւմէթ սիւ-րէն պիր մէլիք զիքը օլուտուր : Պուտան վէ 'ալէլ խուտուս Պալ'ամըն իսմի Ա'տ . 31 . 8 սյէթտէ Միտեան մէլիքլէրի օ-լան պէշ մէլիքլէրին իսմիլէրի իլէ պիրիլքտէ զիքը օլուտարղըն-տան պա'ղըլար Պալ'ամըն մէլիք նէսիլնտէն օլարղընը իսթին-թաճ էտէրլէր : Պալ'ամ պէյն էն նէհրէյտտէ ճըրթ նէհրի քէնարընտա վագը' Փէթուր շէհրինտէ իգամէթ էտէր իտի : Ա'տ . 22 . 5 վէ Թէս . 23 . 4 : Պու զալթըն հագգընտա վէրիլմիշ օլան մա'լիւմաթտան անկալըլարընա կեօրէ հագգ Ալլահը թանըյլպ անա 'իպատէթ էտէր իտի իսէ տէ , սիհրպաղլըպ, եա'նի քեաղիպ փէյղարպէլիք տախի էտէր իտի . վէ ըտուլ-լէրին զէմանընտա սիհրպաղ Սիմ'օնըն էթտիլի կիպի իքի է-ֆէնտիլէ պիրտէն իըտմէթ էթմէք իսթէր իտի , վէ նիհայէ-թինտէ հիչ պիրինտէն միւքեաֆաթա նա'իլ օլամաար :

ՕՆՈՒՆՃԸ ՊԱՊ

Թէսնէյէ քիլապը

Եէհուտիլէր քէնտի 'ատէթլէրի իւզրէ պա'ղէն պու քիթա-պա' իլքինտէ պուլուտան իլլէ Հատտէպարիմ' եա'նի “Սէօղլէր պուլընար տըր” իսմինի վէրիլէր . պա'ղէն տախի քիթապտա միւտտերիճ պուլուտան թէվպիլիսամիղ սէօղլէրէ նաղարէն “Թէվպիլիսաթ քիթապը” մա'նասընտա թէրճէմէ օլուտան “Սէ-ֆէր թօգախօթ” իսմինի վէրիլէր . վէ պա'ղէն ‘թէսնիլէ’ մա'-նասընտա օլարազ “Միշնէ հաթթօրա” տէրլէր : Թէսնիլէ քի-թապը իքի դըսմտան 'իպարէթ օլուպ, պիրինճի դըսմը (Պասպ 1—30) Մուտանըն քէնտի վէֆաթընտան պիր ալ էվվէլ Մու-ապ սահրասընտա պէնի իսրայէլէ խիթապէն իրատ էթտիլի իւշ նութգը, վէ իքինճի դըսմը (Պասպ 31—34) Եէշու'ըն Մուտայա իւլաֆէթ էթտիլիլին հիքեայէօրինի վէ Մուտանըն սօն սօղլէրի իլէ վէֆաթընը հալի տիր : Ի՛՛՛թիմալ քի պու-դըսմը եա Եէշու' իլապլէ էթմիլշ, եախօտ Մուտանըն վէֆա-թընտան սօնկրա Ալլահըն էմրիլլէ պաշգա պիրիսի եաղմըշ

օլտուն: Իւք գըւմըն հասի օլտըղը իււ հոռթգըւր վէ Մուսանըն վէֆաթընա միւթէ'ալլիգ վազը'ալար գըրգ կիւն զարֆընաա իրատ վէ իճրա օլունմըշ օլմալը տըր: Զիւրա պապ 1. 3 տէ 'օն պըրինճի այըն պըրինտէ Մուսա պէնի Խըրայէլէ ԲԱՊՊԸՆ անլըրին հագգընաա քէնտինէ էմը էլլէ'ալլի շէյլըրին ճիւմլէսինի սէօլլէտի" ահնիլմիշ, վէ Եէշ. 4. 19 տա գաւվըն էրթէսի սէնէնին պըրինճի սյըրըն ծնունտա իրտանտան կէչտիլի պէյան օլունմըշ տըր քի պու հիսապա նաղարէն նուլթգ իրատըն պաշլանմասընտան իրտանտան կէչիլինճէյէ գատար էէթմիշ կիւն օլմուշ օլտըր, վէ Թէս. 34. 8 տէն անկաշըլտըղըն կէօրէ Մուսանըն վէֆաթըր 'ադապիլնտէ օթուգ կիւն մաթէմ' Թուլթուլըն տըր: Պինտէն 'ալլէյոյ Թէսնիլլէ քիթապընտա զիքը օլունան նուլթգըւր վէ տա'իր վազը'ալար իչիւն կէրիտէ անճագ 40 կիւն գալըր: Իււ նուլթգըւրըն պըրինճիսինտէ (պապ 1—4) Մուսա պէնի Խըրայէլ Մըսըրտան ֆէն'ան տիյարընա կիտէր իքէն զուհուր էտէն վուգուլ'աթը իխթիսարէն հիքեսյէ էտիւգ, վա'տ օլունան տիյարա կըրտիքտէն սօնկրա Ալլահ իլէ 'ահալարընը նագգ էթտիլըրի վէ շէրի'աթը հըքիլ էթմէտիլըրի Թագտիրտէ քէնտիլըրինէ պէլս իսապէթ էտէճէյինտէն պահալէ անլըրի կիւնահտան սագընտըրըր: Իքինճի նուլթգտա (պապ 5—26) Մուսա Սինա տաղընտա վէրիլէն օն էմըրի Թէքըր էտէրէք միւլէստիը նասիհաթիլըլէ գաւվը շէրի'աթը ի իլահիլէյի Թէշլիլգ էտէր: Իււչիւնճիւ նուլթգտա (պապ 27—30) պէնի Խըրայէլին Ալլահ իլէ 'ադա էթտիլըրի 'ահտըն 'ալէնէն վէրէսմէն Թէճահա օլունտըղընը հիքեսյէ պիլլէ շէրի'աթը ի իլահիլէյի իթա'աթ էթտիլըրի Թագտիրտէ նա'իլ օլաճագըւրը պէրէքէթլըրի վէ շէրի'աթըն իսիլաֆընա հարէքէթ էթտիլըրի Թագտիրտէ տիւշար օլաճագըւրը լա'նէթ ու պէլալարը միւլէստիը սուրէթտէ պէյան էտէր: Թէսնիլլէ քիթապը մուգատտէմա վէրիլմիշ գաւվանիլն ու աճքէամըն հալընըլ Թէքըրընտան 'իպարէթ օլմայըպ, գաւվանիլն ու աճքէամըն Ալլահ Թարաֆընտան պէյան օլունմըշ Թէֆաթըրին տախի հալի տիւր: Պու քիթապտա Մուսա գաւվմա պիւր փէտէր մագաւմընտա իրատը նուլթգ էթտիլի կիպի, պիւր փէյ-

ղամպեր կիպի տախի վուգուլ'աթը միւլթագպէլէյի էվլէլտէն էապէր վէրըր: Պապ 18. 18 այէթին վէրտիլի խապէր' էա'նի պըրատըրիլի իչինտէն քէնտիսի կիպի պիւր փէյլալմպեր գուհուր էտէճէյինէ տա'իր Մուսանըն վէրտիլի խապէր գըւմէն Եէշու' իւզըրինտէ իճրա օլունտու իսէ տէ, աալ իթմամ ու իճրատը Յիսուս ֆըրիստտա կէօրիւլտիւ: Երմի սէքիդինճի պապտա իթա'աթըւրըւրը սէպէպիլլէ պէնի Խըրայէլէ վէրիլէճէք ճէպալարա տա'իր օլան խապէրլէր Բամալըլըրն էլիլլէ Երուշալիմին խարապ էտիլտիլի վազըթ էօլլէ 'աճա'իպ պիւր սուրէթտէ իճրա օլունտու քի, օլ խապէրլէրին խաստէթէն օլ վուգուլ'աթա տա'իր օլտըղը զանն օլունտա: Գաւվըր իչիւն նագգ ու ինչտա էթտիլի իլահիլին սօնընտա Մուսա պաշլա միլլէթլըրին տախի ուզուն վազըթ միւրուրինտէ Եհոնտիլլէր իլէ պէրապէր մէսրուր օլուգ նա'իլ օլաճագըւրը սա'ատէթ ու սէլամէթի անլըրին կէօլլէրի էօնիւնէ վազ էտէր:

ՕՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ

'Ահպ ը 'Ալիէլին Բարիլի Գիւլէ'ալլէ Գիւլէ'ալարը

'Ահա ը 'Ալիէլտէ Թէվրաթը Թէշըրի էտէն պէշ քիթապըւրտան սօնկրա Թարիլի միւլթէ'ալլիգ օլան քիթապըւր Եէշու'ըն տէլալէթլիլլէ պէնի Խըրայէլին վա'տ օլունան տիյարա կըրտիլըրի վազըթտան պաշլալարագ էէթմիշ սէնէ սիւրէն Պապլէ էսարէթի 'ադապիլնտէ վաթանլարընա 'ալտէթլըրին տէկին միւրուր էտէն պին սէնէլիք միւտտէթին Թարիլինի հալի տիւր: Պու քիթապըւրը հաղանլարըն մագսէտի, անլըրին մուհարըրաթընտան կէօրիւլտիլիւ իւզըրէ, օլ ուզուն միւտտէթտէ գուհուր էտէն ճիւմլէ վուգուլ'աթը տէլիլլէ անճագ Ալլահըն հուզըրընը վէ քէնտի գաւվմընա օլան հիմայէ ու սէլանէթինի վէ հախտ գաւվմ իւզըրինէ կէօնտըրիլէն պէլս ու ճէպալարը կէօթէրէն վուգուլ'աթը զիքը ու պէյան էթտէքտէն 'իպարէթ իտի: Պու քիթապըւրտան պա'ղըլարը, ան-

լերին մէջալինտէն անկաշարտըրնա կէօրէ, Ե՛հՏուտիւրէրն միւլ թարխիսինէ տա'իր մա'լիւմաթ ք մուֆասսալայր հալի վէ օլ վազըթ մէվճուտ օլուպ, շիմտի դայպ օլմուշ օլան սա'իր քիթապարտան իճմալ էտիլմիշ կէօրիւլիւր : 1 Թէվ. 29 . 29 տա Տաուտ մէլիլին ա'մալը հագգընտա մուֆասսալ մա'լիւմաթ ալմագ իչիւն նէպի Սամուէլին, Նաթան փէյլըմագերին վէ նէպի շատըն քիթապարընա միւրաճա'աթ էտիլմէսի թալսիլէ օլուճմըշ տըր : Քէզալիք 3 Միւլ. 11 . 41 տէ 'Սիւլէյմանն թարխիսի' նամըլէ պիւր քիթապ գիբը օլուճմըշ տըր : 2 Թէվ. 9 . 29 ա միւրաճա'աթ օլուճա : 3 Միւլ. 14 . 19 տա տախի 'Խարայէլ մէլիքըրինին թէվարիխ քիթապը,' վէ մէզ քիւր պապըն 29 այէթինտէ" "Ե՛հՏուտա մէլիքըրինին թէվարիխ քիթապը" գիբը օլուճմըշ տըր : Պուճտան անկաշարտըրնա կէօրէ օլ վազըթ պիւրիսի Խարայէլին էախօտ օն սըլթալըն, վէ տիկէրի Ե՛հՏուտանըն էախօտ պագի դալան իքի սըլթալըն թէվարիխինէ միւթէ'ալլիգ օլարագ շիմտի եէտիմիգտէ պուլուճան Միւլուք քիթապարընտա միւնտէրիճ օլանտան տաճա մուֆասսալ մա'լիւմաթը հալի իքի սյըրը պըր քիթապար վար իմիշ : Թէվարիխ քիթապարընա կէլինճէ պուլարտան տախի Խարայէլ վէ Ե՛հՏուտա մէլիքըրինէ տա'իր պիւր քիթապըն պուլուճտըրը անկաշարտըր : 1 Թէվ. 9 . 1 : 2 Թէվ. 16 . 11 : 25 . 26 : 27 . 7 : Պու քիթապ շիմտի եէտիմիգտէ պուլուճան Միւլուք քիթապարընտան Ֆէրըլի պիւր քիթապ օլմալը տըր . գիրա էվիլէլա շիմտիքի քիթապարտա միւնտէրիճ օլմայան մա'լիւմաթը, մէսէլա . "Եօթամըն ա՛հլալընըն պազըլլէսի վէ ճիւմլէ մուհարէպէլէրի վէ հարէքէթլէրի" (2 Թէվ. 27 . 1) հիքեայէսինի, վէ սանիլէն, մէլիքըր հագգընտա "Խպթիտասընտան նիճայէթինէ դատար" (2 Թէվ. 16 . 11 : 25 . 26) մա'լիւմաթը մուֆասսալայր հալի պիւր քիթապ կիպի գիբը օլուճմըշ օլուպ, շիմտի եէտիմիգտէ պուլուճան Միւլուք վէ Թէվարիխ քիթապարընտա Ե՛հՏուտա վէ Խարայէլ մէլիքըրի հագգընտա գիլատէ մա'լիւմաթ ալմագ իչիւն մէգքիւր քիթապա միւրաճա'աթ էտիլմէսի թալսիլէ օլուճմըշ տըր (4 Միւլ. 14 : 18 այէթ 2 Թէվ. 25 . 26 այէթ իլէ թաթալիգ օլուճա) :

Շիմտի մէվճուտ օլան Միւլուք վէ Թէվարիխ քիթապարընըն մուհարըրիլէրի եէտիմտէ տաճա մուֆասսալ մէնպա'լար պուլուճուպ մա'լիւմաթը թարխիսիլէրի օլ քիթապարտան ալարագ էազտըլարը պէտիճի տիւր : Պու էճլտէն մէլիքըրին պիւր շըրընն թէվարիխինտէ նիչէ խուսուլարտա կէօրիւլէն միւթապաղաթ իճթիմալէն մէգքիւր քիթապարըն էազաւլարըն օլ մա'լիւմաթը պիւր մէնպա'տան ալմըշ օլարգարընտան, վէ պա'ղը խուսուլարտա կէօրիւլէն իխթիլաֆ իտէ օլ մա'լիւմաթը մուխթէլիֆ մէնպա'լարտան ալմըշ օլարգարընտան իլէրի կէլիւր : Պու մէնպա'լարտան պա'ղըլարըն իճթիմալէն իքի հիւքիւմէթլէրին ըէսմի դուլուտաթընտան, հէմտէ փէյլըմագըրէրին մուհարէբաթընտան 'իպարէթ իտի : Շիմտի եէտիմիգտէ պուլուճան քիթապարըն մուհարըրիլէրի էսքի մէնպա'լարա միւրաճա'աթ էթմիշլէր իտէ տէ, պու միւրաճա'աթտա Բուճ իւլ Գուտա անլէրէ տէլալէթ էթմէսիլէ եէտիմիգտէ պուլուճան քիթապարըն իլճամը իլաճի օլարըն աշիքեար տըր :

Ե՛հշու' Բիլի'ապը

Ե՛հշու' քիթապը իւշ դըմա թագսիմ օլուճա պիլիւր : Պիւրինճի դըսմը (պապ 1—12) ֆէն'ան տիլարընըն Ե՛հշու' վասըթապըլէ դապթ օլուճմասընըն թարխիսինի հալի տիւր : Խքինճի դըսմը (պապ 13—22) օլ տիլարըն սըլթալար արասընտա թագսիմ օլուճմասընա վէ իւշիւ Խրտանըն պիւր թարաֆընտա վէ իւշիւ տիկէր թարաֆընտա օլարագ ալթը իլթիճա շէճըլէրի թա'հին էտիլմէսինէ, վէ տիլարըն մուխթէլիֆ թարաֆըլարընտա օլան գըրգ սէքիգ շէճըն Լալի սըլթընա վէրիլմէսինէ տա'իր տիւր : Խւշիւճիւ դըսմը (պապ 23 վէ 24) Ե՛հշու' թարաֆընտան քէնտի միլլէթինէ իլթապէն իրաս օլուճան սօն իքի նութգարըն վէ անըն վէֆաթընըն հիքեայէսինի հալի տիւր :

Ե՛հՏուտիւրէրին ըիվայէթինճէ Ե՛հշու'ըն վէֆաթընա միւթէ'ալլիգ սօն պէշ այէթլէրտէն մա'տա պու քիթապըն պագի դըսմընը քէտմիլէն Ե՛հշու' հազմըն տըր : Ֆադաթ պու քի-

Թապտա Եւշու՛րն զէմանընտան սօնկրա զուհուր էթմիշ վուգու՛աթա միւթէ՛ալլիգ պա՛ղը ֆըգըրալար պուլու՛նտըղընա զաճիպ օլանկարըն զաննընա կէօրէ պու քիթապըն թէրթիպի Եւշու՛տան սօնկրա կէլէն պիր զաթըն էսէրի օլուպ՝ պու զաթ Եւշու՛րն պրագտըղը պա՛ղը առար ք թաճըրիկէտէն ալարագ Կազմըշ տըր, շէօյլէ քի պու քիթապա Եւշու՛, քիթապը տէնիլմէսի մուճարրիրի Եւշու՛ օլարըղ իչիւն տէյիլ, անճագ Եւշու՛ զէմանընա միւթէ՛ալլիգ վուգու՛աթա տա՛իր օլարըղ վէ Եւշու՛րն պրագտըղը մէնպա՛լարտան ալընտըղը իչիւն տիր : Եւշու՛տան սօնկրա զուհուր էթմիշ զանն օլու՛նան վուգու՛աթաան պիրի օն տօղուղընը պապըն 17 ճի այէթիխտէ ճիքեսյէ օլու՛նան վագը՛ա տըր : Պու վագը՛այա տա՛իր Հաքիմլէր քիթապընըն : 18 ճի պագընտա տաճա մուճաասալ մա՛լիւմաթ վէրիմիշ օլուպ՝ մեղքիւր պապըն թու՛թտըղը մէվգի՛տէն, վէ իլք այէթտէքի «Օլ էյամուա Խարայլտէ մէլիք Կօգ իտի» քէլամընտան օրատա ճիքեսյէ օլու՛նան վագը՛անըն Եւշու՛տան սօնկրա զուհուր էթմիշ օլարըղ իճթիմալ կէօրիւնիւր : Պու քիթապ իլէ Թէվրաթը թէշքիլ էտէն պէշ քիթապալար արասընտա ուսուլ ք իֆատէճէ կէօրիւլէն միւշապէճէթէ վէ «Սճտը Սթիգին սօնկրաքի քիթապալարընտաքի ուսուլ ք իֆատէճէ կէօրիւլէն ֆէրօգ ու թէֆալուլթա (արքէր-Ին-ն) պագըլընտա պու քիթապ Եւշու՛րն վագըթընտան սօնկրա Կաղըլըշ օլապ պիլէ, Եինէ ուղըն վագըթ սօնկրա Կաղըլըշ օլամաղ :

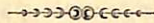
Հաճիկեր վէ Բա՛ն-Բ Ինսալար

Հաքիմլէր քիթապը պէնի Խարայլին Հաքիմ ՚իւնիւնընը ճա՛իլ օլան զէվաթ մա՛րիֆէթիլլէ իտարէ օլու՛նտըղըլարը զէմանըն թարիխիւնի ճալի օլարըղ սէպէպէ մէպնի պու իամլէ թէսմիլլէ օլու՛նըշտըր : Ֆագաթ պու ճաքիմլէր նասալ ու թա՛-Երիլէրի Խուր . 18 պագտա պէյան օլու՛նան վէ մէ՛մուրիլլէթլէրի գալմ՝ արասընտա զուհուր էտէն միւնաղա՛ալարըն ֆասլ ու թէսվիլլէտիւնտէն ՚իպարէթ օլան ՚ատի ճաքիմլէր կիպի օլմայըպ, պու՛նար Ալլաճ թարաֆընտան սուրէթ ի մախուսէտէ տէ նաոպ ու թա՛նիլ օլու՛նուպ, միւճիմմ՝ վագըթ ու սըրա-

լարտա Ալլաճտան մախուս իլճամ ու թէ՛սիրէ նա՛իլ օլա-րագ գալմըն ումուրընը իտարէ ու թէսվիլլէ էտէրլէր իտի : Անլէրտէն պա՛ղըլարը գօնշու միլլէթլէրին զուլմ ու զատընտան պէնի Խարայլիլ գուրթարմագ իչիւն Ալլաճ թարաֆընտան սէրտար ինթիխապ օլու՛նըշարը իտի : Սուլճ ու միւսալէմէթ ի՛տատ օլու՛նտըղտա տախի անլէր շօգ տէֆա՛ մէսալիճ ի ՚ումուրիլլէյի իտարէ ու թէսվիլլէյէ տէվամ էտէրլէր իտի : Տա՛իմա պիւթիւն մէմլէքէթ իւղէրիինէ պիր ճաքիմ իճըա ի ճիւքիւմէթ էթմէյիպ՝ իճթիմալ քի պա՛ղը քէրրէ ճէման պիր վագըթտա պիր գաչ ճաքիմլէր տիյարըն մուխթէլիֆ զըմլարընտա իճըա ի աճքեամ էտէրլէր իտի : Պու վէճճլէ Ղիմշօն Խարայլէ տիյարընըն ճէնուպ ք շարգի ճուտուարընտա Ֆիլիսթիլէր տիյարընտա իպրապ ք շէճա՛աթ էտէր իքէն, Եէֆթայէ վէ անըն Եէրիինէ կէլէն տիկեր իւչ ճաքիմլէր մէ՛մուրիլլէթլէրիին Խարայլէ տիյարընըն շիմալ ք շարգի թարաֆընտա իճըա էտէրլէր իտի : Հաքիմլէր քիթապընտա զիքը օլու՛նան վուգու՛աթըն գըմըր ա՛ղամը շիմալ թարաֆընտա զուհուր էթմիշ օլուպ, պու քիթապտա Եւշու՛տա նէպլինին սաքին օլարըղ ճէնուպի գըմմ ճագգընտա փէք աղ շէյ ըվալթէթ օլու՛նըշտըր : Մէմլէքէթիւն աճվալ ք ՚ումուրիլլէյի «Օլ էյամուա Խարայլտէ մէլիք Կօգ իտի» քէլամըլլէ իֆատէ ու պէյան օլու՛նըշտըր : Պապ 18 տէ ըվալլէթ օլու՛նան Տանիլլէրին սէֆէրիտէն անկալըլարընա կէօրէ ճէր պիր սըպլթըն քէնտի ումուրընը քէնտիսի թէսվիլլէյէ էթտիլլի իճթիմալտէն տիր . շու գատար վար քի պա՛ղը աճվալ ք խուսուսիլլէտէ, մէսէլա 19—21 պագալարտա զիքը օլու՛նան Պէնեմալին սըպլթընըն վագը՛ասը կիպի վուգու՛աթ զուհուրիւնտէ մուխթէլիֆ սըպլթըր ճէվ պիրլէքտէ ճարէքէթ էտէրլէր իտի : Պու՛նտա Ալլաճըն միւրատը քէնտիսի անլէրին Մէլիլի վէ Համիս իտիլլին տա՛իմա գալմա տէրխաթըր էթտիրմէքտէն ՚իպարէթ իտի : Գալմ Ալլաճըն շէրի՛աթընը ճըֆղ էթմէյիպ ա՛նա գարը կիւնաճ իշլէտիլլէրիտէ Ալլաճ կիւնաճարընա միւճաղաթէն անլէրի քէնտի տիւշմէլլէրիին Ելլէրիին թէս-լիմ էտէր իտի : վէ թէվպէ իլէ Ալլաճըն ճուղընտա թէս-վաղու՛ էթտիլլէրիտէ Ալլաճ անլէրի սուրէթ ի մախուսէ-

տէ նասպ ու թա'եին էլէտիկի պիր հաքիմ էլիլէ խէլաս
էտէր խտի :

Բա'ուլթ քիթապը հաքիմէր զէմանընտա զուհուր էթմիշ
'ա'իլէճէ պիր կիւզէլ հիքեայէյի հալի օլուպ' Հաքիմէր քի-
թապընըն պիր 'իլպիէսի 'ատտ օլունա պիլիբ: Զանն օլունաը-
ղընա կէօրէ Բա'ուլթ քիթապը Տաուտըն մէլիք նասպ օլուն-
մասընտան սօնկրա թահրեր օլունմըլ տըր, վէ թահրերինտէն
պիր մագսէտ տախի Տաուտըն էճտատընա տա'իր պա'ղը տէ-
րէճէ մա'իլումթ վէրմէք տիր. Փագաթ Բա'ուլթըն 'ալի ի-
ման վէ մուհապպէթ հազգընտա կէօսթէրտիկի էօրնէք հէր
քէս իչիւն հիսսէ ալընաճագ պիր Փըզըր տըր :

ՕՆ ԻՔԻՆՃԻ ՊԱՊ

Միւլ-+ Իթապարը

Եհհուտիլէր իպթիտալէրտէ Միւլուք քիթապարընըն
տէօրտիւնիւ կքի քիթապ 'ատտ էտէրէք շիմտիքի Միւլուքը
Էլիլէ վէ Միւլուքը Սանի քիթապարընա Սամուէլ քիթա-
պը տէրէր խտի: Պուշլարա Սամուէլ քիթապը տէմէլէրի
իհթիմալ քի Սամուէլին վէլատէթինտէն պաշլարպ էքսէր
ճիհէթլէ անըն թէրճէմէ ի հալինէ տա'իր օլուղը իչիւն խտի:
Բէպալիք շիմտի Միւլուքը Սալիս վէ Բապի' իսմիլէրիլէ կքի
քիթապա թագսիմ' օլունան իքինճի դըմա՝ Տաուտըն հիւ-
քիւմէթինին սօն դըմընտան պաշլարապ Պապլէ էսարէթի
զէմանընտաէք Եհհուտա վէ Խորայէլ մէլիքլէրի ա'մալընըն
հիքեայէսինի հալի օլուղը իչիւն իպթիտալէրտէ Միւլուք
քիթապը թէմալիյէ օլունուր խտի: Մէգքիւր կքի քիթապա-
րը էլիլէլա Եթմիշլէր տէօրտէ թագսիմ' էտիպ անլէրի Միւ-
լուքը Էլիլէլ, Սանի, Սալիս վէ Բապի' իսմիլէրիլէ կատ էթ-
տիլէր: Էլ Եէվմ' պա'ղըլարը իւք կքի քիթապարա Պիրինճի վէ
իքինճի Սամուէլ քիթապը, վէ սօնկրաքի կքի քիթապարա
Միւլուքը Էլիլէլ վէ Միւլուքը Սանի քիթապարը թէն-
միլիէ էտէրէր:

Թէվ. էլիլէլ պապ 29 այէթ 29 տա հէպի Սամուէլին քի-
թապը նամըլէլ պիր քիթապ զիքը օլունուր խտէ տէ, պա',
Պըլարը մէգքիւր այէթտէն օլ քիթապըն Սամուէլ էլիլէլ
տէլիլ, անճագ Սամուէլ հազգընտա կաղըմըլ օլուղընա
զահպ օլուրար: Միւլուքը Էլիլէլ վէ Սանի քիթապարընըն
մուհարըրիինէ կէլինճէ 'ումումէն զանն օլունաղընա կէօրէ
պու կքի քիթապար էլիլէլէրի հէր նէ գատար Սամուէլ իս-
միլիէ կատ օլունուրար խտի խտէ տէ, Սամուէլին էլիլէլ տէ-
միլ վէլիքի պէնի Խորայէլ Եհհուտա վէ Խորայէլ հիւքիւ-
մէլիլէրինէ թագսիմ' օլունարգտան սօնկրա կաշլայան տիկեր
պիր զաթ էլիլիէ կաղըմըլ օլմալը տըր: Պու կքի քիթապ-
արա Սամուէլին վէֆաթընտան փէք չօգ սօնկրա ճէրէյան
էտէն վուգու'աթ միւնտէրիճ պուլունմըլ օլուղընտան մէգ-
քիւր քիթապար Սամուէլին էտէրի օլմատըղընա տէլալէթ
էտէր: Հիւքիւմէթին իքիլիէ թագսիմ' օլունամարտան սօնկ-
րա կաղըմըլ օլուղըլարը կտէ էլիլէլի քիթապարա գուլ-
լանըլան Խորայէլ կախօտ պէնի Խորայէլ քիլիմէլէրի Երինէ
պուտա էքսէրիլէ Եհհուտա վէ Խորայէլ քիլիմէլէրի գուլ-
լանըմըլ օլմարընտան իսթինթաճ օլունուր: 1 Միւլ. 11. 8:
17. 52, 18. 16, 27, 6: 2 Միւլ. 3. 9, 24. 1 այէթլէրէ
պաղըլ: Պու քիթապարըն իֆատէլէրինտէն անկաշլարըլը
իւղրէ անլէրին մուհարըրի միլլէթի տա'իմա կքի դըմ'
Փարզ էտէրէք անա կէօրէ կաղըլար. վէ միլլէթին կքիլի
թագսիմ' օլունարընտան սօնկրա օ սուրէթլէ կաղմար թա,
պի'ի խտի: Պու մուհարըրին քիմ' օլուղընը թա'եին էթմէք
միւլքին տէլիլ խտէ տէ, հէր հալտէ կաղարըլ վուգու'աթ թ
թարիլիլէլ կա օ 'ասըն ատէմիլէրինին էտէրլէրինտէն վէ կա
օ 'ասար կաղըն ատէմիլէրին էտէրլէրինտէն իսթիլարաճ էթմիշ
պիր, չիւքի 150 սէնէլիք վուգու'աթը թարիլիլէլ պիր ա-
տէմ' քէնտի կէօլիլիլէ կէօրիւշ օլումալ:

Միւլ. Սալիս վէ Միւլ. Բապի' քիթապարընըն մուհարըրի-
ն տախի էյիճէ մա'իլում' տէլիլ տիր: Եհհուտիլէր պու քի-
թապարըլ Էրէմիա փէլղամպէրին ասարընտան 'ատտ էտէր-
լէր, վէ պու քիթապար իլէ Էրէմիա փէլղամպէրին քիթա-
պը արասընտա կէօրիւլէն պիր չօգ միւշապէհէթ պու զանն

ու գըլտաս թագվելէթ վերեր : (4 Միւլ . 24 . 17—20 ; 25 . 1—30 այեթլէր էր . 52 . 1—34 այեթլէր իլէ , քեզալք էր ' 39 . 1—7 այեթլէր 4 Միւլ . 25 . 1—7 այեթլէր իլէ թաթ- պիգ օլուննա) : 2 Թեվ . քիթապընըն սօն պապընը 4 Միւլ . քիթապընըն սօն պապը իլէ թաթպիգ էթթախիմիղտէ Եհհու- ատիլէրին գըսմը ա'ղամը Պապէլէ էսիր կէօթիւրիւլտիւքտէն սօնկրա Եհհուտա տէկարընտա զուհուր էթմիշ վուգու'աթ Տադգընտա Թեվարիի քիթապընընտա հիչ պիր պահա կէօ- րիւլտիտիի հալտէ Միւլըք քիթապընընտա պուշլարա տա- 'եր պիր չօգ թաֆսիլթ վերիլիօր : էրէմիանըն Պապէլէ է- սիր կէօթիւրիւլտիտիի վէ ճեպրէն Մըսըր տէկարընա կէօ- թիւրիւլտիւլա վաթթատէք (էր . 43 . 4—7) Եհհուտիլէտէ գալըղընը պիգաթ էրէմիանըն պէյանաթընտան (էր . 39 . 11—14 վէ 40 . 1—6) պիլիբիգ : Պինա'էն 'ալէյհ էսարէթտէն սօնկրա Եհհուտիլէտէ զուհուր էթմիշ վուգու'աթ Տադգըն- տա էրէմիանըն մուֆասսալ մա'իւմաթը օլաճագ խօի , վէ հալիլէ էրէմիա օլ վուգու'աթտան թաֆսիլէն պահա էտէ- պիլիբ . Լաքին Պապէլ տէկարընտա զուհուր էտէն վուգու'ա- թը կէօղիւլէ կէօրմէմիշ օլտըղընտան անա տա'իր պիր շէյ տէմէէսի թապի'ի տիր : Պու կիպի ահվալա վէ Միւլ . Բա- պի' քիթապընտա Եհհուտա մէլիլէրիտէն էն սօնկրաքի մէ- լիլէրէր Տադգընտա պուլուլանն մուֆասսալ մա'իւմաթա պա- դարաթ չօգ քիթապըն մուհարիլի սօն սէնէլէրտէքի վուգու- 'աթը կէօղիլէրիլէ կէօրմիւշ օլան էրէմիա օլտըղը դանը զա- լիւպ տիր :

էրէմիանըն օլ վուգու'աթը կէօղիլէրիլէ կէօրմիւշ օլտըղը վէ պիր չօղընտա տախի քէնտի հիստէ ու մէտիլի պուլուլա- տըղը Թեվ . Սանի քիթապընըն միւնտէրիճաթընտան աշի- քեար տըր : Պու քիթապընտա էրէմիանըն խամի զիքը օլուն- մատըղընա կէլինճէ , պու խուտուս մէգքիւր քիթապընըն էրէմիա սասընտան օլմատըղընա տէլալէթ- էթմէք շէյլէ տուրսուն , պէլքի անըն օլտըղընա տա'իր օլան ֆիլքը ու զէհա- պը թէ'էկտ էտէր . չիւքի էրէմիա հիլմ' ու թեվաղընտան նաշի ետգընը օլտըղը թեվարիի է միլիլէյէն քէնտի խամիի տէրճ էթմէք խթէմէմիշ օլմատը իհթիմալ տըր : Ֆագաթ

օլ քիթապընըն միւլէլիլէ վէ էա մուհարիլի կէրէք էրէմիա օլունն , կէրէք սա'իր պիր դաթ օլունն , շուրասը աշիքեար տըր քի օլ քիթապըն էրէմիանըն զէմանընա չօգ ետգըն օլան պիր վաղըթտա ետգըմըն տըր . զիրա սնիլէրտէ Եհհուտիլէ- րին էսարէթտէն 'ալտէթիւնէ տա'իր հիչ պիր իմա ու իշ- 'ար եօգ տըր : Մէգքիւր քիթապըն էսարէթտէն սօնկրա եա- Պըլմը օլտա խօի , պէյլէ մուհիմմ' պիր վաղըն Թեվարիի է Սանի քիթապընտա զիքը օլունտըղը կիպի պու քիթապընտա տախի զիքը օլունտըր լաղըմ' կէլիր խօի :

Միւլտըն 1869 ընտա էպի Մուսապ տէկարընտա Տիպօն տէ- տիլէրի մահալա էւզէրինտէ էպի ետղընը ետղընը պիր թաշ պուլուլանու : Տիպօն շիմօի խարապ օլմուշ իսէտէ , վաթթըլէ Մուսապիլէրին փայլիթալիլէ խօի : Մէգքիւր թաշ իւզէրինտէքի ետղընը Մուսապիլէրին Մէշա' մէլիլիլէն իօրա- յէլ մէլիլէրիտէն պիրիտիտէ չալտըղը զալէպէյի Տիքէպէ է- տիլօր : Պու Մէշա' 4 Միւլ . 3 . 4—27 այեթլէրտէ զիքը օ- լունն վէ Եհհուտա մէլիլի Եհհուտաթա վէ իսրայէլին Ալիսապ , Ալիսապ վէ Եհհուտա' մէլիլէրիտէն հէմ'տար օլան մէ- լիք օլտըղընա շիւպհէ եօգ տըր : Քէզալք պու ետղը մէգքիւր պապտա զիքը օլունն վուգու'աթըն զէմանընա ետգըն պիր զէմանըն սասընտան օլտըղընա շիւպհէ եօգ տըր : Պու ետղը- ւարտա Մուսապիլէր իլէ իսրայէլիլէր արասընտա վուգու' պու- լան դանը մուհարէպէլէրտէն մուլթասարէն պահա , վէ դա- լէպէնի Մուսապիլէր թարաֆընտա դալտըղը , վէ պու զալէ- պէտէն սօլայը Մէշա' մէլիլի Մուսապիլէրին Քիմօշ իլահընա 'արը շիւքրանիլէթ էթտիլի պէյան օլունմըն տըր : Մէլիք Մէշա' պէնի իսրայէլին Ալիսապ Եհհուտանըն իլաթէթիտէ գուլ- Լանըլան մուգատտէն գապընը ետգմա էթտիլիտէն սօլայը իֆթիլիսար էթմիշ տիր : Պու գապընըն հէյքէլին էտէվաթըն- տան օլտըղը , վէ պէնի իսրայէլէ անլէրի պիրիլքտէ մուհարէպէ- յէ կէօթիւրիւլտիւլա միւհիլէմէլ տիր . չիւքի պէնի իսրայէլ- մուհարէպէ վաղթընտա պա'ղէն թապուլէ իւլ 'ահտը պիր- լէրտէ կէօթիւրիւլտիլէրի մա'իլմ' տիր : Պա'ղը քէլիլէրիլէն Եհհուտը (իլըրալտըրուլտիւլ) միւսթէնտա թուլթուլարապ մէգ- քիւր թաշտաքի ետղընըն քէլիլէրի ֆասիհ 'պրանիլէն

տիր, վէ գուլլանըլան հուրուֆաթ տախի էսքի 'իպրանի հու-
 րուֆաթընա չօգ պէնդէր : Պու էսէրտէն, հէմտէ էճատտըն
 վէ պէնի 'իսրայէլին թէվարիխնտէն տախի զըմնէն անկլաշը-
 տըրընա կէօրէ, Պասը ք Սէֆիտին շարգ ճիհէթինտէ պուլու-
 նան միլլէթըրին, էդ ճիւմլէ, ֆէն'անիլէր, Ֆինիգէլիլէր, Է-
 տօմ, Մուսայ, 'Ամմեն վէ Համաթ միլլէթըրինն վէ պէնի 'իսրա-
 յէլին լիսանը, սսլտա պիր, ես'նի 'Ահտ ք 'Աթիգէն մուհար-
 րէր պուլունտըրը 'իպրանի լիսանը օլուպ, պու միլլէթըրին
 ճիւմլէսի գօլլայըզլէ էէքտիկէրինն լիսանըրը անկլայապիրը-
 լէր իմիշ : Պու էաղըլարտա Եէհօվա Եէհուտիլէրին Ալլա-
 հը վէ ֆէմօշ տախի Մուսայիլէրին մա'պուտը տէյու զիքը
 օլունմասը մուգատտէս թարիխին էֆատաթըրը կիւղէճէ
 թէէհտ էախօր : Ա'տ . 21, 29 : 3 Միւլ . 11 . 7 : Էր . 48 .
 7, 13, 46 պէթըրէրէ պաղըրա :

Պու էաղըր թաշ պիր խարապատան չըգարըլըրը իսէտէ,
 իհթիմալ քի վաղթըրլէ օրատա տիքիլմիշ օլմայըպ, պէլքի օլ
 տիյարտա տէֆ'աթլէ վուգու' պուլան մուհարէպէլէրտէն պի-
 րի էսնասընտա պուլունտըրը էէրտէն չըգարըլըրը վէ սօնկրա-
 լարը օլ տիվարտա 'ատի պիր թաշ կիպի գուլլանըլըրը տըր :
 Պու թաշ քէշֆ օլունտըրտան սօնկրա պուլունտըրը էէրտէն
 գալըրըլմագտան էվիլէ օլ ճիվարտաքի 'Արապլար թաշըն
 Էվրոֆալըլար նաղարընտա ղայէթ մագպուլ վէ նատիտէ պիր
 շէյ 'ատտ օլունտըրըրը կէօրէրէք էէքտիկէրի իլէ ղալղա վէ
 միւնաղա'սյա պաշլատըրը, վէ պու միւնաղա'ս էսնասընտա
 թաշը գըրըպ պիր գաշ փարչա էթտիլէր : Ֆադաթ սօնկրա
 փարչալարըն պիր չօղու թօփլանըրըպ էոն էանա գօնուլտու,
 վէ թաշըն գըրըլմասընտան էվիլէ ալընան գուսուրըր պիր էօր-
 նէյի վատըթատըրլէ թաշ հէման քէտմիլէն թա'միր էտիլտի :
 Պու էաղըլարտա օգուճուլմոյան պիր գաշ հարֆ վէ քէլիմէ-
 լէր վար իսէ տէ, էինէ մէ'ալի փէք ալ միւշքիլթըլէ անկլա-
 շըլապիրը : Պու թաշ Փարիս շէհրինէ կէօթիլիլիլիլ օլուպ'
 շիմտի իսթէյէնիլէր օրատա կէօրէպիրըլէր :

Պու թաշ Դալլաթ տէտիլէրի պիր նէվ սէյաս թաշ օլուպ'
 ուղունըրը 3 գատէմ վէ 8½ փարմագ, էնիլիլիլ 2 գատէմ
 վէ 3½ փարմագ վէ գալընըրը 1 գատէմ տիր : Իքի ուճըրը

պէլլի օլուպ' էաղըլար տախի 36 սաթըրտան 'իպարէթ տիր :
 ֆէլիմլէրին արասը էքսէրիլէ նօգթալարլէ սյըրըլըրը իսէտէ,
 ճիւմլէլէր 'ամուտի չըղկըլարլէ պիրի պիրլէրինտէն թէֆրիգ
 էտիլմիշ տիր : Հուրուֆաթլէ էաղըլըպ տա պու անէ գատար
 քէշֆ օլունան էաղըլարըն էն էսքիտի պու էաղըր զանն օլու-
 նուր : Նինիվէ խարապալարընտան չըգարըլան էաղըրը թաշ-
 ար արասընտա պիլէ պուճտան էսքիտի էօգ տըր : Մըրըտա
 պուլունան տասը ք 'աթիգէտէքի էաղըլար տահա էսքի է-
 սէրլէր իսէ տէ, անլէր հուրուֆաթլէ օլմայըպ' պիր նէվ' ըհմլ
 ու իլարէթըրտէն 'իպարէթ տիր : Զանն օլունուր քի պու թա-
 շըն ըհքըլ' թարիխի Միլլատտան 830 սէնէ էվիլէ տիւնէսյա
 կէլիլ օլան Եունան շա'իլլէրինտէն մէշուր Հոմէրօսըն էյա-
 մնտան էվիլէ օլմայը տըր : Թաշտաքի էաղըլար պէր վէճհ ի
 աթի թէրճէմէ օլունա պիրը : Մէթինտէ նօգսան պուլունան
 պա'ղը քէլիմլէր գարինէ իլէ տօլտուրըլարագ միլ'թէրիգէ
 իլինն ալընմըր տըր :

“ Պէն Մէշա' Մուսայ մէլիլի [S] իպօնը ֆէմօշ [ճաս] ըն
 օղլու իմ' Փէտէրիմ' Մուսայիլէր իւղէրինէ օթուղ սէնէ հիւ-
 քիւմէթ սիւրաիւ, վէ պէն փէտէրիմտէն սօնկրա հիւքիւ-
 մէթ' թախթընա ճիւլուս էթտիմ' : Ա'է պու թաշը խէլաս
 էատիկիարը օլմագ իւղրէ Գօրխատա ֆէմօշա ըհքը խթ-
 տիմ' . զիրա ֆէմօշ ճիւմլէ էաղմակէրլէրտէն պէնի խէլաս
 էթտի, վէ պանա խատիմլէրիմին մաղլուպիլէթինի կէօ-
 թէրտի :

'Ամրի 'իսրայէլ մէլիլի [Խտի], վէ պիր չօգ վաղըթ Մուսա-
 պա թէ'ատտի էթտի . զիրա ֆէմօշ անա (Մուսայա) վէ
 տիյարընա կիւճէնմիշ իտի : 'Ամրինն օղլու փէտէրինն
 թախթընա չըգար . վէ օ տախի Մուսայա թէ'ատտի էտէ-
 ճէյիմ' տէտի : ”

“ Պէնիմ' սալթանաթըլըն ղէմանընտա [Բ] էմօշ տէտի քի
 Պէն անա վէ անըն խանէտանընա պագաճաղըմ' , վէ 'իսրայէլ
 միւ'էպպէտէն հէլաք օլաճագ տըր : ”

“ Ա'է 'Ամրի Մէթափա [շէհրինի] ղապթ էտիպ օրատա
 սաքին օլտու, [վէ անլէր] գըրգ սէնէ [Մուսայա թէ'ատտի
 էթտիլէր , քէնտիտի վէ] օղլու : Պէնիմ' էյամըմտա ֆէմօշ
 [անա պագտըր :] ”

“Վէ պէն Պէէլմօնը ինչա էթտիմ՝ վէ օրատա [խանտէգ] գաղտըմ: Վէ Գիրեաթայիմի մուհասերէ էթտիմ. վէ դատիմ տէն պերն ճատիլէր [օ] տիյարտա սաքին օլուօրլար իտի: Վէ Իսրայէլ մէլիլի քէնախի իչիւն [օ շէհրի] պինա էթմիշ իտի, ֆադաթ պէն անա գարըը մուհարեպէ էտիպ անը զապթ էթտիմ, վէ Քէմօշա հէմոէ Մուսպիլէրէ խօշ կերօւնմէք իչիւն շէհրին [էհայիպինի] դաթլ էթտիմ, վէ [դանիմէթի] ալլպ Գիրեաթտա Քէմօշա [թագաթիմ էթտիմ], վէ Սիրան տաէմլէրինի վէ Շախարաթա (եախօտ Մախարաթա) տաէմլէրինի օրատա իսքեան էթտիմ:”

“Վէ Քէմօշ պանն՝ կիթ վէ Իսրայէլէ ըաղմէն Նէպօլը ալ տէտի: [Պէն տէ] կէճէլէյին կիտիպ անա գարըը սապահտան էօյլէ վադթընատէք մուհարեպէ էթտիմ, վէ [շէհրի] զապթ էտերէք [շէհրին] էտի պին նուֆուտտան՝ իպարէթ օլան էրքէքլէրինի դաթլ էթտիմ. [գարըլարըը իտէ] Աշթօր Քէմօշա թագաթիմ էթտիմ, վէ Եէհօվանըն դապլարըը ալլպ Քէմօշըն հուգուրընա աթտըմ:”

“Վէ Իսրայէլ մէլիլի Եասսայը ինչա էտիպ՝ պէնիմ իլէ մուհարեպէ էթտիլի վադթթ օրատա օթուրուօր իտի: Վէ Քէմօշ անը [պէնիմ] գարըըմտա մաղլուպ էթտի. պէն Մուսպտան պէնիմ իլէ պերապէր իքի եիւղ սէրտար ալարագ Եասսայը մուհասերէ էտիպ՝ անը Տիպօնա [Ելհագ էթմէք] իւղրէ դապթ էթտիմ:”

“Պէն Գօրխայը, օրմանըն սուրընը վէ [շէհրին] սուրընը վէ անըն գափուլարընը վէ անըն գուլլէլէրինի եափտըմ, վէ շէհրին օրթատընտա տաղլարըն սէլլէրի իչիւն հալլուլար [եախօտ պէնալէր] եափտըմ: Վէ Գօրխա շէհրինտէ գուլու էօք իտի, վէ ճիւմլէ էհայիլէ՝ Հէր քէս քէնախի խանտիմտէ գուլու եափտըն տէտիմ. վէ Գօրխա խանտէլինի Իսրայէլիլէրէ գաղտըտըմ:”

“Արօէրի ինչա էթտիմ, վէ Արնօնտա գաղտըրըմ՝ եափտըմ: [Թէփէ էիւղէրինտէքի] Պէթ Պամօթ խա [րապ օլմուշ] օլտըղընտան անը թա՛միր էթտիմ: Պէղէրի ինչա էթտիմ. զերա Տիպօն էհայիլիտէն էլլի քիչի անը ալմըշլար իտի, [չիւնքի պիւթիւն Տիպօն սատըք իտի:] Վէ Պիկըանը [էհայիլ

իլ] տօլտուրտըմ, անը տա մէմլէքէթէ Ելհագ էթտիմ: Վէ Պէթ Տիպլաթայիլի վէ Պէթ Պէէլմօնը ինչա էթտիմ, վէ Մ [ուսպիլէր] օրայա եերլէշիրտիմ . . . տիյարը: Վէ Օրօնան օրատա սաքին օլտու . . . : Քէմօշ պանն, կիթ, Օրօնանա գարըը մուհարեպէ էթ՝ տէտի, պէն տէ . . . Քէմօշ պէնիմ՝ էյամըմտա . . . :”

ՕՆ ԻԻՉԻԻՆՃԻԻ ՊԱՊ

Թէվարէի է Էլլէլ վէ Թէվարէի է Սանի, 'Էդրա, Նէհէօա վէ Էսթէր թիւսպլարը

Թէվ. Էլլէլ վէ Թէվ. Սանի քիթապլարը իլթիտատէ պլը քիթապ օլուպ՝ 'Իպրանիճէտէ 'Քուզմաէ' մա՛նաօրնտա օլան՝ ('Տիլէյ հայլամիմ'՝) իտիլէ ետա օլուուօր իտի: Եէթմիշլէր օլ քիթապլը իքի գըմմա թագաթիմ էտիպ՝ օլ գըմլլաւա "Չէլլ իւթ թէվարիի" մա՛նաօրնտա օլարագ Երնանիճէտէ Փարալիէօֆնօ թէմիլէ էթտիլէր: Իհթիմալ քի Եէթմիշլէր մէղքիւր քիթապլար Միւլուք քիթապլարընտա զէքը օլուանօյան վազը՛ալարը հալի օլտըգլարը իչիւն պու քիթապլարա Չէլլ տէմիշլէր: Կէօրիւնիւր քի Միւլուք քիթապլարընը միւ՛էլլիֆ եախօտ մուհարլերինի մաքսէտի 'Իպրանիլէրին մէլլէլէր զէմանընտաքի թարիխինի էսարէթ վադթընատէք եազմագտան վէ օլ թարիխտէ Ալլահըն հէմ վա՛տընը հէմ թէհաթտաթընը քեաթիլէն իճրա էթմիշ իտիլլինի կէօթթէրմէքտէն 'Իպլէլլիֆ վէ եա մուհարլերինի մաքսէտիւտէ իսէ սահա զիյատէ խուուսուլլէթ վար արը: Պու մուհարլեր քիթապլարընը էսարէթտէն սօնիլա եազմըշ իտիլի պէտիճի տիւր. զիւրա էսարէթ վուգու՛աթընտան վուգու՛աթը մաղիյտէն պահս էտէր կիպի պահս էթտիլտէն մա՛տա (1 Թէվ. 9. 4) Եէհուաթիլէր քէնախի մէմլէքէթլէրինի կէօնտէրմէք վէ հէյքէի թէքըր պինա էթմէք իչիւն Քօրէլըն եափաղլարընը տախի զէքը էթմիշ տիւր: 2 Թէվ. 36. 20—

23 : Պու Էճլտէն պու քիթապարըն մուհարրիբինին մադսէ-
տի Էսարէթտէն 'ավտէթ Էտէնլէրէ միւմքին մէրթէպէ սիւ-
սիլէ Է նէսէպլէրինին պիտիբմէքտէն վէ Տաուտըն զէմանընտա
հէյքէլին խըամէթ ու 'իպատէթլէրինէ տա'իր իճրա Էտիմիշ
օլտն թանդիմաթը թաֆսիլէն հիքեսյէ Էթմէքտէն 'իպարէթ
օլտըըը միւհթէմէլ տիր : Թէվ . Էվիլէ քիթապընըն Էլք տօ-
դուղ պապարը սիլսիլէ Է նէսէպի հալի օլուպ 22—29 պապ-
լարը Էտէ հէյքէլտէ իճրա օլուհան վաղիֆէլէրէ տա'իր տիր :
Պու Էքի խուսուս' Էտ'նի նէսէպ վէ վէզայիֆ Է բուհանիլէնին
պիլինմէսի Էտէ Էտարէթտէն 'ավտէթ Էտէնլէրին վաթան Ը
ասիլէրինտէ Էքի միւլք ու արաղիլէրինին Էքլէրինի թաս-
տիգ , վէ Էքի բուհանի խըամէթլէրինին թէքըար թէ'սիս
Էթմէյի արղու Էտէն քիմէլէր իչիւն չօգ ֆա'իտէլի Էտի ,
Քեզալիք պու քիթապարտա Խըրայէլ հիւքիւմէթի , Էտ'նի
օն սըպլթլարա տա'իր փէք աղ շէյ զիքը օլուհմըլ օլտըըը
շայան Ը տիգըլաթ տըր : Պու օն սըպլթլար վաթանլարընա
'ավտէթ Էտէճէքլէրինին Էմիտ դալմայաճադ պիր սուրէթտէ
տաղըմըլ օլտըզլարընտան' անլէրին թարիիլինին սօն 'ար-
լարտաքի Եհհուտիլէր իչիւն պին նիտպէ աղ Էհէմիլէթի վար
Էտի . հէմ տէ պու օն սըպլթլար հադգընտա մա'լիւմաթ վէր-
մէք՝ Պապէլտէն 'ավտէթ Էտէնլէրին քէնտի հիւքիւմէթլէրի-
նի վէ Եհրուշալիմտէ Եհհօվանըն խըամէթիին թէքըար թէ'
սիս Էթմէլէրի պապընտա պիր ֆա'իտէսի Էտի Էտի , Թէվ .
Էվիլէ 9 պապ Նէհէմ . 11 պապ իլէ թաթպիգ Էտիլիքտէ
Էտօրիւլիւր քի մէդքիւր տօդուղուհմը պապտա Եհրուշալիմտէ
սաքին օլտըզլարը պէյան օլուհան զէվաթըն Էսամէ տէֆթէ-
րի Էսարէթտէն 'ավտէթ Էթաիքտէն սօնկրա օրատա սաքին
օլտնլարա 'ա'իտ օլմալը տըր . պինա'էն 'ալէյհ մէդքիւր պապ
Էսարէթտէն սօնկրա Էտղըմըլ օլմալը տըր : 'Ալ Էլ խուսուս
Թէվ . Էվիլէ 9 . 7 վէ 10 պէթլէր Նէհէմ . 11 . 7 վէ 10
պէթլէր իլէ թաթպիգ Էտիլիլ տիր : Պու Էքի քիթապարը-
տա պուլուհան նէսէպնամէլէր Էքքտիկէրինտէն աղ չօգ ֆէրդ-
լի Էտէ տէ Էքէսինին տաիի հէման պիր մէնպա'տան այրնու-
ղը պէտիհի տիր . պու ֆէրդ Էտէ մուհարրիբլէրին միւրա-
ճա'աթ Էթտիլէրի մէնպա'տա պուլուղլարը իսմլէրին նազ-

լինտէ պըր պըր մէսլէք իթթիխաղ Էթմէլէրինտէն նէշ'Էթ
Էթմիլ տիր : 'Ումուհմըն զանընճա Թէվալրիս քիթապարընը
Էտղան Լալիլ Էյըա տըր : Էքսէր միւհթէվիլթաթը Թէվա-
րիս քիթապարընտա մէվճուտ օլտն Միւլուք քիթապարը
'Էյըանըն Էլինտէ պուլուհարըը շիւպհէսիղ Էտէ տէ , Թէվա-
րիս քիթապարընտա տահա զիլտտէ մա'լիւմաթ պուլուհ-
մասը 'Էյըանըն պաշգա մէնպա'լարա տա միւրաճա'աթ Էթմիլ
օլտըըըն տէլլէթ Էտէր : 'Էյըանըն վէ Միւլուք քիթապ-
լարը մուհարրիբինին միւրաճա'աթ Էլէհալարը' մուհարրիբաթը
'ատիլէ վէ մուհարրիբաթը վէ Էյըամպէրանէ Էտի Էտէ տէ ,
հալիլլէ պու Էսէրլէրտէն հէր պիրի քէնտի մէսլէլինէ կէօրէ
Էսթիլիւրաճ վէ իճմալ Էթմիլ օլմալլէ , արալարընտա հէր նէ
դատար հէյ'Էթ Է 'ումուհմիլէճէ ֆէրդ Էտի Էտի Էտէ տէ , պա'-
ղը ուֆազ թէֆէք ֆէրդլէր պուլուհուր , ֆադաթ պու ֆէրդ-
լէր հիչ պիրինին սըհհէթինէ խալէլ վէրմէղ :

Էյըա վէ Նէհէթա + Էթապարը

Պու Էքի քիթապար Միւլուք վէ Թէվալրիս քիթապարը-
նըն զէլլի 'ատտ օլուհա պիլիլէր . վէ Էսարէթտէն սօնկրա
Եհհուտիլէրին քէնտի մէմլէքէթլէրինէ 'ավտէթլէրի վէ օ-
րտա Եհհօվանըն խըամէթ ու 'իպատէթլինին թէքըար թէ'
սիսինէ միւթէ'ալլըք վուգու'աթը մուհիւմէլի հալի տիրլէր :
'Ումուհմէն զանն օլուհարըըն կէօրէ , 'Էյըա քիթապընըն մու-
հարրիբի Ֆարս մէլիլ Սըթախշալթանըն հիլն ի սալթանա-
թընտա (Թարիս ի Միլլատտան 464—425 սէնէ Էվիլէ) Պա-
պէլտէ իգամէթ Էտիպ , անըն թարաֆընտան պիր մէմուրի-
լէթ ի մախուսէ իլէ ('Էյը . պապ 7) Եհրուշալիմէ կէօնտէ-
րիլին 'Էյըա նամ 'ալիմ վէ տիտար քեահին Էտի : 'Էյը-
րա քիթապընըն Էլք ալթը պապարընտա , Եհհուտիլէրին
Էսարէթտէն 'ավտէթի վէ 'Էյըանըն վադթընտան Էվիլէ Եհ-
րուշալիմտէ զուհուր Էթմիլ օլտն վուգու'աթը հիքեսյէ վէ
պէյան օլուհմըլ օլուպ , իհթիմալ քի պու վուգու'աթըն
Թէվալրիսին , 'Էյըա պաշգա միւլէրիլէրին մուհարրիբա-

Թընտան արևը աըր : Պա'ղըլարըն զանընճա 'Էզրա քիթա-
 պընըն պերինճի պապը Տանիէլ փէյդամպէրին էսէրի օլըւպ ,
 Տանիէլ քիթապընըն 9 էլէ 10 պապըրը արասընտա պուլու-
 նուր էմիշ . վէ էքսէրին զանընճա 'Էզրա Եէհուտի Թարիխի-
 նին պու միւստէթինէ միւթէ'ալլըք քիթապըլարըն սըրասընա
 գօաըրը վագըթ , մէզքիւր պապը քէնտի Էաղըրը Թարիխէ
 միւթէ'ալլըք 'ատա էտէրէք , աըր Տանիէլ քիթապընտան
 չըգարըպ քէնտի քիթապընըն իպթիտասընա գօտու : Պու
 զանն ու զըյաս տօղըու օլըրը Թագաիթաէ , Տանիէլ քի-
 Թապընտա մէշնուտ օլըն պեր 'նօգսան , Էա'նի Քօրէշին Ֆէր-
 մանը Էախօտ Եէհուտիէրին էսարէթտէն 'ալտէթի կիպի
 Տանիէլին նաղար ը աիգգաթընը ճալիպ մուհիմի' պեր վագը-
 'անըն զիքը օլընմամասընըն սէպէպի մէյտանա չըգար : 'Էզրա
 քիթապընըն պերինճի պապընըն պաշլանընըն , Էա'նի 'Պարս
 մէլիյի Քօրէշին պերինճի սէնէսինտէ" ճիւմիէսի Տանիէլ քի-
 Թապընըն օնուճը պապընըն պաշլանընընա Էա'նի 'Պարս
 մէլիյի Քօրէշին իւչիւճիւ սէնէսինտէ" ճիւմիէսինէ պէնիկ-
 ղէյօր : Շուրասը տախի խասսէթէն աիգգաթա շայան տըր
 քի , 'Էզրա քիթապընտա մուհարէրաթ ը րէսմիյէտէն ա-
 լընմըլ պա'ղը Քիլտանի Ֆըրրալըր (Պապ 4 . այէթ 8տէն
 պապ 6 այէթ 18 վէ պապ 7 . 12—26) պուլընույօր : 'Պարս
 մէլիյի Քօրէշին պերինճի սէնէսինտէ" քէլամընտան Քօրէշին
 Պապէլտէ Տիւքիւմէթ սիւրմէսինին պերինճի սէնէսի անկալըը-
 լըր : Եգգա Քօրէշ , Միլտարն 338 սէնէ էվիէլինէ կէլինճէյէ գա-
 տար Պարսիէր վէ Մատիէր իւգէրինէ Էիւրմի սէնէ Տիւքիւմէթ
 սիւրմիւշ իտի : Պապ 4 . այաթ 5 , 24 վէ պապ 6 . այէթ 15տէ
 զիքը օլընտան Պարս մէլիյի Տարիուս , Թէվարիխ ի 'ատիյէտէ
 զիքը օլընտըրը իւղրէ , Վիշտասպըն օղըւ Տարիուս օլըւպ ,
 Եուճանիէրէ գարըր աչաըրը մուհարէպէտէ Մարաթօտա
 մաղըւպ օլմուշ աըր : Պու Տարիուս Միլտատան 321 սէնէ
 էվիէլ սալթանաթ սիւրմէյէ պաշլամըլ աըր : 'Էզրա տէօր-
 տիւնճիւ պապտա զիքը օլընտան Աճաշիւրօշ Քօրէշին օղըւ
 վէ խալիֆի օլըւպ , Միլտատան 329 սէնէ էվիէլ փէտէրի-
 նին Թախթընա ճիւլըւս էթտի , վէ Թէվարիխ ի 'ատիյէտէ
 Գամիֆիուս նամըլէ մա'րուֆ աըր : Պիւր մէլիյէ էքի իսմ' վէր-

մէք Պարսիէրին 'ատէթիւտէն իտի : 'Էզր . 4 . 7—23 այէթ-
 էրաէ զիքը օլընտան Արթախշաշթա ճէպպար պեր քիմնէ օ-
 լըւպ' Միլտատան 322 սէնէ էվիէլ Տիւքիւմէթի զասպ էթտի .
 Լաքին Էալընըպ Էէտի այ սալթանաթ սիւրէ պիլտի : Պալտաէ
 զիքը օլընտան Վիշտասպըն օղըւ Տարիուս աըր Թախթտան
 Էնտիլիպ գաթլ էթտի : Արթախշաշթա քէնտիսի Քօրէշին
 օղըւ Գամիֆիուսըն պիւրատէրի օլըրընըր իտախ'ա էտէր իտի ,
 վէ անա Շմէրթ Թէմիյէ օլընտու : Պու մէլիք Մէճուսիէ-
 րին ուսուլ ը 'Էպատէթինի Իրանտա Թէքրար Թէ'սիս էթ-
 մէյէ չալըլար , վէ Եէհուտիէրէ տիւշմէն իտի : 'Էզր . 7 . 1
 այէթտէ զիքը օլընտան Արթախշաշթա Թէվարիխ ի 'ատիյէտէ
 "Պուլըն Գօլլը" Արթախշաշթա իսմիյէ Էաա օլընտան Տիւքիւ-
 տար իտի , վէ պու Տիւքիւմտարըն պեր գօլը տիկէրինտէն ու-
 զըն օլըրըր իչիւն անա պու իսմ' վէրիմիշ իտիյի զանն օ-
 լընուր : Պու մէլիք Միլտատան 464 սէնէ էվիէլ Թախթա-
 ճիւլըւս էթմիշ , պինա'նի 'ալէյճ մէլիք Տարիուսըն սալթա-
 նաթընըն ալթընճը սէնէսինտէ իթմամ' օլընտուպ ('Էզր . 6 .
 15) , 'Էզրա պապ 6 տա զիքը օլընտան վագը'ա իլէ Արթախ-
 շաշթա մէլիյին' Էէտիւնճի սէնէսինտէ վագը' օլըւպ , պապ
 7 տէ զիքը օլընտան վագը'ա արասընտա 37 սէնէլիք պեր
 միւտտէթ վար տըր ('Էզր . 7 . 7) : 'Էզրա քիթապընըն Էէտիւն-
 ճի պապընըն պերինճի այէթիւտէքի "Պու շէյլէրտէն սօնիկ-
 րա" քէլամը , մէզքիւր 37 սէնէլիք միւտտէթի կէօթէրի :
 Քէվալիք 13 սէնէ սօնիկրա , Էախօա Արթախշաշթանըն էյամը
 սալթանաթընըն քիւնճի սէնէսինտէ , սաղիլիք մէ'մուրիյէթիլի
 մէլիյին իւրամէթիւտէ պուլընտան Նէհէմէա նամընտա տիկեր
 սինտար պեր գաթ Եէրուշալիմին սուրընը պինա էթմէք վէ պեր
 միւտտէթ վալիլիք մէ'մուրիյէթիլի օրատա գալմապ իւղրէ Եէ-
 րուշալիմէ կիթմէք իչիւն մէլիքտէն ըուխասաթ ալըր : Նէհէմէա
 մէ'մուրիյէթիլի նէ վէճճէ իճրա էթմիշ օլըրընըր պիւղալթ-
 Թաճիւր ու պէլյան էթմիշ տի : Պու քիթապ 'Աճաը Աթիգ-
 տէ Թէվարիխէ 'ա'խա քիթապըլարըն սօնու օլըւպ , Եէհուտիէ-
 րին Թէվարիխինի Միլտարն 430 սէնէ էվիէլինէ գատար կէթի-
 րիւր Նէհէմէանըն քիթապըր Եէհուտիէրին էսարէթտէն սօնիկ-
 րաքի աճալընա , Եէհուտիէրին Թապի' պուլընտարըլարը Պարս

հիւքիւմէթինէ վէ Եէհուաիւլէրին դօնշու միլլէթլէր իլէ, խուսուտա 'ատու ի էքպէրէրի օլան Սամարիալըլար իլէ միւս-
 Նէհէպաթընա տա'իր մա'իււմաթ ք մուհիմմէյի հալի տիր :
 Նէհէմես հէր նէ գատար 12 սէնէ Եէրուշալիմ վալիլիյինտէ
 պուլուտուտ իսէ տէ, պու միւտտէթ իյինտէ տա'իմա օրատա
 օթուրմամբը տըր : Անըն Եէրուշալիմտէն ղայպուպէթի վէ
 թէքըր 'ալտէթի պապ 13, պյաթ 6, Դաէ ղիքը օլոււ-
 մըլ տըր : Եճնէպի միլլէթլէր իլէ իիթիլաթ էթմէլէրիլէ
 աիւրազ պօղըգըլընա աիււմիւշ օլան Եէհուաի միլլէթատաշ-
 արընտան, քէղալիք Սամարիալըլարն հասէտ ու 'ատալէ-
 թինտէն Նէհէմես քէնտի թէշէպպիւսաթընտա պէօյիւք
 միւշքիլաթա աիւշար օլարազ սուրըն ինշատընը կիւճ պէլա
 վալիլիյինին իիթամընա գատար պիթիրէ պիլաի : Սուրէթ ի
 թահարիր ու իֆատէտէն անկաշըլտըղը իւզըն' Նէհէմես
 քիթապընըն իլք 6 պապլարը իլէ սօն 2 պապլարընըն պէօ-
 յիւք գըսմընը պիլգաթ Նէհէմես եալմըլ տըր : Պապ 7,
 պէթ 6 տան պապ 12, պէթ 26, յատէք պու քիթապըն միւհ-
 թէվիլյաթը նէսէպմամէլէրտէն վէ պիր գաչ մէրտաիմ ի տի-
 նիյինին իճրատընտան վէ Եէհօլա իլէ 'ահտ ք միլլինին սու-
 րէթ ի թէճտիտինտէն 'իպտէթ տիր : Նէհէմես քիթապը-
 նըն պու գըսմընըն շիվէ ի իֆատէսի աիկէր գըսմլարըն շիվէ ի
 իֆատէլէրինտէն Ֆէրդիլ օլարընա պագարագ, պա'ղըլարը
 պու գըսմտա մէղքիւր վուգու'աթտա 'իզըսնըն պիր մէվքի' ի
 մուհիմմի պուլուտաղը ճիհէթլէ անըն միւ'էլլիֆի 'իզըս օլ-
 տըղընա ղահիպ օլույօրլար : Ֆիլհադիգէ, մուգատտէմլէրի
 պու իքի քիթապլար, Էա'նի 'իզըս վէ Նէհէմես քիթապ-
 լարը, պիր քիթապ 'ատտ օլուտուպ, անլէրին իքիսինէ պիր-
 տէն 'իզըս քիթապը թէմսիյէ օլուտուր իտի :

Պուտտան Էվիլլ ղիքը օլուտան թէվարիի քիթապլարընտան
 պա'ղըլարը կիպի պու իքի քիթապ տաիի ասար ք միլլիյէտէն
 վէ մուսթիլիֆ մուհարրէրաթտան իսթիլարաճ ու իմմալ օ-
 րոււմըլ օլարըր միւհթէմէլ իսէ տէ, պուտուհ ճէր հալտէ
 իլհամաթ ք Րապպանիյէ իլէ օլարընա շիւպճէ Էօգ տըր :
 Նէհէմէս, պապ 12, պյաթ 10, 11 տէ քէհաճին ի աղամ Եէշուըն
 նէպի պէշինճի սիլիլէյէ գատար ղիքը օլուտմըլ տըր : պուտու-

լարըն էն սօնկրաքիսի օլան Եատտու', Եուսիֆօսըն պէյանընա
 կէօրէ, Միլատտան 333 սէնէ Էվիլլ, Իսքէնտէր ի Րուսիինին
 Եէհուաիլէյի իսթիլա էթմիլա վազըթ քէհաճին ի աղամ
 իտի : Իսքէնտէրին պու իսթիլարը Նէհէմէսնըն վազթընտան
 էիւղ սէնէ սօնկրա իտի, պինս'էն 'ալէյճ Նէհէմէս քիթա-
 պընտաքի մէղքիւր պէթլէր, Նէհէմէս թարաֆընտան Էա-
 ղըլմըլ օլամաղ, պէլքի պիր պաշգասը անա 'իլալէ էթմիլ-
 տիր : Պուտա պագարագ պա'ղըլարը 'Ահտ ք 'Աթիգ քիթապ-
 արընըն ճէմ' ու թէրթիպիլլէ, Ֆիհրիսթիինին Էափըլմասը
 օլ ղէմանլէրէ, Էա'նի Միլատտան 300 սէնէտէն պիր աղ Էվ-
 վէլինէ թէսատիւֆ էթմիլ օլարըղընա ղահիպ օլույօրլար : 'իզ-
 րա վէ Նէհէմէս քիթապլարընտա 'ատէտճէ վէ իսմ'ճէ պա-
 ղը Ֆէրդէր պուլուտուր : 'Ատէտճէ Ֆէրդէր իհթիմալ քի
 իսթմէնսիլէրին Էանըլմարընտան նէշ'էթ էթմիլ տիր .
 իսմ'ճէ Ֆէրդէր իսէ, օ ղէմանտէ ճարի օլան պիր 'ատէթտէն'
 Էա'նի պիր ատէմէ իքի իսմ վէրիլմէսինտէն իլէրի կէլմըլ օլա-
 պիլիր : Մէսէլա, Էսարէթտէն 'ալտէթ էթմիլէրի վազըթ
 Եէհուաիլէրէ տէլալէթ էտէն ղաթ ճէմ' Շէշպատար, ճէմ'
 տէ Զէրուպապէլ իսմիլէրիլէ Էատ օլուտուր : 'իզը, պապ 5,
 պէթ 16, Զար, պապ 4, պէթ 9 իլէ թաթպիգ էտիլէ : Քէ-
 ղալիք պիր լագապ Էաիօտ 'իւնլանըն պա'ղէն Էվպատտան Էվ-
 րատա ինթիլալ էթմիլ իսթիլա մա'իււմ տիր : Պու ղէճճէ Նէհէ. Գ.
 4 պէթտէ ղիքը օլուտան Եէշու' վէ Գատմիլլէ նամ քիմսէ-
 լէրին 'իզը. 3. 9 պէթտէ օլ իսմիլէրէ ղիքը օլուտան ղէվա-
 թըն Էվրատը Էաիօտ թօրնլարը օլարըլ ֆարղ ու թաիմիին
 էտիլպիլիր : Նէհէ. վէ 'իզը. քիթապլարընտա ղիքը օլուտան
 վուգու'աթ արասընտա թագըրիլէն 100 սէնէ միւրուր էթմիլ
 օլարըլտան, մէղքիւր քիթապլարտա պիր իսմլէ Էատ օլու-
 տանլար ճէփիսի պիր օլամաղ : Քէղալիք Զէրուպապէլ իլէ
 մուտաղը օլուպ' Նէհէմէսնըն պապ 12, պյաթ 1—7 սինտէ
 ղիքը օլուտան ղէվաթ ք մէշուրէնին տէֆթէր ի Էսամիսի
 թարիի ի մէղքիւրտէն թագըրիլէն էիւղ սէնէ սօնկրա կէլիպ
 Նէհէմէս իլէ մուտաղը վէ Էինէ Նէհէմէսնըն պապ 10. ա-
 յաթ 1—8 սինտէ մէղքիւր ատէմլէրին տէֆթէր ի Էսամիսի իլէ
 թաթպիլի օլուտա :

Էսթերի + Էսթեր

Պու քիթապըն մուհարրիր ու մուհարրիր մա'լիւմ տէյիլ տիր : Պու քիթապտա մէյիք Ահաշիբուրոշ սերայընըն ումուրընա տա'իր օլան մա'լիւմաթ ք մուհասաալայա վէ շիվէ Է Էֆա-տէսինէ պաղարագ՝ պու քիթապ հիքեայէ ու պէյան օլունան վուգուաթա չօգ եաղըն պիր դէմանտէ եաղըմըշ օլտըր կէօրիւիւր : Պա'ղըլըր պու քիթապըն մուհարրիր պիղղաթ Մօրտէխա տըր աէրէր : Եէհուտիւր պու քիթապ «Մէկիւլ լաթ Էսթէր», եա'նի Էսթէր Մէհէլէլէրի Թէսմիյէ էտէրէր : Էսթի դէմանտէ պու քիթապ սյըր պիր Թիրշէ Թումար Է-դէրինէ եաղըլըլ՝ պու քիթապըն տօղուգուհըն պապընտա Թէսթի զիքը օլունան վէ պու անէ գատար Եէհուտիւր Թա-րաֆընտան իճրա էսիլէքտէ պուլունան Փուրիմ՝ պոյըմալնտա պաշտան պաշա օգուհուր իտի : Պումուհէն գանն օլունտըղընա կէօրէ, պիրինճի պապըն Էլք սյէթիմտէ զիքը օլունան մէյիք Ահաշիբուրոշ Միլատտան 480 սէնէ էվիլ Եսնանիսթանը զապթ ու իսթիլայա գալգըշուն վէ Ֆէնա սուրէթտէ մաղըլու օլան Քսէրքսէս նամ Փարս մէյիլ տիր : Քսէրքսէս քէլիմէսի Սանսըրիթ լիսանընտա մէյիք մա'նաարնտա օլան «քըշաթրա» եախօտ «Կէրէ» քէլիմէսինտէն մէ'խուգ օլուպ՝ Եսնանիլէր անը Քսէրքսէսէ Թաշիլ Էթմիլէր տիր : Շուրասը տախի շալան ք տիգաթ տըր քի, պու քիթապտա զիքը օլունան Ահաշիբուրոշըն մէմալիքինն վիւս'աթը՝ Քսէրքսէսին մէմալիքի վիւս'աթընա, վէ Ահաշիբուրոշն ախլազ ու Էթվարը՝ Քսէրքսէսին ախլազ ու Էթվարընա մութապըր տըր : Րիվայէթ օլունտըրը Էլգրէ, եափաըրաղըր քէօփրիւյիւ իարապ Էթտիլ Էլ-չիւն տէնիլի Թէտիպ Էթմէք մաղսէտիլէ տէնիլի զինճիր-պէնտ վէ անա 300 գըրպաճ վուրմազ էմրինի վէրէն Քսէրքսէս Էսթէր քիթապընտա մէրվի հարսքեաթ ք միւթէքէպիւրանէ վէ միւթէհէթիւրանէտէ պուլունա պիլիւր : Պուրասը տա ճայ ք տիգաթ տըր քի, Էսթէր քիթապընտա նէ Ալլահըն, վէ նէ Եէրուշալէմին իսմի պուլունտըր, նէ տէ Եէհուտիլէրին՝ ա-տաթ ք տինիլէրինտէն պիրի զիքը օլունտըր :

Կէօրիւիւր քի պու քիթապըն մուհարրիր վուգուաթըն սալթ Թա'րիֆ ու պէյանը Ալլահըն քէնտի միւթէխապ գալթը Էլգէրինտէ օլան հիմայէսին կէօթէրմէյէ քեաֆի Էտիլին տիւշիւնէրէք Ալլահըն իսմին սուրէթ Է մախոււ սէտէ զիքը ու պէյան Էթմէյէ լուգու՝ կէօրմէմիշ տիր : Ին-ճիլ նօգթա Է նաղարընտան պաղըլընա, ինթիգամ ալմազ Էլիւն Եէհուտիլէրին քէնտի տիւշիւնէրինտէն 75,000 նուֆուս գաթլ Էթմէլէրի զալիմանէ պիր հարէքէթ տիր . Փաղաթ պու գատար իսպըն գաթլ ու Էթլաֆընա օ զէման նէ կիպի էս-պապ ք մուհպիրէնն պուլունտըր պիղճէ մէհհուլ տըր :

ՕՆ ՏԵՕՐՏԻԻՆՃԻԻ ՊԱՊ

'Ահա ք 'Արիէին շէր Էսթեր

'Ահա ք 'Արիէին Եէհուտիլէր եալընըլ Էլք քիթապը, եա'նի Էյուպ, Մէղալիլ վէ Էմալ քիթապըլընա տար ք շիլիյէտէն՝ ատա էտէրէր : Ֆաղաթ Վա'իլ վէ Աղիլէթ Էլ Աղանն քիթապըլընտա տախի մէղիյէթ Է շիլիյէ մէվ-ճուտ օլտըր ճիհէթլէ պուլար տախի մէղիւր Էլք քիթապ-լը սըրասընա իտիալ էալիլ : Փէյղապիլէրինն քիթապը-լընտա տախի պիր չօգ շա'իրանէ Ֆըրքալար մէվճուտ օլտը-ղընտան, պու Ֆըրքալար տախի ասար ք շիլիյէտէն մա'տուս տըր :

'Աղանիլէրին ուսըլուգ ք շիլի, էպի վէ եէնի միլլէթլէրին ուսըլուգ ք շիլիտէն պիւթիւն պիւթիւն Ֆէրգիլ տիր : 'Աղ-րանն շիլիլէրինտէ վէղն ու գաֆիլիյէ հօք տըր : հէր պիր պէյթ մա'նաճա եէքալիլէրինն միւշապիհ վէ եա միւշապիւն մըրա-լարտան իպարէթ տիր :

Եթմի տէօրտիւնճիւ մէղմուրըն աթիտէքի մըրա'լարը 'Աղ-րանն ուսըլուգ ք շիլիլէ պիր միսալ օլա պիլիւ :

'Ձէմին իլէ անտէ պուլունանըն քեաֆիֆէտի, Տիւնէա վէ անըն սէքէնէսի ՐԱՊՊԸՆ տըր :

Ձերս անը տէնիզէր եւզէրնտե թէ՛սին էտիս՝
Ըրմագլար եւզէրնտե սապեթ գըլան 0 տըր :

ԲԱՊՊԸՆ տաղընա քե՛մ չըգաճագ .

Վէ անըն մեգատտեմ մէքեանընտա քե՛մ տուրաճագ
տըր՝ վէ զսյրե :

Իքեմճի մըսրա՛տաքի («Տիւնեա վէ անըն սեքէնէսի») ճիւմէսի,
պիւրնճի մըսրա՛տաքի («Ձէմին իլէ անտե պուլունանըն քեաֆ-
ֆէսի») ճիւմէսինէ, տեօրտիւնճիւ մըսրա՛տաքի «ըրմագլար»
ճիւմէսի իւչիւնճիւ մըսրա՛տաքի «տէնիզէր» ճիւմէսինէ միւ-
շապիճ տիր : Պէշինճի մըսրա՛տաքի իսթիֆճամտան սօնկրա
ալթընճը մըսրա՛տա Էինէ օ մէ՛ալտե պիւր իսթիֆճամ վար
տըր , քի պիւթիւն մեզմնը նիճայեթինէ դատար պու վէճճէ
տէվամ էտէր :

Չօք տէֆ՛ա Էքեշէր Էքեշէր պերի պիւրի արտընճա կէլէն
Ֆըգըլար, մանաճա եա պերի պիւրինն 'սյնի տիր , վէ եա
արալարընտա աղ պիւր ֆէրքէ կօրիւլիւր : Պու տետիլիմիզէ
պիւր միսալ օլմագ իւզրէ աթիտէքի մըսրա՛լարը զիբը էտէրիզ :

«Մէմալաթտա սաքին օլան կիւլէճէք տիր ,

ԲԱՊՊ անլէրի իսթիճգա էտէճէք տիր :

0 զէման անլէրէ զազապըլէ սեզլէյիսկ՝

Անլէրի Էրըմըլէ միւլթարիսկ էտէճէք տիր :»

(Մէղ . 2 . 4, 5) :

«Ձերս սէն , եա ԲԱՊՊ , սալիճի միւլարէք գըլաճագ սըն,
Սիփէրէ կիպի անը ճիւնն ի րիզայէ իճաթէ էտէճէք սին»

(Մէղ . 5 . 42) :

« Եա ԲԱՊՊ , սէնին գուվէթիսկ մելք սէվինէճէք ,

Վէ իւլասընլէ նե՞ գատար մէսրուր օլաճագ տըր :

Անա գալպինին արղուսընը իճասն էթտին ,

Վէ տուտագլարընն մաթլուպընը տիրիլ էթմէտին :»

(Մէղ . 21 . 4, 2) :

«Տօղտըղըմ կիւն ,

Վէ պիւր Էրբէք չօճուգ օլտու՝ տէտիքլէրի կէճէ ճէլաք օլտուն»

(Էյ . 3 . 3) :

«Էյ Սատում ճաքիմլէրի ,

ԲԱՊՊԸՆ քէլամընը տինկլէյինիզ .

Էյ Ղամօրա էճալիսի ,

Ալլաճըմըղըն շէրի՛աթընա գուլագ վէրինիզ .»

(Էյ . 4 . 10) :

«Էյ 'ատայլէթի պիւլէնլէր ,

Վէ շէրի՛աթըմ՝ գալպիւրնտե օլան գալմ՝ պէնի տինկլէ-
յինիզ .

Ատէմլէրին ճագարէթինտէն գօրգմայընըզ ,

Վէ անլէրին սիթէմլէրինտէն թիթրէմէյինիզ .»

(Էյ . 51 . 7) :

Պա՛զէն տախի պիւր մըսրա՛նն մանասը սօնկրաքի մըսրա՛նն
մանա եախօտ մէ՛ալինէ միւլպային տիր : Պունա միսալ օլմագ
իւզրէ , Էմալ ը Սիւլէյմանտան աթիտէքի Ֆըգըլարը զիբը
էտէրիզ .

«Ագըլը օղուլ փէտէրինն մէսրուր էտէր ,

Լաքին աճմագ օղուլ վալիտէսինէ պա՛խի ճիւնն տիր .»

(Էյմն . 10 . 1) :

«Սալիճին զիբրի միւլպարէք տիր ,

Յագաթ շէրիւլէրին իսմի չիւրիւր :»

(Էյմն . 10 . 7) :

Պա՛զէն եէքտիկէրինէ միւլթապըգ եախօտ միւլապիճ օլան
մըսրա՛լարըն՝ ատէտի իւչ օլուր .

«Գօրգուճըզ սաղանագ կիպի կէլտիլինտէ ,

Վէ պէլանըզ գատըղա կիպի եթիլտիլինտէ ,

Սիզէ սըգէթ վէ մուզպագա իսապէթ էթտիլինտէ ,»

(Էյմն . 4 . 27) :

«Սէնին ճիւմլէ կիւնաճըրընն՝ աֆլ էտէն ,

Հէփ մա՛րագլարընա շիֆա վէրէն 0 տըր .

Էյմըինիւ գապրտան գուլթարան ,

Սէնի 'ինայէթ վէ մէր ճամէթլէրլէ թաճընաըրան 0 տըր ,

Սէնին իթիլարըղընը խայրլէ սոյուրան 0 տըր ,

Վէ կէնճիլին գարթալընքի կիպի թագէլէնիլ :»

(Մէղ . 103 . 3—5) :

Պա՛զէն պիւր մանատա օլան մըսրա՛լարտան էլվէլ եախօտ
սօնկրա պիւր սէօզ մէվղու՝ ը քէլամ իթիլիսաղ օլունուր :
Աթիտէքի սյէթլէր պունա միսալ տըրլար .

“Նէ միւսպարեք տիր օլ ստեմ՝
 Գի շէրերէրնն մէշվէրէթիւնտէ կէզմէդ,
 Վէ կիւնահճքեարլարնն եօլընտա տուրմադ,
 Վէ միւսթէհղիւրնն մէճիսինտէ օթուրմադ.”
 (Մէդ . 1. 4) :

“ԴՅ սեմալաթ , տինկէյինիդ,
 Վէ , էյ զէմին , գուլադ վէր ,
 Զերա ԲԱՊՊ սեզյլէյօր .
 Էվլաա վեւրվէրտէ էտիպ պեօյեւթտիւմ ,
 Լաքին անղէր պանահ ‘ասի օլտրլար .”
 (Իշ . 1. 2) :

Պա՛ղէն պիրի պիրի արտընճա կէլէն մըսրա՛լար վէ եա ճիւմ
 լէլէր՝ մա՛նաճա նէ պիրի պիրիննն զըտտը , նէ տէ ‘սյնի տիր .
 անճադ եքնճիւրէր պիրինճիւրէրնն միւթէմմիմի տիր :

“ԲԱՊՊՏԱՆ պիր շէյ տիւլէտիմ .
 Մաթլուպըմ՝ պու տըր քե ,
 Պիւթիւն միւտտէթ ի ‘էօրիւմտէ պէյթ իւր ԲԱՊՊՏԱ
 օթուրուպ՝

ԲԱՊՊԸՆ ճէմայինի կէօրէյիմ ,
 Վէ հէյքէլինտէ անը թալէպ էտէյիմ՝”
 (Մէդ . 27. 4) :

“Բապպ Եէհօլա գուլաղըմը աչտը ,
 Վէ պէն ‘ասի օլմտտըմ՝ , կերի չէքիլմէտիմ ,
 Արգամը՝ վուրանլարա ,
 Վէ եանադլարըմը՝ եօլանլարա թէսլիմ էթտիմ .
 Եիւղիւմիւ հադարէթտէն վէ թիւքրիւքտէն սէթը էթ-
 մէտիմ .”

(Իշ . 50. 5, 6) :

Պա՛ղէն պիրի պիրի արտընճա կէլէն մըսրա՛լարտան իւք ի-
 քի մըսրա՛լարնն մա՛նասը , սօն եքի մըսրա՛լարնն մա՛նասընըն
 զըտտը տըր : Մէսէլա .

“Էօքիւզ քէնտի սահիպինի ,
 Վէ մերքէպ քէնտի սահիպինն ախըրընը պիւրի ,
 Լաքին Իսրայէլ պիլմէդ ,
 Պէնիմ գամըմ՝ ֆէհճմ էթմէդ .”

(Իշ . 1. 3) :

“ԲԱՊՊ միւլէթլէրնն թէտպիրննի պօղար ,
 Վէ գամվարընն էֆքեարընը մահլ էտեր :
 ԲԱՊՊԸՆ թէտպիրի իւ էլ էպէտ ,
 Վէ գալլիննն էֆքեարը տէվը պէ տէվը պագի տիր .”
 (Մէդ . 33. 40, 44) :

Պա՛ղէն պիրի պիրի արտընճա իւչ պէյթ կէլիւր , քի պուլար
 հէման աղ պիր ֆերգլէ պիրի պիրլէրնն թէֆսիւր էտերլէր :
 Մէսէլա .

“Զերա սեմալաթ զէմին իւղէրինտէն էիւքսիւք օլտըրը մի-
 սիլիւ ,

Անըն ‘ինայէթի քէնտինտէն գօրգանլար իւղէրինտէ ‘ա-
 ղիմ՝ տիր :

Շարդ Ղարպտան ուղադ օլտըրը կիպի ,
 ‘Իսեանլարըմըր պիգտէն ուղադ գըլար :
 Փէտեր օղըլլարընն շէֆգամ էթտիլի կիպի ,
 ԲԱՊՊ քէնտինտէն գօրգանլարա շէֆգամ էտեր .”
 (Մէդ . 403. 11—13) :

‘Իպրանի ուսըւպընճա մըսրա՛լար մա՛նա ճիւլէթիլէ էք-
 տիկերինն միւթէնտիպ օլմադ լաղըմէտէն իսէ տէ , սա՛իր
 միւլէթլէրնն վէզն ու գաֆիլէյէ վէրտիլէրի գատար էհէմ-
 միլէթ վէրմէզլէր իտի . պուճուղէ պերապեր սէօղէ սահէնկ
 վէրմէք վէ գուլաղա իսօ կէլմէք էչիւն պիր տերէճէյէ գա-
 տար էվլանա ըի՛սյէթ էթտիլէրի վար տըր : Շուրասը տալի
 տիգգամթ շայան տըր քե , ‘Իպրանի շիլլէրի լուղէթ պէ
 լուղէթ պաղա պիր իսանա թէրճէմէ օլընտա , էինէ շիլտէ
 օլըն սահէնկ վէ թէնասիւպէ փէք աղ խալէլ կիւրի :

‘Իպրանի շիլլէրինտէ իսթի՛մալ օլընտան մէճադ , թէչպի՛հ
 վէ իսթի՛արէ , պիւ խասսա Զաթ ը Վաճիպ իւլ Վիւճուտ
 հադգընտա իսթի՛մալ օլընտա , գուլվէ ի ֆիքրիլէ իւղէրինն
 ֆէվդ էլ ‘ատէ թէ՛սիրի վար : Պու կիպի ասարըն միւլէլիֆ-
 լէրի հուղըր ը Բապպանիլի հիսս էթտիլէրի կէօրիւլիւր :
 ‘Ալէմ ի թապի՛տէ կէօրիւլէն ինգըլապաթըն քեաֆֆէսի
 ճէնապ ը Հադգա իսնատ էտիլիւր . գասըրղա վէ հարէքէթ ի
 սըղ Անըն հուղըրընն ‘սյլամէթ սայըլըր : Ալլա՛հ գուարէթ ի
 ‘ալիլէ վէ մաւթլադասըլլէ հեր պիր միւլէթին , հեր պիր ֆեր-

տին հէր պիր իշինէ հիւքմ' էտէր սուրբօթինտէ թասվիր օլու-
նուր : Պէօյլէ մուգատտէս , 'այի վէ ճէլիլ հիսսիյաթ օլ վա-
գըթ մէվճուտ գուլունան միլլէթլէրին շիր քիթապլարընտա
չօգ կէօրիւլմէգ : 'Իպրանի շա'իրն կէրէք տօղրուտան Ալլաճըն
էֆ'ալը վէ կէրէք ինսանլարըն ա'մալը հադգընտա եաղսա ,
տա'իմա սէրաֆիմ' իլէ պիրլիքտէ "Գուտտուս , Գուտտուս ,
Գուտտուս տըր ՐԱՊՊ իւլ ճիւնուտ , պիւթիւն զէմին անըն'
ճէլալիլլէ տօլու տըր" տէյիւ թէրէննիւմ' էթ'մէքտէ կիպի
կէօրիւնիւր :

ՕՆ ՊԵՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

Էյոսպ վէ Մէգափեր ինսապլարը

Էյոսպ քիթապլարըն մուհարրիւր քիմ' օլտըղը մա'լիւմ' տէ-
յիլ տիր : Պա'ղըլարըն զաննընճա պու քիթապլար Մուսա եադ-
մըշ , վէ էսաս ը մատտէյի Միտեանիլէր տիյարընտա իգա-
մէթ էթ'տիյի էսնատէ էտինէ պիլիշ տիր : Պաշգալարըն
զաննընճա մէգքիւր քիթապլար Մուսատտան էվիլէ ֆալէսթինին
ճէնուկ թարաֆընտա վադը' օլուկ , շիմտի Հալրան վէ էպի
վադըթտա Հուս թէսմիյէ օլունան տիյար էհալիսինտէն պիր
զաթըն էսէրի տիր :

Պու քիթապլար պուլունան պիր չօգ 'Արապի վէ Արամի
քէլիմէլէր պու զաննա թագալիլէթ վէրիլէր : Պա'ղըլարըն զան-
նընճա , Էյոսպ քիթապլար Եէհուտիլէրին իսթ'իֆատէսի իշին
պա'ղը թա'տիլաթլէ Մուսա վէ էախօտ պաշգա պիր 'Իպրանի
թարաֆընտան 'Իպրանիճէյէ թէրճէմէ էտիլիշ տիր : Պու
քիթապլարն հիքեայէ էթ'տիյի վադը'ալար վէ թասվիր էթ'տիյի
մէնղարէլէր փէք էպի պիր զէմանէ միւթէ'ալլըք օլտըղը ա-
շիքեար տըր : Էյոսպըն պաշընա կէլէն ֆէլաքէթլէրտէն սօնկ-
րա 140 սէնէ տահա եաշամըշ օլմասը , քէղալիք քիթապլար
էճըամը սէմալիլէյէ 'արղ էտիլէն 'իպատէթտէն մա'տա պաշ-
գա պիր նէվ' փութ'փէրէսթլիք զիքը օլունամասը , պիր տէ
Եէհուտիլէրէ էախօտ անլէրին թարիխինէ վէ էա առապ ու

'ատաթ ը տինիլէլէրին տա'իր հիւ պիր շէյին պուլունամա-
մասը վէ թա'րիֆ օլունան 'ատէթլէրին տէրէճէ ի նիհայէտէ
սատէլիլի , վէլ հասըլ պունլարըն քեսաֆէսի օ քիթապլարն
ղայէթ էպի պիր զէմանտէ էաղըմըշ օլտըղընա տէլալէթ է-
տէրլէր : Պա'ղըլարըն զաննընճա , Էյոսպ քիթապլար քեսմիլէն
խայալի պիր հիքեայէ էախօտ մասալ նէվ'ինտէն օլուկ , Է-
յոսպ նամընտա պէօյլէ պիր զաթըն վիւնուտի էօգ իմիշ : Ֆա-
գաթ Հէդգիէլ քիթապլարտա (Հէգ . 14, 14, 20) վէ Եա'գուկ
ըսուլըն ըխայէսինտէ (Յ . 14) անըն իսմինին զիքը օլունամասը
Էյոսպ նամընտա պիր զաթըն կէլիշ օլտըղընա տէլիլ տիր :
Էյոսպ քիթապլարըն իւք իքի պապլարը սէմալաթտա ճարի
օլմուշ կիպի կէսթէրիլէն միւքեայէմէլէրի հալի տիր : Պու
միւքեայէմէլէր սէմալաթտա ճէրէյան էտէն հադիքի վու-
քու'աթը անկարրաճագ հալլէրտէն 'իպարէթ օլուկ , Միխա-
նըն վաճէի (3 Միւլ . 22, 19—22) կիպի մէճագի պիր թարղ
իւղրէ քիթապլարն մուհարրիւրնէ պէյան օլունամըշ տէնիլէ
պիլիւր : Էյոսպ քիթապլարտան պաշըճա մագսէտ , Ալլաճըն
ինսանլարա օլան էսաս ը մու'ամէլէսինի պէյան էթ'մէք տիր :
Էյոսպըն իւշ տօսթլարը , Էյոսպըն պաշընա կէլէն ֆէլաքէթ-
լէր վէ սա'իր հէր նէվ' ֆէլաքէթլէր կիւնահըն միւճագաթը
օլուկ' պու միւճագաթ տախի կիւնահըն մըգտարընա վէ պէօ-
յիւքիլիւյիւնէ մու'ատիլ օլտըղը իտախ'աընտա պուլունտը-
լար : Էյոսպ իսէ պու իտտի'սըլ ըտտ էտէր իտի . պունուլիլ
պէրապէր Ալլաճըն ինսանլարա օլան էսաս ը մու'ամէլէսի
անկլաշըմաղ տէյիւ Էյոսպըն վադը' օլան իտտի'աըլ տա սա-
հէճ տէյիլ տիր : Հէր նէ գատար Ալլաճըն ինսանլարա օլան
էսաս ը մու'ամէլէսինտէ անկլաշըմալան պա'ղը հէրմէթլէր
վար իսէ տէ , պէլա ու ֆէլաքէթլէր սուրէթ ի 'ու'մու'միլէտէ
տա'իմա կիւնահըն նէթիճէլէր օլտըղընա շիւկճէ էօգ տըր .
պունուլիլ պէրապէր Ալլաճ աֆէթ ու ֆէլաքէթ կէօնտէր-
մէսիլլէ , էինէ ֆէլաքէթլէրտէլէրին իսայրընը միւրատ էտէր ,
վէ ատէմլէր միւթէնէպպիճ օլուկ տա հալլէրինի իսլաճ էտէր-
լէր իսէ , ֆէլաքէթ մուճիպ ի մէնֆա'աթ վէ մէ'ուտիլէթ
օլուր : Էլիհուլըն էֆքեարը պու մէրքէգտէ իտի , վէ Ալլաճ
անըն պու էֆքեարընը թաստիլլէ պէրապէր էանկլըշ պիր

Ֆիքրտէ պուլունտըգլարը իչիւն Էյուպըն իւչ սուլթարընը, վէ էյն պիր բուչ կէսթէրմէտիյն իչիւն Էյուպը տախի թէիվ պիտ էյլէտի. Ֆադաթ Էյուպը քէնտի խաթասընտան թէիվ պէ վէ 'արզը նէտամէթ էտինճէ, ճէնապը Հագգ տախի Էյուպը 'աֆիվ էտերէք, անա էյվէլքինտէն ղիյատէ սերվէթ ու սա'ատէթ իչսան պուլսըրտու :

Մէլասիը Ինխապը

'Իպրանիճէտէ մէղամիր քիթապընա համո ու թէհչիլ մա'նասընտա օլարագ թէհչիլ տէնիլըր. Եթէմիչլէր պու քիթապը Եունանիճէ Փասլէ իսմիլլէ էատ էյլէմիչլէր : Պու քէլիմէ 'Իպրանիճէտէ մուսիգի պիր ալէթլէ թէրէնիլմ' էտիլէճէք իլաչի մա'նասընտա օլան Մէլասի քէլիմէտինէ մութապըգ կէլըր : Մէղամիրտէն պա'ղըլարընա, մէսէլա, 17. 90 վէ 102 մէղմուրլարա վէ սա'իւրէյէ 'Իպրանիճէտէ տուճա մա'նասընտա օլան թէհչիլլա իսմի վէրիլիշտիր : Պու քէլիմէ պա'ղէն մէղմուրիին ճիւմլէտինէ իթլագ օլունուր : Մէղ. 72. 20 այէթէ պագըլա :

Մէթն ի 'Իպրանիտէ Մէղամիր քիթապը Մուսանըն պէչ քիթապըլարը 'ատէտի իւզրէ, պէչ գըմմա թադսիմ' օլունմըչ տէյիւ զանն օլունուր : Պիրինճի գըմմը 4—11, վէ իքինճի գըմմը 12—72, վէ իւչիւնճիւ գըմմը 73—89, վէ տօրտիւնճիւ գըմմը 90—106 վէ պէչինճի գըմմը 107—130 մէղմուրլարը հալլ օլուպ, հէր պիր գըմմը թէհչիլ վէ ամիլլէրլէ խիթամ' պուլսըր : Մէղ. 41. 13 : 72. 19 : 89. 52 : 106. 48 այէթլէրէ պագըլա : Պէչինճի գըմմըն սոն մէղմուրը կէրէք օլ գըմմա վէ կէրէք պութիւն Մէլասիը քիթապընա խաթիմէ օլ մագ իւզրէ համո ու սէնատան 'իպարէթ տիր : Հէր պիր գըմմը թէլէքիլ էտէն մէղմուրլարըն ճիւմլէտի պիրտէն ճէմ' օլունմայըլլ անճագ փէյ տեր փէյ, վէ պէլքի ուզըն պիր վաղըթ միւրուրիտէն սոնկրա ճէմ' ու թէրթիպ էտիլիշ օլ տըգլարը զանն օլունուր : Իքինճի գըմմըն խիթամընտա (Մէղ. 72. 20) 'Տաուա իպն ի Եէսսէնին տու'ալարը թէմմա'

օլաու' քէլամը Մէղամիր մէճմու'ապը էայընըգ իւք կէի գըմմլարտան 'իպարէթ պուլունտըրը վաղըթ թասըր օլունմըչ օլապիլըր, վէ սոն իւչ գըմմար պէլքի մուտիխէրէն 'իլալէ էտիլիշլէր տիր : Մէղմուրլարըն սերլէվճալարընա պագըլա, պունլարտան 73իւ Տաուաըն, 12սի Ասաֆըն, 11ի Գօրաճ օղըլլարընըն, 2օի Սիւլէյմանըն, 1ի Մուսանըն, 1ի Էյթմանըն օլարըր անկլալըրը . պագի գալան 50 մէղմուրըն սերլէվճալարը կօգ տըր :

Ասաֆ Տաուաըն ղէմանընտա ղէհատէթ մէպէնիտէ մուսիգաճը պաչը իտի : 1 թէիվ. 6. 31, 39 : Գօրաճըն օղըլլարը էախօտ նամը ախէրլէ Գասաթըն օղըլլարը (1 թէիվ. 6. 33, 37, 38) Լալի սըպթընտան իտիլէր : Կէօրիւնիւր քի պու 'ա'իլէ էլլատտան էլլատա ինթիգալ էտերէք ղէհատէթ մէսքէնիինի թէրէնիլմ' խըտմէթիտէ վէ հէյքիլին սա'իր խըտմէթլէրիտէ մուչիմմ' մէ'մուրիլէթլէրտէ պուլունմըչլար տըր : 2 թէիվ. 20. 19 : Պա'ղըլարըն զաննընճա Գասաթ օղըլլարընըն իսմիլլէ նատ օլունան մէղմուրլարը, պունլարըն քէնտի էսերլէրի օլմայըպ, անճագ պաչգալարը թարաֆընտան թէրթիպ օլունուպ, թէրէնիլմ' էտիլմէք իւզրէ Գասաթ օղըլլարըն վէրիլիշտիր : 'Էլըրահի Էյթման մասիը պիր մուղաննի օլուպ, տիրայէթ ու Ֆէթմանէթճէ տախի մէչնուր իտի : 3 Միւլ. 4. 31 : 1 թէիվ. 15. 19 : Մէղամիրին իւք գըմմընտաքի 11 մէղմուրտան 37սի Տաուաըն իսմիլլէ էատ օլունուր պա'ղըլարըն զաննընճա պու գըմմը պիլգ զաթ Տաուա ճէմ' ու թէրթիպ էթմիշտիր : Պաչգալարըն զաննընճա պու գըմմը ճէմ' ու թէրթիպ էտէն Ասաֆ տըր : Իքինճի գըմմը թէլէքիլ էտէն մէղմուրլար Սիւլէյմանըն ղէմանընտա վէ խուսուսա հէյքիլին խըտմէթիտէ թէրէնիլմ' էտիլմէք մագաէտիլլէ ճէմ' ու թէրթիպ էտիլիշ օլարգլարը զանն օլունուր : Իւչիւնճիւ գըմմ մուտիխէրէն կէլէն մէլիքլէրտէն պիրիտի ղէմանընտա, պիր իհթիմալէ կէօրէ Եէհօշաֆաթ ղէմանընտա ճէմ' ու թէրթիպ էտիլիշտիր : Տէօրտիւնճիւ գըմմ տահա սոնկրա, պէլքի Լալիլիլէրէ Տաուաըն վէ նէպի Ասաֆըն քէլալմըլըրլէ Բապպա համո էթմէյի էմը էթմիշ (2 թէիվ. 29, 30) օլարըր մէրվի օլան Հէգգէյա ղէմանընտա ճէմ' ու թէր-

Թիւ պատկեր տիր : Պէշինճի գրամ տահա սոնկրաքի վագթըն ասարընտան օլուպ, պուշարըն գրամ ը ա'ղամը Եհնուտիլէրին էսարէթ վէ էսարէթտէն 'ավտէթլէրի հէնկեամընտա Թէ-լիֆ օլուշմըլ օլուպ պուշարըն ճէմ' ու Թէրթիպ տէ 'Էղ-րայա իսնատ օլուշուր : Էքսերին զանընճա Մեղամիր քեթապըր քեամիլէն Թէֆթիլ ու Թանդիմ էտէն 'Էղրա տըր : Իքինճի, իւչինճի վէ տէօրտիւնճի գրամարտա, քեզալիք պու պէշինճի գրամտա տախի Տաուտըն իսմիլլէ էատ օլուշան մեղմուրըր պուլուշուր : Պուշուր սէպէպի իճթիմալ քի Տաուտ Թարաֆընտան էաղըմըլ, վէ պիր սէպէպէ էվիլէքի մէճմա'ալարա իտխալ էտիլմէմիլ մեղմուրըրը վագթը վագթը սոնկրաքի մէճմա'ալարա իտխալ էտիլմէլէրի օլմուր տըր : Լաքին պա'ղըրըն զանընճա պու սոնկրաքի մեղմուրըր Տաուտըն էսերի օլմուրըլ' անճագ պաղա պիր զաթըն էսերի օլարագ, էա Տաուտըն մեղմուրըրըն պէնդէտիքլէրի, վէ էա Տաուտ նէպիլտէն Հեզգիա, Եօշիյա վէ Ջէրուպապէլ միսիլլու պիր մէլիք էախօտ հիւքմուրըն էսերի օլարըլարընտան անլէր Տաուտըն մեղմուրըրը իսմիլլէ էատ օլուշմըլըր տըր : Տագաթ էյէր 'Էղրա ֆիլ հագիդէ մեղմուրըրըն ճիւմէսինի մու'սլէնէ վէ Թէրթիպ էթմիլ իսէ, իլք գրամտա պուլուշան մեղմուրըրտան պա'ղըրըրըր տիկէր գրամարտա, վէ սոնկրաքի գրամարտա պուլուշան մեղմուրըրըն պա'ղըրըր տախի էվիլէքի գրամարտա նագլ էթմիլ օլարըլ միւհթիմէլ տիր : Էքսերին զանընճա Մեղամիր մէճմա'ալըն մուգատտէմէ մագամընտա օլան իլք մեղմուր պին նէֆո 'Էղրանըն էսերի օլուպ միւ'էլիֆի Թարաֆընտան շիմտիքի էէրինէ վաղ' էտիլմիլ տիր : Քեզալիք էքսերին զանընճա 119 մեղմուր տախի 'Էղրանըն էսերի տիր :

Պա'ղը մեղմուրըրըն իպթիտաընտա միւ'էլիֆլէրինի իշ'ար էտէն սերլէվճարը պուլընտըր միսիլլու մեղմուրըրըն մուխթէլիֆ խասսիլէթլէրինի իշ'ար իչին տախի սերլէվճարը պուլուշուր : Մեղմուրըրտան օն պէշինին սերլէվճարըրտա մեղմուր քէլիմէսի իլէ պիրլիքտէ իլահի քէլիմէսի տախի պուլուշուր : Պու մեղմուրըրըն էքսերի մէսերէթ վէ Թահմիտ ու Թէմէիտէ տօլու իլահիլէր տիր : Մեղմուրըրտան օն պէ-

շինին (120—134) սերլէվճարը նաղմէ ի տերէճաթ տըր : Ջանն օլուշարըրնա կէօրէ պու նէվ' սերլէվճա սէնէվի պայ-րամլար իչին Երուշալիմ կէլէն տինտար Եհնուտիլէրին օլ մեղմուրըրը Թէրէնիլմ էթտիքլէրինէ 'ալամէթ տիր : Մեղմուրըրտան տէօրտիւնին (17, 90, 102, 142) սերլէվճարընտա տու'ա քէլիմէսի պուլուշուր : Էլլի իւչինին սերլէվճարընտա "Մուսիգաճը պաղը իչին" (պագ Մեղ. 51 վէ զայրլ) քէլիմէլէրի պուլուշուր : Պուշուր անկլարըրըրը իւզրէ պու մեղմուրըրտան հէր պիրիսի 'իպատէթ էսնա-սընտա Թէրէնիլմ էտիլմէք իւզրէ մուսիգաճը պաղըյա Թէսիլմ էտիլմիլ տիր : Մեթնի 'իպրանիտէ պիր չօք մեղմուրըրըն պաղանկըճընտա էա իչինտէ մա'նա ու մագստլէրի էյի անկլարըրմալը օլան պա'ղը քէլիմէլէր պուլուշուր : Պու էճլուէն Թէրէմէլէրտէ օլ քէլիմէլէր էա Թէրք էտիլմիլ վէ էա 'իպրանիճէլէրի դօնուլըլ տըր : Սէլա քէլիմէսի պու գապիլտէն օլարագ 71 էէրտէ պուլուշուր : Պու քէլիմէնին ասըլ մա'նաըր մա'իլմ տէյիլ իսէտէ, 'ալէլ 'ուսու' զանն օլուշարըրնա կէօրէ Թէրէնիլմ էսնաընտա տուրմագ վէ էա սէսի էիւքսէլթմէք իչին պիր իլարէթ տիր : Քիրիլլու պիր չալըր մա'նաընտա օլան Նէկիլիթ (Մեղ. 61), գալվա մա'նաընտա օլան Նէհիլթ (Մեղ. 5), զանպագ մա'նաընտա օլան Շուշանիլ (Մեղ. 45. 69), շէհատէթ զանպաղը մա'նաընտա օլան Շուշան—էտուլթ (Մեղ. 60) քէլիմէլէրի իհ-Թիմալ քի Մեղամիր Թէրէնիլմիւ էսնաընտա իսթի'մալ օլուշան չալըրըր կէօթէրի . սոնկրաքիլէր զանպագ շէքլիտէ օլարըլըրը հատէպիլլէ անլէր զանպագ մա'նաընտա Շուշանիլ Թէսիլլէ օլուշմըլ իտի : Պաքիլէր մա'նաընտա օլան Ալամթ (Մեղ. 46) քէլիմէսի իհթիմալ քի օ մեղմուրըն գատար սէսիլլէ Թէրէնիլմ էտիլէճէլինէ 'ալամէթ իտի :

Տաուտա մէսուպ օլան մեղմուրըրտա պէյան օլուշան հիսիլթ ու էֆքեարա էյիճէ տիգաթ էտիլտիքտէ օլ մեղմուրըր Տաուտըն 'էօմրիւնին հանըլ հէնկեամընտա էաղըմըլ օլարըրըր պիր տերէճէյէ գատար անկլարըր : Մէսէլա, Մեղմուր 7, 8, 11—13, 16, 17, 22, 23, 34, 35, 52, 54, 56, 57 վէ 59 տա չօպանըրա մախուս վու-

գու՛ւած վէ թէ՛հիբէ խմա էտէր 'իպարէլէրտէն օլ մեղմուր-
 արըն Տաուտըն մէլիք նասպ օլունմասընտան էվիլէլ եաղըմըշ
 օլուրգարը ի՛ճթիմալ կէօրիւնիւր: Պու մեղմուրլարտա սաֆ-
 վէթ ի գալս վէ Ալլահա թէվէքքիւլ պապընտա քէմալ ք
 շէվդ միւշահատէ օլունուր: Մէղմուր 9, 40, 43, 49, 20,
 21, 23, 24, 26, 29, 36, 58, 60, 68, 101, 108, վէ 110 տա
 պեր մէլիլէ մոխսու օլան հիսսիյաթ կէօրիւլտիւլինէ պիհա-
 'էն, պու մեղմուրլար Տաուտըն մէլիք նասպ օլունմասընտան
 սօնկրա եաղըմըշ օլմալը տըր: Մէղմուր 5, 6, 32, 38—41,
 51, 55, 62 վէ 64 կիպի մեղմուրլարտա քէմալ ք թէվաղու',
 վէ կիւնահատան տօլսլը հիւզն ու քէտէր միւշահատէ էտիլ-
 տիլինտէն պու մեղմուրլար Տաուտըն 'էօմրիւնիւն իւչիւնճիւ-
 միւտտէթիինէ, եա'նի անըն պէօյիւք կիւնահա վէ Ապշալօմըն
 'իսեանը սէպէպիլէ Ֆիրարը հէնկեամընա միւթէա'լլըք տըր:
 Մէղմուր 3, 4, 27, 28, 31, 61, 63, 69, 70 վէ 143
 Տաուտըն տիւշմէն էիւղիւնտէն Ֆիրար էթտիլի մահալլէրտէ
 եաղըմըշ օլմալը տըր: Միւթալա'ւթ ու հիսսիյաթ ք քեա-
 միլանէլի միւպէյլին օլան 25, 37, 103 վէ 139 մեղմուրլա-
 րա միւմասիլ սա'իր մեղմուրլար պէլքի Տաուտըն իթթիլար-
 ւըր վադթընտա եաղըմըշտըր տըր:

Մեղմուրլարտան պեր չօղը, մէսէլա 22, 43 վէ 110 նընճը
 վէ պուշարտա միւմասիլ մեղմուրլար Մէսիհին մէ'մու-
 ըկէթիինէ վէ խըտմէթիինէ միւթէա'լլըք օլուրգարընտան ան-
 լէրէ մէսիհէ 'ա'իտ մեղմուրլար տէնիլիւր: Տաուտըն 'էօմ-
 րիւնտէ վազու' պուլան դաղա ու Ֆէլքթէթլէր էախօտ անըն
 վէ սա'իր տինտար զաթլարըն շախտ թէ՛ճրիպէլէր մէսիհի
 տէնիլէն մեղմուրլարըն թահըր օլունմարընա վէսիլէ օլ
 մուշար իսէ տէ, օլ մեղմուրլարտա էօյլէ քէլիմէլէր վէ 'ի-
 պարիլէր պուլունուր քի անլէր Մէսիհին 'էօմրիւնէ միւթէ-
 'ալլըք վազը'ալար վէ անըն էվաֆը ճէլիլէսի խուտուընտա
 իրատ օլունմըշ Ֆարղ օլունտըրլարը թադտիլտէ տահա 'ալի
 վէ տէրին մա'նայը շամիլ օլուրլար: Պու էճլտէն օլ մեղմուր-
 րար Մէսիհ հադդընտա իխպարաթ ք Փէյղամպէրանէ օլուրգ-
 արընտան Ահա ք ճէտիտ մուհարրիլէրի անլէրին Մէսիհէ
 թէ'ալիւլազի օլուրընը պէյան էլլէմիլլէր տեր:

Պա'ղըլար մեղմուրլարը հալի օլարգարը մէվատա կէօրէ
 թէրթիպ ու թանգիմ' էթմէք իսթէմիլլէր իսէտէ, մեղմուր-
 րտա պուլունան հիսսիյաթըն վիւս'աթ վէ թէնէվիլիւ'ի պու-
 էլէ պեր մանի' տեր: Հէր 'ասրտա Ալլահըն գուլարը մուխ-
 թէլիֆ իղվա վէ թէ՛ճրիպէլէրի էսնտընտա մեղմուրլարտա
 'ալիմ' թէսէլլի վէ եարաըմ' պուլմուշար տըր:

ՕՆ ԱԼԹԻՆՃԸ ՊԱՊ

Իհասուք Սիւլէյան, Վա'իւ վէ Անէյէթիւ Ապանէ
 Կիւսպուր

Էմալ ք Սիւլէյան քիթապընըն 25 ինճի պապ պիրինճի
 այթիլինտէն անկաշըլտըրնա կէօրէ պու քիթապ Հիգգիյանըն
 էյամ ք հիւքիւմէթիինտէն սօնկրա, եա'նի Սիւլէյանտան
 թադրիպէն 300 սէնէ սօնկրա շիտիքի հալ ու հէյէթիինէ
 զօնուլըշ տըր: Էմալ ք Սիւլէյան քիթապը տէօրթ գըս-
 մա թադսիմ' օլունապիլիւր: Պիրինճի գըսմը իլք տօգուզ
 պապլարտան 'իպարէթ օլուպ, պիրինճի պապըն իլք ալթը ա-
 յէթլէրի պիւթիւն քիթապա մուգատտէմէ մադամընտա տըր:
 վէ մա պագիսի էքսէրիլէ կէնճէլէր խիթապէն փէտէրանէ պեր
 չօղ նասիհաթը հալի տեր: Կքինճի գըսմը ճոննճը պապտան
 պաշալարադ էիրմի տէօրտիւնճիւ պապըն սօնուն գատար
 տէվամ'էտէր Պու գըսմ' 3 Միւլ 4. 32 այէթտէ զիքը օլունտըրը
 իւղրէ Սիւլէյանըն իրատ էյլէտիլի իւչ պին մէսէլտէն ի՛ճթի-
 մալ քի քէնտի էլիլէ մէվատա ք մուխթէլիֆէյէ տա'իր օլա-
 րադ ճէմ' ու թէրթիպ էտիլէն թադրիպէն 400 մէսէլի հա-
 վի տեր: Իւչիւնճիւ գըսմը էիրմի պէլինճի պապտան պաշա-
 յարադ էիրմի տօգուզընճը պապըն սօնուն գատար տէ-
 վամ' էտէր: Պու գըսմըն իպթիտասընտա, « Պուշար տախի
 Էմալ ք Սիւլէյանտան օլուպ, անլէրի Նէհուտա մէլիլէ Հիգ-
 գիյանըն տտէմլէրի թահըր էթտի' քէլամընտան անկաշըլ-
 տըրնա կէօրէ պուլունան էվիլէրի մէսէլլէր ճէմ' ու թէրթիպ

էտիվիշ օլուպ, Հիգգէլյանըն ստեմէրի էվիէլքինին իւզէրի-
նէ պեր մըզատար մեսէլլէր 'իւլովէ էթմիշլէր տիր : Պու գըրմ-
տա պուլունան մեսէլլէր 'ալէլ 'ուսուս' իքինճի գըրմտաքի
մեսէլլէր կիպի սյըր սյըր մատտէլէր միւթե'ալլըգ իսէլէրտէ,
պա՛գէն 'այնի մատտէյէ տա'իր, մէսէլա մէլիքէրէ (պապ 23.
1-8), աճմագլարա (պապ 26 . 1-12), թէնպէլլէրէ (պապ
26 . 13-16), ճիւքեարլարա վէ զամմաղլարա (պապ 26 .
17-28) տա'իր մուխթէլիֆ մեսէլլէր տախի պուլունուր : Տէօր-
տիւնճիւ գըրմը օթուզ վէ օթուզ պիրինճի պապլարտան 'իպա-
րէթ օլուպ քիթապա պիր 'իւլովէ 'ատտ օլունապիրիբ : Պու
կքի պապլար իլէ քիթապըն էվիէլքի գըրմալըր արասընտա ա-
շիքեար պիր Ֆէրգ վար աըր . մեսէլա , 30 . 1 . 31 . 1 սյէթլէրտէ
մեսէլ եերինէ վաճի տէնիլմիշ տիր : Քեզալիք պու կքի
պապլարտա Քիթապ ը Մուգատտեխին տիկէր ճիւզ պիր գըս-
մընտա կէօրիւլմէյէն քէլիմէլէր պուլունուր : Պա'գըլարըն
գաննընա կէօրէ Աճուր վէ Լէմուէլ պիզ զաթ Սիւլէյման աըր .
ամմա պաշաղալարըն գաննընա կէօրէ պու իսմէլր պէլքի ճիւզ
պուլունան մէմէքէթլէրտէ մուգիմ վէ պիզէ նամա'լիւսմ 'ա-
լիմէլըրին իսմէլրի տիր :

Էմաալ քիթապընտա Ֆըսճ պսյորամընա վէ տիկէր պայրամ-
լարա միւթե'ալլըգ շէրի'աթ ը մուսէվիյէյէ , ճէմ տէ 'իւշը-
լէրէ վէ սէպթիին ճըֆզ էտիլմէսինէ միւթե'ալլըգ շէրի'աթ
ու աճքեամա տա'իր պիր շէյ զիքը օլունմատըրը տիգգա-
թա շայան աըր : Պու քիթապ ինսանլարըն նազար ը տիգգա-
թընը սյին ու 'ատէթճէ Ֆարզ ու վաղիֆէլէրտէն իսէ ախ-
լագի վաղիֆէլէրէ ճեղպ էտեր , վէ պէօյլէճէ պու քիթապ-
տա Ալլաճը " Պիւթիւն գալպտէն վէ պիւթիւն 'աբըլտան վէ
պիւթիւն գուվիէթտէն սէվմէք , վէ գօնըյըր քէնտի կիպի
սէվմէք ճիւմիէ մուճըգալարտան վէ զէպիճէտէն էվա" օլ-
տըրը (Մարգ. 12. 33) էմրի կիպի 'Աճը ը ճէտիտտէ վէրիլէ-
ճէք օլան էվաթիր ի 'ալիյէյէ գապուլ կթմէյէ Ֆիքըրի ճաղըր-
լամագ էլիւն իլէրի տօրըու եէնի պիր սարմ' ալընմըշ աըր :

Վա'իւզ ինթապը

Պու քիթապըն 'իպրանիճէ իսմի Գահէլէի օլուպ, ճէմ' է-
տէն էախօտ պիր մէճիստէ վա'ղ էտէն մա'նալարընը ճապի
տիր : Եունանիճէտէ անա Էքլիտիստտէ տէմիշլէր . Էրմէնի-
ճէտէ իսէ ճէմ' էտէն մա'նասընտա օլարագ Թոդոլոշ տէնիլիպ'
'Օսմանլըճատա իսէ իքինճի մա'նայա կէօրէ Վա'իւզ թէսմիյէ
էտիլմիշ տիր :

'Ուսուլմըն զաննընա կէօրէ պու քիթապըն մուճարրիբ Սիւ-
լէյման օլուպ , թասըրիինտէն մագսէտ տախի սա'ատէթ իս-
թիճասըլ իլիւն մուխթէլիֆ վասըթալար ճագգընտա Սիւլէյ-
մանըն թէճըրիպէլէրի նէթիճէսինի կէօթէրմէքտէն 'իպարէթ
տիր : Քիթապըն իւք նըսֆընտա սա'ատէթին նէ վասըթա-
լարլէ իսթիճասալ էտիլմէտիյի , իքինճի նըսֆընտա իսէ նէ
վասըթալարլէ իսթիճասալ էտիլմէտիյի կէօթէրիլմիշ տիր :
Լաքին նիճայէթիտտէ Սիւլէյման քէնտի միւթալա'ա վէ
թէճըրիպէլէրիինի նէթիճէսի օլարագ Ալլաճըն ճիւմիէ նի'մէթ-
լէրինի մեսերրէթլէ գապուլ կթմէք , վէ տէրտ ու քէտէրլէրէ
սապըլէ թէճամիւլ էյլէմէք , վէ ճէր շէյի մուճաքէմէյէ
կէթիլմէճէք օլան Ալլաճըն խալֆընը տա'իմա գալպլէրինտէ
թաշըմագ Ֆարզ իտիյինի ստեմէրէ թա'իւմ էտեր :

Աշիյէլի իւլ Ալլանի ինթապը

Շիրտէն էն ա'լատը օլարընըր կէօթէրմէք մէրամըլլէ պու
քիթապա Աղնիյէթ իւլ Աղանի թէսմիյէ օլունմըշ տըր :
Զանն օլունտըրընա կէօրէ Սիւլէյման պու քիթապը քէնտի մէ-
մալիքինի ճիճէթ ի շիմալիյէսինտէ վագը' Շուլամ սէքէնէ-
սինտէն (Պապ 4 . 8 վէ 6 . 13) պիր գըր իլէ թէղէվիւճիւ միւ-
նասէպէթիյլէ էաղմըշ օլուպ' մագսէտի տախի օլ թէղէվի
վիւճ վէ կիւվիյի իլէ կէլինինի եքքտիկէրի ճագգընտա օլան
մուճապպէթի թէշպիճիյլէ Ալլաճ իլէ գալմը արասընտա պու-
լունան մուճապպէթ ի միւթէգապիլէյի կէօթէրմէքտէն 'իւ-

պարեթ խի : Ալլահ ին է գավմը արասընտա պուլունան միւ-
նաստկեթ կերեք 'Աճտը 'Աթիգատ վէ կերեք 'Աճտը ճէտիտ-
տէ չօգ տեֆ'ա գարը վէ գօծա արասընտա օլան 'այագսյա
թէշպիճ էտիլիշ տիր : (Իշ. 54. 5. 62. 5 : Եր. 2. 2 : Հօշ.
2. 16, 19, 20 : Վահի 19. 7 : 21. 2 : 22, 17 սյեթլէրէ,
քէգմուք Մեղմուք 45 է միւրամա'աթ օլունա :

Աղնիկեթ իււ Աղանի ի՛ է գըմա թագսիմ' էտիլէ պիլիբ :
Պիրինճի գըմը (Պապ 1—5, 'այեթ 1) պաշըճա կիւվէյիննի կե-
լինի պուլուպ ճէպէլէ Լիպնանտան (Պապ 4. 8) Երուշալիմէ
կէթիթիթի վագըթ արալարընտա ճերէյան էտէն միւքեալէ-
մաթը հալի տիր : Իբինճի գըմը (Պապ 5. 2—16 : 6—8. 1—14)
Երուշալիմտէ 'ադա ը իղաիլաճտան սօնկըա կիւվէյի ինէ
կէլին շարասընտա ճերէյան էտէն մուհապպէթին վաճօքը-
նը վէ կէլին թարաֆընտան տա'վէթ օլունմասը իւզէրիննէ
(Պապ 7. 11) կիւվէյիննի կէլիննի վաթանընը ղիյարէթ էթ-
տիլէ էանատէ կիւվէյի ինէ կէլին արասընտա ճերէյան էտէն
մուհապպէթին թա'րիֆիննի հալի տիր : Պա'գըլար պու իքի
պաշը գըմալարըն հեր պիրինի իւշ ուֆագ գըմալարա , վէ
պիւթիւն քիթապը ալթը գըմալարա թագսիմ' էտերլէր : Պու
ալթը գըմալարըն իբինճիսի, իւշիւնճիւսիւ, պէշինճիսի վէ
ալթընճըրը, 'էյ Երուշալիմ' գըղլարը, սիղէ . . . էէմին վէ-
րերիմ' քէլիմէլէրիյէ պաշըր : (Պապ 2. 7 : 3. 5, 8 : 8.
4 սյեթլէրէ պաղլա) Երուշալիմ' գըղլարը" նամըյէ գա-
տընլարտան 'իպարէթ պիր պէօլիւք մուղաննիյէլէր տէֆ'աթ-
լէ ղիքը օլունուր : Զանն օլունաըղընա կէօրէ պու մուղաննի-
յէլէր պիրինճի պապըն 2, 3 վէ 4 սյեթլէրինի կէլին թարա-
ֆընտան կիւվէյիյէ մէտհիյէ օլարագ թէրէննիւմ' էտերլէր :
Այաթ պէշ վէ ալթըտա կէլին օլ մուղաննիյէլէրէ խիթա-
պէն, վէ սյեթ 7 տէ ղսյպտա օլան պիր ղաթա կիպի կիւ-
վէյիյէ խիթապէն սէօյլէր : Այեթ 8 տէ Երուշալիմ' գըղլա-
րը ճէվապ վէրերլէր, սյաթ 9 վէ 10 տա կիւվէյի մէյտանա
չգըլպ' կէլիննէ խիթապ էտեր, վէ քիթապ պու միսիլիւ միւ-
քեալէմէ կէլին խիթամ' պուլուր : Իւշիւնճիւ պապըն իպթի-
տասընտա կէլին քէնտի ընֆիգէլէր օլան Երուշալիմ' գըղ-
լարընա պիր հիքեայէ սէօյլէր : Պու հիքեայէննի պիր ըիւյա

օլարըր ընվիշ ի հիքեայէտէն կէօրիւլիւր : Կէօրիւնիւր քի պի-
րինճի գըմալըն սօն սյեթի (պապ 5, 1) տիւյիւն ղիւաֆէթի-
նէ միւթէ'ալլըգ տիր : Իբինճի գըմալը տախի կէլիննի քէնտի
ընֆիգէլէրի օլան Երուշալիմ' գըղլարընա նագլ էթտիլի
պիր ըիւյա հիքեայէտիյէ պաշըր : կէլիննի ընֆիգէլէրի թէ-
րէննիւմ' ճէվապ վէրերլէր, վէ միւքեալէմէ պապ 6, 3 ա-
յեթէտէք պու վէճճլէ տէվամ' էտեր : Ալթընճը պապտա
(սյաթ 4—9) կիւվէյի թէքրար պաշըր Մուղաննիյէլէր թէք-
րար կէլիննէ խիթապէն իրտտ ը քէլամ' էտերլէր, վէ պու վէճճլէ
աղնիյէ կէլին, կիւվէյի վէ մուղաննիյէլէր արասընտա պիւ
միւնապէպէ միւքեալէմէ եօլընտա սօնընա գատար իլէրի
կէօթիթիթիւլիւր : Աղնիկեթ իււ Աղանի քիթապընտա անկ-
լաշըմասը միւշքիւ պիր չօգ ֆըգրալար վար իսէ տէ , անճագ
րուհաննի սուրէթտէ թէֆսիր էտիլիթի թագսիթտէ անըն
'ումուսի մա'նասը իղճար էտիլէ պիլիբ : Մէսէլա , պաղ-
չէննի պահարաթընը վէ ա'լա մէյլէլէրիննի ֆրիստսըն քիլի-
սէսիննի միւնպիթիլիյիննէ 'ալամէթ' 'ատտ էտէ պիլիթիւ . ֆա-
գաթ մէյլէլէրին հեր պիր նէվ'իննէ մախսուս պիր թէֆսիր վէ
մա'նա վէրմէք լաղըմ' կէլիւղ : Կէլին վէ կիւվէյի հագգընտա
պուլունան մուքիթիլիֆ վասֆ ու պէյան տախի հէմուն պու
նէվ'տէն աիր : Օլ պէյանալթը Ալլահ ինէ քէնտի գավմը ա-
րասընտա , էախտ ֆրիստոս ինէ քէնտի քիլիսէսի արասըն-
տա ճարի օլան մուհապպէթի ի միւթէգապիլէյէ 'ալամէթ ու
իշար 'ատտ էտէ պիլիբ իսէք տէ , հեր պիր սյեթի մախսուս
պիր թէֆսիր ու մա'նա վէրէմէլիւ :

ՕՆ ԵՆՏԻՆՆԻ ՊՍՊ

Իշա'եա , Երե'եա , Հէպիէլ վէ սա'եր փէյա'պերլէրին
իլնալարը

Ենհուտիլէր եալընըգ վուգու'աթ ը միւսթագպէլէյէ տա'իր
իկապարաթ ը փէյալամպէրաննի հալի օլան Իշա'եա վէ սա'եր
փէյալամպէրլէրին քիթապալարընը տէլիւ, անճագ վուգու'աթ ը
մաղիյէ , էախտ թարիթիլիյէ հալի օլան Ենշու' , Հա-

քիմէն վէ սա'իր քիթապլարը տախի փէյղամպեր քիթապլարը եախօտ նիւպուվիլէթ իսմիլյէ եատ ետերէր խի : (Պիւրինճի դըմմըն լքինճի սահէֆէտինէ միւրաճա'աթ օլըւնա) Պոււնուն սէպէպ ի իճթ իմպլի մէղքիւր քիթապլարըն մուհարըրիլէրինն Յէհոտիլեր թարաֆընտան փէյղամպեր թանըլ մալարը խի : Թէվարիխէ 'ա'իտ օլան մէղքիւր քիթապլարս իլք փէյղամպերէր : Իշա'եա , Էրէմիա վէ սա'իր փէյղամպերէր քիթապլարնա իսէ' սոն փէյղամպերէր տախի թէս միլյէ օլըւնուր : Պու սօնրաքիլէր տախի պէյրիւք վէ քիւչիւք փէյղամպերէր նամլարըլյէ լքի սընըֆա թադսիմ' օլըւնուր : Իշա'եա , Էրէմիա վէ Հէգդիլյէ պէյրիւք փէյղամպերէր օլըւկ' Հօշա'տան Մալախիայա գատար տիկեր օն լքի փէյղամպերէր քիւչիւք փէյղամպերէր թէսմիլյէ օլըւնուրլար : Եհհոտիլէրինն Տանիէլ քիթապլըն փէյղամպեր քիթապլարը սըրասընա տէյիլ , անճադ մուհարըրաթ ը մուգատտեսէ եա'նի դըթուլիմ' 'ատտ օլըւնան քիթապլար սըրասընա իտիալ էթմէլէրինն սէպէպ պիղճէ մէճհուլ տըր : (Պիւրինճի դըմմըն 3 իւնճիւ սահիթէտինէ միւրաճա'աթ օլըւնա)

Իտարէ ի 'աթիգէ ղէմանընտա փէյղամպերէրին մէ'մուրիյէթի իւչ նէվ' , եա'նի էվիլէլ' կիւնասլարընտան տօլայրատէմէրի , 'ալէլ խոսուս մէլիլէրի վէ քիւպերայը թա'ղիւր ու թէվպիխ էթմէքտէն , սանիլէն Ալլահըն շէրի'աթըն թէֆսիլիլ , անըն ըուհանի մա'նա ու մէֆատըն իղաճ , եա'նի շէրի'աթը ինսանլարըն էֆքեար ու հիսսիլթընա թաթպիգ էթմէքտէն , վէ սալիսէն միւսթապէլտէ ղուհոուր էտէճք վուգու'աթը էվիլէլտէն խապեր վէրմէք վէ խոսուսա Մէսիհին մէլէքիւթ ու սալթանաթը ղէմանընտա իհասն օլըւնաճադ 'աղիմ' պերէքէթիլեր վա'տլարըլյէ Ալլահըն դաւմըն թէսէլլի դըրմագտան 'իպարէթ իտի : Շուրասը տիգաթաթա շայան պիւր քէյթիլէթ տիւր քի , փէյղամպերէրին քիթապլարը պէնի Իսրայէլին սա'ատէթ ու իգպալ աէվրի օլան Տաուտըն վէ Սիւլէյմանըն էյամ ը սալթանաթընտա տէյիլ , անճադ պէնի Իսրայէլ հիւքիւմէթիինն ղա'աֆ ու ղէվալէ էիւղ թութաղըր պիւր սըրասա թաճիլեր օլըւնմըշլար տըր , վէ կէօրիւնիւր քի փէյղամպերէրին մագսէտի Ալլա-

հըն դալմընըն տիգաթընը օլ կիւնլէրինն ղուլմէթիւնտէն միւսթապէլտէ Սիօնա տօղաճադ օլան "սոն կիւնլէրին" 'ալըամէթ ու սալթանաթընա չէվիլմէքտէն 'իպարէթ իտի :

Իշա'եա փիլասպը

Իշա'եա քիթապլը միւնտէրիճ պուլընտըրը իխպարաթըն տիկեր փէյղամպերէրին իխպարաթընտան վադըթ ճիհէթիլյէ մուգատտէմ' օլտըրը իչիւն տէյիլ , անճադ օլ իխպարաթըն քէսրէթ ու էհէմմիլյէթի իչիւն տիկեր փէյղամպեր քիթապլարընըն իվթիտասընա դօնուլտըրը միւհթէմէլ տիւր : Միխա փէյղամպեր Իշա'եա փէյղամպերին մու'ասըրլարընտան իտի : (Իշա' . 1 . 1 այէթ , Միխ . 1 . 1 այէթիլէ թաթպիգ էտիլէ) Հօշա' փէյղամպեր տախի օլ 'ասրատ ղուհոուր էթտի (Հօշ . 1 . 1 . այէթէ պադըլա) , վէ Իսրայէլ մէլիլ Յէհոաշըն օլըւ օլըւկ 'Ազարեատան , եախօտ նամը ախէրլէ 'Ուզդիլատան (4 Միւլ . 13 . 1 , 7 , 30) 27 սէնէ էվիլէ հիւքիւմէթ սիւրմիւշ օլան Երօպը'ամըն էյամ ը սալթանաթընտա իխպար ը փէյղամպերանէտէ պուլընտըրը մերվի օլտըրընտան , Հօշա'ըն քէնտի մէ'մուրիլյէթիինն Իշա'եատան էվիլէլ պաշլամըշ օլտըրը միւհթէմէլ տիւր : Քէգալիք 'Ամօս ('Ամօս 1 . 4) վէ Եսուուսա' Հօշա' փէյղամպերէ եագըն պիւր վադըթուս ղուհոուր էթտիլեր : (4 Միւլ . 14 . 25) Եօէլ վէ 'Ամօս քիթապլարընտա միւքիլէրիճ այէթիլէրին եէքտիկէրինն միւշապիհ օլտըրընա պազարագ (Եօէլ 3 . 16 այէթ , 'Ամօս 1 . 2 այէթիլ վէ Եօէլ 3 , 18 այէթ , 'Ամօս 9 . 13 այէթիլէ թաթպիգ էտիլէ) , պա'ղըլար 'Ամօսըն քէնտի պա'ղը իխպարաթընը Եօէլտէն ալմըշ օլտըրընա վէ պինապերին Եօիլին 'Ամօստան էվիլէլ , վէ հալիլյէ Իշա'եատան տախի էվիլէլ ղուհոուր էթմիւշ իտիլինն ղահիպ օլըւյօլըր :

Իշա'եանըն թէրճէմէ ի աճալը հագընտա աղ մա'լիւմաթըմըղ վար տըր : Պու փէյղամպեր քէնտի հագընտա նատիլէն պիւր շէյ ղէքը էթտիլինտէն միլլէթտաշլարը հագընտա քէնտիինն կէլէն վահիլէրի շախընա միւթ'ալըլէ չէքէպէլէրէ գա-

բըշտըրմըջ օլան Երեմիա փեյղամպերե ապա պենգէմէզ : Ին-
 ճիւ մնահարբըրէրինտէն օլան Եւահաննա ֆրիստոսըն Թերճե-
 մէ Խ անվալընը Թահրըր Էթտիյի սըրատա քէնտի շախսը հագ-
 գընտա փէք աղ շէյ զիքը Էթտիյի , վէ պիւթիւն պիւթիւն
 ֆրիստոսըն Թերճեմէ Խ անվալընըն Թահրըրիյէ մէշղու Կե-
 րիւնտիւյիւ միսիլիւ՝ Իշա'եանըն գալպի վէ Ֆիքրի տախի վու-
 գու'աթը 'աղիմէնին իխպարըյէ քիսմիլէն մէմու օլտըրը ճի-
 ճէթլէ քէնտի հագգընտա ապա տիւշիւնմէզ : Իշա'եանըն 'Ուզ-
 զիյա մէշիյին զէմանը սալթանաթընըն Թարիխինի տախի Էազ-
 մըջ օլտըրընը 2 Թէվ . 26 . 22 այէթտէն Էյրէնիբիզ . լաքին
 մէզքիւր Թարիխ քիթապը չօգտան զա'յ օլմուշ սըր : Բիվա-
 յէթէ նագարէն Իշա'եա՝ Եհհուտա մէլիքէրինտէն 'Ուզզիյա ,
 Եթթամ , Ահազ վէ Հիզգէյանըն Էյամը սալթանաթըրընտա
 փեյղամպերիւք Էթմիշ տիր : Պու տէօրթ մէլիքէրին միւտ-
 տէթ Խ սալթանաթը ճէմ'ան 112 սէնէյէ պալիզ օլտըր Էսէ
 տէ , 'Ուզզիյանըն վէֆաթը Իշա'եա քիթապընըն Էլք պապլա-
 րընտան պերինտէ զիքը օլունմըջ օլտըրընտան Իշա'եա 'Ուզ-
 զիյանըն վէֆաթընտան ազ վագըթ Էվվէլ փեյղամպերիյէ
 պաշլամըջ օլտըրը 'ումուսէն զանն օլունուր . վէ Իշա'եանըն
 Էսմի սոն տէֆ'ա օլտրադ Հիզգէյանըն վէֆաթընտան 15 սէնէ
 Էվվէլ զիքը օլունմըջ օլտըրընտան (4 Միւ . 20 . 1 , 6)
 Խհթիմալ քի Իշա'եանըն փեյղամպերիւք մէ'մուրիյէթի միւտ-
 տէթի 50 Էսիստ 60 սէնէտէն զիյատէ տէյիլ Էտի : Պու
 ուզըն պեր միւտտէթ սսյըրըր Էսէ տէ , պա'զըրըն զաննըն-
 ճա Իշա'եանըն միւտտէթ Խ մէ'մուրիյէթի պունտան տահա
 ուզըն Էտի :

Պապ 6 վէ 7 Նին Էլք այէթլէրինտէ , վէ պապ 14 . 28 վէ
 պապ 36 Նըն Էլք այէթլէրինտէ Էմա օլունան վագըթըրա
 պագարադ՝ պա'զըրըր Իշա'եա քիթապընտաքի իխպարաթը
 աթիտէքի սուրէթտէ Թագսիմ Էտէրլէր . Էա'նի պապ 1—5
 'Ուզզիյանըն , վէ պապ 6 Եթթամըն վէ պապ 7 — 14 . 27
 այէթէտէք օլան իխպարաթ Ահազըն վագըթըրընա , վէ
 պապ 14 . 28 այէթտէն պապ 35 Է տէք օլան իխպարաթ Հիզ-
 գէյանըն սալթանաթընըն Էլք 14 սէնէյէրինէ միւթէ'ալ-
 րըք տըր՝ տէրլէր : Քիթապըն պագի գալան գըսմը , Էա'նի

պապ 36—66 յա տէք Հիզգէյանըն սոնկրաքի սէնէյէրինէ մի-
 Թէ'ալըք տըր :

Իշա'եա քիթապը հալի օլտըրը մէվտտ ճիճէթիյէ Էքի
 գըսմա Թագսիմ օլունա պիլըր : Պերինճի գըսմը պապ 1—
 39 ըն Նիհայէթիին գատար օլուպ՝ Խուսուսի վէսիլէլէրլէ Կե-
 լէն վահիլէրի հալի տիր : 1—12 պապըր պա'զէն Թա'-
 զիւր ու Թէվիլիս , վէ պա'զէն Թէշիլիք Էլիւն . Եհհուտա վէ
 Խարայէլէ Կէլէն վահիլէրի միւնտէրիճ տիր : 13—23 պապ-
 րըր Եհհուտիլէրին տիւշմէյէրի օլան միլլէթլէր , մէսէլա
 Աշուրիլէր , Պապէլիլէր , Մուսպիլէր վէ սա'իրլէր հագ-
 գընտա օլան իխպարաթը քիէյղամպերանէյի միւհթէյի
 տիր : 24—39 պապըրտա Ահազ վէ Հիզգէյա Էյամընտա
 գալմըն Կիւնահ , սէֆալէթ վէ հալ Խ փէրուշանիսինտէն , վէ
 Հիզգէյանըն Խասթալանըպ , շիֆտեապ օլմասընտան պահ
 օլունմըջ տըր : Իքինճի գըսմը 40—66 պապըրա գատար օլուպ ,
 " Թէսիլլի վէրինիզ , գալմըմա Թէսիլլի վէրինիզ " քէլամըյ-
 լէ պաշլար , վէ պու գըսմտա Ալահըն գալմընըն միւթադ-
 պէլտէ նա'իլ օլաճագըրը Խէլաս ու ճէլալտան պահ օլուն-
 մըջ տըր : Պու գըսմըն հալի օլտըրը իխպարաթը քիէյղամ-
 պերանէ Էալընը Եհհուտիլէրին Պապէլ Էսարէթիինտէն Խէ-
 րալըրընա տէյիլ , անճագ Եհհուտա Թէպա'իյիյէթ վէ ա-
 նըն քիլիսեսինին շէրէֆինէ Էստէճէք օլան ճիւմլէ
 միլլէթլէրին նա'իլ օլաճագըրը 'աղիմ Խէլաս ու ճէլալէ տա-
 Խի միւթէ'ալըք 'ատտ օլունա պիլըր : Քիթապըն պու Էքինճի
 գըսմը տօգուզըր պապտան 'իպարէթ օլան Էլշ միւսալիլ Ֆըզ-
 րալարա Թագսիմ օլունա պիլըր : Իլք Էքի Ֆըզրալարըն հէր
 պիրի " Շէրերլէր Էլիւն սէլամէթ Էօգ տըր , տէյիւ Բապպ պու-
 յուրուր " քէլամըյէ Խիթամ պուլուր : Իւշիւնճի Ֆըզրա Խսէ
 շէրերլէր 'ալէյհինտէ տահա ուզըն Թէհտաթլէ Խիթամ
 պուլուր : Մէսիհ հագգընտա օլան իխպարաթ Խուսուսիլլէ
 քիթապըն պու Էքինճի գըսմընտա պուլունուր , Իշա'եա Ալա-
 հըն գալմընըն Քօրէշ վասըթասըյլէ նէճաթ պուլաճագընը
 իխպար Էթտիլըտէն սոնկրա , նէվ՝ Խ Էնսան Էէրինէ Էլքէնճէ
 շէքիպ Էօլէրէք անլէրին Կիւնահըրընա քէֆարէթ Էտէճէք ,

վէ անլերի հագեգի ճելալ ու 'իղղէթէ իսալ ինէ "Տառուտա
 Եհանս պոյոյուբընու մերահիմ'ի սատըգայը" (պապ 55, 3) ան-
 լերէ իհասան պոյոյուբարադ անլերի պիւթիւն տիւննա իչիւն
 իսէլաս մերբեգի էտէճէք օլան պաղգա պիր Չարթ կէօսթերիր :
 Իշա'ես քիթամպընըն պու գըթմընտա 'Ահա ը ճէտիտ գէմա-
 նընա տա'իր իմա ու իշ'արաթ' օլ գատար չօգ վէ օլ տերէճէ
 վաղըճ տըր քի , պու սէպէպտէն պա'ղէն Իշա'եսայա Միւպէշ-
 շեր փէյլամպեր թէսմիյէ օլուճուր :

Իրէմիա Կիւսպը

Իրէմիա փէյլամպեր Երուշալիմին ճիհէթ ի շիմալիյէտինտէ
 վէ 4 իլ մէսաֆէտինտէ վաղը՛ Եհճուտիյէնին 'Անաթօթ գարե-
 յէսինտէն (Իրէմ' . 1 . 1) , վէ քեսհին նէսլինտէն իտի : Տահա
 սինն ի շէպապընտա իքէն (Իրէմ' . 1 . 6) փէյլամպերիւք մէ'մու-
 բիյէթիննէ տա'ղէթ օլուճուպ' Եօշիյա մէլիյին օն իւչիւճիւ
 սէնէսինտէն Պապէլ էարեթի ղէմանընտաք (Իրէմ' . 1 .
 2 , 3) , Եա'նի 41 սէնէ , վէ պա'տէհոս Եօհանան վէ անըն
 բէֆիգլէրի թարաֆընտան ճէպընն Մըրա կէօթիւբիւլիւպ
 (Իրէմ' . 43 . 5—7) , օրատա տախի պիր միւտտէթ փէյլամ-
 պերիւք էթտի : Պինա'էն 'ալէյճ Իրէմիանըն պիր փէյլամպեր
 հայլինտէ ղուհոլըր թարիխի Իշա'եսանըն փէյլամպերիւյէ
 պաշլամասընտան թագրիպէն 130 սէնէ , վէ անըն մէ'մուբի-
 յէթիննին խիթամ պուլմասընտան թագրիպէն 70 սէնէ սօնկ-
 բա իտի : Պու միւտտէթ ղարֆընտա Եհճուտիւբերին ահվալը
 տինիյէ վէ ախադիյէսի կիթտիքճէ պօղուլտու , վէ հէր նէ
 գատար էհլ ի թագվա օլան Եօշիյա մէլիք կիթտիքճէ արթ-
 մադտա օլան ֆըրոգ ու ֆէստտըն էօնիւնիւ ալմաղա սա'յ ու
 ղայրէթ էթտի իսէ տէ , չօգ մուվաֆֆադիյէթ պուլմաստը :
 Իրէմիանըն մէ'մուբիյէթի գալմըր թա'ղիր ու թէվպիս վէ իւ-
 ղերէրիննէ Ալլահ թարաֆընտան կէլէքտէ օլան պէլայը իւ-
 պար էթմէքտէն'իպարէթ օլտըղընտան , Իշա'եսանըն սօն պապ-
 արընտա կէօրիւլէն մէսէրրէթէնճամ վէ թէսիւի պախշ սէօղ-
 լէր Իրէմիանըն մուհարրէրաթընտա փէք աղ պուլմաստըգտան

մա'տա , պու մուհարրէրաթ միլլէթիննին հէլաքա տօղրու
 կիթմէքտէ օլտըղընը , վէ շէրիր միլլէթտաշարընը հէլաքտան
 սադընտըրմագ իչիւն քէնտի իսթարլարընըն հէլ պիր ֆա'ի-
 տէն էթմէտիյիննի կէօրէն պիր ղաթըն միւքէտտէր սէօղլէրին-
 տէն 'իպարէթ տիր :

Պու էճլտէն Իրէմիա փէյլամպերէ պա'ղէն տերալի փէյ-
 ղամպեր տերլէր : Պալատէ պէյան օլուճտըրը իւզրէ փէյլամ-
 պերին քէնտի ղաթընտան վէ քէնտի հիսսիյաթընտան փէք
 աղ պահա էթմէսի ճիհէթիլլէ՛ Իշա'ես Եուհանան բէսուլէ
 միւշապիհ օլտըրը կիպի , Իրէմիա տախի քէնտի քէլամպըն-
 տա վէ բիսալէրընտէ քէնտի սերկիւզէշիիննէ 'ալաքատը օլան
 վաղը՛ալարտան , քէնտի շախսը վէ հիսսիյաթընտան աէֆ'աթլէ
 պահա էտէն ֆալլօս բէսուլէ միւշապիհ տիր : Պու վէճհլէ Ի-
 բէմիա քէնտի մուհարրէրաթընտա հիսսիյաթընը օլտըրը կիպի
 պէյան էտէր : Մէսիլա , փէյլամպերիլլէ տա'ղէթ օլուճտըրը
 պըրտա փէյլամպերիւք մէ'մուբիյէթինտէն նէ վէճհլէ իհթի-
 բաղ էթտիյիննի (Իրէմ' . 1 . 6) , վէ քէնտի միլլէթտաշարընա պէ-
 յան էթմէք իւզրէ Բապպըն քէնտիննէ պէյան էթտիյի վահի
 քէլամպընա տօղրու միլլէթտաշարը թարաֆընտան կէօս-
 թէրիլլէն մուգապլէմէթին քէնտիննէ նէ տերէճէ 'աղիմ քէտէրի
 մուհիպ օլտըրընը հիքէսյէ էտիպ' 'Աւ'յ պանա , էյ վալիտէմ ,
 քի պէնի պիւթիւն տիյար իչիւն ղալլա վէ նիզա՛ ատէմի օլմագ
 իւզրէ տօղրուտըն" (Իրէմ' . 15 . 10) տէյրէք ֆիղան էտէր : Պու
 ճիւմլէ իլլ օղրատըրը մուխալէֆէթ վէ թէ'ատտիյաթ էանա-
 սընտա պիլէ Իրէմիա չօգլարըն հիւսն ի նաղարընտա օլտըրը
 վէ անըն մէշոլուր տօթլարըր պուլմաստըրը աշէքեսը տըր :
 Քէսհինլէր վէ քէսղիպ փէյլամպերիւբը անը էօլտիւբմէք իւ-
 թէտալիլլէրի վաղըթ Եհճուտա բուհատաը անը մուհա-
 ֆաղա վէ հիմայէ էթտիլլէր : Իրէմ' . 26 . 16 , 24 , 38 .
 7—13 այլէթլէրէ միւբաճա'աթ օլուճա : Քէլալիւք Քիլաու-
 նիլլէր Երուշալիմին ղապթ ու թէսիւիբիտէն սօնկրա ,
 (Իրէմ' . 40 . 1—6) անա իհթիւրամաթը Քա'իգէ իպրաղ էյ-
 լէտիլլէր : Չէքրի սէպգաթ էթտիյի իւզրի Իրէմիանըն իսթի-
 ւաճը 'ուսուլէն հիւզն իսթիւլաճը իսէ տէ , անըն մուհարրէ-
 րաթընտա Ալլահըն գալմընըն միւլաթագպլէտէ նա'իլ օլա-

ճաղը նի՛մէթ ու պերեքէթ միւթտէսինի հասի մեսերրէթ-
պախշ ֆըգրալար տախի պուլուճուր : Էրէմիա եպլընը Պապէլ
էսարէթինի տէյիլ , անճապ մեղքիւր էսարէթին էնճամընը
վէ Պապէլին խարապ օլաճաղընը (Էրէմ . 23 . 12—14 , 29 . 10
—14) տախի գապլ էլ վուգու՛ խապէր վէրմիշտիր . վէ 30—33
պապլարտա Ալլահն գալմընըն միւթադպէտէ նա՛իլ օլա-
ճաղընը ճէլայէ տա՛իր միւճեսիր պիր ֆըգրա տախի պուլու-
ճուր : Էրէմիա քիթապընըն պիրինճի վէ գըսմ՛ ը ա՛ղամը ,
(պապ 1—43) Եէհուտայա տա՛իր ինպարաթ ը փէլղամպէրանէ
նէ իլէ սօլու տըր : Իքինճի գըսմը (պապ 46—51) էճնէպի
միլլէթլէրէ տա՛իր ինպարաթ ը փէլղամպէրանէյի հասի տիր :
Իւչիւնճի գըսմը (պապ 52) վուգուճաթ ը Թարիխիէյի միւ-
պէյիյին օլուպ , 4 Միւլ . 24 . 18—20 այէթլէրէ վէ պապ
23 է քէամիլէն միւթապըգ տըր : Էրէմիա քիթապը խուսուօրն-
տա շու տախի շայան ը տիգաթ տըր քի , մէթնի՛ Իպրանիտէ
կէօրիւլէն ուսուլ ը Թէրթիպ Եթթմիշլէր Թէրճէմէսինտէ
կէօրիւլէնտէն ֆարգլը տըր . շէյլէ քի պապ 23 այէթ 13 է գա-
տար իքիսի պիրի պիրիննէ մութապըգ իսէ տէ , քիթապըն մա
պագի գըսմընտա պիր չօգ ֆըգրալար ֆէրգլի մաճալլէրտէ
պուլուճուրար : Պա՛ղըլարըն զաննընճա Թէրթիպճէ օլան պու
միւպայէնէթին սէպէպի շու տըր քի Էրէմիանըն քեաթիպի
օլան Պարուք Մըսըրտա պուլուճարըր էսնատէ պիգէ նամա՛-
լլամ օլան պիր սէպէպտէն սօլայը , Էրէմիա քիթապընըն
պա՛ղը ֆըգրալարընը ֆարգլը մաճալլարա նագլ կլլէմիշ , վէ
պու էօլտա Թէրթիպ օլուճան մէթն ի՛ Իպրանի Մըսըրտա
Եթթմիշլէրին կլինէ տիւշէրէք Եոճանիճէ Թէրճէմէ տախի
մեղքիւր Թէրթիպ կէօրէ էտիլիշ տիր . վէ եախօտ Եթթ-
միշլէրին եէտիւտէ պուլուճան մէթն ի՛ Իպրանի՛ ան սարը մու-
ճարէր պուլուճան մէթն օլուպ՛ պիր միւտտէթ սօնկրա Եէ-
հուտայէտէ պու մէթնին հասի օլտըրը ֆըգրալարտան նիչէ-
լէրի ֆէրգլի մաճալլէրէ նագլ էտիլմէքլէ , Եթթմիշլէր Թէր-
ճէմէսինտէ կէօրիւլէն Թէրթիպճէ միւպայէնէթ մէլտանա
կէլտի : Քիթապըն Թէրթիպի հէր նասըլ տա օլտա շուրասը
սաճիճ տիր քի՛ Թէրթիպճէ օլան մեղքիւր միւպայանաթ հա-
վի օլտըրը ինպարաթ ը փէլղամպէրանէնին մա՛նա ու մէֆա-
տընա խալլէ կէթիրմէպլէր :

Էրէմիանըն Մերսիէլէրէ

Պու քիթապըն՛ Իպրանիճէ իսմի մէթն ի՛ Իպրանինին իլք
քէլմէսի օլան Էյա՛ օլուպ՛ մա՛նասը տախի նասըլ տէմէք
տիր : Պու քիթապտա՛ Էրէմիա Երուճալիմին վէ Տէյքէ-
լին խարապընտան վէ պէնի Խարայէլին կիւնասլարը սէպէպիլ-
լէ տիւշար օլտըրըրը սէֆայէթ ու փէրուճանիտէն սօլայը
քէնտի տերուճիտէ հիսս էյլէտիյի հիւզն ու քէտէրի
տիլլուլ պիր սուրէթտէ պէյան էտէր : Սուրէթ ի իֆատէ-
տէն անկլաշըրըրը իւղրէ Էրէմիանըն մագսէտի Ալլահն
մէրհամէթինէ Թէրրար նա՛իլ օլմարըր իչիւն քէնտի վա-
թանտալլարընը կիւնասլարընտան սօլայը Թէվպէյէ կէթիւր-
մէքտէն՛ Իպարէթ իտի : Ալթմըշ ալթըր այէթտէն՛ Իպարէթ
օլան իւչիւնճիւ պապտան մա՛տա տիկէր հէր պիր պապ 22
այէթտէն՛ Իպարէթ օլուպ՛ էն սօնկրաքի պապտան մա՛տա
տիկէր պապլարըն այէթլէրի 22՛ ատտտէն՛ Իպարէթ օլան
Իպրանիճէ էէֆ պա հուրուֆը սըրասըլլէ Թէրթիպ օլուճալլար
տըր , եա՛նիպիրինճի այէթ էէֆ պա հուրուֆընըն պիրինճի հար-
ֆըլլէ , իքինճի այէթ իքինճի հարֆըլլէ , վէ մա պագի այէթլէր
Թամմ՛ պու նիղամա կէօրէ հուրուֆաթ սըրասըլլէ պաշլայպ
սօնուճա տէք պէյլէ տէվամ՛ էտէր : Իւչիւնճիւ պապ իսէ իւչ
տէֆա 22 այէթտէն՛ Իպարէթ օլուպ՛ իլք իւչ այէթլէրի
պիրինճի հարֆլէ , իքինճի իւչ այէթլէրի իքինճի հարֆլէ
պաշլայրպ մա պագիտի պու միմպլ իւղրէ տէվամ՛ էտէր :

—•••—

Հէպէիէլ + Ինսուպ

Հէպէիէլ Էրէմիա կիպի հէմ՛ քեասին վէ հէմ՛ փէլղամպէր
իտի (Հէգդ . 1 . 3) : Նէպուխատնասար Եէհուտա մէլիյի
Եէհուտաքինի վէ պիր չօգ ըուճտա վէ էսճապ ը գուվլէթի
Պապէլէ էօիր կէօթիւրտիւլիւնտէ (4 Միւլ 24 . 10—16) , Հէգ-
գիէլ օլ էսիլլէր արասընտա իտի , Պու էսարէթ վաղը՛տար Եէ-
րուճալիմին խարապընտան 11 սէնէ էվվէլ վուգու՛ պուլուճու :
Հէգգիէլ քէնտի էսարէթինի պէշինճի սէնէսինտէ (Հէգդ . 1 . 2)

փէյղամպէրըյէ պաշտարըպ՝ պու մէ՛ մուրէյէթինէ ագալլի 22
 սէնէ (Հէգգ. 29 . 17), եաթօտ Երուսաղիմին խարապընտան
 օն ալթը սէնէ սօնկրայա տէք, եա՛նի Միլատըն 395—374
 սէնէ մուգատտէմինէտէք տէվամ՝ էթտի : Պինա՛էն՝ ալէյհ,՝
 Հէգգիէլ իպթիտա Երուսաղիմտէ վէ պա՛տէհու Մըըրտա
 փէյղամպէրըք էտէն Էրէմիանըն , քէյլալէք փէյղամպէրըք
 մէ՛ մուրէյէթի իլէ պէրապէր Պապէլ մէլիյինին միլքէյէ մէ՛ մու-
 րէյէթի խըրոմէթինտէ տախի պուլունմըշ օլան Տանիէլ փէյ-
 ղամպէրին մու՛սաըրլարընտան իտի : Ֆագաթ Հէգգիէլին մէս-
 քէնի Պապէլ շէհրինտէ տէյիլ, անճագ Ֆրաթ նէհրինին պիր
 շիւ՛պէսի օլան Խապուր քըմաղը գուրպինտէ (Հէգգ . 1 . 3 :
 3 . 15) վէ Պապէլ շէհրինին Թագրիպէն 200 միլ ճիհէթ ի շի
 մալիյէսինտէ վաղը՝ Թէլապիպ , եա՛նի պաշաք Թէփէսի
 նամ մահալտէ իտի : Պա՛ղըրլարըն զաննընճա Հէգգիէլ քե-
 թթապընըն պապ 1 այէթ 1 ինտէ զիքը օլունան օթուզընճը սէ-
 նէ փէյղամպէրին օթուզ եաշընտա օլարընը , եա՛նի Հէգգիէլ
 փէյղամպէրըք մէ՛ մուրէյէթինէ տա՛վէթ օլունաըրը վաղըթ
 օթուզ եաշընտա պուլունաըրընը կէօսթէրի . պու տախի
 քէահինլէրին շէհատէթ չատըրընտա իֆա ի մէ՛ մուրէյէթէ
 պաշտարըրը սինն իտի (Սա . 4 . 23 , 30) : Պաշալարընըն
 զաննընճա իսէ՛ պու օթուզընճը սէնէ՛ Թարիխ ի միլատըն 625
 սէնէ մուգատտէմինտէ Պապէլ տիյարընը Աշուրիէրին հիւք-
 միւնտէն չըգարըպ , էէնի պիր Թարիխ Թէ՛սիս էթմիշ օլան
 Նէպուխատնասարըն փէտէրի Նէպուպալասասարըն սալթա-
 նաթընըն իպթիտասընտան ի՛թիպարէն պաշայան Թարիխին
 օթուզընճը սէնէսինի իշար էտէր : Քիլտանիլէր տիյարընտա
 միւթէմէքըն օլուպ, օրատա փէյղամպէրըյէ պաշամըշ օլան
 Հէգգիէլ ի՛Տթիմալ քի քէնտի փէյղամպէրըյինին իպթիտա-
 սընտա մէգքիւր Քիլտանի Թարիխին իթթիխաղ էթմէյի միւ-
 նասիպ սայմըշտըր , Հէգգիէլ քիթապընտա պուլունան տիկէր
 ճիւմլէ Թարիխիլէր իսէ Եհէօնաքինին էսարէթինտէն ի՛թիպա-
 րէն հիսապ օլունուր : Հէգգիէլ տախի Իշա՛եա կիպի քէն-
 տի շախսընա միւթէ՛ալլըգ իշէր հագգընտա փէք աղ մա՛-
 լիւմաթ մլէրի : Հէգգիէլին էսիր պուլունաըրը մահալտէ
 պիր խանէսի վէ պիր զէվճէսի օլարը , վէ զէվճէսինին Քիւճ

ճէթէն վէֆաթ էթտիյի պապ 8 . 1 : 24 . 18 այէթէրտէն
 անկալըլըր : Իթիլարըրըն վէ տիկէր Եհէօնտի էսիրլէրին
 չօգ տէֆա Հէգգիէլին եանընա կէլտիքիէրինին զիքըն Հէգ-
 գիէլին քէնտի միլէթտաշարը նաղարընտա միւ՛թէպէր պիր
 գաթ օլարընը կէօսթէրի : (Պապ 8 . 1 : 14 . 1 : 20 . 1 : 33 .
 30—32 այէթէրէ միւրաճա՛աթ օլունա :)

Հէգգիէլ քիթապը իւչ քըման Թագսիմ՝ օլունապիլիը :
 Պիրինճի քըմը (պապ 1—23) Երուսաղիմին խարապընտան էվ-
 վէլ վուգու՛ պուլան Թէպիլիգաթ ը փէյղամպէրանէյի հալի
 տիր : Իքինճի քըմը (պապ 24—32) էքսէրիյէ Երուսաղիմին
 մուհասէրէսի էննասընտա վուգու՛ պուլան Թէպիլիգաթ ը
 փէյղամպէրանէյի միւնտէրիճ տիր : Իւչիւնճիւ գըմը (պապ
 33—48) Երուսաղիմին խարապընտան սօնկրա վուգու՛ պուլան
 Թէպիլիգաթ ը փէյղամպէրանէյի շալիլ տիր : Հէգգիէլին ին-
 պարաթընտան պաշըճա մագօտ Իշա՛եա վէ Էրէմիանընքի
 կիպի Եհէօնտիլէրի քէնտի կիւնահալարընտան տօլայը Թէվ-
 պէյէ տա՛վէթլէ , Մըսրիլէրին , եաթօտ պաշգա պիր միլէթին
 մու՛սիլէնէթինէ միւրաճա՛աթ էթմէտէն իսէ , Ալլահըն բու-
 հանի խըրոմէթ ու՛ իպատէթինէ ըիճաթ էթմէք Թէ՛ատտի-
 յաթտան խէլաս արամաղա անլէրի Թէշլէգ էթմէք իտի :
 Փէյղամպէր պէնի Իսրայիլին օն սըպթը իլէ Եհէօնտա սըպ-
 թընը (պապ 37 . 16) զիքը էտէր . վէ անըն իսպարաթը կէ-
 րէք օն սըպթըրա վէ կէրէք Եհէօնտա վէ Պէնեամին
 սըպթըրընա Թէպիլիղ օլունուր : (Պապ 4 . 3 : 11 . 1 ,
 15 : 14 . 1 այէթլէրէ միւրաճա՛աթ օլունա :) Էսարէթ էօյ-
 լէ պիր վաղըթտա վուգու՛ պուլունշ իտի քի՛ Եհէօնտա
 վէ Պէնեամին սըպթըրընտան օլան էսիրլէր մուգատտէ-
 մա օլ տիյարա էսիր կէօթիւրիւլիւշ տիկէր օն սըպթըր-
 տան օլան էսիրլէրէ գորըշաճալար իտի : Ճիւմլէսիտէ՛ այնի
 մուզայաղապա տիւչար օլմուշ օլարագ , պիրի պիրլէրինէ
 տէրտաշ օլաճաղարընտան , պու իթթիֆագը մուհաֆաղա
 էթմէք պապընտա Հէգգիէլին իթթար ու նասիհաթընըն՝ ա-
 զիմ՝ Թէ՛սիրի օլաճագ իտի : Փէք ի՛Տթիմալ տըր քի՛ Պապէլ
 էսարէթինտէն՝ ալտէթլէրի զէմանընտա օն սըպթտան օ-
 լան էսիրլէրտէն չօղարը տիկէր իքի սըպթ իլէ պիրլէվմէ-

լերիյէ եսքի թեֆրիգէ մէյտանտան դալբար: Հէգգիելին պունտան սոնկրաքի թեպլիղաթը Տանիելին սոնկրաքի թեպլիղաթը կիպի Սիօնըն միւսթապպէլ ճէլալի իլէ կերէք Սիօնտա վէ կերէք խարիճինտէքի շերիլէր իւզէրինէ կէլէճէք օլան հիւքմ' ի իլաճիյէ միւթէ'ալլըք տըր:

Հէգգիելին սոն տօգուզ պապլարընտա պիր վաճի հիքեայէ օլունուր: Գէյղամպեր պու վաճիտէ էվիլէլքի Ներուշարիմին խարապէլէրինտէն զուհուր էթմէքտէ օլան, վէ էվիլէլքինտէն տաճա վասի', տաճա ճէլիլ վէ մունթաղամ օլուպ' իւչինտէ հէյքէլի, քեաճինլէրի վէ մէգպաճարը պուլունան պիր եէնի Ներուշարիմ' կէօրմիւշ օլտըղընը իֆատէ էտէր: Քէզալիք փէյղամպէր' Քէն'ան տիյարընըն Նէշու' վաթթընտա պէնի իսրայէլ արասընտա թագսիմ' օլունտըղը կիպի, պու տէֆ'ա տաիի քեամիլէն ֆերգլի պիր թարգտա օլտըգ էսարէթտէն 'ալտէթ էտէնլէր արասընտա թագսիմ' օլունտըղընը կէօրիւր: Պու վաճի եէնի հէյքէլին ինշասընա վէ Քէն'ան տիյարընըն թէքըսըր Նէհուտիլէրէ վէրիլմէսինէ միւթէ'ալլըք պիր վաճի տէյիւ ճարֆիլէն թեֆսիր օլունմայըպ, խուտուս Տադիգի վէ զուհանի Սիօնըն, էա'նի ճէր 'ապրտա պիր օլան Ալլաճըն քիլիսէսինին 'աղամէթ ու ճէլալինէ վէ սա'ատէթինէ միւթէ'ալլըք տէյիւ թեֆսիր օլունմայը տըր: Հէգգիելին իւպարաթ ը փէյղամպէրանէսինտէ պիր չօգ վաճիլէր, քիւրսիւ, Տայվանաթ թապիրլէրի, մէշ'ալէլէր, չարխար վէ սա'իրէ կիպի պիր չօգ մէճագի թա'պիրլէր պուլունուր: Պու ճիճէթղէ Հէգգիելին իսպարաթը իլէ 'Աճա ը ճէտիտին Վաճի քիթապը վէ Տանիէլ քիթապը արասընտա չօգ միւշապէճէթ վար տըր: Հէգգ. 1. 26 այէթի, Տան. 7. 9 վէ Վաճի 4. 2, 3 այէթլէրլէ, քէզալիք Հէգգ. 1. 5 այէթի Տան. 7. 3 վէ Վաճի 4. 6 այէթլէրլէ, վէ ենի Հէգգ. 1. 13 այէթլէ Վաճի 4. 5 այէթ վէ սա'իրէլէրլէ թաթպիգ էյլէ: Պու իւշ քիթապլարտա եէքտիկերինէ միւշապիճ վէ մութապըք օլան քիսալլարըն թաթպիգի օլ քիթապլարըն թեֆսիրինէ մէտար օլուր: Պէյլէ պիր թաթպիգտէն Վաճի քիթապընտա պուլունան մէճաղ ու իսթի'արէ թա'պիրլէրինին' Հէգգիէլ քիթապընտա պուլունան օլ մագուլէ թա'պիրլէրտէն տաճա

զիյատէ բուհանի պիր խըտմէթ թա'լիմ' էթտիլէրի կէօրիւնիւր: Մէսէլա, Հէգգիելին վաճի մուճէպինճէ եէնի Ներուշարիմտէ հէյքէլ վէ մէգպաճ պուլունուր իտէ տէ, Վաճի քիթապընտա թա'րիֆ օլունան եէնի Ներուշարիմտէ պէյլէ պիր շէյ պուլունմաղ: Պու ճիւմլէ կէօրիլէր Վաճի ի Նուհանմատա զա'իլ օլմուշ տըր:

Տանիէլ քիթապը

Նէհուտիլէր իւշիւնճիւս աէնէսինտէ Նէհուտիլէր իւզէրինէ Պապէլ մէլիլի Նէպուլեստանասարըն' Միւլուք վէ թեվարիի քիթապլարընտա զիքը օլունմայան պիր հիւճուլըն էսնասընտա' Տանիէլ փէյղամպէր հէնուզ չօճուգ իքէն էսիր կէօթիւրիւլ տիւլինտէն, Տանիելին էսարէթի Նէհուտիլէր իսպիֆինին պիրինճի աէնէսինտէ էսիր տիւլէն Հէգգիելին էսարէթիտէն սէքիզ աէնէ էվիլէլ պաշլամըշ տըր: Տանիէլ 1. 3 այէթի նազարէն Տանիելին պիր նէսլ ի միւլուքեանէտէն, էսիտա Նէհուտա էշրաֆընտան պիրինին նէսլինտէն իտի: Տանիէլ քէլիմէսինին մա'նասը լիտան ը 'Իպրանիտէ 'Ալլաճ պէնիմ' Տաքիմիմ' տիր' տէմէք օլուպ, Նէպուլեստանասարըն անա իթլաք էթտիլի Պէլթէշլասար իսմի իտէ 'Պէլթիս, մէլիլի հիմայէ էյլէ' մա'նասընտա տըր: Պէլթիս Պապէլտէ մագճար ը 'իպատէթ օլան պաշլըճա իլաճլարտան Պէլ նամ մա'պուտըն զէվճէսինին իսմի իտի: Նէպուլեստանասար Տանիելին ֆէթանէթ ու տիրայէթիին կէօրերէք անը քէնտի հիւքիւմէթիին մէմուրին ի քիրամը սըրասընա կէչիլտի: Տանիէլ, պէլքի գընսա պիր միւտտէթ ինֆիսալլէ, Մատիլէրին վէ Ֆարսիլէրին Պապէլ շէհրինի գապթ էթտիլէրի վաթթատէք, քէզալիք Մատի Տարիուսըն վէ Ֆարսի Քօրէշին զէմանընտա մէմուրէլէթտէն իսթիտա մ' օլունտըղընտան, Տանիէլ Պապէլ էսարէթիին պիւլիւն միւտտէթիտէ պիր Տայաթ օլուպ փէյղամպէրլիք էթտի. վէ իճիմալ քի փիր իսթիլարըղը սէպէպիլէ պիզղաթ Նէհուտիլէր 'ալտէթ էտէմէտի իտէ տէ, քէնտի գալմընըն վաթթանլարընա 'ալտէթլէրինի կէօրաիւ:

Չանն օլունուր քի Տանիէլ եէվմ է վէֆաթընատէյին Ֆարս մէլիքէրի խըտմէթինտէ իսթիխտամ՝ օլունմըշ ալըր : Հիւքիււ մէթտէ 'ալի պիր մէվգի'տէ պուլունմասը սէպէպիլլէ քէնտի միլլէթտաշարընըն էսարէթի էսնասընտա անլէրէ չօգ մոււա վէնէթ էթմիշ օլտըղը միւհթէմէլ տիր : Տանիէլին տիւշար օլտըղը ճիւմլէ թէճըրիպէ վէ մուխալէֆէթ էսնասընտա պիլլէ տիլաննէթփէրվէրլիքաէ իղճար էլլէտիլի սէպաթ դալմ իւ գէրիննէ պէօյիւք թէ' սիր պրադմըշ օլմալը տըր : Հէղգիէլ փէյլամպէր Տանիէլի թագալ ու հիքմէթին պէօյիւք պիր էօրնէյի մագամընտա զիքը էթմիշ տիր : (Հէղգ . 14 . 14 , 20 : 28 . 3) :

Տանիէլ քիթապը իււ գըլմա թագաթիմ՝ օլունապիլիր : Պիքինճի գըլմը (Պապ 1) պիւթիւն քիթապըն մուգատտէմէսի մագամընտա օլուպ , անտէ Տանիէլին՝ Նէպուլիտանտա քէմանընտա նէ վէճճլէ 'ալի պիր մէսնէտ ու մէրթէպէյէ վապը օլտըղը բիվայէթ օլունուր : Իքինճի գըլմը (Պապ 2—7) ֆիլտանի լիսանընտա եաղըլըշ օլուպ , Ալլահըն մէլէքիւթիւ իլէ փութփէրէսթ հիւքիւմէթլէր արասընտաքի միւնա սէպէթի կէօսթէրիր : Էվվէլա , պու գըլմըն իքինճի պապընտա տէօրթ նէլ՝ մա'տէնտէն իպարէթ միւճէսսէմ՝ պիր սուրէթ շէքլինտէ օլան տիւննանըն տէօրթ պէօյիւք հիւքիւմէթլէրիննէ տա'իր պիր վահի վար տըր : Ետտինճի պապտա տէնիգտէն չըգան տէօրթ պէօյիւք ճանալար թէշուհիլլէ օլ հիւքիւմէթլէր Տագընտա իղճար օլունան վահի մէղքիւր վահիյէ մութապըգ տըր : Սէմալաթ Ալլահընըն տալա զէվալ պուլմիյաճագ օլան մէլէքիւթիւ վահիլէրտէ կէօրիւլէն սօն հիւքիւմէթիլի եէրիննէ կէչէճէք խտի : Սանիլէն , իւչիւնճիւ պապտա Շատրաք , Մէյլաք վէ 'Ապէտնէղօնըն վէ ալթընճը պապտա Տանիէլին խէլարընա տա'իր օլան հիքեայէլէրտէ Ալլահ վէ անըն մէլէքիւթիւ իլէ փութփէրէսթ հիւքիւմէթլէր արասընտա պուլունան միւնասէպաթըն տիկէր պիր թա'րիֆ ու պէյանըր կէօրիւրիւղ : Սալիսէն , տէօրտիւնճիւ վէ պէշինճի պապըրտա Տէման օլ միւնասէպաթըն վէ Ալլահըն սուրէթի ի մոււամէլէսիլինն տիկէր պիր բէսմ ու թա'րիֆինի Նէպուլիտանտա քէնտի քիպը ու զըրուրը վէ փութփէրէսթլիլի

իլիւն թէգլլէ տիլմէսի վէ Ալլահըն հէյքիլիննէ էտէվաթընը Պէլլաստարըն ճա'իղ օլմայան պիր սուրէթտէ իսթի' մալ էթմէսի հիքեայէսինտէ կէօրիւրիւղ : Քիթապըն պու էքինճի գըլմընտա մուխթէլիֆ պապըր արասընտա տիգէթաթա շայան պիր միւթապագաթ պուլունուր , շէօյլէ քի իքինճի պապ էէտինճի պապա , իւչիւնճիւ պապ ալթընճը պապա վէ տէօրտիւնճիւ պապ պէշինճի պապա մութապըգ տըր :

Քիթապըն իւչիւնճիւ գըլմը (Պապ 8—12) 'Իպրանի լիսանընտա եաղըլըշ տըր : Պու իքինճի գըլմ պալտաէ մէղքիւր տէօրթ հիւքիւմէթլէրին իքինճիտիսիսի վէ իւչիւնճիտիսիսի 'ալա մէթ օլան գօչ վէ թէքէ պահիլլէ՝ Ալլահըն մէլէքիւթիւ վէ փութփէրէսթ տիւննա արասընտա պուլունան մուհարէպէյի կէօսթէրիր : Պա'տէհու ալ վաղըթտան զըհուր էտէճէք վուգու'աթա տա'իր մա'իլիւմաթ ը մախսուսէ , Մէսիհին վիւրուտիսի վէ մուգատտէն շէհընի Ռօմալըր թարաֆընտան խարապընա , Ալլահըն մէլէքիւթիւ իլէ անըն տիւշմէնլէրի տարասընտա վուգու' պուլաճագ պէօյիւք մուհարէպէլէրի վէ բուղը ճէգըյա տա'իր իկպարաթ ը փիյլամպէրաննէ կէլիր : Ու միւմէն զանն օլունտըղընա կէօրէ իքինճի պապտա զիքը օլունան պէօյիւք միւճէսսէմ սուրէթին մուխթէլիֆ գըլմալը վէ եէտինճի պապտա զիքը օլունան ճանալարըրլէ կէօսթէրիւլէն հիւքիւմէթլէրին պիրինճիտի Պապիլիլէր հիւքիւմէթի , իքինճիտի Մատիլէր վէ Ֆարսիլէր հիւքիւմէթի , իւչիւնճիտի Պէօյիւք Իպէնտէր զէմանընտաքի Եունանիլէր , եախօտ Մաքէտօնիալըր հիւքիւմէթի վէ տէօրտիւնճիւսիւ Ռօմալըր հիւքիւմէթի իտի : Ֆագաթ պա'ղըրընըն զանընճա տէօրտիւնճիւ հիւքիւմէթ իպէնտէր ի Բուսիլին խալէֆլէրինն հիւքիւմէթի տիր : Եուսիֆօս նամ Եէհուտի միւվէրրիլ Միլլատըն 332 սէնէ մուգատտէմիստէ Իպէնտէր ի Բուսիլին Եէրուշալիմ կէլիլիինի զիքը էտէրէք՝ միւշարիլլէյ իլէ Եէհուտիլէրին Եատուուա նամ քեհաճին ի ա'գամը միլանէսիստէ ճէրէյան էտէն պիր միւքեալէմէյի , վէ պու միւքեալէմէտէ քեհաճինն ա'գամըն՝ Տանիէլ քիթապընտա Ֆարսիլէր հիւքիւմէթիինն պիր Եունանի վասըլէրալլէ խարապ օլաճաղընա տա'իր թէպիլիաթ ը փէյլամպէրաննէյի Իպէնտէրէ կէօս

Թերմը օլտարընը հիբեայէ կտէր : Իսթէնտեր օլ էսնատէ Ֆարսիլէր 'ալէյհնտէ մուհարեպէյէ պաշլայաճաղընտան քեահնի անհամըն պու խապէրի իւզէրինէ օլ տէրէճէ մէսրուր օլ տու քի ագտէմլէրի Նէհուտիլէր 'ալէյհնտէ օլան զաղապը կէհէրէք, անլէրի իմթիլյաղաթ ք'աղիմէ իլէ. Թալթիֆ էյլէտի :

Տանիէլ քիթապը իլէ 'Ահտը ճէտիտին Ալահի քիթապը արասընտա պէօյիւք միւշապէհէթ պուլուճուպ, պիւրինին միւթալա'ասը տիկէրինին թէֆսիւրինէ մէտար օլապիլիւր : Իքիսի տախի տիւնեանըն նիհայէթիւնէտէք փէյաթիւրէյ իճրա օլուճաճաք իխպարաթ ք փէյլամպէրանէյի հալի տիր : Իքիսիտէ տախի մա'նալարը մէճհուլ վէ միւշքիլ օլան թէպիլիզաթ ք փէյլամպէրանէ պուլուճուր : Ֆագաթ պու Նէվ' թէպիլիզաթըն մա'նալարընըն թա'եինի պէօյլէ պիր քիթապտան իսէ խուսուսի պիր թէֆսիւր քիթապան 'ա'խ տիր :

Հօշա' Ինթապը

Հօշա'ըն թէպիլիզաթ ք փէյլամպէրանէսինին գըսմ'ը ա'ղամը Իսրայէլին օն սըպթարընա խիթապէն իրատ օլուճմըշ օլուպ' Հօշա'ըն' Բէն'ան տիլարընըն մէգքիւր սըպթարա միւթէ'ալլըգ օլան գըսմը սէքէնէսինտէն իտիլի միւհթէմէլ տիր : Հօշա'ըն միւտտէթ ի փէյլամպէրանէսի չօգ ուղուճ, էա'նի իհթիմալէն ալթմըշ սէնէ, էախօտ տահա զիյատէ վազըթ սիւրմիւշ տիր : Օլ վազըթ 'աղիմ' սէֆալէթ վէ Ֆէլքալէթ վազթը իտի, Պու միւտտաթը զարֆընտա տէօրթ ճէպպար զուհուր էտիպ, օլ վազըթտա հիւ.քիւմէթ սիւրէն մէլիքէրի գաթլ էթտիլէր : Աշուրիլէր տախի իւշ տէֆ'ա Իսրայէլ տիլարը իւզէրինէ հիւճում' էյլէտիլէր : Հօշա'ըն իխպարաթընտա կէօրիւլէն տիգգաթա շայան պիր խասսիլէթ' պէնի Իսրայէլին քէնտի Ալլահը Նէհօվա իլէ օլան միւնասէպէթիւնի պիր 'ահտը իղալիւճ կիպի կէօթէրմէսինտէ, վէ գալմըն Ալլահա գարըը սատագաթ-սըղըղընը, խուսուսա անլէրին փութփէրէսթիլիլին վէ գօնու միլլէթիլէր իլէ միւնասէքէթիլէրին մա'նէվի պիր զինա ու Ֆահշ 'ատտ իլէ գալմըն թա'ղիր ու թէմպիի էթմէսինտէ իպրալէթ-տիլի սէպաթը տըր : 'Ալէլ' ումնամ գապուլ օլուճարըը իւզրէ

իւք իւշ պապարըն միւնտէրիճաթը Ֆիլհադիգէ վուգու' պուլան հատիսէլէրին հիբեայէսի օլմայրպ, անճաք պէնի Իսրայէլին Ֆըսօք ու Ֆիւճուրը սէպէպիլէ իւզէրլէրինէ տա'վէթ էթտիլէրի հադգ ճէգայը թէմիսիլէն կէօթէրէն պիր մէճազ, էախօտ վահի տիր : Ֆագաթ պա'ղըլարընըն զաննընճա Հօշա'ըն մէգքիւր պապարընտա զիբը օլուճան շէյլէր Ֆիլհադիգէ վուգու' պուլուպ' պէնի Իսրայէլէ քէնտի կիւնասլարը ինիւն պիր ինթար մագամընտա հիբեայէ օլուճմըշ տըր : Պու միւթէսիւրլէրին գալլիւնճէ զանիլէ գարը թա'պիւրիտէն' փէյլամպէր իլէ թէգէվէ վիւճիւնտէն էվիլէ Ֆահշ ու զինտա պուլուճան պիր գարը տէյլի, անճաք թէգէվիլիւճիւնտէն սօնկրա զինտա պաշլամըշ պիր գարը անկարըմալը տըր : Պագի գալան օն պիր պապարը Հօշա'ըն իխպարաթ ք փէյլամպէրանէսինին պիր իճմալը օլուպ, կէօրիւնիւր քի անը քէնտիսի գալէմէ ալմըշ տըր : Սօն պապ Իսրայէլին միւթապէլտէ նա'իլ օլաճաղը հադիգէ սէլամէթ ու մուլաֆիթադիլէթին մէսէրրէթպաիւշ պիր րէսմ' ու թա'րիֆի տիր :

Եօէլ Ինթապը

Եօէլ փէյլամպէրին շախընտ տա'իր փէք սոգ մա'լիւմաթըմը վար տըր : Անըն քիթապընտա Սիօն, Նէրուշալիմ' վէ Նէհուտա իսմլէրինին տէֆաթիլէ զիբը օլուճմասընտան Եօէլին Նէհուտա տիլարընտա, վէ պէլքի Նէրուշալիմտէ իգամէթ էթտիլի իսթիլիթաճ օլուճուր : Բէգալիք Եօէլին 'Ուզղիյա զէմանընտա փէյլամպէրիլք էթմիշ օլուղը զանն օլուճուր, չիւն քի փէյլամպէր' Նէհուտիլէրին տիւշմէլէրինի զիբը էթտիլի սըրատա, Նէհուտանըն սօն մէլիքէրի զէմանընտա Նէհուտա իւզէրինէ պէօյիւք 'ուգուպէթ ու պէլալար կէթիւրմիշ օլան Աշուրիլէրի վէ Պապիլիլէրի տէյլի, անճաք Սուր, Սայտա, Էտոմ' վէ Մըսըր իսմլէրիլէ զիբը էտեր : Կէօրիւնիւր քի Նէհուտա իւզէրինէ կէլէն չէքիլիկ (Պապ 1. 4.) վէ գուրաղլըք (Պապ 1. 48, 19) պէլալարը Եօէլին փէյլամպէրիլիլին սէպէպ օլմուշար տըր : Եօէլ պու պէլա ու Ֆէլաքէթիլէրին իրատ էթտիլէրի խասարաթը փէք միւ'էսսիր պիր սուրէթտէ

նագշ ու թա՛րիֆ էտէր: Պա՛ղըլարընըն զաննընճա փեյղամպե-
 րին մագետի կիւնահարը սեպեպինտէն Եէհուտիլէրին պա-
 շընա կէլէճէք սա՛խը պէլա ու Ֆէլաքէթլէրէ օլ պէլալարըն մի-
 սալ օլըըլարընը գալմա պէլան էթմէքտէն ՚իպարէթ օլմադ-
 լէ՛ գալմը օրուճ վէ տու՛ա իլէ թեվպէյէ տա՛վէթ էտիպ՛ պէջը-
 լէ էթտիլէրին թադտիրտէ օլ Ֆէլաքէթլէրին տէֆ՛ օլաճա-
 դընը վա՛տ, վէ Ալլահըն Բուհընըն հէր ճիսմ իւղէրինէ նաղիւ
 օլաճադընը, վէ Բապպըն գալմընըն քէնտի տիւշմէնլէրինէ
 դալէպէ էտէճէյինի, վէ ՚ուսմուս պիր գուտսիլէթ վէ սէլա-
 մէթ՛ ասըը կէլէճէյինի պէլան էտէր: 11Յ ինճի սահիֆէտէ
 զիբըրի սեպգաթ էթտիլի իւզրէ Եօէլ գատիմ՛ փեյղամպէրլէր-
 տէն պիրի օլուպ՛ շիվէ ի իֆատէսի՛ ալի վէ հայրէթպախշ
 րէսմլէրլէ միւզէյլէն տիր: Պետրոս րէսուլ ՚իյա իւլ խամսիլն
 կիւնիւնտէ իրատ էյլէտիլի նութգտա օլ կիւն. քի վազը՛այա
 մախսուս իխպարը փեյղամպէրտանէ տէյիւ Եօէլ քիթապըն-
 տան պիր Ֆըզրա իսթիշհատ էթմիշ տիր:

՝Ամօ

՝Ամօս քէնտիինի թեգօ՛ չօպանլարընտան պիրի օլըըղընը
 զիբը էտիյօր (Պապ 1. 1 : 7. 14): Թեգօ՛ Պէյթլէհէմին
 ճէնուպ ի շարգիսինտէ Եէհուտա պէրըլիէսի հուտուտընտա
 վազը՛ ուֆագ պիր շէհը Ետի: Քեղալիք ՝Ամօս քէնտիինի փեյ-
 դամպէր Ետիտ փեյղամպէր օլու (Պապ 7. 14, 15), Ետնի
 փեյղամպէր օլմագ իւզրէ թա՛խմ՛ օլընմըշ օլմատըղընը վէ ան-
 ճագ Բապպըն քէլամընը պէնի Իսրայէլէ պէլան էթմէք իւզրէ
 սուրէթ ի մախսուստէ տա՛վէթ օլընտըղընը պէլան էտիյօր:
 ՝Ամօս Բապպըն քէլամընը պէլան էթմէք իչիւն օն սըպթլա-
 րըն հիստէսի տախիլինտէ պուլընտան վէ Երօպը՛ամ իպն ի
 ՚յէպաթըն Ետիտըը ալթուս պուլըղըլարտան (Պապ 7.
 10—17, 3 Միւլ. 12. 29) պիրիինի միւրթէֆէ՛աթ խանէսի
 օլան Պէյթլէյէ կիթտի: ՝Ամօս Իսրայէլ մէլիլի Երօպը՛ամ
 իպն ի Եէհօաշըն էյամ՛ը սալթանաթընըն սօն գըսմընտա,
 ՝Ուզղէլանըն Եէհուտա իւղէրինի հիւքիւմէթ սիւրտիւլիւ վա-

գըթտա փեյղամպէրլէք էթմիշ տիր: Զէլէլէտէն (Զաք. 14. 5)
 իբի սէնէ էվիլէ փեյղամպէրլէք տա՛վէթ օլընտըը նազար ք
 էթիպարա սընտըգտա, ՝Ամօսըն փեյղամպէրլիյի գըստա պիր
 միւտտէթ տէվամ էթտիլի կիօրիւլիւր: ՝Ամօս Ալլահըն զա-
 զապընըն Աշուր տիյարը, Ֆիլիսթին, Սուր, Էտօմ՛, պէնի
 ՝Ամօն, Մօսպ, Եէհուտա վէ նիհայէթ Իսրայէլ, Ետիտ
 օն սըպթլար իւղէրինէ կէլմէքտէ օլըղընը իխպար, վէ
 Ալլահըն իըշմ ու զազապընը թահրէք էթմիշ օլան օլ միլէթ-
 լէրին կիւնահարընը սուրէթ ի մախսուստէ զիբը էտէրէք
 փեյղամպէրլիյէ պաշլայըպ, մուսախիւրէն Իսրայէլին կիւնահընը
 վէ անլէր իւղէրինէ կէլէճէք զազապ ք իլահիլի թա՛րիֆ էտէր:
 Պագաթ տիկէր փեյղամպէրլէրին էքսէրի կիպի ՝Ամօս տախի Ալ-
 Լահըն քէնտի գալմընը իլա նիհայէ թէքը էթմէյէճէյինի պէ-
 յան, վէ անլէրի կէլիլպ թաթհիլ էթտիլտէն սօնկրա անլէրէ
 պէյիւք սա՛ատէթ պախշ էտէճէյի խուսուտընտա գալմը
 թէ՛ միւն էթմէքլէ իխպարաթընա իսթամ՛ վէրեր: ՝Ամօս շիֆթ-
 ճի օլմաըը հաստպիլլէ քէյօ ՚էօմըլիւն վէ քէյիլիւլէրին մէշղու-
 լիյէթլէրինէ վազըֆ օլըղընտան, մուհարրէրաթընտա զըրա-
 աթա մախսուս թա՛պիրաթ ու թէպիլիհատ չօք պուլընուր:

՝Օպատէս

՝Օպատէսըն գըստ թէպիլիաթը ք փեյղամպէրանէսի Էտօմ՛
 հագգընտա օլուպ, Էտօմիլէրին Եէհուտիլէրի զալիմանն մու-
 ամլէ էթտիլէրի, վէ Երուշալիմին սէֆալէթի իւղէրինէ
 կիւտիւքլէրի իչիւն (Սյաթ. 11—14, Մէշ. 137. 7) ան-
 լէր հագգընտա թեվպիլիաթը ք շէտիլիլի հալի տիր, ՝Ուսմուսէն
 դանն օլընտըղընա կէօրէ ՝Օպատէսըն զիբը էթտիլի մուսի-
 պէթ ու Ֆէլաքէթլէր՛ Պապէլ մէլիլի ՚Եպուխատնասար Եէ-
 հուտիլէրին փայլթախթը օլան Երուշալիմի զապթ էթտիլի
 վազըթ անլէրին պաշընա կէթ իրտիլի մուսիպէթ ու Ֆէլաքէթ-
 լէր օլըղընա պինա՛նն ՝Օպատէս՛ Էրէմիա վէ Հէգգիէլ փեյ-
 դամպէրլէրէ մուսաըը սալըլըը: Անըն մուհարրէրաթը տախի
 Էրէմիա վէ Հէգգիէլին մուհարրէրաթընա փէք միւշապի՛տ տիր:

Խոսմըն տիււարը միւճազաթ օլաճաղընա տա'իր օլան իխպարաթ փէք չափոււք իթմամ օլունմը կէօրիւնիւր. զիրա Եուն սիֆօսըն պէյանընճա Երոուչալիմին խարապընտան պէշ սէնէ սօնկրա Նէպուխանասար կէլէրէք Խոսմիլէրին միւթէմէք քին օլաղգուրը պիւթիւն մէմէքէթի զապթ էթաի. պա'տէհու պու տկար Եէհուտիլէրին ռուէնասը թաճթ ք հիւր պիւմէթիւն տիւշիւպ նիհայէթ օլ տերեճէ խարապ վէ եէքաթ օլոււ քի Պէյթ ի Խասվըն պեր պագըլլէսի դալմաստը." Եունսիֆօս, զերա "Բապպ պէօյլէ պուչարտու" տէյօր: ('Օպատ. սյաթ 16, 18): 'Օպատեա պեր թարաֆտան Խոսմըն քեմաիլէն խարապ օլաճաղընը իխպար էթաիլի սըրատա, տիկեր թարաֆտան Եէհուտիլէրին քէնտի սէֆալէթ ու մուսիպէթլէրինտէն գուրթուլաճաղարընը, վէ եալընը քէնտի տկարալարընը տէյիւ, իլլա Ֆիլիսթիլէրին վէ Խոսմիլէրին տկարալարընը տախի զապթ էտէճէքլէրինի վէ քէնտիլէրին վա'տ օլունան Մէսիհին մէլէքիւթիւ իլէ մէսրուր օլաճաղարընը տախի 'իլալէթէն իխպար էթմիշ տիր:

Եունուս

4 Միւլ. 14. 25 տէ Եերօպը'ամ իպն ի Եէհօաշըն էյամը սալթանաթընտա Բապպըն քէնտի մէրհամէթիւն պէնի Իուրայիլէ կէսթիւրէճէլէնէ տա'իր Եունուսըն փէյալամպէրլիք էթաիլի զիքը օլունմը տըր: Պունտան Եունուսըն Եէհօաշ մէլիլին էյամը սալթանաթընտա, եախօտ անտէն պեր աղ էվիլէլէրի փէյալամպէրլիք էթաիլի միւհթէմէլ օլաղընտան' Եունուս, Մմօսա վէ Հօչա'ա հէմ'ասը սսյըլըր: Եունուսըն մահալ ըվէլատէթի օլան Զէպուլթըն ճաթհաֆէր դասապասը ճէլիտէ վազը' օլաղընտան' Խֆէնտիմիղին գէմանընտաքի Եէհուտիլէրին "ճէլիտէն փէյալամպէր զուհուր էթմէմիշ տիր" (Եունհ. 7. 52) քէլամը սահիհ տէյիւ իտի:

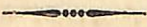
Եունուս քիթապընը գըսմը ա'գամը վուգոււթը թարիլիլէտէն 'իպարէթ տիր: Պա'ղըլարը Եունուսըն իւչ կիւն պէօսիւք պեր պալըղըն գարնընտա գալաղը հիքէսյէսիւնի իթիւ

մատա շայան 'ատա էթմէղլէր իսէ տէ, Ալլահըն գուտրէթի միւճիլքէտարանէսի թէխաթիթիւր էտիլալիքտէ Եունուսըն պալլէք դարնընտա սաղ գալմասը 'ալէյհինտէ կէթիլիլէն իթիւրաղըն պի էսաս օլաղը տերքէտը աըր: Պալըղըն պէօյիւքիւլէ մէտէլէսիսնէ կէլիլիլիճէ Պահը ք Սէֆիտտէ ինտան եուտաճագ դատար պէօյիւք պալըղգը պուլունտըղը չօգ քիմնէլէրին մա'լիւմիւ տիր: Եունուսըն վա'ղընըն թէ'օիլիլէ Նիսիլէ էհալիսիլին թէվպէյէ կէլիպ' թէհտիտ օլունան պէլա ու զալապտան գուրթուլաճաղը իւղէրիլիլէ քէնտիլիլին մահգուն վէ միւքէտտէր օլմասը Ֆիլ հազիգէ շայան ք իսթիլըրապ աըր: Պէլէքի' Եունուս քէնտի թէհտիտաթընըն իճրա օլունմատըղը էւչիւն քէաղիպ պեր փէյալամպէր 'ատա օլունաճաղընտան գօրգաղըր, վէ եախօտ Նիսիլէ էհալիսիլին Ալլահըն մէրհամէթիւնէ նալալըք սսյաղըր իչիւն, Անըն մէրհամէթէ կէլէրէք անլէրի 'աֆիլ էթմէսի քէնտիլիլին կիւճիւնէ կիթաի: Եունուս քէնտի մէ'մուրիլէթիլիտէ մաղհար ք մուվաֆֆաղիլէթ օլմասընտան, Ալլահըն միւրատը' քէնտի միւնթէխապ գալմընա կիւնահալարընը 'աֆիլ էթմէյէ հաղըր օլաղըր կիպի փուլթիլէրիսթ միլլէթլէրէ տախի 'աֆիլ էթմէյէ հաղըր իտիլիլին քէնտիլիլին, հէմ'տէ Եէհուտիլէրէ պէյան էթմէքտէն 'իպարէթ օլաղընը անկլամըլ օլմալը իտի: Եունուս քիթապընըն իլիլիճի պապընտա պուլունան տու'անըն պեր չօգ քէլիմ' վէ 'իպարէլէրիլիլին պա'ղը մէղմուրլարըն քէլիմ' վէ 'իպարէլէրիլիլէ փէք չօգ միւշապիհ օլաղընա պագարադ' զանն օլունուր քի Եունուս քէնտի տու'ասընը, եախօտ իլահիլիլին թանղիմ' էթաիլի սըրատա օլ մէղմուրլարը տեր խաթըր էթմիշ տիր: Եուն. 2. 3, 5 սյէթլէր, Մէդ. 18. 4, 5: 42. 7 սյէթլէրլէ, քէլալիք Եուն. 2. 2, 4, 7 սյէթլէր, Մէդ. 18. 6: 121. 1, 142. 2 սյէթլէրլէ, վէ թէքար Եուն. 2. 4, 8 սյէթլէր, Մէդ. 31. 6, 7, 22 սյէթլէրլէ թաթպիգ օլունա:

Միլիս

Միլիս փէյալամպէր Մօրաշթի իտի (Միլի. 4. 1): Մօրաշթ Ֆիլիսթին հուտուտընտա Եէհուտա սըպթընա մէնուսպ պեր

շէՏը իտի : (Միև . 1 . 10 , 11 , 15) այէթլէրէ միւրաճա՛ւաթ
 օլունա : Պու այէթլէրաէ դէքը օլունան շաթ , Մօրէշթ վէ
 'Ատուլլամ' ֆիլիսթին հուտուտընա եագըն եէրլէր իտիլէր) :
 Միխանըն իխպարաթը քիէյղամդերանէսի պաշլըճա իսրայէլին
 օն սըպթլարընըն փայթիթաթիթը օլան Սամարիա , վէ Եէհուտա-
 նըն փայթիթաթիթը Եէրուշալիմ հագընտա տըր : Պու իխպա-
 րաթ իւչ գըմմա թագսիմ օլունա պիլիր (Պապ 1 վէ 2 , պապ
 3—5 , վէ պապ 6 իլէ 7) , վէ հէր պիլր գըմմըն իպթիտաաընտա՝
 Ալլահըն քէլամըն տինկլէմէլէրի իչիւն դավմտ պիլր տա՛վէթ ,
 պա՛տէհու թէվպիխաթ վէ թէհտիտաթ , վէ էն սօնկրա
 ճէլիլ վա՛տլար պուլունուր : Միխա՛ իշա՛եայա մու՛ւտսըր օ-
 լուպ մուհարրերաթը իշա՛եանըն մուհարրերաթընա չօդ
 միւշապիհ տիր (Միև . 4 . 1—3 այէթլէր իշա՛ , 2 . 2—4
 այէթլէրլէ թաթ պիգ օլունա) : Չանն օլունա պիլիր քի իշա՛-
 եա պէնի իսրայէլէ թէվպիլէ հտէճէյի իխպարաթա մուգաա-
 տէմէ օլմագ իւղրէ՛ մէդքիւր այէթլէրի Միխատան իսթիխ-
 րաճ էթմիշ տիր : Միև . 5 . 2 այէթաէ Մէսիհ հագընտա
 տիգդաթա շյան պիլր իխպարը քիէյղամդերանէ պուլունուպ ,
 Եէհուտիլէրին պաշ քէահիլէրի իլէ՛ իւլէմասը , Մէսիհին մէվ-
 լիտինէ տա՛իլր Հէրօտէսին սու՛ւալընա ճէվապ օլմագ իւղրէ
 պու իխպարը քիէյղամդերանէյի իսթիշատ էյլէտիլէր :
 Միև . 3 . 12 այէթաէ պուլունան տիկէր պիլր իխպարը քիէյղ-
 ամդերանէնին պէնի իսրայէլ իւղրէրինէ պէոյիւք պիլր թէ՛սիլր
 էթմիշ օլուրը կէօրիւլիւր . չիւնքի 100 սէնէտէն զիյաաէ պիլր
 միւտտէթ սօնկրա Էրէմիանըն դէմանընտա Եէհուտիլէրին իխ-
 թիլարլարը մէգքիւր իխպարը քիէյղամդերանէյի սուրէթի ի
 մախսուտէտէ դէքը էթմիշլէր տիլր (Էր . 26 . 18) : Միխա-
 նըն իսթիլա՛ ը քիէյղամդերանէսի չօդ շէտիտ օլուպ՝ 'Ամօս
 կիպի Միխա տաթի չօպան վէ քէոյիւլէրին թարղը ք մա՛ի-
 շէթլէրինտէն պիլր չօգ միտալ վէ թէշպիհիլը գուլլանըր :

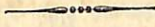

Նահուօ

ԻՏԹիմալ քի Նահում , ձէլիլին Էլիօշ գարիյէսինտէն օլ-
 տըղը հասէպիլլէ Էլիօշի թէսմիլյէ օլունուր : Նահումըն իխ-

պարաթը Աշուր հիւքիւմէթիինին փայթիթաթիթը օլան Նինիվէ
 'ալէյհինտէ իտի : Իշպու իխպարաթըն իրատ օլունաըղը սը-
 րատա Նինիվէ 'աղիմ՝ պիլր շէՏը օլուպ (Նահ . 3 . 1—4) Աւ
 լահըն գալմընա , եա՛նի Եէհուտիլէրէ թէ՛ատաթի էտէր իտի
 (Պապ 1 . 13 , 15 այէթլէրէ միւրաճա՛ւաթ օլունա) :

Պու մէզալիմու թէ՛ատաթիյաթըն դէքը օլունամաընտան իս-
 թիտալ օլունուր քի՛ Նահումըն միւտտէթ ի քիէյղամդերանէ-
 սինին պիլր գըմմը Հէդդիա մէլիլին էյամը սալթանաթընտա
 վուգու՛ պուլըն տըր : Մըրը իւլէտաա Նոլ էա Նոլ Ամ
 ման վէ եախօտ Թիւրէ թէսմիլյէ օլունան փայթիթաթիթ միսիլիւ-
 Նինիվէ կիպի միւթէքէպպիլր վէ ֆարդ պիլր շէՏը քէամիլէն
 խարապ օլաճադ , վէ անըն հէդիմէթիինէ շարէ պուլունույա-
 ճադ իտի (Պապ 3 . 19) : Պու մէշէսը շէՏըն շիմաթ սէքէնէտէն
 խալի պիլր խարապաթ էրղընը օլմասը՝ Նահումըն օլ շէՏը հագ-
 դընտա օլան թէվպիլաթը քիէյղամդերանէսինին քէամիլէն իճ-
 րա օլունաըղընա պիլր իսպաթ տըր :

Հապագուգ

Պու քիթապըն պիլրինճի պապ 6 ընճը այէթիինէ նաղարէն ,
 Հապագուգ՝ ֆիլտանիլէր էլիլյէ Երուշալիմին խարապընը վէ
 Նէպուխատանասար վազըթաալլէ Եէհուտիլէրին էտարէ-
 թիլի միւնթիճ օլան հիւճում ու իսթիլաաընտան ալ վա-
 դըթ էվլէլ , եա՛նի , միլտաըն 610—610 սէնէ մուգատտէ-
 միտէ Եօահալ վէ Եէհուտիլ մէլիլէրին էյամը սալթանա
 թընտա քիէյղամդերիլք էթմիշ տիլր : Հապագուգ՝ էվլէլ
 Եէհուտանըն ֆիլտանիլէր եէտիլլէ , վէ պա՛տէհու պիննէֆա
 ֆիլտանիլէրին միւնհէղիմ էտիլէճէքլէրինն , եա՛նի իքիտինին
 տաթիլ քէնտի կիւնահիլար սէպէպիլլէ խարապ օլաճադլարընը
 իխպար էթմիշ տիլր , Հապագուգ քիթապընըն սօն պապը պիլր
 իւահի , եախօտ տու՛ա օլուպ , պունուլէ քիէյղամդեր՝ զէմանը
 դատիմտէ էթտիլյէ կիպի թէքըտը քէնտի գալմընը խլատ
 էյլէմէսինի Ալլահտան նիյալ , վէ Ալլահըն պու խլատը
 իճրա էտէճէլիլին իխպար էտէր : Պու իւահիին սօնընտա
 պուլունան շու քէլամ , եա՛նի 'ֆիլիլիլ սաղարըմ իլէ՛ Լու՛ն

ևս իւզրէ մուսիգոր պաշը իչիւն տիր՝ քելամը Հապագգուզըն հէյքելտէ մէշուեր պիր մուղաննի, պելքի տէ Լալիլի օլթըրընը կէօթէրեր :

Սէֆանէս

Սէֆանէս Եէհուտա մելիլի Եօշիյանըն էյամ՝ ը սալթանաթընտա (Սէֆ. 1. 1), վէ իհթիմայլէն օլ տինտար մելիլին իծրա էյլէտիլի իսլահաթ դէմանընտա, ես'նի Եօշիյանըն սալթանաթընըն օն իքինճի վէ օն սէքիլինճի սէնէլէրի որասընտ տիւչէն միւտտէթտէ (2 Թէվ. 34. 3—13) փէյղամպէրլիք էթմիշ տիր . չիւչիք Սէֆանէս պիրինճի պսպ 1—6 վէ 8, 9 սյէթէրտէն օլ իսլահաթըն հէնուզ քեամիլէն իծրա օլունմամըշ օլթըրըն անկաշըլըր : Պիրինճի պսպըն իլք սյէթիտէ Սէֆանէանըն նէսէպի հադդընտա պուլունան մա'լիւմաթտան, պա'ղըրարը փէյղամպէրին մելիք Հիդդէյա նէպլինտէն օլթըրընը իսթիլիթաճ էթմիշէր իսէտէ, օլ սյէթտէ զիքր օլունտան Հիդդէյա՝ մելիք Հիդդէյա օլմայլըպ, անճադ օլ իսմտէ պաշգա պիր զաթ օլս պիլիր . զիրա Հիդդէյա իսմի Եէհուտիլէր արասընտա նատիրէն կէօրիւլիւշ պիր իսմ տէյիլ իտի : Սէֆանէս քէնտի իխպարաթընտա չսպուք չսպուք թէհտիտտէն վա'տարա կէչիպ՝ կէրէք Եէհուտա մելիքլէրինն զուլմու թէքէպլիւլէրի, քեասհնիլէրին հիլէ ու խուտ'տարը վէ գամվըն Փըրդ ու Փէտտար սէպէպլիլէ Եէհուտա իւզէրինէ կէլէճէք պէլա ու Փէլարթէթլէրի, վէ կէրէք Գիլիսթիլիլէր, Նինիլիլիլէր, Հապէչլիլէր վէ Եէհուտանըն սա'իր տիւշմէնլէրի իւզէրինէ կէլէճէք՝ ուզուպէթի իխպար, վէ ՐԱՊՊԸՆ իսմիլէ մէպուր օլսճադ օլան գալմըն պագի գալան Փագիր վէ մաղուուր դըմը իչիւն սէլամէթ վէ սա'ատէթ ի պագիլէյի վա'տ ու թէպշիր էտեր :

Հաճնայ

Հաճնայ՝ Եէհուտիլէրին էսարէթտէն քէնտի տիարըրընտ 'ալտէթլէրինտէն սօնկրա փէյղամպէրլիք էթմիշ օլուպ՝ 'Նտաթէթտէն 'ալտէթ դէմանը փէյղամպէրլիլէր'՝ նամըլէ մա'րուֆ

օլան իւշ փէյղամպէրլէրտէն պիրիսի տիր : Հաճնայըն տէօրթթէպլիղաթ ը փէյղամպէրանէսի Միլլատըն 520 սէնէ մուգատտէմինտէ Ֆարս մելիլի Տարիուարն էյամ՝ ը սալթանաթընտա իւշ սյ զարֆընտա ի'թա օլունմըշ օլուպ՝ պու իխպարաթ ը փէյղամպէրանէնին տէօրտիւ տախի հէյքէլին ինչատընտ միւթէ'ալլըպ տըր : Օլ վագըթ Եէհուտիլէրին տիւշմէնլէրինն մուխալէֆէթի սէպէպլիլէ հէյքէլին ինչատը (Նգր. 4. 24) պիր գաշ սէնէտէն պէրու թա'թիլ էտիրմիշ օլուպ, պու էանատէ իսէիչ պաշա չըգարմագ խուսուլընտա Եէհուտիլէր Ֆիլթուր կէթիրմիշ օլթըրըրընտան, Հաճնայըն փէյղամպէրլիլինն մագսէտի գամվը թէչլիք էթմէքտէն 'իպարէթ իտի (Նգր. 5. 1, 2) : Հաճնայ էվլէլա գամվը զայրէթ ճիհէթիլլէ օլան գուսուրըրընտան աօլսը (պսպ 1. 4, 9—11) թէվպիլի էտեր . պա'տէհու անլէր իչլէմէյէ պաշատըրըրընտա Հաճնայ ճիւմլէ միլլէթլէրին մանթաղըր պուլունաըրըրը Զաթըն վիւրուտի միւնասէպէթիլլէ սօնկրաքի հէյքէլին 'իզլէթի էվլէլէր հէյքէլին 'իզլէթիտէն ա'գամ օլսճաղընը (պսպ 2. 9) վա'տ էտերէք գամվա ճեսարէթպիլ թէպլիղաթտա պուլունտու : Հաճնայըն պու վա'տը Մէսիհին վիւրուտի վէ Անըն 'իզլէթ ու ճէլալիլլէ իթմամ օլունտու : Հաճնայըն իխպարաթ տախի սա'իր պիր չօք իխպարաթ ը փէյղամպէրանէ կիպի Ալլահըն գամվընըն միւթադպէլտէ նա'իլ օլսճագըրըրըրը գաֆէր վա'տըրըլէ իիթամ՝ պուլուր :

Զագարեա

Զագարեա Հաճնայտան իլի սյ սօնկրա փէյղամպէրլիք էթմէյէ պաշատը (Զագ. 1. 1 սյէթ, Հաճ. 1. 1 սյէթլէ թաթպիք էտիլէ) : Նէհէմեանըն զիքր էթտիլի քեասհնիլէրին էսամիսինտէ Զագարեանըն իսմի տախի պուլունուր (Նէհէմ. 12. 16 սյէթէ միւրաճա'աթ օլունտա) : Զագ. 1. 1 սյէթին՝ Նգր. 5. 1 : 6. 11 սյէթլէրլէ թաթպիլիլիտէն անկաշըլըրը իւզրէ Զագարեանըն փէտերի, իտիօտ տահա տորընուր պէօմիւք փէտերի օլան 'իտտօ՝ Զըրուպապէլ իլէ պէրապէր Պապէլտէն Երուշալիմէ կէլէն քեասհնիլէրտէն պիրի իտի : Հաճնայըն

փեյղամպերլէյն կիպի Զաքարեաննը փեյղամպերլէյնտէն տա-
 խի մագստտ հէյքէլին պինասընը էլէրի կէօթիւրիւպ իշի պաշա
 չըգարմագ խուսուսընտագ գաւմը թէշիգ էթմէք իտի խէ տէ :
 Զաքարեաննը ինպարաթընը՝ Ալլահըն Եհհուտիէր հագգընտագ
 օլտն մուգատտերաթ ը աթիլէսինէ, վէ հէմ քեահհին հէմ տէ
 մէլէք օլաճագ օլան Մէսիհին մէլէքիւթիւնէ տախի թէ'ալիւ-
 գը վար տըր : Զաքարեան քիթապը իւզ գըմմա թագսիմ' օլը-
 նա պիլիւր : Պիրինճի գըմը (պապ 1—6) պիւր կէճէտէ փեյղամ-
 պերին նագարը Էօնիւնտէ աչըլան սէքիզ վահիլէրի հալի օ-
 լուպ : Ալլահըն քէնտի գալմը իլէ օլան մու'ամէլէսի վէ Մէ-
 սիհին քէնտի քիլիսէսինին պանիսի օլարագ իճրա էտէճէյի իշ
 պու վահիլէրտէ մուխթէլիֆ Էօրնէքէրլէ թա'րիֆ ու պէյան
 օլընմըշար տըր : Իքինճի գըմը (պապ 7 վէ 8) պա'ղը քիմնէլէր
 թարաֆընտան օրուճ հագգընտագ իրատ օլընտն պիւր սու'ա-
 ըն ճէվապընը, վէ Ալլահըն զաղապընըն իւզէրլէրինէ կէլմէ-
 սինէ սէպէպ օլան Ֆըսգ ու Ֆէսատարընտան տօլայը Եհհու-
 տիլէր 'ալէյհինէ թա'ղիւր ու թէվլիլիսի հալի տիւր : Պու թէվ-
 պիխտէն սօնկըա Եհհուտագ վէ Երըւշալիմին սա'ատէթ ի միւս-
 թագպէլէսի հագգընտագ ինպարաթ ը փեյղամպերանէ կէլիւր :
 Իւչիւնճիւ գըմընտագ (պապ 9—14) Զաքարեան Եհհուտիէր
 իլէ անլէրին տիւշմէնլէրի արասընտագ զուհուր էտէճէք նիզա'
 վէ մուհարէպէլէրի, վէ Ալլահըն մէլէքիւթիւնէն քեամիլէն
 զալէպէսինտէն Էվիլէ սօն կիւնտէ զուհուր էտէճէք 'աղիմ' վէ
 գաթ'ի մուհարէպէլէրի ինպար ու թա'րիֆ էտէր : Պու իւ-
 չիւնճիւ գըմտագ պուլընտն ինպարաթտան պիլիսի Մաթթա
 ինճիլինտէ (Մաթ. 27. 9, 10) Էրէմիաննը պիւր քէլմը մա-
 գամընտագ զէքը օլընմըշ տըր : Պու քէյֆիլէթի վէ Զաքարեան
 քիթապընըն իւչիւնճիւ գըմըն իլէ տիկէր գըմըլըր արա-
 սընտագ պուլընտն խթիլաճճագ պա'ղը Ֆէրգլէրէ պագարագ :
 պա'ղըլըր պու իւչիւնճիւ գըմ' Էրէմիա փեյղամպերին էսէ-
 ըի օլուպ Զաքարեաննը անլէրի քէնտի քիթապընագ իտիալ
 էլլէմը իտիլի զաննընագ զահիպ օլմուշար տըր : Ֆագաթ պաշ-
 գալարընըն զաննընճագ Մաթթա ինճիլինին մէթն ի ալիսի
 իսթինտա էտիլտիլի սըրտագ Զաքարեան Էագըլաճագ Էէրտէ
 սէհվէն Էրէմիա Էագըլմըշ տըր :

Մալախիա

Մալախիա քէլիմէսի 'Իպրանիճէտէ 'Բէսուլմ' Էախօտ
 'Պէֆիբիմ' մա'նասընտագ օլուպ, պապ 3. 1 այլէթտէ մէղ-
 քիւր քէլիմէ 'Բէսուլմ' թէրճէմէ օլընմըշ տըր : Պու խու-
 սուսա նագարէն պա'ղըլըր՝ Մալախիա իսի պու քիթապըն
 մուհարրիլինին տըլ իսի օլմայըլ' անճագ մէ'մուրիլէթիլին
 լուգապը իտիլիլի զանն էտէրլէր : Լաքին 'ումնալէն զանն օ-
 լընտըրընագ կէօրէ Մալախիա իսի տըլ մուհարրիլին իսի
 տիւր : Մալախիաննը թագպիճ ու թէվլիլի էլլէտիլի կիւնտաճ-
 ար Էլէ Նէհէմ. 13 իւնճիւ պագատագ զէքը օլընտն կիւնտաճը
 արասընտագ միւշապէհէթտէն, պա'ղըլըր՝ Մալախիայը Նէ-
 հէմննըն վալիլիլի էմուսընտագ, վէ անըն Երըւշալիմտէ իգա-
 մէթ էթտիլի միւստէթիւն սօնլարընտագ, էա'նի Միլատըն 120
 սէնէ մուգատտէմինտէ Երըւշալիմտէ փեյղամպերլէք էթտի
 տէլիւ իսթիլիթաճ էտէրլէր : 'Ահա ը 'Աթիգ փեյղամպերլէրի
 արասընտագ էն սօնկըաքի փեյղամպեր օլան Մալախիա՝ քէնտի
 միլլէթտաշարընագ էլլէմաֆ ու 'ինայաթ ի իլահիլիլի տէր խու-
 թըր էթտիլիլէք թէպիլիլէ պաշալըպ, Եհհուտիլէրի քիւֆընը
 նի'մէթ վէ սա'իւր կիւնտաճարընտան տօլայը թէվլիլի էտէր .
 քէզալլէք թէ'էխիսուր էթմէսինտէն տօլայը Եհհուտի միլլէ-
 թիլին հագգընտագ թէշէքքի էթմէքտէ օլտըրը Բագպըն նա-
 կեահ իճրա ի աճքեամ' իլիւն կէլէճէլինի ինպար, վէ Եհհու-
 տիլէրէ Մուսաննը շէրի'աթըն տէր խաթըր էթմէլէրինի թալ-
 սիլէ էտէր . վէ Բագպըն 'աղիմ' վէ տէշէթիլի կիւնտիւն
 վիւրուտիլինտէն Էվիլէ Էլիլիաննը զուհուր էտէճէլինի վա'տ է-
 տէրէք, թէպիլիլիլիլիլիլի իսթամ' վէրիւր : Պու վա'տ իլէ
 պապ 3. 1 այլէթտէքի վա'տ 'Ահա ը ճէտիտտէ տէֆ'աթիլէ
 զէքը օլընուպ Մէսիհին միւպէշէրի վաֆթիլիլէ էտիճ Նու-
 հաննագ հագգընտագ իրատ օլընմըշ վա'տըր տէլիւ էթիպըր
 օլընուր : Իլթէ պու վէճէլէ Մալախիա, իտարէ ի 'Աթիգէ
 իլէ իտարէ ի ճէտիտէլի էէքաիկէրինէ րապթ էտէն պիւր րա-
 պըթա 'տտ օլընագ պիլիլի :

ՕՆ ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՊԱՊ

'Անդր Ե 'ԱՐԵՔԻՆ ԽԻՒՄՆԱՐԿԱՆ 'Անդր Ե ՃԵՊԻՊԻՆ ԽՊԵՆԿՐԱՍ
սքնասրէ ԵՆՏՈՒՊԻԼԵՐԻՆ ԼՒԱՐԻՆ Ե ՌԻԼԻՆ :

Տէ՛հէմեանընդ վեմանընտան սոնկրա, եա՛նի Միլատըն 420 սէնէ մուգատտեմինտէն պաշլայարագ Ե՛հհոուտիլէր 100 սէնէ գատար Ֆարս մէլիբլէրինին թասթը Ե Տիւքիւմէթլէրինտէ գալւ տըլար : Ե՛հհոուտիլէ՛ Սիւրիա էյալէթինին պիր գըմը սոյըլըր իտի իտեաէ, Ե՛հհոուտիլէրին ումուրը իտարէսի մէղքիւր էյալէթին Սատրապը, եա՛նի վայլիսինին նաղարէթի թասթընտա օյարագ պաշ քեահհինլէրէ իհայէ օլուճըր իտի : Ումուրը Ե ըուճանիլէ իլէ ումուրը Ե ճիւմանիլէինին իտարէսի պու վէճճլէ պաշ քեահհինլէրէ թէ՛հիլիզ օլուճմար՝ Հարուն խանէտանընդ մուխթէլիֆ ա՛ղասը արասընտա Տարիսանէ, զատարարանէ վէ նա պէճա միւնաղա՛ա վէ մու՛արաղաղարա սէպէպ օլուու : Միլատըն 333 սէնէ մուգատտեմինտէ Իսքէնտէրի Բուճի Սիւրիատա օլան Ֆարսիլէրին Տիւքիւմէթինին տէվիրտի . վէ Սուր շէհհիլի զապթ էտիպ, օրատան քէնտի տիւշմէնլէրինէ կարտըմ էթմիշ օլան Ե՛հհոուտիլէրի թէ՛տիպ էթմէք իւղրէ Ե՛հհոուտիլէրէ 'աղիմէթ էյլէտի : Ֆազաթ Իսքէնտէրի Բուճի Ե՛րուշալիմէ եաղլաշտըգատա Ե՛հհոուտիլէրին պաշ քեահհինի օլան Եաատու՛ վէ պիր չօգ քեահհինլէրէ քէհանէթ էլլիսէլէրինի լապիս օլարագ 'աղիմ՝ պիր իգտիհամ իլէ պերապէր միւշաղընիլէյհի իսթիդպալէ չըգարըլար : Իսքէնտէրի Բուճի օրատա կէօրտիւճիւ վէ իշիթտիլի շէյլէրտէն զիլատսիլլէ մահղուղ օլարագ Ե՛հհոուտիլէրէ շէ՛հիլթընտան նաշի ուսուլը մէղճէպիլիլէրինէ կէօրէ իճրա ի այլին էթմէլէրինէ միւսա՛տտէ պուլուրտու . վէ սոնկրա Մըըրտա Իսքէնտէրի շէհհինի պինա էթտիքատ Ե՛հհոուտիլէրտէն մուհահիլլէր կէթիլիպ օրատա իսքէնալէ տիլէրէ Եոլաննի թէպա՛տընտ իհտան էթմիշ օլտըրը իսթիլալաթը իհտան էթտի : Իսքէնտէրին վէ՛հիլթընտան սոնկրա ճէնէրալարը՝ միւշաղընիլէյհին հիւքիւմէթինի քէնտի արալարընտա մուգատտեմէ էթտիքլէրի վաղըթ , Ե՛հհոուտիլէ իլէ Մըսըր՝

Պտղոմէոս Լագոսըն հիսսէսինն տիւշաիւ : Պու մէլիք տախի Իսքէնտէրիլէյէ պիր չօգ Ե՛հհոուտի միւհահիլլէր կէթիլիպ՝ սոնլէրէ իլթիֆաթ վէ մուհապպէթ կէօսթէրտիքտէն մա՛տա պա՛ղըլարընը տա մէ՛մուրիլէթէ կէչիրտի : Ե՛հհոուտիլէրին էճնէպի մէմլէքէթլէրէ հիճրէթինին իլլիտատսը պու օլուու : Պա՛տէհոու սէնէ պէ սէնէ, Ե՛հհոուտի մուհահիլլէրի Աֆրիգա , Ասիա վէ Եոլաննիլթմանըն մուխթէլիֆ թարաֆլարընա հիճրէթլէ օրալարտա թէ՛վաթթուու էյլէմէլէրի միւնտտէպէթիլլէ՛ Գրիտտոսըն զեմանընտա Բոմա հիւքիւմէթի թասթընտա պուլուճան մէմալիքին սոյլքի հէր գըսմընտա Ե՛հհոուտիլէր պուլուճուր իտի : Իշթէ պու վէճճլէ տիւնէտանըն օլ վաղըթ մա՛լիւմ՝ օլան ճիւմլէ գըսմարընտա Ինճիլին վա՛ղ ու թէպլէրի էչիւն իճապ էտէն թարիգ 'աճիպ սուրէթտէ թէհիլլէ էտիլիշ իտի : Ե՛հհոուտիլէրին՝ Մըըր մէլիքլէրի թասթը Ե իտարէսիտտէ պուլուճաղըր պիւթիւն միւտտէթ զարֆընտա Ե՛հհոուտիլէր քէմալը իսթիլարհամ վէ մուվաֆիպաղիլէթէ նա՛՛իլ օլտըլար : Անլէրին ումուրը իտարէսի ֆէթմանէթ վէ Ֆաղիլէթ սահիլի պիր պաշ քեահհինին , եա՛նի Սալիհ թէմալլէ օլուճան պաշ քեահհին Սիմ՛օնըն էլինտէ իտի : Սիմ՛օն հէյքէլին սուրըրընը թա՛միր , վէ Երուշալիմի թասթըմ էյլէտի : Ե՛հհոուտիլէր պու Սիմ՛օնա՛՛ Պէօյիւք սինաղօղ ըիճալընը իսթիլիպ՝ թէ՛սիլլէ էտէրլէր : կէօրիւնիւր քի՛ Ե՛հհոուտիլէր 'Պէօյիւք սինաղօղ ըիճալը՛ թա՛պիլիլլէ պիր պիրի արգասը սըրա կէլէն ֆէտաքեար վէ վաթմանիլէր զեվաթըն մէճմուլ՛ինն սոնկրալար իտի : Պու 'Պէօյիւք սինաղօղ ըիճալը՛նըն՝ ատէտի 420յէ պալիղ օլուպ , էտարէթ զեմանընտա վէ տիւնէն սոնկրա Ե՛հհոուտիլէրին մուգատտէս քիթապլարընը ճէմ՛ ու թէրթիպ , վէ միլլէթին ճիւմանն վէ ըուճանի միւհասէսատընը իսլաճ էթմէլէ ֆէտաքիարտան չալըմը օլան՝ Իլըա , Տէհէմէա , Հաճճայ , Զաքարեա , Մալախիա վէ սա՛իր մէշհուր զաթլար մէղքիւր 'Սինաղօղ ըիճալը՛նտան մա՛տուտա տըր : Սիմ՛օն՝ Միլատըն 291 սէնէ մուգատտեմինտէ վէ՛հիլթ էթտի : Ե՛հհոուտիլէր 100 սէնէ գատար Պտղոմէոսլարըն հիւքիւմէթի թասթընտա գալտըգատան սոնկրա Պէօյիւք Անտիոգոսըն զեմանընտա , եա՛նի Միլատըն 198 սէնէ մուգատտեմինտէ Սիւ-

րեատա հիւքմ' սիւրէն Սելեւկիա սիւլալէսի հիւքիւմէթի
 Թաճթնա կէշտիւր: Սելեւկիա մէլքէթիինն ղէմաննտա
 Եհհաւիլէրին մէմէքէթի պէշ գըմամ, Եա'նի Իրտանըն
 ղարպ ճիհէթինտէ վազը' Եհհաւիլէրին, Սամարիա, Ճէլիլ
 վէ Իրտանըն շարգ ճիհէթինտէ վազը' Տրախօնեա վէ Պերես
 Էյալէթիւրինէ Թագսիմ' օլունտու իսէ տէ, Եհհաւիլէրին
 քէնտի պաշ քեահինիլէրի վէ միլլէթ մէճիլտէրի վասըթասըլլէ
 միւսթագիլէն իտարէ օլունմայարընա միւստ'ատէ օլունտու:
 Պու Էանատէ Եհհաւիլէրի' Մըսըր վէ Սիւրիա մէլքէթի արա-
 սընտա մըգու' պուլան մուհարէպէլէր սէպէպինտէն չօգ մէ-
 ղալիմ' ու Թէ'ատտիյաթա տիւշար օլտու: Քէզալիք Եհհաւ-
 տիլէրին պաշ քեահինիլէրի վէ միլլէթին ա'յան ու րիճալը ա-
 րասընտա Ֆէստա հիւքմ'էթմէքաէ, վէ գալմ'կիթտիքճէ Ֆըսգ
 ու Ֆիւճուրա ղարգ օլմագտա իտի: Միլաաըն 170 սէնէ մու-
 գատտէմիտէ Սիւրիա մէլիլի Սնտիոգոս Էյպիֆան Եերու-
 շալիմի վէ հէյքէլի Եաղմա, Եէվմի մուհրազալար Թագտի-
 մինի մէն', վէ հաթթա մուհրազալար մէղապաշը իւղէրինէ Չէհհ-
 աիտ Էտէրէք ճէմա'աթը' վութարա գուրպան Թագտիմ' էթ-
 մէյէ մէճպուր էթտի: Պու մուղայադա վէ Թէ'ատտի ղէմա-
 նընտա Եհհաւիլէրտէն չօգլարը տինիլէրին ինքեար էթտիլէր
 իսէ տէ, Էճատարընըն տին վէ շէր'աթընա սատըգ գալան
 պիր պազըլլէ պուլունտու: Մատաթիա նամ'տինտար վէ ճէ-
 սուր պիր միւսինն քեահին' գալմը քէնտի տին ու շէր'աթըլա-
 րընը մուհաֆաղա էթմէյէ Թէշլիլէ էթտի, վէ պաշընա մըգ-
 տարը քեահի ատէմ' Թօվլայարագ Եհհաւիլէրի Սիւրիա մէ-
 լքէթիւրինն մէղալիմ' ու Թէ'ատտիյաթընտան գուրթարմագըս
 Թէշէպպիւս էյլէտի: Պու քեահինն պէշ օլլու օլլուպ, պուն-
 լարատա Եհհաւտա նամ' պիրի քէնտի իթթիյար փէտէրինն վէ-
 ֆատընտան սօնկրա պիրատըլէրինն, խուսուսա տիրայէթի
 վէ հէքմէթի ճիհէթիլլէ մէշուր օլան Սիմ'օնըն մու'ալէնէ-
 Թիլլէ օրտու գօմնտանըղընը տէր'էօճտէ էյլէտի: Պու մէշ-
 սուր ղէվաթա Մակարայիլէր Թէսմիյէ օլունտու, վէ սու-
 լէր իլէ անլէրին խալէֆէրինն ա'մալը շէճի'անէսի Թարիլի'
 Մակարայիլէր քիթալարը նամըլլէ մա'րուֆ օլլուպ Քի-

Թապը Մուգատտէս տէյիւ գապուլ օլունմայան քիթապ-
 արտա միւնտէրիճ տիր (Գըմմ'ը Էյվիլէն 126ընճը սահիֆէ-
 սինէ միւրաճա'աթ օլունտ): Եհհաւտա պիր գաշ տէֆ'ա Սն-
 տիոգոսըն'առքէրինէ ղալէպէ չալարգտան սօնկրա Եհհաւիլէրի
 ղապթ, վէ հէյքէլի Թաթհիլէր անը Թէքըրա Եհհաւիլէրն 'ի-
 պատէթինէ Թագտիա էյլէտի: Հէյքէլին պու Թագտիսինն
 ղէքը ի ճէմիլի իչիւն, Եուհ. 10. 22 այլէթատէ ղէքը օլունտըր
 իւղէ, Թագտիա պայրամը նամըլլէ սէքիլ կիւն իմթիտատ Էտէն
 պիր սէնէվի պայրամ' Թա'եին օլունտու: Մակարայիլէրին ղէ-
 մանընտա Եհհաւիլէրի միւսթագիլ վէ մա'մուր պիր հիւքիւմէթ
 օլլուպ, Սիւրիա, Ֆինիգէ, 'Էտամ' վէ 'Արապիսթանըն պա'ղը
 գըթ'ալարը տաիի Եհհաւիլէրի էյճագ Էտիլի: Մէմէքէթ
 Էյվիլէրի կիպի մա'մուր վէ մահաուլտար, Էճալի տաիի սէլա-
 մէթ ու սա'ատէթէ նա'իլ օլտու իսէ տէ, պու սա'ատէթ տէվ-
 ըր ուղըն միւտտէթ սիւրմէտի: Պաշ քեահինիլէր իլէ միլլէ-
 Թիլն Էշրաֆը արասընտա, խուսուսա ո ղէմանիլարտա ղուհուր
 էթմիշ օլլուպ' մուխատէմէտէ պուլունտան Սատուղիլէր վէ Ֆի-
 րիսիլէր Ֆըրգալարը արասընտա նիֆագ ու շիգալը ղուհուր
 էթտի: 'Ազըպէթ միլաաըն 63 սէնէ մուգատտէմիտէ Բօմա
 ճէնէրայլարընտան Փօմիէ նամ' ճէնէրալ Եհհաւիլէրի ղապթ
 իլէ Մակարայիլէր րու'եսասընը մէ'մուրիլէթատէ իպպա էյլէտի
 իսէ տէ, Եհհաւիլէրի Բօմա հիւքիւմէթինն խարաճ կիւզար
 պիր էյալէթ էյլէտի: Փօմիէ' Եհհաւիլէրի մտէ պուլունտըրը վա-
 դըթ հէյքէլէ, վէ հաթթա Գուստա իւլ ապտասա կիրաի:
 Բիվայէթ օլունտըր քի Փօմիէ օլ մահալտէ պիր իյահ Թիմսալը
 Էա պիր սանէմ' կէօրմէտիլի իչիւն չօգ Թէ'աճճիւպ էյլէմիշ
 տիր: Հէյքէլին գապլարընա վէ խաղինէսինն ապա աօգուն-
 մամըլ վէ տըշարը ջըգտըրընտա հէյքէլին Թաթհիլ վէ Թագ-
 տիլիլլէ օրտա իըտմէթ վէ 'իպատէթ ի Էէվիլէրի իճրասըրը
 էմը էթմիշ տիր: Մակարայիլի խանէտանընտան սօն հիւքիւմար
 օլան Հիւրկանօս, սէքսէն Էաշընտա օլտըրը հալտէ' Պէզիւք
 Հէրօտա Թէսմիլլէ օլունտան Հէրօտսին էյլլէր Միլաաըն 30 սէնէ
 մուգատտէմիտէ գաթըլ Էտիլի: Հէրօտսին ալը Էտօմի վէ
 մէղէպի Եհհաւտի օլլուպ' պալտատէ մէղքիւր Հիւրկանօսըն
 Թօրնու Մարիամնէյի Թէղէվիլիւճ էթմէրլէ Մակարայիլի

խանէտանընա միւսահէրէթ էթմիշ խաի : Բօմայրլար Միլատըն 10 սէնէ մուգատտէմինտէ Հէրօտէսի Ետհուտիյէ մէլիյի նասպ էթմիշ օլուպ, Հէրօտէս տախի եէլմ'ի վէֆաթընատէք, ես'նի Քրիստոսըն տօղաղը սէնէյէ տէք իճրաի հիւքիւմէթ էյլէտի : Հէրօտէս զալիմ վէ զատտար պիր մէլէք օլուպ, եալընըլ թէպ'ասընա տէյիլ քէնտի էվլատընա պիլէ չօք զուլմ' էթմտի : Չէօյլէ քի էվլատընտան իւչիւնիւ, վէ զէվճէսի Մարիամ' նէյի գաթլ էթտի : Ետրուշալիմտէ վէ սա'իր մահալլէրտէ պէօյիւք վէ մուքէլլէֆ սերայլար ետփըպ' Միլատըն 16 սէնէ մուգատտէմինտէ քիւլի մէսարիֆլէ հէյքէլի թա'միր ու թէղէին էթտի : Լաքին հագգ Ալլահ 'իպատէթ խուսուսընտա վազիֆէսիլ օլուպ' Բօմայրլարն իլահլարընա դուրպան թագտիմ' էտէր խտի : Ետրուշալիմէ փուլմ'փէրէսթ միլլէթլէրին օյուշլարընը, Ետհուտիյէր արասընա իտէ էճնէպի ատասպ ու 'ատաթընը իտխալ վէ Ետհուտիյէր քէնտի էճտատլարը տինինտէն չէվիրմէք իչիւն էլինտէն հէր կէլէնի իճըա էյլէտի :

Հէրօտէսին օղու Արքէլայօս (Մատ. 2. 22) փէտէրինին վէֆաթընտան սօնկրա Ետհուտիյէնին անճագ պիր զըսմը իւզէրինէ հիւքիւմէթ սիւրիւպ, չօք զուլմ' իճըա էթտի, վէ սալ թանաթընըն օնուճճու սէնէսինտէ Ետհուտիյէր թարաֆընտան անըն 'ալէյհինտէ վուգու' պուլան շիքէպէթ իւզէրինէ Արքէլայօս' Ավղոսթոս իմփէրաթօրըն էմրիլլէ Ֆրանտանըն Վիէննա չէհրինէ նէֆի էտիլիպ օրատա վէֆաթ էթտի : Պա'տէհուտ Ետհուտիյէ' Բօմա հիւքիւմէթինէ իլչագ էտիլէրէք, միւճըիմի է'տամ' էթմէք սէլահէյէթինէ մալիք օլուպ' դօնսօլ վէքիլի թէսմիյէ օլուճան զալիլէր իտարէսինէ թէֆիլիլ էտիլտի : Քրիստոսըն վա'ղ ու թէպչիր էթտիյի սէնէլէրտէ Ետհուտիյէ վէ Սամարիա' Բօմալը վալիլէր թահՅթ ը իտարէսինտէ խաի իտէ տէ, ճէլիտէ եինէ Բօմա հիւքիւմէթի թարաֆընտան նասպ օլուճմըշ օլուրագ Պէօյիւք Հէրօտէսին օղու ըէ'իս էր րուպ' թէսմիյէ օլուճան Հէրօտէս Անթիպաս հիւքիւմ' էթմէքտէ խտի :

'ԱՏա ը 'Աթիգին խիթամընտան 'ԱՏա ը ճէտիտին իպթիտասընատէք միւրուր էտէն, ես'նի հիքէպէսին մուխթասարէն պէյան էթտիլիմիլ տէօրթ էիւզ սէնէ զարֆընտա Ետհուտիյէրին ատասպ ու տխաղը վէ ճիվար միլլէթլէր իւ օլան

միւնասէպաթը 'աղիմ' թէպէտտիւլաթա օղրտար : Ետհուտըն իըտմէթինտէ կէսթէրտիլէրի սատագաթաղըլլարը սէպէպիլլէ Ետհուտիյէրին Պապէլ էսարէթի էսնասընտա միլլէթճէտիւշար օլուրըլը շէտիտ միւճագաթ, վէ էսիր օլուրըլարը մէմլէքէթլէրտէ կէօրտիւքլէր շէյլէր իւզէրինէ փուլմ'փէրէսթլիյէ օլան մէյլլէրի ազալլպ, անտէն սօնկրա քէնտի էճտատլարը տինինէ տահա զիյատէ սըտղէ իլթիտագ էյլէրէք : քէնտի մուգատտէս քիթապլարընը տահա զըլատէ տիգգաթլէ օգուլուպ միւլաթալա'ա էթմէյէ պաշլատըլար : Միւլլէթ հէր թարաֆա տաղըլմը վէ հէյքէլէ կիթմէք փէք միւշքիւլ օլուրընտան Ետհուտի պուլուճան պիրչօք երլէր տէ, կերէք Ֆիլիսթինտէ վէ կերէք սա'իր մէմլէքէթլէրտէ սինաղօղլար թէ'սիս օլուճտու : Պու սինաղօղլարն թէ'սիս սինտէն մագէտ' փիթապը Մուգատտէսին միւլաթալա'տընա վէ ումուր ը տինիյէնին տէվալմ' իւզըն իճըատընա եարաթմ' էթմէքտէն 'իպարէթ խաի : Լաքին պու միւտտէթին սօնլարընա տօղու սինաղօղլարտա վէ հէյքէլտէ իճըա օլուճան ումուր ը տինիյէ էքսէր ճիհէթլէ պլին ու 'ատէթլէրտէն վէ զահիլ շէյլէրտէն 'իպարէթ օլուպ' ասըլ թագվա ըուհու իտէ էքսիլիլ խաի : Ետհուտիյէր Ալլահըն քէլամընըն ըուհանի մա'նասընը անկլամագ զայրէթինի զսյպ էթմիշ օլուրագ հէր շէյլտէն զիյատէ պլին ու 'ատէթլէրէ վէ խայպի մէտ'լէրէք սարֆ ը էֆքէար էտէրլէր խտի : Պու էսնատէ Ետհուտիյէր արասընտա մուխթէլիֆ Ֆըրգալար զուհուր էթտի : Պու Ֆըրգալարըն պիրինճիս Ֆէրիսիլէր Ֆըրգասը խտի : Ֆէրիսի իմի 'իպարանիճէտէ 'այրըլմըշ' մա'նասընտա օլան էրու'լէ' քէլիմէսինտէն միւշթագ սըր : Ֆէրիսիլէր շէրի'աթըն փէք ճիւզի էմրլէրինին հըֆղ ու իճըատընա զիյատէսիլլէ զայրէթէշ իտիլէր իտէ տէ, պու էմրլէրի իթիլարըլարըն զայրի մուհարրէր 'ատաթէթաթլէրի ըիվայէթլէրիլլէ թէֆսիլ էթտիլտէն մա'տա, շէրի'աթ ը մուհարրէրէ իւզէրինէ տախի անլէրտէն չօք շէյլէր 'իլալլէ էտէրլէր խտի : Պէօյլէ էթմէքլէ չօք տէֆա Քրիստոսըն անլէրէ տէր խաթըր էթտիլտիլ կիպի թա'լիմ' էթտիլէրի ըիվայէթլէրլէ Ալլահըն շէրի'աթընը Ֆէսի'էտէրլէր խտի (Մարգ. 7. 13) : Սատուգիլէր Ֆըրգասը Ֆէրիսիլէր Ֆըրգասընըն զըտար է-

տի: Սատուգիւնը՝ շէրի'աթը քէնտիւնէրինէ մն'գոււ կէօրիւնէն սուրէթտէ թէֆտիր, վէ բիւլայաթըն աճքեամբըն ինքեար էտերէր իտի: Պուճար շէրի'աթտա միւնտերիճ պուլուճան թա'լիմաթըն պիր գըսմընը պիլէ, եա'նի ախրէթէ տա'իր օլան թա'լիմի պիլէ գապոււ էթմէգլէր իտի Պա'ղըրընըն զանընճա Սատուգի իսմի Տուուտըն զէմանընտա մէշուուր պիր զաթ օլան (3 Միւլ. 1. 32-45) Սատուգ նամ'քեաճինին իսմինտէն մէ'խուզ աըր: Պու.քեաճինին նէսլինին տա'լիմա պէօյիւք նուֆուզ ու թէ'սիրէ մալըք օլտըրը կէօրիւլիւր (2 Թէվ. 31. 10: Հէզ. 40. 46. 43. 49. 44. 45: 48. 11): Պու զանն ու էֆքեարտա պուլուճանալընը գալիինճէ Սատուգըն նէսլի, եախօտ Սատուգիւնըն աաըլատէ պիր նէսլ օլուպ' օլ նէսլտէն Սատուգի իսմի անլէրին տօսթլարընա, եախօտ թարաֆտարլարընա տախի թա'միմէն եայլըմըշ օլա պիլիր: Իւչիւնճիւ ֆըրգա Էստէնիլէր ֆըրգաաըր օլուպ, պու ֆըրգատան օլանլար տախի շէրի'աթըն քեամիլէն մուճաֆաղաըր խուսուսընտա ֆերիսիլէր իլէ միւթթէֆիդ իտիլէր. շու գատար վար քի շէրի'աթըն մէ'անի ի ճա գիդէյէսինի թէնճա մաճալլէրտէ տերին միւթալա'ա իլէ աըամադ լաղըմ' օլտըրընը իտախ'ա էտերլէր իտի: Պուճարտան պա'ղըլարը կիւնիւն պիր սիւլսիւնի տու'այա, պիր սիւլսիւնիւ թաճսիլէ, պիր սիւլսիւնիւ աէ իշէ ճաար էթմէյի գա'իտէ իթթիխազ էտիպ' պա'ղըլարը տախի քիւշէ ի ինդիվտաա իմարըր ք'էօմը էտերլէր իտի:

Մարդ. 12. 13 վէ Մաթ. 22. 16 այլէթլէրտէ զիքը օլուճան Հէրօտէսիլէր ֆըրգաաըր պիր ֆըրգաա ի մէդճէպիլէ տէյիլ, անճադ պիր ֆըրգաա ի սիյասիլէ իտի: Պուճար Հէրօտէս մէլիւլին իսմիլէ եաա օլուճուպ, Եէճուտիլէր արասընա էճնէպի 'ատէթլէր, ճաթթա փութիլէրտէսիլէրին մէրասիմի մէդճէպիլէլէրինի իտիսլ էթմէք խուսուսընտա Հէրօտէս մէլիլին սս'յ ու զայրէթիլին իլթիզամ' էտերլէր իտի: Քրիստոսըն քէնտի շայիլտիլէրին սադընարըրը Հէրօտէս մայաաը' պէլիպ օլուզէր էթտիլիսիլը խուսուսըր իտի (Մարդ. 8. 15): Եէճուտիլէր արասընաա պաշգա պիր ֆըրգաա տաճա վար իտի: Պուճարա կամալիլէրին միլլէթ մէճիլիսի ճուզըրընտա իրատ էթտիլի նութգտա զիքը օլուճաըրը իւզրէ (Ս'մալ. 5. 37) թաճրի ի

նուֆուա զէմանընտա պաշընա վաֆիր խալգ ճէմ' էտիպ' պիր 'իսեան ու իսթիլալ չըգարմըշ օլան ճէլիլի Եէճուտանըն իսմիլէ ճէլիլի թէսմիլէ օլուճուր իտի: Պու ֆըրգա էճնէպիլէլէրին ճիւքիմէթիլին չօգ մուխալիֆ օլուպ' գալիըր տա'իմա Բօմալըրաա գաըրը 'իսեանա թաճրիք էտէր իտի: Քրիստոս ճէլիլտէն օլտըրը ճաաէպիլլէ անըն տիւլմէնիլէրի՝ Յիսուսըն օլ ճէլիլի ֆըրգա էֆքեարընա զաճիպ օլտըրընա տա'իր Եէրուշալիմտէ պիր սու ի զանն ճաաըլ էթմէք ճէճտիտէ իտիլէր: 'Սճաը ճէտիտտէ չօգ տէֆ'ա զիքը օլուճան 'իւլէմա' խուսուտի պիր ֆըրգաա ի մէդճէպիլլէ օլմայըպ, անճադ շէրի'աթըն իսթիլիսաա վէ թա'լիմ' ու թէֆտիրիլէ իշթիղալ էտէն պիր սընըֆ տաէմէր օլմալարը միւնասէպէթիլլէ անլէրէ չօգ տէֆ'ա 'իւլէմա վէ երպապը շէրի'աթ տախի թէսմիլլէ օլուճուր իտի: Միւճթէտի իսմի (Մաթ. 23. 15 Ա'մալ. 2. 10: 6. 5: 13. 43) տին ի մուէպիլի գապոււ էտիպ, օլ տինին աճքեամ' ու էվալիլիլէ իթա'աթ էտէն էճնէպիլլէրէ վէրիլըր պիր իսմ' իտի: Չէմանը զգատիմտէն պերու Եէճուտիլլէրէ ճէմճիլար միլլէթլէրտէ պէօյլէ միւճթէտիլէր պսուլուճուպ, շիւպճէսիլ անլէրտէն էքսէրի էզ ճան ու աիլ օլ տինի գապոււ էթմիլլէր իտի: Լաքին Քրիստոսըն զէմանընտա՝ Եէճուտիլլէրին տին մու'ալիլմէրիտէն չօգլարը միւրա'ի վէ եարամազ քիմնէլէր օլտըրըլարընտան՝ անլէրին վաարթաաըլլէ Եէճուտի տինինի գապոււ էտիլլէր ճալիլլէ քէնտի մու'ալլիմլէրիտէն տաճա էյի օլմամալար իտի: Քրիստոս պու սընըֆտան օլան մու'ալիլմէրին ֆըրգ ու ֆէսաաընը պէյանլէ, օլ ֆէսաաըն սէպէպիլին իրա'է էտեր:

Իսրայէլին օն սըպթլարը իլէ Եէճուտա վէ Պէնեամին սըպթլարընըն էսարէթի էսնասընտա, օն սըպթլարտան չօղընըն սօն իքի սըպթլար իլէ նէ վէճճլէ պիլլէշտիլի, վէ Եէճուտա իլէ Իսրայէլ ճիւքիմէթիլլէրի արասընտա պուլուճան գատիմ' իսթիլաֆ ու ֆարըն նէ սուրէթլէ օրթիտտան գալտըրը ագաէմճէ պէյան օլուճուա: Պու ճիւմլէ իլէ զա. թէն Սամարիտաա 'Սշուր մէլիլի թարաֆընտան կէօնտէրիլէն մուճաճիլլէրին նէսլինտէն օլան վէ Եէճուտիլլէրտէն միւթէֆէրրիք պուլուճան պիր թա'իֆէ վար իտի: 4 Միւլ.

17-յէ մերաճա՛ւած օլունա : Պու թա՛իֆէյէ “Տէյարըն Աւլահնըն”, եա՛նի իսրայէլին Ալլահը Նէհօվանըն “չերիւթըն” թա՛լիմ էթմէք իչիւն պիւր քեահնին իրսալ օլունմըչ իտի իսէ տէ, երնէ անլէրին մեղհէպի Նէհօւտիլէր իլէ փուլթ-փէրէսթիլքտէն մախլութ պիւր մէղհէպ օլուու : Պուչլար Նէհօւտիլէրին մուգատտէս քիթապլարընտան անճադ Մուսանըն պէշ քիթապլընը գապոււէտիպ, պազի գալանլարը իսէ բէտտ էտերլէր իտի : Պուչլար ճէրիզիլիմ տաղընտա պիւր հէյ-քէլ տախի ինչա էթաիլէր, վէ պու հէյ-քէլ Միլատըն 200 սէնէ մուգատտէմինէ գատար պազի իտի : Պու թա՛իֆէտէն ճիւզի՛ պիւր պազըյէ հայլա մէվճուտ օլուպ, Մուսանըն պէշ քիթապլընըն մէթիլէրի քէնտի եանլարընտա մուհօուղտըր : ‘Ահա քէնտիտէ պաշ քեահնիլէրտէն, իւլէմուտան վէ գալմըն ինթիլարլարընտան միւրէք-քէպ պիւր միլլէթ մէճիտի տէֆա՛լիլէ զիքը օլունուր (Լուգ. 22, 66: Ա՛մալ. 5, 21 վէ զայրիհհա) : Պու մէճիլս ‘ալ էլ ‘ումու՛մ՝ Եոճանիճէտէ մէճիլս մա՛նա-սընտա օլան Սինե՛տրիոն քէլիմէսիլլէ ետտ օլունուր : Պու մէճիլսին՝ եալընըզ բուհանի իլլէրի տէյիւլ, իլլա ճիսմանի իշլէրի տախի բույէթ ու թէսիլլէ էթմէյէ սէլահէյէթի վար իտի Մէճիլս 70—72 ա՛ղատէն իպարէթ օլուպ, պա՛ղլարընըն զաննընճա պու մէճիլսին իլք տէֆա՛ հէյ՛ էթ ի ա՛ղատընը թէշ-քիւլ էյլէյէլիլի Ալլահըն էմիլլէ Մուսանըն պէրրէյէտէ ինթիլիսապ էթտիլի եէթմիշ նէֆէր ինթիլարլար իտի (Ա՛տ. 11, 16) : Ֆադաթ Նէհօւտի մէլքէրիինին թէվարիլիստէ պէոյլէ պիւր մէճիլսին զիքը իօզ տըր : Ումուճէն զանն օլունուր-ղընա կէօրէ պու մէճիլս Պապէլ էսարէթի ‘ալտէթիստէն սոնկրա թէշ-քիւլ օլունմըչ տըր :

‘Ահա քէնտիլսին ինթիլարընտան ‘Ահա քէնտիտէն իպթի-տասընա տէք՝ օլ վաղըթ տիւնեանըն մա՛լիւմ օլան մուլթիլիլիլ գըրմլարընտա Նէհօւտի մուհաճիլլէրի իսքեան էթտիլլէրի էվիլէճէ զիքը օլունուու : Պու հիճրէթիին նէթիճէլէրիստէն պիւրիսի Նէհօւտիլէր իլէ սա՛լըր միլլէթլէր արասընտա միւրնապալթըն թէղայիւա վէ թէվիլէսիւ՛իւ օլուու : Պու միւ-նապալթ Նէհօւտիլէյէ էճնէպի՛ ասաքիլի կիւրմէսիլլէ վէ Նէհօւտիլէրին էվիլլա Մըրը մէլքէրի, պա՛տէհօւ Սիւրիս մէ-

լէքէրի վէ նիհայէթ բոմալլարըն թէպա՛լլիլէթի թահթընա տիւլէլէրիլլէ տահա զիյատէ թէվիլէսիւ՛ էյլէտի : Պու քէյ-ֆիլլէթլէր՝ Ֆիլիսթինին էքսէր մահալլէրիտէ պիլէ՛ Նէհօւտիլէրին Պապէլ էսարէթի զէմանընտա թէքէլլիւմ՝ էթտիլլէրի Սիւրեանի լիսանը երբնէ Եոճանի լիսանընը թէքէլլիւմէ պալլամալլարընա սէպէպ օլուու : (Գըսմ՝ ք էվիլլէլին 9—11 սահիֆէլէրինէ միւրաճա՛ւած օլունա) : Պու էանատէ՛ ‘Ահա քէնտիտէ ‘Աթիգ Եոճանիճէյէ թէքէմէ օլունուու, վէ Նէհօւտի օլմայան չօզ քիմնէլէր Նէհօւտիլէրին քիթապլարընը միւլթա-լլա էտիպ, Նէհօւտիլէրին՝ Մէսիհին վիւրուտիինէ մուլթա-ղըր օլարգլարընը անկլամալլարըյլէ պու իւմիա քէնտիլլէրտէ տախի փէյտա օլուու : Նէհօւտիլէրին պաշգա միլլէթլէր ա-րասընա տաղըլմալլարը՝ Եոճանի լիսանընըն՝ ումուճէն ինթիլ-մալի, վէ Նէհօւտիլէրին էֆէրար ու ինթիլարլարընըն՝ ումուճմա մա՛լիւմ օլմասը՝ վաղթըն՝ թէմալիլէթի օլունճա Մէսիհին տիւնեայա վիւրուտիտէ Խճիլին ինթիլարը իչիւն չօզ միւհիմմ հաղըրըզլար իտի :

ՕՆ ՏՕԳՈՒԶԸՆՃԸ ՊԱՊ

‘Ահա քէնտիտէն ինթիլարընտան ‘Ահա քէնտիտէն ինթիլարընտան

Պու քիթապլըն պիւրիճի գըրմընտա ‘Ահա քէնտիտէ քիթապլարընըն նէ լիսանտա եաղըտըրը, (Գըսմ՝ ք էվիլլէ սահի-ֆէ 10, 11) վէ օլ քիթապլարըն մէթիլլէրի նէ սուրէթլէ ճէմ՝ վէ հըֆղ օլունուրը, քէզալիք սահիհ քիթապլարըն զայ-րի սահիհլէրտէն նէ վէճէլէ թէֆրիգ էտիլիլի, եախօտ թա՛պիւր ի ախիլլէ ‘Ահա քէնտիտէ ֆիհրիսթիինին նէ վէճէլէ թէշ-քիւլ օլունուրը, վէ հէմ տէ ֆիհրիսթի թէշ-քիւլ էտէն քիթապլարըն ասըլարընա մալթապըզ, սահիհ վէ Ալլահ թա-րաֆընտան օլուրը, Գըսմ՝ ք էվիլլէլին 3—7 պապլարընտա մու-հիս սայըլան քիթապլարընը՝ Նրիսթիլան քիլիսիլիլին իլք վաղըթլարընտա պիլէ սահիհ՝ աստա օլունուրըղարընա, վէ պու քիթապլարըն՝ ‘Ահա քէնտիտէ քիթապլարըն իլէ պէրապէր գա-

տիմ՝ խրիսթոկայնլար թարաֆընտան Ալլահըն իրատեթինի պե-
 յան էտեր ինճամը իլահի տէյիւ թանըլարդարընա տա՛իր փէք
 չօգ իսպաթ ու տէլիլէր վար տըր : Միլատըն իւչիւնճիւ 'աս-
 րընտա եաշամըլ օլան Որոգինէս նամ միւ'էլլիֆ' 'Աճտ ք ձե-
 տիտին քիթապլարընը՝ պէնի իսրայէլին էրիհա սուրու էթըրա-
 ֆընտա տեօնտիւ-քլէրի վագըթ քեհահիլէրին չալարդարըլ պօ-
 րուլարա միւսմսիլ պօրուլարա թէշպիհ էտեր : Որոգինէս
 'Աճտ ք ձէտիտ քիթապլարընըն ֆէհրիսթիլի թա'տին էթտիք-
 տէն սօնկրա սէօղիւնէ շու վէճճլէ տէվամ էտեր : 'Էլվիլէր,
 Մաթթա քէնտի ինճիլինտէ մուգատտէս պօրուսընը չալար .
 քէզալիք Մարգօս, Լուգա վէ Եուհաննա քէնտիլէրին քէհանէթ
 պօրուսընը չալարար : Քէզալիք Պետրոս բէսուլ քէնտի իքի
 ըհասլէլէրիլէ էիւ-քտէք սէպի իքի պօրուսընը չալարըր կիպի
 Եա'գուպ վէ Եէհուտա բէսուլար տախի էօյլէ էթտիլէր :
 Եուհաննա բէսուլ տախի քէնտի ըհասլէլէրինի վէ Վասի
 քիթապընը 'իլավէ էթտի : Քէզալիք Լուգա Ա'մալ ի Բու-
 սուլ թարիլինի 'իլավէ էյլէտի : ձիւմլէսինտէն սօնկրա
 "Ալլահ՝ գաթիլ մահքիւմ՝ օլանլար միսիլիւ պիղ բէսուլլէրի
 սօնկրատան կէօթէրտի" տէյէն զաթ կէլիպ քէնտի օն
 տէօթ ըհասլէլէրիլին պօրուսընը չալարադ էրիհանըն սուր-
 արընը վէ փուլէփէրէսթիլիլին ճիւմլէ պլէթ ու մաքինալարը-
 նը վէ ֆիլուսֆլարըն ֆըրգալարընը թէմէլինտէն կըզըպ խա-
 րապ էյլէտի :

Որոգինէսին պու տիգաթա շայան շէհատէթինտէ 'Աճտ ք
 ձէտիտի թէշքիլ էտէն քիթապլարըն թամմ ֆէհրիսթիլինի ,
 եախօս օլ քիթապլարըն իմա էտիլիլէրինի աշիքետր սու-
 ըթթէ կէօրէրէք , Որոգինէսին զէմանընտա օլ քիթապլարըն
 նէ տէրէճէ միւ'թէպեր թուլթուլարընը անկարըզ : Որո-
 գինէսին ասըլ մագսէտի 'Աճտ ք ձէտիտ քիթապլարընըն պիք
 ֆիհրիսթիլինի եափմազ օլմատըղընտան օլ քիթապլարըն սօլայը
 տան զիքը էթմէսի ճիհէթիլլէ պու շէհատէթի մուհլիմտիր :

Պուճտան ագտէմ 'Աճտ ք 'Աթիք քիթապլարըն չագգընտա
 պիք միգտար մա'լիւմաթ վէրիլիլէրի կիպի , շիմաի տախի
 'Աճտ ք ձէտիտին մուլէթիլիֆ քիթապլարըն չագգընտա մուլ-
 թատար պիք մա'լիւմաթ ի'թատընա միւսպատէրէթ օլընուր :

Մարիա Ինճիլ

Պու ինճիլին մուհարրիլին Լավի տախի թէմիլէ օլընմըլ
 օլան (Մաթ. 9, 9; Մարգ. 2, 14; Լուգ. 5, 27—32) Մաթ-
 թա բէսուլ իտի , Իճթիմալ քի Լավի պու բէսուլըն 'Իպրա-
 նիճէ իմի օլըպ՝ Սաուլ բէսուլ օլարըղընտա Փափլու իսմինի
 ալարըր կիպի , Լավի տախի բէսուլ օլարըղընտա Մաթթա իս-
 մինի ալըլ շար :

Մաթթա՝ բէսուլ օլմաղա տա'վէթ օլընմարըր վագըթ Բօ-
 մալըրար հիւ-քիւմէթի թարաֆընտան կէօմիլէքճիւ իտի
 (Մաթ. 10, 3; Մարգ. 2, 14; 3, 18; Լուգ. 5, 27, 29; 6, 15;
 Ա'մալ. 4, 43) : Խայը սէրվէթէ մալիք օլարըր (Լուգ. 5, 29),
 վէ մէմուլէրիլէթիլին իֆապը իչիւն Եուհաննի , 'Իպրանի Էա-
 կօս Արամի լիսանլարը պիլէսի լազըմ՝ կէլիլինտէն Մաթ-
 թանըն օլ լիսանլարա աշինա օլմաղը իճթիմալտէն տիր : Մե-
 լատըն իքիլինճի 'ասընտան տէօրտիւնճիւ 'ասընտաէք օլան
 դատիմ խրիսթոկայն մուհարրիլլէր , մէսէլա Փափիա , Էլի
 սէրիս վէ Հերոնիմոս , Մաթթանըն քէնտի ինճիլինի 'Իպրա-
 նի լիսանընտա , եա'նի Ֆիլիսթինտէքի Եէհուտիլէրին 'ալ
 էլ 'ուճուճ գուլլանարդարը զարպի Արամի լիսանընտա ետզ
 վըլ օլարընը պէյան էտէրլէր , լաքին պու մուհարրիլլէր
 Մաթթա ինճիլինի Եուհաննիճէլէ թէրճէմէ էտէնին քիմ՝ օլ-
 արըղընա տա'իր պիք շէյ զիքը էթմէմիլլէր , վէ պէլէրտէ ա-
 շի Եուհաննիճէլէ թէրճէմէ էտէնի պիլիլէր իտի : Քէզալիք
 գտտիմ մուհարրիլլէրտէն հիչ պիլիլինի Մաթթա ինճիլինի
 մէթն ի 'Իպրանիլինի կէօրտիլիւ զիքը օլընմայօր . պա'զը-
 րընըն զանընճա գատիմ մուհարրիլլէր թարաֆընտան զիքը
 օլընտան Մաթթանըն 'Իպրանիճէ ինճիլի՝ Էփիօնէանլար վէ
 Նասրանիլլէր թարաֆընտան իսթի'մալ վէ Եէհուտիլլէր ինճի-
 լի թէմիլլէ օլընմըպ տա զպլլի սահիճ օլան պիք ինճիլ իտի ,
 Պաղաթ սա'իր չօգ միւ'էլլիֆլէրին զանընճա Մաթթա քէն-
 տի ինճիլինի Եէհուտիլլէրին օլ վագըթ թէքէլլու էթտիլլէրի
 լիսանտա եազըր իսէ տէ , պա'տէհու օլ ինճիլի Եուհաննի լի-
 սանընտա տախի եազըլը , վէ եախօս բէֆիլլէրինտէն պիլիլի
 սնըն՝ 'Իպրանիճէտէ եազարըր ինճիլի փէք էպի զէմանտա Եու-

նանիճէյէ թէրճէմէ էթմիշ տիր . վէ պու Եռւնանիճէ թէր-
 ճէմէ 'ումուսմէն իսթի'մալ օլուսարղըր իչիւն պագի գալմըշ .
 Ֆազաթ Իպրանիճէսի գուլլանըլմատըղընտան նապէտիտ օլ-
 մուշ աըր : Մաթթա Ինճիլինին մէթն ի Եռւնանիսինն աշի-
 նա օլանլարըն մա'լիւմիւ օլարղըր իւղրէ Մաթթա քէնտիսի
 'Ա.Տա ը 'Ա.թիգտէն պիր այէթ , ետիտ պիր Ֆըգրա իսթիշ-
 Տաթ էթտիլինտէ , օլ այէթի , ետիտ Ֆըգրայը 'Իպրանիճէ-
 տէն քէնտիսի թէրճէմէ էտէր , լաբին Քրիստոսըն քէլամլա-
 րընտա Տէման Քրիստոս թարաֆընտան իսթիշՏատ օլուսան
 Ֆըգրալար Եթթմիշլէրին Եռւնանիճէ թէրճէմէսինտէն մէ'խուզ
 աըր : Պու քէյֆիլէթ , ես'նի Քրիստոսըն իրատ էթտիլի իս-
 թիշՏատաթըր իշիթտիլի թարղտա զիբըր էթմէսի , վէ քէնտի-
 նին իրատ էթտիլի իսթիշՏատաթըր մէթն ի 'Իպրանիտէն
 պիթ թէրճէմէ նաղլ էյլէմէսի , Մաթթա Ինճիլինին Եռւնա-
 նիճէսինն մուհարըրի պիղ զաթ Մաթթա օլարղընս պիր տէ-
 լիւ սայըլա պիլիբ : Մաթթա Ինճիլի իպթիտատէ կերէք 'Իպ-
 րանի լիսանընտա վէ կերէք Եռւնանի լիսանընտա եաղըլմըշ
 օլուսն , պու Ինճիլին տիկէր Ինճիլլէրտէն տաՏա էվիլէ եա-
 զըլմըշ օլարղըր միւհթէմէլ տիր : Քէզալիբ պու Ինճիլին պաշ-
 ւընա Եթհուտիլէր իչիւն եաղըլմըշ իտիլի , վէ մուհարըրիինն
 ասըլ մադստի Նաղարէթի Յիսուսըն' Եթհուտի միլլէթիինէ
 գատիմտէն պերու վա'ա օլուսմըշ Մէսիճ վէ Մէլիբ իտիլինի
 Եթհուտիլէրէ պէյան էթմէքտէն 'իպարէթ օլարղըր աշիքեար
 աըր : Պիրինճի պապտա Յիսուսըն' Տաուտ վէ Ապրահամտէք
 օլան նէսէպիինի թահրի օլուսմըշ օլմասը պէլիբ մէզբիւր մագ-
 սէտէ մէպնի տիր : Քէզալիբ օլ մադստիլէ Մաթթա չօգ տէՖ'ա
 փէլյամպէրլէրտէն Մէսիճ Տադգընտա իսթիշՏատ էտիպ , պու
 իսթիշՏատաթըն տախի Մէսիճտէ իթմամ օլուսարղընը կէտ-
 թէրիբ (Մաթ 1. 22; 2. 13, 23; 4. 14; 8. 17; 12. 17; 13.
 35; 21. 4; 27. 35 վէ սա'իրէ) : 'Մէլէքիւթ իւս սէմալաթ'' վէ
 'Մէլէքիւթ ՈւլլաՏ'' թա'պիրաթընրն տէՖ'աթիլէ Մաթթա
 Ինճիլինտէ զիբըր օլուսմասըր պու մադստէ մէպնի օլմալը աըր :
 Ձիբա Եթհուտիլէր Մէսիճին վասըլթասըրլէ տիւնետա թէ'ս-
 պա օլուսմադ հիւքիւմէթի' թա'պիրաթըր մէզբիւրէ իլէ-
 եատ էտըրլէր իտի : Հէժ տն Մաթթա քէնտի Ինճիլինի սու-

րէթ ի մախուստէ Եթհուտիլէր իչիւն եաղարղընտան տիկէր
 Ինճիլլէրին մուհարըրիլէրի կիպի Եթհուտիլէրին 'ատէթլէրինն
 թա'րիՖ էթմէյէ լիւզում կէօրմէմիշ տիր : 'Իւլէմա վէ Ֆէրի-
 սիլէրին ըլյաքեարլըգլարը , վէ քէնտիլէրինն սալիճ 'ատա էթ-
 տիլէրին իչիւն Քրիստոսըն անլէրէ էթտիլի թա'ղիբ ու թէվլ-
 պիլէրին , վէ Եթրուշայիմին խարապընտ տա'իր Քրիստոսըն
 իկպարաթընը ուղընճա Տիքեայէ ու պէյան էթմէսի տախի
 օլ սէպէպէ մէպնի օլա պիլիբ : Մաթթա Ինճիլինին պիր խա-
 սիլէթ ի մախուստէսի , պու Ինճիլտէ Քրիստոսըն քէլամլ վէ
 վա'ղարընըն , մէսէլա տաղտաքի վա'ղըն , վէ 20 , 22 վէ 25
 վապլարտաքի թէմսիլլէրին մուհաստալէն զիբըր օլուսմըշ օլմա-
 ւար աըր : ԻՏթիմալ քէ պու կիպի պիր թէլէպպիւսէ Մաթթ-
 թանըն թապէն իսթի'տատ ու գապիլիլէթի օլմաղէ Ռուհ
 եւլ Գուսա Քրիստոսըն քէլամընտան պիր չօղընըն քիլիսէ
 իչիւն մաՏֆուզ վէ պագի գալմասըր պապընտա Մաթթայը
 վասըլթա իթթիխաղ էթմիշ տիր :

Մարգօս Ինճէլէ

Պու Ինճիլին մուհարըրի Ա'մալ . 12. 12, 25; 13. 5, 13 վէ
 15, 37, 39 այէթլէրտէ , քէզալիբ Գօլ . 4. 10; 2 թիմ . 4.
 11 վէ 1 Պետ . 5. 13 այէթլէրտէ զիբըր օլուստա Մարգօս լա-
 դըպլը Եռւհաննա իտի : Մարգօսըն վալիտեոի Մէրէմ' Եթ-
 րուշայիմտէ միւթէմէքքիին օլուպ , Պետրոս մաՏպէստէն գուր-
 թուլթըգտան սօնկրա մէրդումէնին խանէսինէ կիթտի : Պետ-
 րոս ըտուլըն' Մարգօս Տադգընտա օղըմ' տէմէսինտէն (1 Պետ .
 5. 13) քէնտի վա'ղըլլէ Մարգօսըն Քրիստոսա իման էթմիշ
 օլարղըր անկլաըլա պիլիբ :

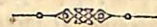
Մարգօս պիր միւտտէթ Փալլօս ըտուլըն ըէֆիլիզի վէ մու-
 'ալիինի իտի (Ա'մալ . 12, 25) . Տէր նէ գատար Փալլօս պիր
 վադըլթ Մարգօսըն Տարէքէթիինտէն խօշնուտ օլմատըր իսէ տէ ,
 պա'տէհու Մարգօսըն' անըն հիւսն ի թէվլէճիւհիւնէ մաղՏար
 օլարղըր աշիքեար աըր (Գօլ . 4. 10; 2 թիմ . 4. 11 վէ Ֆիլիմ .
 24) : կէօրիւնիւր քի Պետրոս ըտուլ պիրինճի ըիսալէսինի

եաղարը վազըթ (1 Պետ. 5. 13) Մարգոս անըն եանընտա
 Խոսի : Գատիմ Խրիսթիյան մուհարըրիլէր Մարգոսըն՝ Պետրոս
 ըեսուըն ըէֆիզի վէ թէրճիւմանը Խոսիյնի զիքը, վէ Քրիստոս
 սըն սիյրէթ ու թա՛լիմաթը հագգընտա վազըթ վազըթ Պետ-
 ըոս ըեսուընտն իշիթիտիյնի, անըն տէլալէթիլէ քէնտի
 Ինճիլինէ տէրճ էյլէտիյնի պէյան էտէրլէր : Պա՛զըլարընը
 զաննընճա, 2 Պետ. 1. 15, 16 այէթլէրտէ Պետրոս ըեսու-
 պու Ինճիլին թա՛հրըրինտէ Մարգոսա միւշթէրիք օլտըղընը
 Խմա էթմիշ տիր : Եոստահնոս՝ Մարգոս Ինճիլինէ Պետրոս Ին-
 ճիլի թէսմիլէ էտէր : Պա՛զըլարը տախի Մարգոս Ինճիլինի
 պապ 14. 51, 52 այէթլէրինտէ զիքը օլտընտն նէվճիվան պին
 նէֆա Մարգոս օլտըղընը զանն էտէրլէր :

Մարգոս Ինճիլինի տիգգաւա շոյան պիր խասսիլէթի,
 վազըլարըն եերլի եերինճէ հիքէպէ էտիլէսի օլտպ՛ պուռ-
 տան տախի մէգըբը Ինճիլին մուհարըրի օլ վազըլարը
 եա ըէյ էլ՛այն միւշաճէտէ էթմիշ, վէ եա ըէյ էլ՛այն
 միւշաճէտէ էթմիշ օլտն պիր զաթտան, պէլքի Պետրոս-
 տան իշիտէրէք թէմամըյլէ թա՛րիֆ էթմիշ Խոսիլ կէօրիւ-
 նիւր : Մէսէլա, ճատարանիլէր տիյարընտաքի մէճնուռ
 ատէմին աճվաղնա (Մարգ. 5. 3, 4, 5), վէ Քրիս-
 տոսըն ճիւղավը պիր ատէմէ թէրաճհիւմ էթտիյնի (Մարգ.
 1. 40, 41), վէ նէվճիվանը սէվիպ անա սուրէթ Խ մասիսուսէ-
 տէ Խպրազը մուհարապէթ էյլէտիյնի (Մարգ. 10. 21), վէ
 Քէֆրնաճուստաքի սինաղօղտա քէնտի էթրաֆընտա օթու-
 ըանըրա զազապլէ պագտըղընա (Մարգ. 3. 5) տա՛իր օլտն
 հիքէսյէլէր պու տէտիլիմիզի թասարգ էտէրլէր :

Պալատէ պէյան օլտընտըղը Խզրէ Մաթթա՛ Քրիստոսըն
 սէօղլէրինի թաֆսիլէն զիքը էթտիլի հալաթ Մարգոս՝ Քրիս-
 տոսըն իշիլէրինի էթրաֆըյլէ հիքէսյէ էտէր. պիր տէ Մաթ-
 թա քէնտի Ինճիլինի Եէհուտիլէր իշիւն եազմըշ Խքէն, Մար-
 գոս թա՛րիֆէլէր իշիւն եազտըղընտան Ֆէրիսիլէրին օլտճ
 թութաղըլարընը, Ֆըսճ պոյրամընտա ֆէթիթ եէնիլիտիյնի,
 վէ Զէյթուռն տաղընըն հէյքէլին գարըրընտա վազը՛ օլտըղընը
 վէ Եէհուտիլէր իշիւն զիքը ու պէյանէ հաճէթ օլտնոյտն սա՛իր
 պիր չօգ խուսուլարը զիքը էտէր :

Պու Ինճիլին զէմանը թա՛հրըրի մա՛լիւմ տէյիլտիր : Մարգ-
 13 Խէնճիւ պապտա Եերուշալիմին խարապընա տա՛իր օլտն
 Խիպարաթը վէ փէյրամպէրանէ հէնուզ Խճրա օլտընամըշ կիպի
 զիքը օլտընամըշ տըր. վէ խուսուսա այէթ 14 տէ (Օդուսյան
 անկլասըն՝ տէմէսիլէ Ինճիլ մուհարըրի կէօյա օլ վուգու՛ա-
 թըն թէգարըլուպիւ յալամէթլէրինէ օդուսյանըն նաղարը
 տիգգաթընը տա՛վէթ էթտիլիտէն, Մարգոս Ինճիլինի Մի-
 լատըն 70 սէնէսինտէ վուգու՛ պուլմուշ օլտն Եերուշալիմին
 խարապընտան էվլէլ եազըլընը օլտըղը զանն օլտընուր : Ումու-
 մէն զանն օլտընտըղընա կէօրէ պու Ինճիլ Միլատըն 62 վէ 70
 սէնէլէրի արասընտա եազըլընը տըր : Եուհաննա զէրտէհէն
 (Յովճան Ոսկերերան) Մարգոս Ինճիլինի՝ Մըրըն Խպէն-
 տէրիլէ շէհրինտէ եազըլընը օլտըղընը, Կղէմէս, Էվսերիոս
 վէ Հերոնիմոս իտէ Բոմատա եազըլընը օլտըղընը պէյան էտէր-
 լէր : Մարգոս Ինճիլինի, Մարգոս թարաֆընտան եազըլան
 խուսուսարընը Պետրոս ըեսուըն կէօրիւպ, թասօհիհ էտէ պի-
 լէճէլի պիր եէրտէ եազըլընը օլտըղը, վէ պու Ինճիլին թա՛հ-
 րըրինտէն մադսէա՛ Քրիստոսըն սիյրէթիյնի վէ ճիւմլէ միլլէթ-
 լէր իշիւն հազըրընամըշ Խէլասը թա՛րիֆէլէրէ պիլտիրմէքտէն
 Խպարէթ Խոսիլ խուսուսընտա միւֆէսսիլէր շիմտի միւլթ-
 թէֆիգ տիրլէր : Պու Ինճիլին մուհարըրիինի մադսէաի պու
 օլտըղը պին նէֆա Ինճիլին պա՛զը մահարըրիտէն իսթիլիթաճ
 օլտընա պիլիլ : (Մարգ. 11. 17, 12. 9 այէթլէրէ միւրաճա՛աթ
 օլտընա) :

Լուգա Ինճիլի

Իւշիւնճիւ Ինճիլին մուհարըրի օլտն Լուգա հէքիմ Խի
 (Գօլ. 4. 14) : Լուգա իսմինտէն, վէ Փալլոս ըեսուըն Լու-
 գայը էհլ Խ իլիթանտան օլտնոյան քիմնէլէր սըրասընտա զիքը
 էթմիշ օլտնաընտան (Գօլ. 4. 11, 14), Լուգանըն փուլթիւ-
 ըեսթ նէսինտէն օլտըղը իսթիլիթաճ էտիրիլ : Լուգանըն
 շիլլէ Խ իֆատէսի կիւղէլ վէ ուսուլը Խնշոյա մուվաֆըզ օլ-
 մասը՝ անըն՛ալիմ վէ թէրպիլիլի պիր զաթ օլտըղընա տէլիլ
 տիր : Ֆէնն Խ թէպապէթէ վուգու՛ֆ ու մա՛լիւմաթը՝ իլլէլու

եմույրը, չէմտէ Գրիստոս վէ բեսուլէրի ետիյլէ անլերին թէտայիսինի ֆէննի ի թէպագէթ էլֆաղըյլէ թա'րիֆ էթմէ- սինտէն անկլաղըրը : փալլօր բեսուլըն քէլամընտան (Գօլ. 4. 14 : Ֆիլիմ. 24) Լուգանըն Բօմատա քէնտիսի իլէ պերապեր օլ- տաղըր, վէ Ա'մալ ի Բուսուլ քիթապընտա փալլօսըն՝ Թրօսա- տան Մաքէտօնիայա օլան (Ա'մալ. 16. 10) Եօճըրըրընտան պէտ' իլէ մաչուս օլարադ Բօմայա միւվանէլէթինէ դատար փալլօսըն Եօճըրըրըրընըն Տիքէսյէսինտէ ճէմ' սըյդէսի գուլլանըրըրը օլմանընտան՝ Լուգանըն փալլօս իլէ պերապեր պուլունարըր իսթիտայլ էտիլըր : փալլօսըն վէֆաթընա եա- գըն պեր վագըթտա , վէ դանն օլունարըրնա կէօրէ բեսուլըն Բօմատա իքիւնճի մաչպուսիյէթի Տիքէսյէսինտէ Թիմօթէօսա եաղըլան իքիւնճի բիսալէտէ Լուգանըն իսի ղիքը օլունարը- ղընտան՝ փալլօսըն 'էօմրիւնիւն սօնուանտէք Լուգանըն՝ փալլ- օս բեսուլըն եանընտա գալմը օլտաղը անկլաղըրը : Էքսէ- բին զանընճա Մարգօս Ինճիլի՝ Պետրոս բեսուլըն նաղարէ- թի թաճթընտա՝ եաղըլմը օլտաղը կիպի , Լուգա Ինճիլի տախի փալլօս բեսուլըն նաղարէթի թաճթընտա եաղըլմը տաղ :

'Աշա ի Բապպանի այինիինի սուրէթ ի թա'եիինի խուսու- սընտա Լուգա Ինճիլիտէ պուլունան (Լուգ. 22. 19, 20) իֆատաթ, փալլօս բեսուլըն Գօրընթօսլըրա խիթապէն եաղ- տաղըր պերինճի բիսալէտէ օլ այինի թա'եիինի Տագըրնտաքի (1 Գօր. 11. 23—25) իֆատաթընա չօդ պէնդէր : Լուգա ու- ղուն վագըթ փալլօս բեսուլըն բէֆիգի օլտաղըրնտան Ինճիլի թաճրիլ էթտիլիտէ բեսուլտէն աղ չօդ մու'ալէնէթ պուլ- մուշ օլտաղըրըր ֆարղ էթմէք իճիմայտէն պա'իա տէյիլ իսէ տէ , փալլօս բեսուլ Գրիստոսըն ա'մալ ու աճպալընը կէօղիւյլէ կէօրմիւշ օլմատաղըրնտան՝ Լուգա քէնտի Ինճիլի- տէ Տիքէսյէ էթտիլի մատտէլէրի փալլօս բեսուլտէն ալմը օլամաղ իտի . պիննէֆս Լուգա օլ խուսուստա օլան մա'իւ- մաթըր կէօղիլիլէ կէօրէնլէրտէն վէ քէլամըն իստէմէսի օ- լանլարտան (Լուգ. 1. 2, 3) , եա'նի Գրիստոսըն մէ'մուրի- յէթիինի պիւթիւն միւտտէթիտէ անըն իլէ պերապեր պու- լունմը օլան բեսուլէրտէն վէ սա'իբ շայիբալէրտէն ալմը

օլտաղըրըր իթիւրաֆ էտեր : Լուգանըն էսերի օլան իւչիւն- ճիւ Ինճիլ վէ Ա'մալ ի Բուսուլ քիթապըր՝ Թէօֆիլօս իս- մինտէ պեր զաթա խիթապէն թաճրիլ օլունմը տաղ : Պու- զաթըն քիմ' օլտաղըր մա'իւմ տէյիլ իսէ տէ , Լուգանըն ա- նը 'Ֆաղիլէթիլ'՝ 'իւնվանըյլէ ետա էթմիշ օլմատաղընտան՝ Թէօֆիլօսըն մէշճուր վէ միւլթէպեր պեր զաթ իտիլի աշի- քէա տաղ : Լուգա՝ Գրիստոսըն սիլըլէթիւնէ թէ'ալլիւգը օ- լան վագը'ալար իլէ բեսուլէրին ա'մալը Տագըրնտա Թէօֆի- լօսա եաղտաղը սըրատա Ենճուտիլէ , Ասիա ի Սուղար վէ Երուսաղիմիտըն պա'ղըր մաչալլէրի Տագըրնտա օլ տէրէճէ թէֆերիւ'աթլէ պաճա էտեր քի , պու մաչալլէրտէն մա- իւմաթըր օլան պեր քիմնէյէ պու վէճճլէ եաղմադ լաղըմ' կէլմէդ իտի . ֆագաթ Սիլիւիա վէ իթալէանըն պա'ղըր մա- ճալլէրինի ղիքը էթտիլի սըրատա Թէօֆիլօսա մա'իւմ էերլէր կիպի մէղքիւր մէմէքէթլէրին մուֆատալէն թա'րիֆիտէն սարֆը նաղար էտեր : Պու քէյֆիլէթէ նաղարէն պա'ղըրաղը Թէօֆիլօսըն իթալէալը վէ պէլքի տէ Բօմալը օլուպ' Լուգա- նըն անը Բօմատա թանըմը օլտաղըրըր զանն էտէրլէր : Լու- գա Ինճիլիինի պերինճի պապ 4 իւնճիւ սյէթիտէն անկլա- շըլտաղըրնա կէօրէ Թէօֆիլօսըն՝ Գրիստոս Տագըրնտա պա'ղըր տէրէճէ մա'իւմաթըր վար իտի իսէ տէ , Լուգանըն մագաէտի անը իմանտա սապիթ գըրմագտան 'իպարէթ իտի : Ա'մալ ի Բուսուլ քիթապընտա Լուգա՝ փալլօս բեսուլըն Բօմատա իքի սէնէ մաչպուսիյէթիինի ղիքը էտէրէք փալլօս Տագըրնտա օլան Տիքէսյէյէ խիթամ' վէրիպ , պա'տէճու նէ վուգու՝ պուլտաղըրըր պէյան էթմէդ , Պու խուսուս Ա'մալ ի Բուսուլ քիթապըրն մէղքիւր մաչպուսիյէթ 'աղապիտէ , եա'նի Միլատըն 63 սէնէսինտէ եաղըլմը օլտաղըրնա պեր տէլիլ 'ատա օլունա պիլիլ . ղիւր մէղքիւր քիթապ տաճա սօնկրա եաղըլմը օլա իտի , անտէ սօնկրաքի վագը'ալար Տագըրն- տա տախի աղ չօդ մա'իւմաթ պուլունաճադ իտի : Իմ- տի Ա'մալ . 1 . 1 տէն միւլթէպան օլտաղըր իւղրէ Լուգա Ինճիլի Ա'մալ ի Բուսուլ քիթապընտան տաճա էվիլէ եաղըլմը օլտաղըր պէտէճի օլմաղլէ , պու Ինճիլ եա փալ- օս բեսուլըն իքիւնճի մաչպուսիյէթի ղէմանընտա գալմէմ

այլնան Ա՛մալ և Բուսուլտան եվզէլ, վէ եախօտ մահպուսի-
յէթինտէն տահա եվզէլ եազըմբը օլա պիլիբ : Էքսերին
զաննընծա պու Ինճիլ ֆալլըս րեսուլ իլէ րէֆիզի Լուգանըն
Գայսերէյէտէ կէչիրտիքլերի (Ա՛մալ. 24. 27) իքի սէնէ զար-
ֆընտա, եա՛նի Միլտաըն 58—60 սէնէլէրինտէ եազըմբը տար :

Լուգա Ինճիլինին սուրէթ և մահսուսէտէ օլարագ Թէօ-
ֆիլըս նամ պիր զաթա թադատիմ օլունմբը օլմասընտան ,
Ինճիլին եալընըզ օլ զաթըն իսթիֆատէսի իչիւն եազըմբը
իտիլի զանն էտիլմէմէլի տիր : Պիւն նէֆս Ինճիլին մուխթէլիֆ
այէթ ու Ֆըզրալարընտան անըն ճիւմլէ ատեմլէր , վէ խու-
սուսա թա՛հիֆէլէր իչիւն եազըմբը օլտըրը կէօսթերիլէ պի-
լիբ : Քրիստոսըն՝ Լուգա Ինճիլինտէքի նէսէպինին էսամիսի
Մաթթատաքի նէսէպ էսամիսի կիպի Եէհուտիլէրին ճէտտի
օլան Ապրահամա գատար տէյիլ , անճագ պիւթիւն ինսան
ճինսինին ճէտտ և եվզէլի օլան Ատէմէ տէք կէօթիւրիւլիբ :

Լուգա՝ Քրիստոս թա՛հիֆէլէրին թէնիլիբ իչիւն նուր , վէ
անըն խէլաթը ճիւմլէ միլլէթլէր հուզուրընտա հազըրլանմը
օլտըրընը (Լուգ. 2. 31, 32) սուրէթ և մահսուսէտէ զիքր ե-
տեր : Էյի Սամարիալը , զսյոյ օլմուշ գօյուն , զսյոյ օլմուշ
ագչէ վէ միւսրիֆ օղուլ թէմնիլլէրի կիպի անճագ Լուգա Ին-
ճիլինէ մահսուս պա՛ղը թէմնիլլէրտէ՝ փուլթիւրէթլէր միսիլ-
լիւ Ալլահտան այրըլըպ թէպա՛իւտ էթմիշ օլանլար հագգըն-
տա Ալլահըն մուհապպէթի պեր տէվլամ օլտըրը զսյոյթ լա-
թիֆ վէ միւ՛հասիր պիր սուրէթտէ կէօսթերիլլիշ տիր : Հէր
նէ գատար Լուգա՝ Մաթթա իլէ Մարգօսըն զիքր էթ-
տիքլէրի պիր գաչ վագը՛լարտան սարֆ ը նազար էթմիշ վէ
պա՛ղէն տէ վագըթ սըրասընա էհէմնիլլէթ վէրմէյէրէք Քրիս-
տոսըն պա՛ղը ա՛մալ ու ագվալընը եէքտիկերլէրիննէ գալի միւ-
նասէպէթլէրի օլտըրը ճիհէթլէ պիրլէշտիրմիշ իսէ տէ , պու
ճիւմլէ իլէ պերապէր, 'ալէլ՛ուամու՛ զանն օլունտըրընա կէօ-
րէ Լուգա օլ պիր Ինճիլ մուհարբիլլէրինտէն զէյատէ վու-
գու՛աթը վագթը սըրասընճա վէ թէմամը թէմամընա ետզմբը
տըր : Պապ 9—18 տէ զիքր օլունան ա՛մալ ու ագվալ պու գա-
պիլտէն տիր : Մաթթանըն՝ Քրիստոսըն քէլամլարընը , Մարգօ-
սըն իսէ Ա՛նըն իլլէրինի մուֆասսէլէն հէքէայէ էյէտիքլէրի ագ-

տէմճէ զիքր օլունտու : Լուգա Ինճիլինին խասոյլէթ և մախ-
սուսէտի տախի Քրիստոսըն նէ միւքեալէմէլէրտէ պուլունտը-
ղընը , նէ վէսիլլէրլէ օլ միւքեալէմէլէրէ եօլ աչըլտըղընը ,
հալըր պուլունանլարըն նէ էֆքեար պէյան էթտիքլէրինի վէ
անլէրտէն նէ սէմէրէ հուսուլէ կէլաիլինի զիքր ու պէյան
էթմէք տիր : Լուգա Ինճիլինին պու խասոյլէթի Քրիստոսըն
միւքեալէմէլէրինի միւնտերիճ օլան մէզքիւր 9—18 պապլար-
տա աշիքար կէօրիւնիւր : Քրիստոսըն նէսէպի խուսուսընտա
Լուգա վէ Մաթթա Ինճիլլէրինտէ կէօրիւնէն Ֆէրգ իքի սու-
րէթտէ թէֆսիր օլունուր : Պիր թէֆսիրէ նազարէն Մաթթա-
թա՝ Քրիստոսըն փէտերի զանն օլունան Եուսուֆըն նէսէպինի,
Լուգա իսէ Մէրեէմին նէսէպինի թահրեր էթմիշ տիր . շու-
գատար վար քի Եուսուֆ՝ Մէրեէմին զէվճի , վէ պինա՛էն 'ա-
լէյճ Էլինին տամաթը օլունա՛ Մէրեէմին տախի պաշգա պիր
պիրատէրի օլմասըղընտան , պէլքի տէ Էլինին վարսի 'ատտ
օլունտըրը իչիւն Լուգա՝ Մէրեէմին իսմի եէրինէ Եուսուֆըն
իսմինի գօմուշտըր : Օլ պիր թէֆսիրէ նազարէն , իքի նէսէպ
տախի Ինճիլլէրտէ պէյան օլունտըրը իւզրէ , Յիսուսըն փէ-
տերի զանն օլունան Եուսուֆըն նէսէպի տէյիւ գապուլ էտիլ-
մէլի տիր . չիւնքի միլլէթին գույուսաթ տէֆթէրինտէ փէտեր
մադամընտա անճագ Եուսուֆըն իսմի գալտ օլունապիլիր և-
տի : Պու սօնկրաքի թէֆսիրէ նազարէն իքի նէսէպինամէլլէրտէքի
իսմլէրտէ կէօրիւլէն Ֆէրգին սէպէպի Մաթթա Ինճիլինտէքի
նէսէպինամէտէ Քրիստոսըն էճտատը՝ Տաուտըն խալէֆլէրի օլան
մէլիքլէր սիւլալէսինտէն , Լուգա Ինճիլինտէ իսէ Եուսուֆըն
էճտատը՝ Տաուտըն պաշգա պիր սիւլալէսինտէն կէօսթերիլլիշ
օլմասը տըր : Լուգա Ինճիլինտէքի նէսէպինամէտէ զիքր օլունան
քիմնէլլէր խանէտան ը միւլուքեանէտէն տէյիլ , անճագ 'ա-
լամ ը նաստան իտիլէր , Յագաթ պու պապտէ մա՛լիւմաթը
մուֆասսալէ ի՛թասը պէօյլէ մուխթասար պիր քիթապա տէ-
յիլ , անճագ թէֆսիր քիթապլարընա 'ա՛խտ պիր քէյիլլէ-
յէթ տիր :

Եռահաննա Ինճիլի

Տէօրախնճիւ Ինճիլին մուհարրիբի ձէլիլ տէնիղինի յարպի սահիլնտէ վազը՝ Պէլթասյտա էհալտիսինտէն պալլազը Եռահաննա իպն ի Զէպէտի իտի (Մաթ. 4. 21 : Մարգ. 1. 19, 20 : Լուգ. 5. 10, 11) : Պէլթասյտա Գէֆրնահուամոսն չօգ ուղազ տէյիլ իտի : Եռահաննանըն վալտէսինի իսի Սալոմի իտի (Մաթ. 27. 56 այէթ Մարգ. 13. 40 այէթլէ թաթպիգ էտիլէ) : Եռահաննանըն փէտէրի օլան Զէպէտիսին իշճիլէրի օլուպ (Մարգ. 1. 20), վալտէսի Սալոմի տաիի Գրիստոս ձէլիլտէ իքէն տնըն արտընճա կիտէն վէ անա խրտմէթ էտէն (Մարգ. 13. 40, 41) գատընլարտան պրիսի օլուղընա պինա'էն՝ Եռահաննանըն վալտէսինի տահապ սէրիլէթտէն օլարղը իսթիսթաճ էտիլէ պիլիբ : Եռահաննա «Քրիստոսըն սէվտիլի շայիրա» տէմէքլէ պիղլաթ քէնտիսի իմա էթաիլիսէ շիւպէն եօգ տըր : Յիսուս սուրէթ ի մախուսէտէ օլարազ Եռահաննայը , քէղալիք Եռահաննանըն պրատէրի Ես'գուպը վէ Պետրոսը քէնտիսին մահրէմ իթթի-խազ էթմիշ իտի : Եսլընըգ պու իւչ ըհոուլէր (Մաթ. 17. 1, 26, 37) Գրիստոսըն թէպէտտիւլ ի սուրէթի վազը'տօրնտա , վէ պաղէտէ մահրուն վէ միւքէտտէր օլմասը ճէնկէամընտա հաղըր պուլուճալար : Գրիստոսըն խաչ իւղէրինտէ իքէն վալտէսինի Եռահաննայա իհալէ էթմէսի Եռահաննա հազգընտա պիր էմիլիէթ ի մախուսէյէ 'ալամէթ 'ատա օլուճա պիլիբ (Եռահ. 19. 25—27) : Պէլքի Եռահաննանըն Ֆէղա'իլ ի ախլազը վէ Գրիստոսըն մահրէմի օլարազ անըն իլէ մահահապլէթ վէ իթմինանը գալլլէ կէօրիւշմէսի Գրիստոսըն ըուհանի վէ տէրին էֆրեար ու մերամլարընը վէ անըն միւ'մինլէրլէ օլան միւնաստէպաթընը էօյրէնմէսինէ , 'վէ պա'տէհու Ինճիլիլէ տիւնեոյա պէյան էթմէսինէ սէպէպ օլմուշտըր : Ա'մալ . 8. 14—25 վէ Ղալ . 2. 1—9 այէթլէրտէ Եռահաննանըն իսի զիքը օլուճմըջ օլմասընտան պու ըհոուլըն ազալի ֆալլօս իլէ Պարնապասըն Միլատըն 50 ինճի սէնէսինտէ Եերուշալիմի զիյարէթ էթմիլիլէրի վազթա տէք , Ես'նի Գրիստոսըն սէմայա 'ուրուճընտան թազըրիպէն 17 սէնէ սօնկրայա տէք Եերուշալիմտէ գալլըջ օլարղըր կէօրիւլիւր : Յազաթ անտէն թազըրիպէն սէքիլ սէնէ

սօնկրա , Ես'նի Միլատըն 58 ինճի սէնէսինտէ ֆալլօսըն Եերուշալիմտէ թէ'ատաիլէ տիւշար վէ հապաս իլգա էտիլմէսի հիքէայէսինտէ Եռահաննանըն իսի զիքը օլուճմամըջ օլարղընտան միւրուր էտէն պու սէքիլ սէնէ զարֆընտա անըն Եերուշալիմտէն միւֆարապաթ էթմիշ օլարղըր զանն օլուճա պիլիբ : Գատիմ՝ Երիսթիլան մուհարրիլէրին սասընտա՝ Եռահաննանըն Իֆսուստա էթաիլի սա'յ ու զայրէթլէր հազգընտա չօգ շէյ տէնիլիլ օլարղընտան ըհոուլըն խայր վազըթտա սօնկրա Իֆսուսա կիթմիշ օլարղըր կէօրիւնիւր : Մէգքիւր մուհարրիլէրին պէյանաթընա նազարէն Եռահաննա Միլատըն պրիսի'ասըր էվաիլիլիտէ թազըրիպէն էիւլ էաշընտա օլարղը հալտէ Իֆսուստա վէֆաթ էթմիշ տիբ : Ումսուսէն զանն օլուճալընա կէօրէ Եռահաննա քէնտի Ինճիլինի , ըիսալէլէրէնի վէ Վահի քիթապընը՝ 'էօմրիւնիւն սօն սէնէլէրինտէ Իֆսուստա էաղմըջ տըր : Ա'ահի քիթապընտա մէգքիւր Ասիատաքի էէտի քիլիսէլէրէ իլիթապէն իրատ օլուճան էմը ու վահիլէր անլէրի էաղանըն օլ քիլիսէլէր հազգընտա էազընէն մա'լիւմաթը պուլուճալըրը կէօսթէրիլէր . վէ ըիվայէթ օլուճալըր իւղըն Եռահաննա ֆիլհապիգէ ուղուն միւտաթթ օլթարաֆլարտա գալլըպ չալըմըջ օլարղընտան օլ քիլիսէլէրին հալինի փէք էյի պիլիբ իտի : Եռահաննանըն քէնտի Ինճիլինտէ նիլէ տէֆա «Եհուստիլէրին Ֆրուս պայրամը» վէ «Եհուստիլէրին խայմա պայրամը» կիպի թա'պիլաթ գուլլանմասը անը Եհուստիլէրին մուխթէլիֆ թարաֆլարընտա միւթէմէքքին Եհուստիլէրին 'ատէթլէրինէ էյիճէ վազըֆ օլմայան քիմ սէլէրէ իլիթապէն էաղմըջ օլարղընը կէօսթէրիբ : Եերուշալիմին խարապը հազգընտա Գրիստոսըն իխապը ը փէյղամպէրանէսի զիքը օլուճմամըջ օլմասընտան՝ պու ինճիլ թահրիբ օլուճալըր վազըթ Եերուշալիմին խարապ օլմուշ օլարղըր անկլալըլըր : Պու ճիւմլէ հալ ու քէյֆիլիլէթլէր Եռահաննանըն քէնտի էսերլէրինի Եհուստիլէտէն ուղազ պիր մահալտէ վէ պրիսի'ասըն էվաիլիլի էազըն պիր վազըթտա էաղմըջ օլարղընտա տէլալէթ էտըրլէր : Շուրասը տաիի տիգաթթա շասյան տըր քի , տիկէր իւչ Ինճիլիլէրտէ Գրիստոսըն Եերուշալիմտէ իճրա էթաիլի էլլէրտէն զիյատէ ձէլիլտէ իճրա էթաի-

յի իշխերտէն մուֆասսալէն պահս օլոււմը իբէն, Եուհաննա տահա գիւյատե Յիսուսըն Յէրուշալիմտե իծրա վէ Թա'իմ' էթ- աեյն, վէ մեղքիւր շէհրտե Յիսուս իլէ Յէհուտիլէրին բուէ- սասը արասընտա վուգու' պուււն շէյլէրն, քեզալիք Անըն քէնտի շայիրտիլինն էրատ էթտիլի քելամլարը պեր Թաֆտիլ Տիքեայէ էտեր : Էֆսուստա պոււււնն պա'ղը խրիթիլյան տօսթարը օլ պեր ինծիլէրտե Քրիստոսըն սիլրէթ ու Թա'ի- մաթընըն պա'ղը դըսմլարը հագգընտա մուֆասսալ մո'լիւմաթ պոււււնմատըընը կէօրիէք, պու խուսուտարտա քէնտիլէրինն զիւյատե մա'լիւմաթ վէրմէսինի Յուհաննատան նիյաղ էթմէլէ- րն իւզէրինն : Եուհաննանըն քէնտի ինծիլինի գալէմէ ամըշ օլ- սըղընտա տա'իը շայան ը ի'թիմատ պեր ըիվայէթ վար սըր : Քեզալիք պա'ղըլարընըն զաննընձա պու ինծիլին սօն պապընըն սօն իբէ սյէթլէրն Եուհաննանըն քէնտի ինծիլինտե վէրտիլի մա'լիւմաթըն սահիհ վէ քեամիլէն ի'թիմատա շայան օլսըղը- նը կէօսթէրմէք իչիւն Էֆսուստա պաշա պեր զաթ Թարա- ֆընտան 'իւսվէ էտիլիլ տեր : Եուէ . 20 . 31 սյէթէ 'նա- զարէն պու ինծիլին Թահրիլինտե մաղսէտ' մահալա Քրիս- տոսըն Իպն Ուլլահ օլսըղընը կէօսթէրմէքտէն 'իպարէթ խի- յի անկլաղըլըր : Հագիգաթէն պու ինծիլտե Քրիստոսըն գուտ- րէթ վէ հիւքիւմէթ ի իլահիյէսինի աշիքար կէօսթէրէն վա- գը'ալար, վէ Անըն էվսաֆ ը ճիլիլէսինի, Փէտէրէ օլան միւ- նասէպէթինի, վէ տիւնեատա իծրա էթմէք իչիւն անա իհալէ օլոււնն իչի, խուսուսա տիւնեանըն կիւնահը իչիւն քէնտի գանըլլէ իծրա էտէճէյի քեֆարէթի վաղըհէն պէյան էտէն սէօղլէր պոււււնուր : Հէմ տէ պու ինծիլ Քրիստոսըն տերու- նի հիսույաթընը վէ շայիրտիլինն օլան պէօյիւք մուհապպէ- թինի տիկէր ինծիլլէրտէն զիւյատե լաթիֆանէ վէ նաղիքա- նէ պեր սուրէթտե Թա'րիֆ էթտիլինտէն անա պա'ղէն "Քրիս- տոսըն էիւրէյի" Թէսմիլէ օլոււնուր :

Տէօրթ ինծիլլէրտե հիքեայէ օլոււնն վազը'ա, քելամ վէ միւքեալէմէլէրին Թաթպիգինտէն կէօրիւտիւլիւ իւզրէ եա- լընը Եուհաննա ինծիլինտե մեղքիւր վազը'ա վէ միւքեալէ- մէլէրին 'ատէտի' կերէք Եուհաննա ինծիլինտե վէ կերէք տի- կէր ինծիլլէրտե տաիի զիքը օլոււմըշ օլան վազը'ա վէ միւ-

քեալէմէլէրին 'ատէտիլլէ Թաթպիգ օլոււնաղգտա' տօգսան իբի իլէ սէքիլ նիսպէթինտե օլսըղը Թէպէյիլին էտեր, եա'նի տէօրթ ինծիլլէրտե մեղքիւր վազը'ա վէ միւքեալէմէլէրին 'ատէտինի 100 Ֆարղ էթտիլիմիլ Թադտիրտե, եալընը պու ինծիլտե պոււււննալար 92 'ատտե օլոււ' հէմ Եուհաննա ին- ճիլինտե վէ հէմտե տիկէր ինծիլլէրտե պերիլքտե զիքը օլոււ- մըշ օլանը 8 'ատտե տիր, շէօյլէ քի Եուհաննա ինծի- լինտե վէրիլիլ օլան էէնի մա'լիւմաթ տէօրթ ինծիլլէրտե միւնտերիճ մա'լիւմաթըն 12 տե 11 ի նիսպէթինտե տիր : Քե- զալիք տէօրթ ինծիլլէրտե մեղքիւր ճիւմլէ վազը'ա վէ միւ- քեալէմէլէրն 100 Ֆարղ էթտիլիմիլ Թադտիրտե, եալընը Լուգա ինծիլինտե պոււււննալար 59 'ատտե օլոււ' հէմ Լու- գա ինծիլինտե հէմտե տիկէր ինծիլլէրտե պոււււննալար 41 'ատտե տիր : Մաթթա ինծիլինտե մեղքիւր վազը'ա վէ միւքեալէմէլէրին 100 տե 42 ի եալընը Մաթթա ինծիլինտե վէ 58 ի հէմ Մաթթա ինծիլինտե հէմ տիկէր ինծիլլէրտե մեղքիւր տիր : Մարգօս ինծիլինտե զիքը օլոււնն վազը'ա վէ միւքեալէմէլէրին 100 տե եալընը 7 ի Մարգօս ինծիլինտե վէ 100 տե 93 իւ հէմ Մարգօս ինծիլինտե հէմ տիկէր ինծիլ- լէրտե պոււււնուր : Պու Թաթպիգտէն կէօրիւտիւլիւ իւզրէ եալընը Մարգօսըն ըիվայէթ էթտիլի վազը'ա վէ միւքեալէ- մէլէրին 'ատտէտի էն ալ օլոււ' Եուհաննանըն զիքը էթտի- յի իսէ էն չօղ սըր : Մաթթա վէ Լուգա ինծիլլէրինն հէր պերինտե իսէ կերէք միւնֆէրիտէն վէ կերէք միւշլէրէքէն զիքը օլոււմըշ շէյլէրին մըգտարը սայ քի միւսալի տիր : Մարգօս ինծիլինտե տիկէր ինծիլլէրտե զիքը օլոււմաթը ալ շէյ վար իսէ տէ, օլ ալ շէյլէրտէն պա'ղըլարը չօղ մուհիմ վէ պի- լիմէյէ շայան շէյլէր տիրէր : Մէսէլա Մար . 4 . 26—29 ա- յէթլէրտե միւնտերիճ օլան կիւզէլ Թէմիլ, 7, 31—37 վէ 8 . 22—26 սյէթլէրտե ըիվայէթ օլոււնն միւճիղէլէր պու- գապիլտէն տիրլէր : Քեզալիք տիկէր ինծիլլէրտե ըիվայէթ օլոււմըշ օլան պեր վազը'ա Մարգօս ինծիլինտե տաիի ըի- վայէթ էտիլտիլ սըրտատ' պալատե պէյան օլոււնարը իւզրէ հիքեայէյի տահա վազը'ա վէ տահա միւհասիր գըլան պեր չօղ տագիգ խուսուսար 'իւսվէ էտիլի :

Տէօրթ Ինճիլէրին միւթապազաթընը իրա՛է էթմէք, Էա՛նի մէզքուր Ինճիլէրտէ ըիվայէթ օլունան շէյլէր, Քրիստոսըն 'էօրթիւնիւն Տանկը միւտտէթինտէ զուհուր էթմիշ օլորդընը, վէ պիր վազը՛անըն տիկէր վազը՛ալար իլէ օլան միւնաւ սէպէթինի կէօսթէրմէք իչիւն չօք թէշէպպիւսաթտա պոււ լունըլըն իսէ տէ, պու կիպի պիր թէշէպպիւսիւն չօք կիւճ պիր մասլաճաթ օլորդը կէօրիւնմիւշ տիր, զիրա Ինճիլ մուճարբիրլէրի վազը՛ալարը տա՛իմա վազըթ սըրասըյլէ Էազմաւա ռըզլարընտան նիլէ տէՖա՛ մուլթիլիՖ վազը՛ալարըն սըրա սընը թա՛եհին էթմէք միւմքին տէյիլ տիր :

Քրիստոսըն սէյրէթինի վէ թա՛իմաթընը Էյորէնմէք իչիւն էն էյի ուսուլ պէլքի Տէր պիր Ինճիլի այրը այրը միւթալա՛ա էթմէքլէ պէրապէր ըիվայէթ օլունան պա՛զը վուգու՛աթըն 'այնի շէյլէր օլորդընընը միւմքին մէրթէպէ թաճգիզ էթմէք իւզրէ պիր Ինճիլտէ ըիվայէթ օլունան շէյլէրի տիկէր Ինճիլէրտէ ըիվայէթ օլունմըշ օլան 'այնի շէյլէր իլէ թաթպիլզ էյլէմէք տիր, Շուրասը խաթըրտա ՏըՖիզ օլունմալը տըր քի՛ տէօրթ Ինճիլ մուճարբիրլէրինտէն Տիչ պիրիսինի մազսէտի Քրիստոսըն թէքմիլ սէյրէթինի, Էախօտ ճիւմլէ թա՛իմաթընը քէնտի Ինճիլինէ տերճ էթմէք տէյիլ իտի, շէր պիր Ինճիլ մուճարբիրի Բուճ իւլ Գուտսըն տէլայէթիլլէ (Երուճ. 14. 26) Քրիստոսըն սէյրէթինի տա՛իւր պիր չօք շէյլէր Էազալը. շէյլէ քի պունլար պիր Էէրէ կէթիլիլտիլքտէ Քրիստոսըն սէյրէթ ու թա՛իմաթընտան պիլինմէսի լազըմ՝ օլաճազ դատար շէյլէրի Տալի տիր :

Քրիստոսըն սէյրէթինի միւթէ՛ալլըզ վազը՛ալարա տա՛իւր իլք իւչ Ինճիլէրտէ վէրիլմիշ օլան մուՖասաալ մա՛իլմաթ՝ Էրպապը միւթէլա՛այը տէօրաիւնճիւ Ինճիլտէ պուլունան տէրին վէ բուճանի թա՛իմաթըն միւթալա՛սընա Տազըլլար : Երուճանանըն թա՛իմ էթտիլի Տազիգաթ պէլան Էտիլմէմիշ օլա իտի, իլք իւչ Ինճիլէրտէ ըիվայէթ օլունան շէյլէր նազըս գալաճազ իտի, քէզալլք տիկէր Ինճիլէրին ըիվայէթ ու պէլանաթը մէյտանտա օլմաա իտի, Երուճանանըն թա՛իմ էթտիլի շէյլէր քէամիլէն անկլաշըլմադյաճազըլ իտի :

ԵԻՐՄԻՆՃԻ ՊԱՊ

Ա՛մալ է Բուսուլ քիթապը

Ա՛մալ է Բուսուլ քիթապը Փալլօս րէսուլըն Բօմատա իւք մաճպուսէյէթի Էվախիլինտէ, Էախօտ անա Էազըն պիր վազըթտա Էազըլաղընա տա՛իւր պա՛զը սէպէպլէր ագտէմճէ զիքը օլունտու : Պու ճիլտին 157 Ինճի սաճիՖէսինէ միւրէճաւաթ օլունա : Պու քիթապըն սօն պապընտա Լուգա՛ Փալլլօսըն Բօմայա միւվասէլէթինի զիքը էթտիլի սըրատա "Բօմայա միւվասէլէթ էյլէտիլք" տէմիշ օլմասընտան՝ Փալլլօսըն Բօմայա միւվասէլէթինտէ Լուգա անըն իլէ պէրապէր օլորդը անկլաշըլլը : Օլ Տիքսյէնին պազի գալան դըսմընտա Էալընըլ Փալլլօստան պաճս օլունմըշ օլուպ, պինապէրին պաճըլարը Փալլլօսըն Բօմատա ուզուն միւտտէթ մաճպուս սէյրէթինտէ Լուգանըն րէսուլ իլէ պիրիլքտէ գալունաղընը, վէ պէլքի Անթաքիտայ կիտիպ Ա՛մալ է Բուսուլ քիթապըն օլ շէճրտէ Էազմըշ օլորդընը իսթինթաճ Էտէրլէր :

Պու քիթապըն թաճրիլինտէն մազսէտ, միւնտէրիճաթընտան կէօրիւլտիւյիւ Էւզրէ, Բուճ իւլ Գուտսը րէսուլլէր իւզէրինէ կէօնտէրէճէյինէ տա՛իւր Քրիստոսըն էթտիլի վա՛տըն (Երուճ. 14. 26; 15. 26; Լուգ. 24. 49) իթմամընը, վէ Բուճ իւլ Գուտսըն նիւզուլինտէն Տաղըլ օլան սէմէրէլէրի վէ Ինճիլին Եէճուտիլէրէ վէ թա՛իՖէլէրէ սուրէթ ի թէպշիրինի իրա՛է էթմէքտէն 'իպարէթ տիր :

Ա՛մալ է Բուսուլ քիթապը իքի դըսմա թազսիմ օլունա պիլիւր : Պիրինճի դըսմը (Պապ 1—12) րէսուլլէրին Երուշալիմտէ վէ ճիլալընտա չալըմալարընըն Տիքսյէսինի Տալի տիր, Պու դըսմտա սէյլլմէք վէ իլլէմէքտէ պիրինճի մէվգը՛ի թուլթան Պէտրոս րէսուլ տըր : Իքինճի դըսմտա (Պապ 13—28) Տիքսյէնին պալըճա մատտէսի Փալլլօս րէսուլ իլէ անըն սա՛յ ու զայրէթլէրի օլուպ, պու Տիքսյէ Երուշալիմա՛ տն վէ պա Խուսուս Անթաքիա, Ասիա ը Սուղրա, Մաքէտօնիա վէ Երուճանիսթանտա զուհուր էթմիշ օլան վազը՛ալարա 'ա՛իւտ տիր : Պու քիթապտա րէսուլլէրին վէ մու՛ասըրլարը օլան միւ՛մինլէրին շէվզ ու զայրէթի վէ ճէսարէթի, ան.

լէրին մուսաֆֆադէյէթի վէ հէր եէրտէ տիւշար էտիլտիլէրի շէտիտ թէ՛նատիլյաթ խուսուսընտա՝ հէր 'ասըն խրիսթիյան-լարնա նասիհաթ վէ իմթիսալ շոյան չոգ շէյլէր դիբը օլունմըջ աըր : Գէզալիբ 'իյտ իւլ խամսիյն կիւնիւնտէ րուհ իւլ Գուստըն գուտրէթ վէ թէ'սիբիյէ իմանա կէլէնլէրտէն պիբ խրիսթիյան քիլիսէսի թէշքիլ օլունտըղը (Պայ 2) , վէ շէմնսըլար թա'եիին, (Պայ 6) վէ իխթիյարըլար նասպը (Պայ 14. 23 : 20 . 17) պէյան օլունմըջ աըր : Ա'մալ ի րուսուլ քիթապընտա գատիմ քիլիսէ ումնըր ը իտարէսի զիբը օլունտըղը հէր եէրտէ՝ օլ իտարէ ուսուլը զոյէթ սաֆի պիբ ուսուլ խալիյ կէօրիւնիւր : Հալը լազըմ կէլէն մէս'էլէրէր իչիւն ճիւմլէ պիբատէրլէր պիբ եէրէ տա'վէթ էտիլիպ (Պայ 6. 2) , քեաֆֆէթէն հազըր օլտըգըլըր հալտէ միւզաքէրաթ իճրա էտիլիւր , վէ վէրիւնն գարաըլար բէսուլլէրին , իխթիյարըլարն վէ պիբատէրլէրին իսմիլլէ ի'լան օլունուր իտի (Պայ 15 . 22) :

Գէզալիբ Ա'մալ ի րուսուլ քիթապընտա շոյան ը տիգգաթ վէ 'իպրէթամիզ պիբ խուսուս տախի , Եէհուտիլէր իլէ թա'ի-ֆէլէր արասընտա պուլունան օրթա տիլարըն պիթ թէտրիճ գալըրըլարըր , վէ հէր միլլէթտէն օլան միւմինլէրին նէ վէճհլէ պիբ ուխուվիլէթ ի Մէսիհիյէ իթթիհաստընա կէթի-բիլտիլէրէր պէյան օլունմըջ աըր , իպթիտատէ Ինճիլ էալընըզ Եէհուտիլէրէ վա'ղ ու թէպչիբ օլունուպ' պա'տէհու Սամա-րիալըլարա , վէ սօնկրա ճիւմլէ թա'իֆէլէրէ տախի թէպչիբ օլունտու : կէօրիւնիւր քի իպթիտատէ բէսուլլէր Գրիստոսըն "ձիւմլէ միլլէթլէրի շոյիբո" գըլմագ իչիւն վէրմըջ օլտըղը էմիլ թէմամ մա'նասըլլէ անկլամտըլար , վէ քէնտիլէր Եէհուտի օլուպ' ապա ու էճտատտան գալմա 'ա-տէթլէրտէ զոյուր օլտըգըլարընտան խիթան օլունմագ վէ շէրի'աթ ը Մուսալիյէնին սա'իբ էվալիբ ու ահքեամընըր իճ-րա էթմէք կիպի պա'ղը 'ատէթլէրին հըֆընըր խրիսթիյանը-ղը գապուլ էտէն թա'իֆէլէրտէն թալէպ էթմէլէրի թապի'ի իտի : Լաբին պու քէյֆիլէթ խրիսթիյանըլըր րուհունա գարըր օլտըրընտան , մէս'էլէ էյիճէ թէտոզիգ էտիլտիլէրտէն սօնկրա (Պայ 15) թա'իֆէլէրտէն կէլէն միւմինլէր Եէրուշալիմտէ թէճէմիւն' էտէն բէսուլլէր , իխթիյարըլար վէ պիբատէրլէր

թարաֆընտան շէրի'աթ ը Մուսալիյէ պոյունտըրըղընտան ա-ղաա ի'լան օլունտըլար :

Ինճիլլէրտէ վէ Ա'մալ ի րուսուլ քիթապընտա մէգքիւր վուգու'աթըն զէմանը հագգընտա աթիտէքի մուխթասար մա'լիւմաթըն ի'թասըր միւնասիպ կէօրիւնիւր : Բօմա շէհրէ-նին պինասը թարիխինին 754 իւնճիւ սէնէսինէ մուլտըլըր-օլան Միլատըն պիբինճի սէնէսի' ալթընճը 'ասրտա Տիոնէ-սիոս Էքքիկուսո , էա'նի գըսաա պոյլը Տիոնէսիոս նամ' Բօմալը 'ալիմ պիբ բահիպ վասըրթասըլլէ թա'եիին օլունտու : Պու էճլտէն մէգքիւր թարիխէ պա'զէն Տիոնէսիոս թարիխի տախի տէնիլիպ' սէքիլինճի 'ասրտան պէրու 'ու մոմէն իսթի'մալ օլունմագտա աըր : Ֆագաթ 'ալ էլ 'ու մոմ գապուլ օլունտըրըր իւզրէ մէգքիւր թարիխէ էսաս իթ-թիխազ էտիլէն հիսապլարըն էանկըջ օլուպ' Գրիստոսըն վէ-լատէթի Բօմա շէհրի պինասը թարիխինին 754 իւնճիւ սէնէ-սինտէ տէյիլ , անճագ 750 նճի սէնէսինտէ վուգու' պուլմըջ աըր : Գրիստոսըն Պէոյիւք Հէրօտէսին վէֆաթընտան էվիլէլ թէվլլիլիտ էթմէսի պիբ էմիլ միւսէլլէմ' տիբ : Եուսիֆուրըն պէյանընա նազարէն Հէրօտէսին վէֆաթըր տախի Բօմա շէհրի-նին պինասը թարիխինին 750 նճի սէնէսինտէ վուգու' պուլմըջ աըր : Գէզալիբ վաֆթիլ էտիճի Եուհաննա թիպարիոս Գայ-սէրին սալթանաթընըն օն պէշինճի սէնէսինտէ (Լուգ . 3 . 1) վա'ղ էթմէյէ պաշլամըջ օլտըրըր , վէ օլ վագըթ Յիսուսըն օթուգ էաշընա վարմըջ իտիլի մէրվի տիբ (Լուգ . 3 . 23) : Թիպարիոս Գայսէր' Բօմա շէհրի պինասը թարիխինին 765նճի սէնէսինտէ թախթա ճիւլիւս էթմիլ օլտըրընտան պու թա-րիխ իւզէրինէ 15 սէնէ տահա 'իլալէ էտիպ Գրիստոսըն սիննի օլան 30 սէնէյի պու եէքիւնտէն թարճ էթախիյիլիզտէ Մի-լատըն սսըլ թարիխի օլտըրագ Բօմա շէհրի թարիխինին 750նճի սէնէսիննի , էա'նի Միլատըն պիբինճի սէնէսիննի 'ատէթա հի-սապ օլունմանտան տէօրթ սէնէ էվիլէլ պուլտըրըլ : Գրիստո-սըն վա'ղ ու թէպչիլի , 'ու մոմին զանն օլունտըրընա կէօրէ , թագրիպէն իւլ սէնէ տէվլամ' էթտիլիյիտէն Գրիստոս 33 էա-շընտա իքէն սալպ օլունմըջ օլմալը աըր : Բուհ իւլ Գուստըն վիւրուտիինէ մէրպուլթ վագը'ալար , վէ իսթէֆանօսըն վէֆա-

Թընտտէք Բէսուլէրին Եբրուշալիմոտ վա՛ղ ու Թեպչերի եքի եա իւչ սէնէլիք պիր միւտտէթէ միւթէվազգըՖ օլա պիրիր : Պունտան՝ Սաուլըն 36 եախօտ 37 սէնէ ի Միլատիյեսինտէ իմանա կէլմիշ օլաըղը իսթինթաճ օլունուր : Փապլօս Արապիսթանտա վէ Տըմըշգտա իւչ սէնէ, եախօտ տաճա զիյատէ վազըթ կէչիրմիշ օլաըղընտան (Ղալ. 1. 18), անըն Եբրուշալիմի իւք զեյարէթի Միլատըն 40 եախօտ 41 սէնէսինտէ վուգու՛ պուլմըշ օլմալը տըր : Փապլօս Եբրուշալիմոտէն Թարսուսա կիթտի (Ա՛մալ. 9. 30), վէ իՅթիմալ քի եքի եա իւչ սէնէ սօնկրա Անթաքիայա 'ալտէթ էտիպ՛ օրատա պիր սէնէ գալտը (Ա՛մալ. 11. 26), պա՛տէհու իքինճի տէֆա՛ օլաըադ Միլատըն 44 եախօտ 45 սէնէսինտէ Եբրուշալիմի զեյարէթ էլլէտի : Ղամուսէն զանն օլունտըղընա կէօրէ Փապլօսըն Եբրուշալիմի իւչիւնճիւ տէֆա՛ զեյարէթ էթմէսի, Թեպչերի պէշարէթ իչիւն օլան պիրինճի եօլճուլըղը խիթամընտա վէ Ա՛մալ պապ 15 տէ զիքը օլունան մէճլիս վազթընտա, եա՛նի Միլատըն 50 եա 51 սէնէսինտէ վուգու՛ պուլտու, քի պուտախի քէնտինին իմանա կէլմէսինին 14 իւնճիւ սէնէսինէ միւսատըՖ տըր : Պա՛տէհու Փապլօս Թեպչերի պէշարէթ իչիւն իքինճի եօլճուլըղընա պաշլայարադ Եունանիսթանըն Գօրըն. Թօս շէհրինէ գատար կիտիպ օրատա պիր պուշուգ սէնէտէն զեյատէ պիր միւտտէթ (Ա՛մալ. 18. 11, 18) գալտըգտան սօնկրա իՅթիմալ քի Միլատըն 53 եախօտ 54 սէնէսինտէ Թէքըր Եբրուշալիմէ կէլտի (Ա՛մալ. 18. 22) : Սօնկրա Թեպչերի պէշարէթ իչիւն իւչիւնճիւ պիր եօլճուլըգ տաճա էտիպ, իւչ սէնէ գատար Էֆսուստա (Ա՛մալ. 19. 10, 20. 31), վէ իւչ սի Եունանիսթանտա (Ա՛մալ. 20. 3) գալտը. վէ իՅթիմալէն Միլատըն 58 ինճի սէնէսինտէ Եբրուշալիմէ 'ալտէթ էլլէտի (Ա՛մալ. 21. 15) : Իքի սէնէ Գայսերիյէտէ գալտը (Ա՛մալ. 24. 27), վէ օրատան Բօմսյա կէօնտերիլպ, իՅթիմալ քի Միլատըն 61 սէնէսի իւք պաճարընտա շէհր ի մէգըիւրէ միւլպտէլէթ էլլէյերէք օրատա տախի իքի սէնէ իգաւթ էլլէտի (Ա՛մալ. 28. 30) :

Ղամուսէն զանն օլունտըղընա կէօրէ Փապլօս Բէսուլ էքի սէնէ մաճպուս գալտըգտան սօնկրա, եա՛նի Միլատըն 63

սէնէսինտէ սալը վէլերէրէք Խափանիայա, Կիրիա ճէգիրէսինէ (Թիթ. 1. 5), Էֆսուսա (2 Թիմ. 1. 18), Թրօսսա (2 Թիմ. 4. 13), Մաքէտօնիանըն Նիգօփօլիս շէհրինէ (Թիթ. 3. 12) կիթտի, վէ Նիճայէթ իքինճի տէֆա՛ ախղ ու կիրիֆթ էտիլէրէք Բօմսյա կէթիլիլտի : Բէսուլ Թիմօթէօսա վէ Թիթօսա կէօնտերտիլի ըիսալէլէրինի Բօմստան եաղաը՛ քի պուրիսալէլէրտէ մէգըիւր մաճալլէրի քէնտինին պիրինճի մաճապուսիյէթիմտէն սօնկրա զեյարէթ էթմիշ օլաըղը իմա օլունուր : Ղամուսէն զանն օլունտըղընա կէօրէ Փապլօս Միլատըն 67 եախօտ 68 սէնէսինտէ Ներօճ Գայսերին էմըի իւղէրինէ շէհրտէն գաթլ էտիլմէսիլլէ անըն իքինճի մաճպուսիյէթի խիթամ պուլմըշ տըր :

ԵՒՐՄԻ ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ
ԲԵՍՈՒԼԷՐԻՆ ԵԽԱԼԵՐԷ

Բէսուլլէրին պաշլըճա մէմուրիյէթի Խնճիլի վա՛ղ էթմէքտէն, եա՛նի Գրիստոստան էջրէնմիշ օլաըղալըր Թալիմաթ ու գալմանիլի ճիւմլէ ատէմլէրէ էջրէթմէքտէն իպարէթ իտի : Բէսուլլէր պու վաղիֆէյի սինաղօղլարտա (Ա՛մալ. 9. 20, 13. 5) վէ մէյտանիլարտա (Ա՛մալ. 17. 17), քէզալիք էվլէրտէ (Ա՛մալ. 10. 24—48, 20. 21), վէ սէջլէմէյէֆուրտաթ պուլտըգլարը ճէր եէրտէ 'ալ էլ 'ուսում շիֆաճէն իֆա էթտիլէր : Լաքին Բէսուլլէր Խնճիլի վա՛ղ ու Թեպչեր էթմէնին սալթ պու ուսուլ ու վաաթտաընը քէտֆի սսյմըշ օլուպ տա անլէրին Թեպչերի պէշարէթ էթմէլլէրինէ Ա՛մալ ի Բուսուլ քիթապընտա մուճարրէր օլանտան մա՛տա պիր շէյ զիքը օլունմըշ օլմասա իտի, Խնճիլին Թալիմաթը ճազգընտա պիզիմ՛ մալիմաթմըղ չօգ նազըս գալաճադ իտի : Պու էճլտէն Բէսուլլէր մուսթէլիլի վէսիլլէ վէ Ֆուրսաթլարլէ ըիսալէլէր Թաճըր էտերէք՛ Խնճիլին քէտիլմաթ ու էվալմիրի նէտէն իպարէթ իտիլինի, վէ ատէմլէրին օլ Թալիմաթ ու էվալմիրէ նէ վէճճլէ Թեպչիք ի մուճալէլաթ էթ-

մէլերն վաճեալ օլտըրըն վաղըհէն թատրիհ ու պէյան էյլէտիւեր :

Պու ըրսալէլեր 21 'ատէտ օլուպ , պուշլարտան պերինին , եա'նի 'իպրանիլէրէ խիթապէն եաղըլըշ ըրսալէնին միւէլլիֆի ֆալլու ըեսուլլ խտիյի 'ուսնուսն զանն օլընմըշ իսէ տէ , սարը միւէլլիֆի սուրէթ ի սահիհէտէ պիլինմէմըշ տիր : Պագի գալան ըրսալէլերին 13 իւ ֆալլուսըն , 3 իւ Եուհաննա ըեսուլլըն , 2 սի Պետրոսըն , վէ պիրի տէ ուզուշ միւստէթ Երուշախմտէ իգամէթ էտիպ (Ա'մալ . 12 . 17 . 15 . 13 : 21 . 18) Բապպըն պիրատերի թէսմիյէ օլընանն (Մաթ . 13 . 55 : Մարգ . 6 . 3 : Ղալ . 1 . 19) Եա'գուպ ըեսուլլըն սասարը օլըպ , պիր ըրսալէ տախի Եա'գուպ ըեսուլլըն պիրատերի Եէհուստա թարաֆընտան (Լուգ . 6 . 16 վէ Եէհ . 1) եաղըլըշ տըր :

Իհիթիմալ քի , պու ըրսալէլերտէն հիւ պիրիսի ֆիրսոտըն վէֆաթընը միւթէ'աղըպ 20 սէնէ զարֆընտա եաղըլըշ տէյիլ իտի : Զէման ը թասըրիլէրինէ կէլինճէ զանն օլընտըղընա կէօրէ ըրսալէլերին իւքի Միլատըն 53 սէնէսինտէ ֆալլուսըն Սէլանիքիլէրէ եաղըրը պիրինճի ըրսալէ իտի : Իհիթիմալ քի Սէլանիքիլէրէ օլան իքինճի ըրսալէ եինէ օլ սէնէտէ , Ղալթիթիլարա օլան ըրսալէ Միլատըն 56 եախօտ 58 սէնէսինտէ , Գօրընթօսըլարա օլան իքի ըրսալէ 57 տէ , Բօմալըլարա օլան ըրսալէ 58 տէ , Էֆսուսըլարա օլան ըրսալէ 62 տէ , Գօլօսսիլիլէրէ վէ Ֆիլիմօնա օլան ըրսալէլեր եինէ օլ սէնէտէ , Ֆիլիֆիլիլէրէ օլան ըրսալէ 63 տէ , Թիմօթէօսա օլան պիրինճի ըրսալէ իլէ Թիթօսա օլան ըրսալէ 65 տէ , վէ Թիմօթէօսա օլան իքինճի ըրսալէ 66 տա եաղըլըշ տըր : 'իպըրանիլէրէ օլան ըրսալէնին զէման ը թասըրիլ էյիճէ մա'իւմ տէյիլ տիր : Պա'ղըլարընը զաննընճա Եա'գուպ ըեսուլլ քէնտի ըրսալէսինի էրքէն , եա'նի Միլատըն 44 սէնէսինտէ , ֆազաթ պաղալարընըն զաննընճա Միլատըն 62 սինէսինտէ եաղըլըշ տըր : Պետրոս ըեսուլլըն պիրինճի ըրսալէսի Միլատըն 68 սէնէսինտէ , իքինճի ըրսալէսի իսէ ըեսուլլըն վէֆաթընտան պիր սաղ էվիլէլ եաղըլըշ զանն օլընուր : Եուհաննա ըեսուլլըն ըրսալէլեր 159 ընճը սահիֆէտէ զիքը օլընտըղը իւզրէ տասա սօնկրա եաղըլըշ զանն օլընուր : Եէհուստանըն ըրսալէսի

Պետրոս ըեսուլլըն իքինճի ըրսալէսինէ չօք միւշապիհ օլըպ , իքիսիտէ հէման պիր սէնէտէ եաղըլըշ զանն օլընուր : Բեսալէլըտէն հէր պիրի հաղըրնտա մա'իւմաթ ը մախոուսէ վէրիլէճէյի սըրատա անլէրին զէման ը թասըրիլերին թա'եին էտէն տէլիլէր տէր միլան էտիլէճէք տիր :

Փալլու ըեսուլլըն Բօմալըլարա ըրսալէսի

Պու ըրսալէնին նապ 16 սյէթ 23 իւտէն անկլաշըլտըր իւզրէ ֆալլու ըեսուլլ պու ըրսալէյի եաղըրը վաղըթ Ղայոս նամընտա պիր տտէմին միւսաֆիրի իտի : Ղայոս Գօրընթօսըլ օլտըղընա (1 Գօր . 1 . 14) , վէ մէղքիւր օն ալթընճը պապըն 1 վէ 2 սյէթլէրինտէ Գօրընթօս իւքէլէսի օլան ֆէնիքիտ քիլիսէսինին խատիմէսի Ֆիպէ պու ըրսալէ թասըրը օլընտըրը սըրատա Բօմալ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ էտէճէյի անկլաշըլաճապ պիր սուրէթտէ զիքը օլընմըշ օլըպ պէլքի ըրսալէյի պիղ զաթ Ֆիպէ կէօթիւրմիւշ , եախօտ ըրսալէյի կէօթիւրէյիլէրէ ըէֆազաթ էթմիշ օլտըղընա պիւնա'էն , վէ պապ 15 . 25 , 26 սյէթլէրտէն միւթէվէպան օլտըրը իւզրէ պու ըրսալէ թասըրը օլտընտըրը վաղըթ ֆալլու Մաքէտօնիալը վէ Ախտյեալը պիրատերիլէրին ի'անէլէրինի Եէրուշախմտէքի ֆաղիր խիսթիլարա կէօթիւրմէք իլիւն Երուշախմէ կիթմէյէ հաղըլլանմագտա պուլընտըղընա , վէ 1 Գօր . 16 . 1-8 ; 2 Գօր . 8 . 1-4 ; 9 . 1-4 , վէ Ա'մալ . 24 . 17 սյէթլէրտէն տէրքետըր օլտըրը իւզրէ մէղքիւր ի'անէնին Մաքէտօնիտա վէ Եուհաննիսթանտա ֆալլուսըն Ա'մալ . 20 . 1-3 սյէթլէրտէ թա'րիֆ օլընան եօլընըրը էանտընտա թօփլանըլտըղընա , վէ պա'տէհու ըեսուլլ պիրատերիլէրին ի'անէսինի պէրապեր կէօթիւրէրէք Էֆսուս թարիֆիլյէ Եէրուշախմէ 'ալլտէթ էթտիլինէ , վէ պուշտան էվիլէ պէյան օլընտըրը իւզրէ ֆալլուսըն Եէրուշախմէ օլան պու զիլարէթի Միլատըն 58 սէնէսինտէ վուգու' պուլտըղընա մէպի Բօմալըլարա խիթապէն եաղըլըշ ըրսալէնին Գօրընթօստան հէմտէ ֆալլուսըն 58 սէնէ ի Միլատիլէսինտէ էթտիլի էօլընըլտան էվիլէլ եա-

զըլաըղը աշխարհը արը : Բնասլէնին միւստէրեճածընտան աշխարհար օլաըղը իւզըէ, պու ընսալէյի եազմադտա ըհսուլըն նիլէթ ու մագաէտի՝ Բօմստա մուգիմ յըրնթիլյանլարըն Ֆիքըրնի վէ նազար ք տիգգաթընը Ինճիլին թա՛լիմաթ ք էսասիլէսինտէն պա՛զըլարընա ճէլլ ու տա՛վէթ էթմէքտէն ՚իպարէթ իտի : Փալլօս՝ Բօմստա մուգիմ յըրնթիլյանլարը զիյարէթլէ Ինճիլին անլէրէ պիղ զաթ վա՛ղ ու թէպչիը էթմէյէ չօգտան արզուքէ իտի իսէ տէ, օլ վագթա դատար պու արզուսընը մէվգիլի իճրայա վաղ՝ էտէմէմիշ օլաըղընտան, Տուսուլ ք մագաէտինէ պու ընսալէնին թասըր ու իրսալընը վասըթա իթթիտաղ էյլէտի :

Փալլօս ըհսուլըն պու ընսալէտէ զիքը էթտիլն պաշընճա խուսուպար շուկարտան ՚իպարէթ տիր : Ինճիլտէ պէյան օլուանն խէլաս ճիւմլէ ատէմլէր իչիւն, էա՛նի Տէմ Եէհուտիլէր Տէմտէ թա՛նֆէլէր իչիւն տիր (Բօմ. 1. 16) . Տէր ատէմ կիւնաճ իշլէմիշ օլաըղընտան խէլասա միւհթաճ տըր (Պապ 2. 9—12, 3. 9—20) . Տէր ատէմ պու խէլասը, էա՛նի կիւնաճ ՚աֆիլը իլէ Ալլահ մագպուլ օլմայը, ՚այնի վասըթա իլէ, էա՛նի շէրի՛աթըն աճքեամընը թէմսուէն իճրա էթմէքլէ տէլիլ, անճագ Քրիստոսա իման կէթիլմէքլէ (Պապ 3. 25—30) իսթիհսալ էտէր . խէլասըն պու ուսուլը՝ իտալըն է ՚աթիգէ գէմանընտա Ապրահամա վէ Տաուտա պէյան օլուանն ուսուլա էսասէն մութապըգ տըր . խէլասըն պու ուսուլը շէրի՛աթա իթա՛աթըն լիւզըմընը իպթալ էթմէտիքտէն պաշգա (Պապ 3. 31) , թէ՛էտի էտէր . զիրա Քրիստոսա Տագիգաթէն իման էտէնլէրին ըուհանի ՚էօմիւ Ալլահն ճիւմլէ էվամիլինէ թէվֆիգ ի Տարէքէթլէ զահըր օլըր (Պապ 6. 1—14, 8. 1—4) : Հէփ պու խուսուլարըն Տէմ Եէհուտիլէրէ Տէմտէ թա՛նֆէլէրէ թէ՛ալլուգը վար տըր (Պապ 10. 12) : Ալլահ Եէհուտիլէրի ըհտո էթմէտի (Պապ 11. 1) . խէլաս շուրութընը դապուլ վէ իճրա էտէնլէր խէլաս պուլաճազար (Պապ 11. 23) , վէ էնճամ Տէմ թա՛նֆէլէրէ Տէմ Եէհուտիլէր Ինճիլէ իթա՛աթ էտէճէքլէր (Պապ 11. 25—32) : Բէսուլ պու ընսալէնին իլք 11 պապլարընտա Ինճիլին թա՛լիմաթ ք ՚աղիմէսինի տէր միյան էթտիքտէն սօնկրա պազի դալան գըսմընտա

Բօմալը տօսթլարընա եէքտիկէրի իլէ վէ հիւքիւմէթ մէ՛մուլըլէրի իլէնէ սուրէթլէ մու՛ամալէ էտէճէքլէրինէ տա՛լը կէօնէ կէօն նասիհաթլար վէրեր : Խուսուսա Բօմստա օլան յըրնթիլյանն ճէմա՛աթը կիպի Եէհուտիլէրտէն վէ թա՛նֆէլէրտէն միւրէքքէպ պիր ճէմա՛աթ արասընտա գօլայճա Տասըլ օլա պիլէճէք իիթիլաֆը էֆէքեարտան պահա էտէր : Պիւթիւն ընսալէ Փալլօսըն ուսուլ ք վա՛ղընը, էա՛նի տէլիլ ու պուրհանլար իրասըլլէ վա՛ղ էթտիլինի ըա՛նա կէօսթէրեր : Բէսուլ քէտի նութգլարընտա պու վէճճլէ սէօյլէր իտի (Ա՛մալ. 17. 2, 3, 22—31, 18. 4, 19) . պու ընսալէտէ Ինճիլին թա՛լիմաթ ու էվամիլինի ճիւմլէ ատէմլէրէ էյրէթմէք իչիւն Փալլօսըն նէ դատար միւսասիպ վէ միւհսսիր պուրհանն ու տէլիլլէր վէ Տէմ նէ տէրէճէ տիյաննէթ փերվէրիլլէ սա՛յ ու զպրէթ էթտիլինի կէօրիւրիւլ :

Փալլօս ըհսուլըն Գօրընթօլլարա էի ընսալէսի

Գօրընթօլլարա խիթապէն էազըմըշ օլան պիրինճի ընսալէնին պապ 16. 1—8 այլէթլէրինտէն անկլաշըլաըղը իւզըն պու ընսալէ՛ Փալլօսըն Ա՛մալ ի Բուսուլ քիթապընըն 20 վէ 21 պապլարընտա զիքը օլուաըղը իւզըն Մաքէտօնիայա վէ Եուաննիսթանա, օրատան տախի Եէրուշալիմէ էթմիշ օլաըղը էօճուլըղընտան վէ էախօտ Բօմալլարա օլան ընսալէնին թասըրիլինտէն էվիլէլ, էա՛նի Միլատըն 57 սէնէսիտէ Էֆսուստան էազըմըշ տըր : Գօրընթօլլարա օլան իքինճի ընսալէյիլ զաթէն ընսալէնին միւստէրիճաթընտան կէօրիւրիւրիւ իւզըն պիրինճի ընսալէնին թասըրիլինտէն աղ վագթթ սօնկրա Փալլօս պալատէ մէգքիւր էօճուլըղը էսնասընտա (2 Գօր. 9. 1—4 վէ 8. 1—4) Գօրընթօսա կիտէր իքէն օլրատաըղ Մաքէտօնիա շէհըրիլինտէն պիրինտէ էազմըշ տըր : Գօրընթօլլարա խիթապէն էազըմըշ ընսալէլէր Բօմալլարա օլան ընսալէտէն չօգ ֆերիլլ տիր : Բօմալլարա օլան ընսալէտէ՛ ըհսուլ պաշընճա Քրիստոսա իմանլէ թէպըր օլուանագ թա՛լիմինի էյրէթմէյէ չալըրը : Գօրընթօլլարա էազ

արդը ընտանեկան էսէ Խրիսթոսյանա եազըըըր աճվալ ու
 Տարեքեաթա տա՛իր մէս'էլէլէրտէն վէ տա՛իր խուսուսի մատ-
 տէլէրտէն պահս էթմիշտիր : Պիրինճի ընտանէսէ ըստուլ Գօ-
 րընթօս քիլիսէսինտէ զուհուրընը էշիթմիշ օլտըրըր էիթիւ-
 Ֆալթ վէ միւնաղա'աթ էշիւն (1 Գօր. 1. 10—16 ; 3. 1—7) վէ
 Գօրընթօսլըր արասընտա ճարի օլան Ֆէսատ ք ախլադ է-
 շիւն (Պապ 5) Գօրընթօս քիլիսէսինի թէվպիկէ էտէր : Գօ-
 րընթօս շէճրի Ֆէսատ ք ախլադը ճիճէթիւլէ մէշուր էտի :
 Գօրընթօս քիլիսէսի ա'ղասը իճթիմալէն աղ չօդ օլ Ֆէ-
 սատ ք ախլադ թէ'սիրի թասթընտա էտիլէր (Պապ 6. 9—20 ;
 7. 1—40) : Բէսուլ Գօրընթօստաքի Խրիսթոսյանլըրը' արալա-
 րընտա զուհուր էտէն տա'վալարըն Ֆասլընտան աօլայըր զայրի
 միւ'միլէր Տուղուրընտա մուհաքէմէյէ միւրէճա'աթ էթտիք-
 լէրի էշիւն (Պապ 6. 1—8) վէ ըուհանի էլտմէթիւրիտէն ,
 խուսուսա 'Սշա է Բապպանի այլինինի իճրասընտա պա'զը
 նիղամըր Տարեքէթիւրի էշիւն (Պապ 11) թէվպիկէ էտէր :
 Քէզալիք ըսուլ 'ազտ ք էղտիվաճ (Պապ 7) վէ փութլարա
 զէպճ օլուճան Տայվանաթըն էթիւնի էէլիպ էէմէմէք (Պապ
 8 վէ 10) խուսուսուճտա Գօրընթօսլըր թարաՖընտան է-
 րաա օլուճմըր պա'զը սու'ալարա ճէվապ վէրիւր . վէ պու միւ-
 նասէպէթլէ քէնտի սէլաճիյէթ է ըսուլիյէսինտէն տախի
 պահսվէ վա'զու թէվպիլի ուսուլընը միւտաՖա'ա էտէր (Պապ
 1. 10 ; 4. 17 վէ պապ 9) : Բիսալէնին սօն գըսընտա (Պապ
 15) էճթիմալ քի Գօրընթօսլըր Խրիսթոսյանլըրտան պա'զըլա-
 րընըն էնքեար էթտիքլէրի (Պապ 15. 12) գըլաթմէ իւլ
 էմվաթ թա'լիմիտէն պահս էտիպ' Երուշալիմտէքի Ֆա-
 գիլէր էշիւն է'անէ թօփլամադ խուսուսընտա պա'զը նիղամ-
 լըր թէքլիֆ վէ սէլամլըր թասճրի էտէրէք ընտանէն էիթամ'
 վէրիւր :

Գօրընթօսլըրա էիթապէն էազըլան էքինճի ընտանէ , պա-
 լատէ պէյան օլուճարըր էւզրէ , պիրինճի ընտանէտէն աղ վա-
 գըթ սօնիւրա թասճրի օլուճտու : Պու էանտտէ ըսուլ քէն-
 տի պիրինճի ընտանէսինն էյի թէ'սիր պրագմը օլտըրընտ
 տա'իր պա'զը շէլէր էշիթմիշ օլտըրընտան (2 Գօր. 7. 7—
 16) պէյան ք մէսէրրէթ էտէր : Ֆագաթ պապ 10. 10 , 11 ա-

յէթլէրտէն անվաշըրըր էւզրէ Գօրընթօսլըր Խրիսթոսյան-
 լըրտան պա'զըլըրը' ըսուլըն զաթըր վէ մէ'մուրիյէթի Տագ-
 դընտա թասճրամիդ սէօլլէրտէ պուլընմըշ օլտըրալըրընտան,
 Փալլօս քէնտի մէ'մուրիյէթի է ըսուլիյէսինի միւտաՖա'ա վէ
 մուհաՖապա էշիւն ուղուճաճա եազմաղա մէճպուր օլարագ'
 քէնտի մագսէտ ու նիյէթիւնի վաքիլիլի կէսթէրի , վէ
 Կրիստոսըն իրտմէթիւտէ էթտիլի սա'յ ու զայրէթլէրի վէ
 չէքալի էլէմլէրի զէր էտէր (Պապ 2. 14 այէթտէն պապ
 7. 16 այէթէ վէ 10—13 պապլարա միւրաճա'աթ օլուճա) :
 Քէզալիք պու ընտանէն էազըրըր վազըթ Երուշալիմտէքի
 Ֆագիլ Խրիսթոսյանլըր էշիւն Մարէտօնիատա թօփլամադտա
 օլտըրըր , վէ Գօրընթօսլըրըն տախի թօփլամադըրըր ար-
 զու էթտիլի է'անէ ազչէսինտէն (Պապ 8 վէ 9) ուղուճա
 պահս էտէր :

Փազլա ընտանըն Ղալաթիալըրա ընտանէս

Ղալաթիա Ասիա է Սուղրանըն մէքէղինտէ օլուպ շիմտի Նն-
 գարէ տէնիլէն վիլայէթի էսքի էսմի էտի : Միլատըն էւէ'ապը
 մուգատտէմինտէ էվրօփանըն էվայիլտէ Ղալաթիա , շիմտի
 էսէ Ֆրանտա թէսմիյէ օլուճան մէմլէքէթիտէն կէլըր Ղա-
 լաթիալըր պիր գապիլէնին էսմիլլէ մէքըր պէլտէյէ Ղա-
 լաթիա թէսմիյէ օլուճմըր արը : Պինա'էն 'ալէյճ Ղալաթիա-
 լըրըր շիմտիքի Ֆրանսըրըրըն ճինսինտէն էտիլէր . կէօրիւ-
 նիւշէ նազարէն Ֆրանսըրըրըն ախլադ ու էասսիյէթլէրի-
 նէ աղ չօդ մալիք օլուպ , չապուք միւթէ'սսիր օլարագ' , թէ-
 պէտտիւլտէն էօլլանըրըր էտի : Ղալաթիալըր , Փալլօսը'
 Ալլաճըն պիր մլէյի կիպի գապուլ էթտիլէր : Միւմքին
 օլա էտի կէօլլէրի նիւզարըր անա վէրէճէքլէր էտի , լաքին
 քէազիպ վա'իլլէր թէ'սիրիլլէ զայրի պիր պէշարէթէ սէ-
 րի'էն տէօնտիլէր , վէ էէքաիկէրի 'ալէյճիտէ պիրի պիր-
 լէրիլլէրըրըր էէյէճէք տէրէճէտէ 'ատավէթէ թասճրիք օլուճ-
 ալըր (Ղալ. 4. 14 , 15 , 5. 15) : Փալլօս ըսուլ թէվպիլի
 պէշարէթ էշիւն էթտիլի էքիւնճի էօլլուլըր էսնասընտա ,
 էսնի Միլատըն թագրիպէն 51 ինճի սէնէսինտէ էլք տէՖա

օլարագ պու էյայլէթտէ Ինճիլի վա՛ղ էթտի (Ա՛մալ. 16. 6) : Իւչ սէնէ սօնկրա թէքըսը օլ էյայլէթէ կիթտի (Ա՛մալ. 18. 23) : Փալլօս պու ըիսալէնին 4 իւնճիւ պապ 13 իւնճիւ այէթիհտէ իւք տէֆ՛ա Ինճիլի Ղալաթիալըլարա վա՛ղ էթտի- յի վազըթ քէնտիհտէ պուլունան վիւճիւտճէ պիր զա՛աֆ- տան պահս էթմիշ օլտըղընտան պու ըիսալէյի եաղմագտան էվիլէլ պիր տէֆ՛ա տահս օրայա կիթմիշ օլտըղը կէօրիւնիւր : Իմտի 'ուսնուսն զանն օլունտըղընա կէօրէ Ղալաթիալըլարա օլան պու ըիսալէ եա Փալլօսըն՛ Ղալաթիալըլարը իքիւնճի տէֆ՛ա զիլարէթիհտէն սօնկրա օրատա ուզըւն միւտտէթ դալ- տըղը Էֆսուստան (Ա՛մալ. 18. 23 վէ 19. 1, 10, 22), վէ եա- խօտ Էֆսուստան հարէքէթ էթտիքտէն սօնկրա Եւսնանիսթա- նա կէլէրէք իւչ այ մէքս էթտիլի (Ա՛մալ. 20. 3), վէ 171 ինճի սահիֆէտտէ զիքրի սէպգաթ էյլէտիլի իւզրէ Բօմալըլարա օլան ըիսալէնին տախի եաղըլտըղը Գօրընթօստան եաղըլմըշ տըր : Ղալաթիալըլարա խիթապէն եաղըլմըշ օլան ըիսալէ իլէ Բօմա- լըլարա խիթապէն եաղըլմըշ օլան ըիսալէտէ էֆքեար վէ էլ- Փաղ ճիճէթիլլէ չօգ միւշապէճէթ կէօրիւտիւյիւնտէն նիւէ միւֆէսսիլէր Ղալաթիալըլարա օլան ըիսալէնին Գօրընթօս- տան ճէմտէ թագրիպէն Բօմալըլարա օլան ըիսալէնին եաղըլ- տըղը վազըթտա եաղըլմըշ օլտըղը զանընա զահիպ օլտըլօր- լար : (Բօմ. 8. 15 այէթ Ղալ. 4. 6 այէթլէ, Բօմ. 7. 14, 15 այէթլէր Ղալ. 5. 17 այէթլէ, Բօմ. 1. 17 ա- յէթ Ղալ. 3. 11 այէթլէ վէ Բօմ. 4 իւնճիւ պապ Ղալ. 3 իւնճիւ պապլէ թաթպիգ էտիլէ) : Պու միւշապէճէթլէր ըե- սուլըն՛ մեղքիւր իքի ըիսալէլէրի եաղտըղը վազըթ Ֆիքրիհտէ ճէման՛ ալյի միւթալա՛ա վէ միսալար պուլունտըղըր կէօ- թէրիպ, օլ իքի ըիսալէլէրին ճէման՛ պիր վազըթտա, եա՛- նի Միլտըն 57 եախօտ 58 սէնէսիտէ եաղըլմըշ օլտըլարը խուսուստա պա՛ղըլարընըն զահիպ օլտըղը զանն ու գըլասալ- րը թէ՛հիտ էտէրլէր :

Պու ըիսալէնին թահրիբիտէն պաշըճա մագսետ Ղալա- թիալը Նրիսթիյանլարը պիր ատէմին շէրիաթ ք մուսէվիյէ մուճէպիւնճէ խիթան օլունմատըղը հալտէ խէլաս պուլամա- յաճաղընը իտտի՛ա էտէն պա՛ղը քեաղիպ մուսալիմլէրտէն

սաղընտըրմագ իտի : Պոււնլար ատէմլէրի քէնտի թարաֆլա- ընա ճէլլ էթմէք իչիւն, Ինճիլ հագգընտա իւք մա՛լիւմա- թը Փալլօստան ալմըշ օլան Ղալաթիալըլարըն էմիլէթիին ըեսուլըն իւզլէրիտէն սէլլ էթմէյէ չալըլարը իտի : Պու էճտէն Փալլօս քէնտի ըիսալէսիին իւք գըսմընտա քէնտի- նին ինսան թարաֆընտան վէ ինսան վասըթասըլլէ տէլիւ, անճագ Յիսուս Քրիստոս վէ Ալլահ թարաֆընտան տա՛վէթ օլունմըշ ըեսուլ իտիլին (Ղալ. 1. 1), վէ թա՛լիմ էթ- տըլարէն էտնու Յիսուս Քրիստոստան վահիլլէ ալմըշ օլտը- ղընը (Պապ 1. 11, 12) վէ հիւչ պիր ճիճէթլէ տիկեր ըեսուլ- լէրտէն էտնա օլմատըղընը (Պապ 1. 15—24, 2. 1—10) կէօս- թէրիւր : Պատէհու իմանլէ թէպրիւր թա՛լիմինն սըճճէթի- նի, վէ շէրիաթ իթա՛աթլէ թէպրիւր թա՛լիմինն ատէմի սըճճէթիին կէօսթէրէրէք, իմանլէ թէպրիւր թա՛լիմինտէն մուֆասսալէն պահս էտիպ, ինսանըն շէրիաթ՛ ալմըլէրլլէ թէպրիւր օլունմատը թա՛լիմին գապուլ էթտիքլէրի թագտրի- տէ Վրիստոսըն անլէրէ հիւչ պիր Ֆա՛խտէ էթմէյէճէյիին (Ղալ. 5. 3, 4) Ղալաթիալը Նրիսթիյանլարա պիլտիւրիւր : Բեսուլ գապահաթլը պիրատէրլէր իլէ նէ հօլտա մուսամլէ իթմէք վէ եէքտիկէրինին եիւքիւնիւ գալտըրմագ լաղըմ՛ օլ- տըղընա վէ սա՛իր վաղիֆէլէրէ տա՛իր նասիհաթլարլէ ըիսա- լէյէ խիթամ՛ վէրիւր :

Պու ըիսալէ թա՛լիմաթ ճիճէթիլլէ Բօմալըլարա օլան ըի- սալէյէ, վէ Ֆարզ ճիճէթիլլէ իսէ Գօրընթօսլըլարա խիթա- պէն եաղըլմըշ ըիսալէլէրէ միւշապիճ տիր :

Փալլօս բեհուլըն Էֆսուսլարա ըիսալէնէ

Պու ըիսալէնին պապ 3. 1. 4. 1 վէ պապ 6. 19 այէթլէրիտէն աչքիեար օլտըղը իւզրէ Փալլօս ըեսուլ Գալյէրիլլէտէ (Ա՛- մալ. 24. 23, 27) վէ եախօտ Բօմաստքի (Ա՛մալ. 28. 30) մոհպուսիլէթի էսնասընտա պու ըիսալէյի եաղմըշ տըր : Սու- ըէթ ի իֆատէտէն անկալըլտըղընա կէօրէ (Էֆ. 6. 21, 22) մեղքիւր ըիսալէ Փալլօսըն հօլճուլըլարըն էսնասընտա (Ա՛մալ. 20. 4) քէնտի ըէֆիգի օլան թիլիգօս վասըթասըլլէ կէօնտէ-

ըրվել տիր: Գօլթսսիլիէրէ օլան ըիսալէտէ (Գօլ. 4. 10) փալ-
 լօս քէնտի իլէ պէրապէր մնացուս օլան Արիսթարիսօ թարա-
 ֆընտան սէլամ՝ եազմըլ օլմասընտան օլ ըիսալէյի մնացկե-
 տէ եազմըլը աշիքէար տըր: Գօլ. 4. 7, 8, 9 այէթլէրտէ
 Թիէիգօսը տիկէր սատաք վէ սէվիլիլիւ պիր պիրատեր, ես՝
 նի Օնէսիմօս իլէ պէրապէր կէծօտէրտիլինի իշար էթմիշտիր ։
 Քէզալիք Ֆիլիմ՝ 1. 9, 10 այէթլէրէ միւրաճա՛սաթ օլուէն ։
 Պու շէյլէրէ նազարէն Էֆսոսալըլարա, Գօլթսսիլիէրէ վէ Ֆե-
 լիմօնա խիթապէն եազմըլը օլան ըիսալէլէրին օլ մնացուսի-
 յէթ Տէնիկամընտա եազմըլըլարը վէ Տէման՝ սյնի վասթմա-
 լարլէ կէծօտէրիլիլիլէրի իսթիթաճ օլուէն պիլիր: Պու զանն՝
 Գօլթսսիլիէրէ վէ Ֆիլիմօնա օլան ըիսալէլէրին էվախըրնտաքի
 սէլամարտա Տէման՝ սյնի իսմլէրին, մէսէլա Արիսթարիսօս,
 Մարգօս, Էփաֆրաս, Լուգա վէ Տէմաս իսմլէրինն զիքը օլուէ-
 մըլ օլմալարըլէ տախի Թէ՛հիտ օլուէնը: Պու իւչ ըիսա-
 լէլէրին եազմըլը օլարգլարը մնացուսիլիլիլէթ մնացալինն Գայ-
 սէրէյէ՛ մի, եօգսա Բօմա մը օլարըլը մէս՛էլէսինն կէլինճէ, ՛ու-
 մուսէն զանն օլուէնարընտ կէօրէ պու ըիսալէլէր Միլատըն
 62 սէնէսինտէ փալլօսըն Բօմատաքի մնացուսիլիլիլէթի իսթի-
 տասընտա եազմըլըլարը: Փալլօս ըսուլ կէրէք Էֆսոսալըլա-
 րա վէ կէրէք Գօլթսսիլիէրէ օլան ըիսալէլէրինտէ՛ եօլընտա
 զէնճիրպէնտ օլարագ էլլիլիք էթտիլի պէշարէթին սըրըրըլ
 ճէսարէթլէ՛ պիլտիրմէսի իչիւն Ալլաճտան քէնտինն քէլամ՝
 վէրիլմէսի խուսուսընտա պիրատէրլէրին տու՛ա ու նիսազըր
 Թալէպ էթմիշտ տիր (Էֆ. 6. 18—20 վէ Գօլ. 4. 3): Փալլ-
 լօսըն պու մաթըլուպ վէ արգըսըրը միւպէյլին օլան սէօղլէրի
 Գայսէրէյէտէն իսէ Բօմատաքի մնացուսիլիլիլէրինն Տալ ու
 զէմանընտ տաճա միւնասիպ կէլիր. զիրա փալլօսըն պէշա-
 րէթի Թէպըրի էթմէք իչիւն Բօմատա օլարըլը գատար Գայ-
 սէրէյէտէ Ֆուրսաթը եօգ իտի:

Էֆսոսալըլարա օլան ըիսալէլին պաշըրճա մատտէսի Քրիս-
 տոս վասթմասըլլէ կիւնաստան վէ կիւնաս միւճաղաթըն-
 տան խէլապ պուլմազըլըն՝ աղամէթ ու ճէլայի (Էֆ. 1. 6),
 վէ միւճիլիլիլիլ պիր ա՛իլէ ա՛ղասը կիպի իթթիճատը (Էֆ.
 2. 19) գաղիլիլիլ տիր: Բէսուլ միւճիլիլիլիլ պու իթթիճա-

տըր՝ Թէմիլի ըսուլլէր վէ փէյլապէրլէր վէ քէօնէ Թաշը
 Քրիստոս օլարագ Բապպատա մուգատտէս պիր Տէյքէլ կիպի
 սնիլէրին պիրլիքտէ պինա օլուէնարգլարընտ Թէշպիճ էտեր (Էֆ.
 2. 20—22): Իճթիմալէն ըսուլ պու Թէշպիճ Էֆսոսալը
 Խրիսթիլիլիլարըն Տէր կիւն քէնտի կէօղլէրի էօնիւնտէ կէօր-
 տիւքլէրի Արթէմիս նամ էլաճէնին միւքէլլէֆ մա՛պտիլիլի
 խաթըրա կէթիլիլիլիլ իրատ էթմիշտ տիր: Բիսալէլինն սօս նըս-
 ֆը իթթիճիճատա, ախլաքը Տամիտէյէ, վէ զէվճ իլէ զէվճէ:
 վալիտէյն իլէ էվլատ վէ էֆէնտիլիլ իլէ գուսլար արասընտա-
 քի միւնասէպաթ կիպի միւնասէպաթա Թէ՛ալըլը օլան
 վաղիֆէլէրին իճրասընտ տա՛իր մուսթիլիլիլ նասիճաթլարը
 Տալի տիր: Պէշինճի պապըն 22—32 այէթլէրինտէ ըսուլ
 Քրիստոսըն քէնտի քիլիսէսինն օլան մուճապպէթիլիլ շայսալը
 տիգգաթ վէ իսթիսալ օլաճագ պիր սուրէթտէ զէվճ իլէ
 զէվճէ արասընտ օլան մուճապպէթիլ Թէշպիճ էտեր:

Փալլօս ըսուլն Ֆիլիպիլիլիլիլ ըսուլն

Ֆիլիպիլիլ շէճընին իսմի Խաքէնտեր ի Բուսիլին փէտէրի օ-
 լան Մաքէտօնիլա մէլիլի Ֆիլիպիօսըն իսմիլէ եատ օլուէմըլ
 տըր: Շէճը ի մէղքիւր Մաքէտօնիլանը շարք ճիճէթինտէ տէ-
 նիլ օաճիլիլիլտէն 9 միւ մէսաֆէտէ պիր նէճըն քէնտընտա
 պինա օլուէմըլ տըր: Փալլօս ըսուլ Միլատըն 53 սէնէսինտէ
 Թէպըրի ի պէշարէթ իչիւն էթտիլի իքինճի եօլընըլը կնա-
 սընտա, օրատա իլք տէֆ՛ա օլարագ Ինճիլի վա՛ղ էթտի
 (Ա՛մալ. 16. 12—14): Բէսուլ իւչիւնճիւ եօլընըլընտա իքին-
 ճի տէֆ՛ա շէճը ի մէղքիւրիւ զիլարէթ էլլէտի, վէ Եու-
 նանիլիլիլիլ իլէ Մաքէտօնիլատան՝ ալտէթիլիլտէ (Ա՛մալ. 20.
 1—6) օրատան, ես՛նի Ֆիլիպիլի իպէլէսի օլան Նէափօլիլտէն
 կէչտի (Ա՛մալ. 16. 11):

Բիսալէլին պիրինճի պապընըն 12—16 այէթլէրինտէ ը-
 սուլ քէնտի պէնտլէրիլիլտէն վէ սերայը իմփէրաթօրտէն
 պաճս էտեր, վէ պապ 4. 23 այէթտէ Գայսէրին սէրայըն-
 տան օլան մուգատտէսլէր Թարաֆընտան սէլամ եազմը: Պու

քէշիկէթէր փալլօսըն պու ըխալէյի եազարըր վազըթ Բօմատա մահպետե օլտըղընը կէօսթէրիլէր : Խըինճի պապըն 23 վէ 24 այէթլէրինտէ ըեսուլ թիմօթէօսը ազ վազըթտան Յիլիփփիլիլէրէ կէօնտէրմէյի իւմիա էթտիլինի , Ֆազաթ քէնտի հայինին իսէ նէ օլաճաղընը թահգիք էթմէք իւզըրէ պէթէտիլինի վէ քէնտիին 'անգարիպ Յիլիփփիլի կիտէպիլէճէլինի Բապպտա ի'թիմատը պուլունտըղընը պէյան էթմիշ օլտըղընտան , կէրէք պու իշարաթ վէ կէրէք պերինճի պապըն 19—25 այէթլէրինտէք իֆատաթ փալլօսըն պու ըխալէյի եազարըր վազըթ մահպետիլէթտէն 'անգարիպ գուլըթուլաճաղընտ տա'իր էմիլիլէթ ի քեամիլէսի տէյիլ իսէ , իւմիտի օլտըղընը կէօսթէրիլէր (Պապ 1. 20) : Պինա'էն 'ալէյոհ պու ըխալէ փալլօսըն իքի սէնէլիք մահպետիլէթի խիթամընտ եազըն պիր վազըթտա եազըրմշ օլտըղը զանն օլունուր : Իքինճի պապըն 24—30 այէթլէրինտէ Էփաֆթօտիթօս հադգընտա տէնիլէն սէօղ տախի պու զաննա թապիլիլէթ վէրիլ : Նիլէլէրինին մա'իւմիւ օլտըղը իւզըրէ օլ վազըթլարտա ուզադ մահպալէր արասընտա մուխապէրէ վէ իթիլաթ իչիւն փէք ազ սուհուլէթ վար իտի : Մէթուպ վէ սա'իր թահրիլաթ' եա եօճուլար վէ եախօտ մախսուս սա'իլէր վասըթասըյլէ իրսալ օլունուր իտի : Պինապէրին պալատէ մէզքիւր այէթլէրտէն անկաշըլարըր իւզըրէ փալլօս պու ըխալէյի եազարըր վազըթ ուղուն պիր միւտտէթ Բօմատա մահպետ գալմըր իտի . շէօյլէ քի ըեսուլըն մահպետիլէթի խապէրի Յիլիփփիլիլէրէ վասըր օլտըղընտա Յիլիփփիլիլէր թարաֆընտան Էփաֆթօտիթօս վասըթասըյլէ Բօմայա ըեսուլըն իճթիլաճաթընտ սարֆ օլունմադ իւզըրէ ի'անէ կէօնտէրիլմիշ , վէ Էփաֆթօտիթօս տախի Բօմայա միւվասէլէթլէ օրատա խասթալանմըր վէ անըն խասթալըրըր խապէրի Յիլիփփիլիլէրէ եէթիւշմիշ , վէ Յիլիփփիլիլէրին պու խուսուստան տօլտըր իղհարըր թէ'էսսիւֆ էթտիլէրի խապէրի տախի Բօմայա վարիտ օլմուշ իտի : Պէօյլէճէ փալլօսըն Բօմայա մուվասէլէթի իլէ պու ըխալէնին եազըլարըր վազըթ զարֆընտա Բօմա իլէ Յիլիփփիլի արասընտա ազալի տէօրթ տէֆ'ա եօճուլարըր վուգու պուլմըր իտի : Պինա'էն 'ալէյոհ պու ըխալէ ըեսուլըն մահպետիլէթի-

նին իքինճի սէնէսի խիթամընտ եազըն պիր վազըթտա' , եա'նի Միլատըն 63 սէնէսինտէ եազըրմըշ օլտըղը պէտիլիլ տիր : Յիլիփփիլիլէրէ օլան ըխալէ սուրէթ ի մախսուստէ պիր մուհապպէթմամէ օլուպ' անտէ ըեսուլ Յիլիփփիլիլէր հադգընտա պէօյլուք էմիլիլէթ վէ մուհապպէթ կէօսթէրիլ (Պապ 1. 1—11) : Պիւթիւն ըխալէտէ թէվպիլալսօ սէօղ փէք նատիր օլուպ էքսէր զըսըր մէահ ու սէնատան 'իպարէթտիր : Յիլիփփիլիլէր փալլօսըն Բօմատա նէ հալտէ պուլունտըղընը պիլմէք իսթէտիլէրինտէն ըեսուլ պու խուսուստան ուղընճապալ թէվաղը' վէ Ֆէտաքըրարանէ մուհապպէթ էօրնէյի հայինտէ անիլէրին կէօյլէրի էօնիւնէ գօյարադ (Պապ 2. 5—11) ային ու 'ատէթ վէ ի'թիլաթտաթըր պաթըլէտէն իսէ ֆրիստոս վէ անըն սալահընա ի'թիմատ էթմէյէ անիլէրի թէշվիք էյլէր :

Փալլօս ըեսուլըն Գօլօսսիլիլէրէ ըեսուլէսի

Պու ըխալէնին Էֆսուլարըրա վէ Յիլիմնա օլան ըխալէլէր իլէ պէրապէր վէ 'այնի վազըթտա Բօմատան եազըրմըշ օլտըղընտ տա'իր պա'ղը սէպպլէր ադտէմճէ պէյան օլունտու : Գօլօսսի շէհըր Ասիա ի Սուղրատա շիմտիլի Այարըն շէհըրին շարգ ճիհէթինտէ վէ 100 միլ մէսաֆէսինտէ վազը' պիր շէհըր օլուպ' Լատտիգիլայա վէ Նյէրափօլիսէ չօդ եազըն պիր շէհըր օլուպ' Լատտիգիլայա վէ Նյէրափօլիսէ չօդ եազըն իտի (Գօլ. 4. 13) : Պու ըխալէնին պապ 2 այէթ 1 ինտէն անկաշըլարըր իւզըրէ փալլօս ըեսուլ Գօլօսսիլիլէրէ պու ըխալէյի եազընտան էվիլլ Գօլօսսիլիլէրի զիյարէթ էթմէտիլի զաննը զալիպ իսէ տէ' օրատա Ինճիլին իլք տէֆ'ա քիմին վասըթասըյլէ թէպշիր օլունտըրը մա'իւմ տէյիլ տիր : Գօլօսսիլիլէրին մէլա'իլքէ տիյանէթիլլէ 'իպատէթ' , վէ մուխթէլիֆ կիւնլէրի եէքտիլէրինտէն թէֆրիդ էթմէք խուսուստալընտա Ֆիլէսօֆանէ օլան զանն ու գըյասըլարա գուլադ ասարադ (Պապ 1. 23. 2. 8, 16—23) թա'լիմաթըր Ինճիլիլէտէն սյըլմադ թէհիլէքէսինտէ պուլունտըրըրըր փալլօս ըեսուլ պէլքի Էփաֆթրատտան իշիթմիշ օլմաըր միւնասպէթիլլէ պու-

րեսալէյի եազմը տըր; Իւք իքի պապարըն պաշըճա մատ-
տէսի Գրիստոսըն 'ազամէթ ու ճէլալի վէ Գրիստոս վասըթա-
սըյլէ միւ՛մինլէրէ իհսան օլունան խէլասըն ֆազլ ու քէմալը
տըր; Սոն իքի պապար իսէ 'ամէրի վասիլէթլէրի, եա'նի Գօ-
լոսսիլիլէրին ումուր ք սէմալիլէյէ սարֆ ք էֆքեար վէ պիրի
պիրլէրինն մուհասպլէթ, վէ 'ալաբատար օլաբգարը քիմնէլէրին
ճիւմլէսինն օլան վաղիֆէլէրինն իֆա էյլէյէրէք Խրիսթիյան-
լըք ֆազլիլէթլէրինտէ թէրազգի էթմէլէրինն տա'ր նասի-
հատըրը հայի տիր; Պու բիսալէ իլէ Խֆսուսլըլարա խիթա-
պէն եազմըն բիսալէ արասընտա պիր չօք եէրտէ էֆքեար
ու թա'պիրաթ ճիհէթիլլէ պէօյիւք միւշապէհէթ վար տըր;
Մուգատտէմա պէյան օլունաըղը իւզրէ պու իքի բիսալէլէր
պիր մահալտէ վէ պիր զէմանտա եազմըլաբը թադատիրտէ
անլէր արասընտա պէօյլէ պիր միւշապէհէթ պուլունմասը
Թապի'աթ ք մասլահատտան տըր; Խֆս. 1. 7 այէթ Գօլ. 1. 14
այէթլէ, Խֆս. 2. 12, 13 այէթլէր Գօլ. 1. 21, 22 ա-
յէթլէրլէ, Խֆս. 3. 1—9 այէթլէր Գօլ. 1. 24—29 այէթ-
լէրլէ, Խֆս. 4. 2—4 այէթլէր Գօլ. 3. 12—15 այէթլէրլէ,
Խֆս. 4. 15, 16 այէթլէր Գօլ. 2. 19 այէթլէ, Խֆս. 4. 22—25
այէթլէր Գօլ. 3. 8—10 այէթլէրլէ, Խֆս. 4. 32
այէթ Գօլ. 3. 13 այէթլէ թաթպիք օլունա;

Բէսուլ պապ 4. այէթ 16 տա Գօլոսսիլիլէրէ խիթապէն'
'Պու բիսալէ սիզտէ օգուտաբգտան սօնկրա' Լաստիգիա քի-
լիսէսինտէ տախի օգուտուպ' սիզ տախի Լաստիգիատան կէ-
լէնի օգույո՛ւնըլ' տէյիւ պույո՛ւրուր; Լաստիգիատան կէլէն
բիսալէնինն 'օլաըղը թահթ ք միւպահէսէտէ տիր; Պա'զըլարը-
նըն զանընճա բէսուլ Լաստիգիա քիլիսէսինն պիր բիսալէ եազ-
մըլ, վէ օլ բիսալէ զայպ օլմուշտըր; Պաղապարընըն զանըն-
ճա պու սէօզ Խֆսուսլըլարա օլան բիսալէ հագգընտա տըր;
Փալլօս բէսուլ Խֆսուսլըլար արասընտա ուզուն վազըթ չա-
լընըն օլուպ' օրատա պիր չօք տօթլարը պուլունտըրը հալ-
տէ անլէրէ պիր բիսալէ կէօնտէրիպ տէ հիչ պիր քիմնէյէ
սուրէթ ի մախտուսէտէ օլարազ սէլամ' եազմմասը տօրոու-
սը շայան ք թէ'աճճիւպ տիր; Շու տախի սէզա ի տիգգաթ տըր
քի Խֆսուսլըլարա օլան բիսալէնին էն էպի մէթնլէրինտէն

Լեքիսինտէ պիրինճի պապըն իւք սյէթլէրինտէքի 'Խֆսուստա'
քէլիմէսի պուլունմազ վէ Միլատըն իքինճի 'ասընտա պէր
հայաթ օլան Մարգիօն նամ' Ղնոսթիքեան պիր մուհարրիւր
չիմօի Խֆսուսլըլար բիսալէսի թէսմիլյէ օլունան բիսալէյէ
Լաստիգիալըլար բիսալէսի թէսմիլյէ էթմիշ տիր; Պու քէյ-
ֆիլլէթլէրէ նազարէն պա'զըլարը շիմօի Խֆսուսլըլար բիսալէ-
սի թէսմիլյէ օլունան բիսալէյի Փալլօս բէսուլն մուլթէլիֆ
քիլիսէլէրտէ գրա'աթ էթաիրմէք մագսէտիլլէ եազմըն օլ-
տըղըն վէ օլ բիսալէտէն պիր նուսիս Խֆսուսլըլարա, տի-
կէր պիր նուսիս Լաստիգիալըլարա, վէ պէլքե պաշգա նուս-
իլէր տախի օլ ճիլարտաքի սա'իր քիլիսէլէրէ կէօնտէրմիշ
օլաըղըն զանն էտէրլէր; Գօլոսսի իլէ Լաստիգիանըն եէքաի-
կէրինն եազմըն օլաբգարը ադատէճէ պէյան օլունտու, շէօյլէ
քի օլ իքի շէհրտէն պիրինն եազմըն պիր բիսալէնին սու-
րէթի սուհուլէթլէ տիկէրինն տախի կէօնտէրիլէ պիր իտի;
Խֆսուսլըլարա օլան բիսալէ թահթիւրաթ ք 'ումուսիլլէ մագա-
մընտա եազմըլը օլաըղը թադատիրտէ օլ բիսալէնին էվախի-
րինտէ մախտու սէլամըր իշ'ար էտիլմէմիշ, վէ պա'զը նուս-
իլէրտէ 'Խֆսուստա' քէլիմէսինտէն սարֆը նազար էտիլմիշ
օլմասընըն սէպէպի գօլայ անկաշըլըր; Շուբասը տախի մա-
լիւմ տիր քի Փալլօս բէսուլ միւնհասըրէն սյըր քիլիսէլէրէ
բիսալէլէր կէօնտէրտիլի միսիլլիւ պա'զէն վասի պիր էյալէ-
թին ճիւմլէ քիլիսէլէրինն պիրտէն բիսալէլէր եազմըն տըր,
նիթէքիմ' Ղալաթիալըլարա օլան բիսալէ 'Ղալաթիա քիլի-
սէլէրինն' (Ղալ. 1. 2), վէ Գօրընթօսլըլարա օլան իքինճի
բիսալէ 'Սլաշըն Գօրընթօստա օլան քիլիսէսինն վէ պիւ-
թիւն Ախսյետատա պուլունման մուգատտէսլէրին ճիւմլէսինն'
(2 Գօր. 1. 1) կէօնտէրիլմիշ տիր;

Փալլօս բէսուլն Սէլանիլիլէրէ բիսալէլէրէ

Սէլանիք շէհրի բէսուլն զէմանընտա պէօյիւք վէ զէնկին
պիր շէհր օլուպ, շիմօի օլաըղը կիպի օլ վագըթ տախի օրա-
տա պիր չօք Խէհուտի պուլունուր իտի; Փալլօս պէշարէթին
թէպլէրի իչիւն էթաիլի իքինճի Խօշուլըղընտա շէհր ի մէզ-

քիւրէ վարդայ օրատա ազ վազըթ գալար իսն տէ, պու միւտա-
տէթ զարֆընտա Եէհուտիէրտէն խայլը քիմնէլէր վէ Թա-
'իֆէլէրտէն նիչէլէր խրիսթիյանըղը գապուլ էթտիլէր (Ս՝-
մալ. 17. 1—4: 1 Սէլ. 1. 9): Փալլօս ըեսուլ Սէլանիքտէն
Պէրիյէյէ՝ օրատան տախի Աթինայա վէ Գօրընթօսա կիթ-
տի: Պու եօղուլըղընտա Փալլօսըն ըէֆիգէլէր օլան Սիլաա վէ
Թիմօթէօս Աթինայա վէ Գօրընթօսա ըեսուլ իլէ պէրապէր
տէյիլ (Ս՝մալ. 17. 14, 15), սոնճադ սօնկրատան կիթտի-
լէր: Պաղըլարընըն զաննընճա Սիլաա վէ Թիմօթէօս՝ Փալլօսըն
Աթինատա պուլուհարըղը վազըթ շէհր ի մէզքիւրէ վասըլ օլ-
տըլար, վէ Թիմօթէօս օրատան պիր մէ՛մուրիյէթ ի մախուսէ
իլէ Սէլանիքտէ պուլուհան խրիսթիյանըղըն նէղտիլէ կէօն-
տէրիլտի, վէ պու մէ՛մուրիյէթիլն իֆասընտան սօնկրա օլ
էսնատէ Փալլօս ըեսուլ Գօրնթօսա կէլիլ օլմաղլէ նէղտիլն
'ալտէթ էլլէտի: Գապիլ քի Փալլօսըն 1 Սէլ. 3. 1, 2 ա-
յէթլէրտէ օլան պէյանաթընըն մա՛նասը պու օլուոն. Փագաթ
պաղալարընըն զաննընճա օլ պէյանաթըն մա՛նասը շու տըր
քի Փալլօս Պէրիյէտէն հարէքէթ էթտիլիտէ, Թիմօթէօսըն
Սէլանիքիլէրի զիյարէթլէ օլ մա՛հալտէքի խրիսթիյանըղը
տիււչար օլտըղլարը մուղայագալարտա Թէսէլլի էթտիքտէն
սօնկրա քէնտի եանընա՝ ալտէթ էթմէյէ ֆուրտաթը օլմասը
իչիւն քէնտիսի Աթինայա կիտիպ պիր միւտտէթ օրատա
ըէֆիգիիզ մէքս էթմէյի միւնասիպ սայտը: Լաքին Թիմօ-
թէօս Պէրիյէտէն կէրէք էվիլէլա Սէլանիյէ կիթմիլ, վէ
սօնկրա Գօրընթօսա կէլիլ օլուոն, վէ եախօտ կէրէք էվ-
իլէլա Աթինայա վէ պա՛տէհօու Սէլանիյէ կիթմիլ օլուոն
1 Սէլ. 3. 6 այէթտէն աշիքեար օլտըղը իւզրէ Թիմօթէօս՝ ա-
ղըպէթ Փալլօս ըեսուլը Գօրընթօստա պուլարագ սան Սէ-
լանիք քիլիսէսի հաղաղընտա էօյլէ խապէրէր Թէպիլիզ էլլէ-
տի քի պու խապէրէր իւզրէրիսէ Փալլօս Սէլանիքիլէրէ օ-
լան պիրիսիլ ըիսալէյի եաղտը: Պինա՛էն՝ ալէյհ Փալլօսըն
պիղիմ՝ վազթըմըղատէք մէվճուտ օլան ըիսալէլէրի արասըն-
տա էն էպիսի պու ըիսալէ օլուպ, Միլատըն 52 եախօտ 53
սէնէսիլտէ եաղըմըն օլմաղը տըր: Բէսուլ պիրիսիլ պապտա
Ալլահա՛ս՝ արղը Թէշէքքիւրտէն սօնկրա Սէլանիքտէքի խրիս-

թիյանըղըն իման, մուհապպէթ վէ սապը ու Թէհասմիլլէ-
րիսի մէտհ էտէր: Բէսուլ իքիսիլ վէ իւչիւնճիւ պապլարտա
քէնտիսիլն վէ ըէֆիլէրիլն Սէլանիքտէքի սայ՝ ու զայրէթ-
լէրիստէն, սնլէրի Թէքըրա զիյարէթ էթմէյէ պէօյիւք ար-
ղուսը պուլուհարըղընտան վէ Թիմօթէօսըն կէթիլիլ օլտըղը
խապէրէր իւզրէրիսէ հիսս էլլէտիլի մէսէրէթտէն պահս է-
տէր: Պաղի դալան իքի պապլար էքսէրիյէ փուլփէրէսթլի-
սի Թէքըլէ խրիսթիյանըղը գապուլ էտէնլէրտէն եէնի Թէ-
շէքքիւլ էթմիլ պիր քիլիսէսիլն հալիսէ միւնասիպ նասի-
հաթլարը հալի տիր:

Պու միւնասէպէթլէ Փալլօս Սէլանիքիլ խրիսթիյանըղըն
պա՛ղըլարընըն ֆրիստոսըն իքիսիլ տէֆա՛ս զուհուրընտա ճէ-
լալ ու սա՛ատէթիլն սոնճադ օլ վազըթ պէր հայաթ օլան-
լարըն հիսսէմէնտ օլաճագալարընը զանն էթմէլէրիլէ տիււչար
օլտըղլարը սէհիլ տախի Թա՛հիհ էտէր: Բէսուլ՝ ֆրիստոսըն
ճէլալ ու սա՛ատէթիլն ճիւմլէ միւ՛մինլէրիլն, եա՛նի կէրէք
վէֆաթ էթմիլ օլանըղըն կէրէք ֆրիստոսըն վիւրուտիլտէ
պէր հայաթ օլանըղըն շէրէք օլաճագալարընը պիլիլիր:

Սէլանիքիլէրէ եաղըլան իքիսիլ ըիսալէ պիրիսիլ ըիսալէ-
տէն ազ սօնկրա Թա՛հիլ օլուոնըլ տըր. զերա պիրիսիլ ըի-
սալէ եաղըլարը վազըթ Փալլօս ըեսուլըն եանընտա պու-
լուհան Սիլվանօս վէ Թիմօթէօս (1 Սէլ. 1. 1) իքիսիլ
ըիսալէ եաղըլարը վազըթտա հալա եանընտա. պուլու-
մադտա (2 Սէլ. 1. 1) օլուպ՝ իքի ըիսալէիլն Թա՛հիլիլն
տէն մադսէտ տախի պիրիսիլ ըիսալէտէ մուլիստաարէն պահս
օլուոնըլ օլան մատտէ, եա՛նի ֆրիստոսըն իքիսիլ տէֆա՛ս
վիւրուտի հազղընտա մուֆասսալ մա՛լիւմաթ վէրմէքտէն ի-
վարէթ իտի: Պու իքիսիլ ըիսալէիլն իքիսիլ պապընտա Փալլ-
լօս՝ Սէլանիքտէքի խրիսթիյան պիրտտէրէրի քէնտի պիրիսիլ
ըիսալէսիլն եանկըլը մա՛նա ու Թէֆսիլ վէրմէքտէն վէ ֆրիս-
տոսըն իքիսիլ վիւրուտի զէմանընը եաղըն զանն էթմէլէ
պաղալարընըն կէօյա Ալլահ թարաֆընտան իլճամլէ պէ-
յան օլուոնըլ Թա՛լիմաթը արգասընա տիււլէքտէն սաղըն-
տըրաղտան մա՛տա 2 Սէլ. 2. 3—11 այէթլէրտէ Թա՛րիֆ
էթտիլի պէօյիւք իրթիտատ վէ իստան վուզու՛ պուլու-

արգճա Գրիստոսըն իքինճի տէՖ'ա զուհուր էթմէյէճէյի-
 նի պիտրերի: Նիչէ միւֆէսսիբըլըին զաննընճա պու տիդ-
 դաթթա շայնա սյէթըլըտէ ֆալլու րէսուէ "կիւնաճ առէ-
 մի" տէմէքըլէ ֆափալըը, էա'նի րէսուէըն նաղշ ու թա'րիֆի-
 նէ թէմամըյլէ մուվաֆըդ կէլէն ու Ֆասիտ վէ միւթէ'ատ-
 աի գուվիլէթի անկլաթմադ իսթէր. "անը շիմտի մէն' էտէն"
 սէօզիւյլէ տախի ֆափալըըն ճիւմըլէ քիլիսէլը իւղէրինէ
 հիւքիւմէթի 'այլիյէ սիւրմէք իտախ'ալարընը' մէվճուտ օլարըը
 պիւթիւն միւտտէթտէ մէն' էթմիշ օլան րօմա հիւքիւմէ-
 թինի իմա էտէր: Պաշգա միւֆէսսիբըլըին զաննընճա րէսուէ
 էվիլէլա Նէհուտիլիյին ֆէսատընը վէ միւթէ'ատտի գուվիլ-
 թինի վէ օլ գուվիլէթին րօմա հիւքիւմէթի վատըթատըյլէ
 զապթ օլընմասընը իմա էթտիլի կիպի օլ թա'րիֆէ սու-
 րէթի մախսուսէտէ ուղըն կէլէն ֆափալըը տախի իմա է-
 տէր: Ագտէմճէ պէյան օլընտարը իւղրէ 'Աճաը 'Աթիլգտէ
 փէյղամպըլըրին քէլամլարը չօդ տէՖ'ա մու'ասըր, էախօտ
 սայ քի մու'ասըր վազը'ալարա տա'իր օլարըը կիպի ախըր զէ-
 մանըարտա Մէսիհին մէլէքիւթիւնէ թէ'ալընգը օլան վազը-
 'ալարը տախի իմա էթտիլի միսիլիւ, ֆալլօսըն էարընըդ
 քէնախի զէմանընա տա'իր վազը'ալարը տէյիլ, իլլա իլէրիտէ
 զուհուր էտէճէք վազը'ալարը տախի իմա էթտիլի իտախ'ա
 օլընա պիլիբ:

Սէլանիքիլիլըրէ օլան իքի րիսալէյի' Սէլանիք ճիլարընտա
 վազը' Ֆիլիփիի նամ շէհրին խրիսթիյանըլընա կէօտերի-
 լէն րիսալէ իլէ թաթպիդ էթտիլիմիդտէ արալարընտա հէմ
 պէօյիւք միւշապէհէթ հէմտէ պէօյիւք Ֆէրդ պուլըլըդ:
 Իշպու րիսալէլըրտէն մուհարըրիլին գալպիւտէ 'այնի տէրէ-
 ճէտէն օլան խրիսթիյան իշթիլաղընըն 'ալէվիլը օլարըը միւ-
 շահէտէ օլընուր: Պու րիսալէլըրտէ 'այնի տէրէճէտէ օլան
 պիւրատէրանէ ճէսարէթըլէ կէրէք քէնախի զաթընտան վէճիլէրէք
 րէսուէլանէ սայ ու զայրէթըլըրիտէն պահա էտէր, Լաքին
 Սէլանիքիլիլըրէ օլան րիսալէտէ իմանա կէլմիշ Նէհուտիլըրին
 զատարանէ մուխալէֆէթիւնտէն շիտտէթըլէ պահա էթմիշ
 իքէն (1 Սէլ. 2. 14—16), Ֆիլիփիլիլիլըրէ օլան րիսալէօսիւտէ
 էօյլէ աշիքէար պիւր խուսուլէթէ տա'իր պիւր շէյ սէօյլէմէ-

յիպ, անճադ խրիսթիյանըլըը' քէտալիլէն Գրիստոսըն լիլադա-
 թընա թէվէքքիւլ էթմէքտէն իսէ խիթանա վէ սա'իր զահրի
 այնի ու 'ատտէթըլըրէ թէվէքքիւլ էթմէյէ թահրէք էտէ պիլէն
 Նէհուտիլըրին տաղիդ միւպահէսէլըրիտէն սագընտարըը:
 Գնգալիք րէսուէլըն քէնախի զաթը վէ իլէրի հագընտա էադ-
 արըը շէյլէր ճիճէթիլէ տախի Սէլանիքիլիլըրէ վէ Ֆիլիփի-
 լիլըրէ օլան րիսալէլըրտէ պէօյիւք Ֆէրդ կէօրիւլըր: Սէլա-
 նիքիլիլըրէ էազարըը րիսալէլըրտէ' ֆալլու քէնախի իլէլըրին
 հէնուգ իճըս օլընմըը իլէր կիպի զիքը էտէր, Ֆադաթ Ֆի-
 լիփիլիլըրէ էազարըը րիսալէտէ չօդտան պէրու պէշարէթ լ-
 շինտէ շարըլը վէ չօդ մուխալէֆէթ կէօրմիւշ վէ մէ'մուրի-
 յէթիլիլիլ խիթամը էազըն օլարըընը հիսս էթմիշ պիւր զաթ
 կիպի սէօյլըր: Մէգքիւր րիսալէլըրտէ պէօյլէ Ֆէրդըլըր օլըն-
 լընմասը չօդ թապիլի իտի. զիքա ադտէմճէ պէյան օլըն-
 արըը իւղրէ Սէլանիքիլիլըրէ օլան րիսալէլըրին թահրիլի զէմանըլը
 ալա-
 ճիլիփիլիլըրէ օլան րիսալէլըրին թահրիլի զէմանըլը ալա-
 սընտա օն սէնէլիք պիւր միւտտէթ վար սըր. վէ պու օն սէ-
 նէլիք միւտտէթ զարֆընտա պէօյիւք թէպէտաիլաթ վիւ-
 դու' պուլմուշ իտի: խրիսթիյան քիլիսէլըրինին պագա ու
 թէրագգիսիլիլ թէհտիտ էտէն թէհիլըք արթըդ իմանա կէլ-
 մէմիշ Նէհուտիլըրին խարիճի մուխալէֆէթիւնտէն տէյիլ,
 անճադ Ինճիլին թա'լիմաթընա տ'մալը խայրիլի վատըթատըյ-
 լէ իւլլա պուլմադ թա'լիմի կիպի Ֆէրիսիլիք թա'լիմաթը
 դարըշարմադ մէյիլնտէն իլէրի կէլիյօր իտի. վէ ֆալլու քէն-
 ախի պիւր խրիսթիյան վէ Գրիստոսըն րէսուէլը օլմասը հասէ-
 պիլը պիւր չօդ թէճըրպէլըր կէօրմիւշ իտի:

ԵՒՐՄԻ ԻՔԻՆՃԻ ՊՍՊ

Քիլիսէ խադէօգիսիլի վէ Փիլիսնա օլան րիսալէլըր

Թիմօթէօտա խիթամպէն էազըլըը օլան իքի րիսալէ վէ Թի-
 թօտա էազըլըն րիսալէ քիլիսէ մէ'մուրըլըրնա, էա'նի չօպան-
 լարա, ինթիլարըլըրա, էփիսգօփիսըլըրա վէ շամմասըլըրա միւ-

Թէ՛ալլըք դավանելն ու նէսսյեհի հասիլն օլաղբարը իչիւն ան-
լէրէ չօգ տէֆ'ա քիլիսէ խատէմէսինէ մախսուս մուհարրէ-
բաթ, եախօտ ըխալէլէր Թէսմիյէ օլունուր :

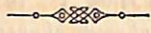
'Ալ էլ 'ուսմամ' զանն օլունուր քի պու ըխալէլէր Փալլօ-
սըն Բօմատաքի իլք մահպուսիյէթինտէն սալը վէրիլմէսի 'ա-
գապիտտէ եաղբարը տըր : Բէսուլ' Թիմօթէօսա եաղբարը պի-
րինճի ըխալէսին պապ 1 այէթ 3 իւնտէ քէնտիսի Մաքէտօ-
նիայա կիթաիլիտէ Թիմօթէօսը Էֆսուստա պրագմը օլաղ-
ղընը զիքը էտեր : Մաքէտօնիայա կիթաիլէ իւզրէ Փալլօ-
սըն Էֆսուստան հարէքէթ էթաիլի Ս'մալ ի Բուսուլ մ քի-
թապընտա (Ս'մալ . 19 . 21 , 22) զիքը օլունմը իսէ տէ ,
մէզքիւր ըիվայէթտէն Փալլօսըն Թիմօթէօսը Էֆսուստա
պրագմը օլաղղը տէյիլ , անճագ անը ագտմճէ Էրասթօս
իլէ պրոպէր Մաքէտօնիայա կէօնտէրմիշ օլաղղը , վէ պա'-
տէհու Մաքէտօնիատան վէ Եունանիթանանն Ասիայա 'ալ-
տէթինտէ Թիմօթէօսըն անըն իլէ պիրիլքտէ պուլունտաղը կէօ-
րիւլտիւլիւնտէն Փալլօսըն պալատէ մէզքիւր իւչիւնճիւ ա-
յէթտէքի սէօղիւ Էֆսուստան հարէքէթլէ իճրա էթմիշ օլ-
աղղը պաշգա պիր Էօճուրղը իմա էտեր : 'Փալլօսըն Էֆսուս
իսքէլէսի օլան Մէլիատտա' Էֆսուս քիլիսէսի իթիլարը
իլէ կէօրիւլտիւլիւ Ս'մալ . 20 ինճի պապտա մուհարրէր տիր :
Պու միւլազաթ էսնասընտա Փալլօս ըհուլ իթիլարը
սօնկրա արալարընա կիրէճէք վէ եա արալարընտան զուհուր է-
տէճէք եալանճը մու'ալիլմէրտէն սաղընտըրըր իմտի Թիմօթէօ-
սա եաղբարը ըխալէտէ (1 Թիմ . 1 . 3 , 4 , 19 , 20) ըհուլ Էֆ-
սուստաքի իրիսթիլարը արասընտա զաթէն էօյլէ մու'ալ-
լիլմէր պուլունտաղընը եաղմը օլուպ , պու քէյֆիյէթ Թի-
մօթէօսա օլան պիրինճի ըխալէ' ըհուլըն Էֆսուս քիլիսէսի
իթիլարը իլէ կէօրիւլտիւլիտէն սօնկրա եաղբարը օլաղղը-
նը կէօսթէրիր : Լաքին Փալլօսըն մէզքիւր միւլազաթտան
սօնկրա Էֆսուսը Թէքրար զիլարէթ էթաիլի Ս'մալ ի Բու-
սուլտա զիքը օլունմամը օլաղղընտան Թիմօթէօսա եաղբարը
պիրինճի ըխալէտէ զիքը օլունտաղը իւզրէ Էֆսուսը զիլարէթ
էյլմէսի Ս'մալ ի Բուսուլ քիթապընըն Թահրիլիտէն սօնկ-
րա , եա'նի Փալլօսըն Բօմատա իլք մահպուսիյէթի 'ագա-

պիտտէ վէ իքինճի մահպուսիյէթինտէն պիր ալ վաղթ Էվ-
վէլ վուգու' պուլըն օլաղղը իսթինթաճ օլունուր : Թիմօթէօ-
սա եաղբարը օլան իքինճի ըխալէսին պապ 1 . 8 , 16 , 17 ա-
յէթլէրինտէն , քէզալիք պապ 4 . 16 այէթինտէն միւլթէ-
յէթլէրինտէն , քէզալիք պապ 4 . 16 այէթինտէն միւլթէ-
յէթլէրինտէն , քէզալիք պապ 4 . 6 , 7 այէթլէրտէն անկա-
պուլունտաղը , վէ էինէ պապ 4 . 6 , 7 այէթլէրտէն անկա-
ղբարը իւզրէ 'ան գարիպ գաթլէ հիւքմ' օլունաճաղընը հիսս
էթտիլի պիր վաղթթտա եաղբարը տըր :

Քեաղիպ մու'ալիլմէրին խասիլէթլէրինի իրա'է էտէրէք
միւ'միլէրին անլէրին մէսլէլիտէն վէ սաթիթէ Թա'լիլմէրինտէն
սագընտըմագ մագսիլիլէ ըհուլըն Թիմօթէօսա օլան իքի
ըխալէսինտէ , քէզալիք Թիթօսա օլան ըխալէսինտէ գուլ-
լանտաղը լիսան Էքթիկէրինէ փէք միւլապիհ օլաղղընտան
մէզքիւր իւչ ըխալէ պիրի պիրինէ փէք եաղբար վաղթթար-
տա , վէ Փալլօսըն տիկէր ըխալէլէրինտէն սօնկրա եաղբարը
օլունտաղը տըր : Փալլօսըն 1 Թիմ . 1 . 3 տէ զիքը օլունտաղը
օլունտաղը Էֆսուս սէյահաթլէ Էֆսուս իթիլարը իլէ օ-
լունտաղըն Էֆսուստան (Ս'մալ . 20 . 7-23) սօնկրա վուգու'
լան միւլազաթընտան (Ս'մալ . 20 . 7-23) սօնկրա վուգու'
պուլունտաղը զանն ու գըլտաընա իթիլարէն պա'ղբարը' Փալլ-
օսըն օլ միւլազաթտա իթիլարըն քէնտի Էիւզիւնիւ
լուսըն օլ միւլազաթտա իթիլարըն սէօյլէտիլիլի տէրմիլան է-
պիր տահա կէօրմէյէճէքլէրինի սէօյլէտիլիլի տէրմիլան է-
տիրըն : Պու իթիլարա ճէվապէն տէնիլէ պիլիք քի' օլ
վաղթթ անլէրի Թէքրար կէօրէճէլիլիլ իւմիտի օլունտաղը ի-
ւչիւն ըհուլ օլ սէօղիւ սէօյլէմիշ տիր : Ս'մալ . 20 , 22 ա-
յէթտէ Փալլօս Երուլալիմտէ քէնտիլիլ վաղթ' օլունտաղ
լէլիլիլ պիլմէյէրէք օլ շէհրէ կիթմէքտէ պուլունտաղը պէ-
լաղթթ մէ'մուլ էթտիլիլիտէն տահա ուզըն եաղբարը վէ
լաղթթմագ իչիւն 'էօմը իհոսն օլունտաղ :

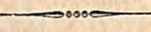
Թա'իլիլմէրին պէօյիւք ըհուլը , զաթէն իթիլար օլունտաղ
վէ պիր չօգ Թէճրիպէլէր կէօրիւլ վէ 'էօմրիւնիւն իթիլար-
նա եաղբարը օլարագ պու իւչ ըխալէլէրիլէ Քիլիսէսին-

տէ միւհհիմմ' պիր մէվգի' ԹուԹմադ իւզրէ Ալլահըն ինԹի-
խապ էԹմիշ օլտըղը իքի կէնճ մէմուրա միւշֆիգաննէ նասի-
հաԹլար վէրմէյէ լիւզըւմ կէօրմիւշտիւր :

Փա՛վլա բէսուլըն Թի՛նթէօսա պիբինճի բիսալէսի

Ագտէմճէ պէյան օլունտըղը իւզրէ ԹիմօԹէօսա օ-
լան պու պիրինճի բիսալէ, Փա՛վլա բէսուլըն Բօմատա մահ-
պուսիյէԹ ինտէն սօնկըա վէ իհԹիմալէն Միլատըն 66 եախօտ
66 սէնէսինտէ եազըլմըշ իսէ տէ, նէրէտէ եազըլտըղը մա՛լիւմ
տէյիլ տիր : Օլ վազըԹ ԹիմօԹէօսա Էֆսուստա իտի, վէ բի-
սալէնին Թահրըրինտէն մադսէա՝ ԹիմօԹէօսա օրատա Քրիս-
տոսըն պիր մէ՛մուրը օլտըղը հալտէ քէնտի վաղիֆէլէրինն նէ
վէճհլէ իճրա էԹմէք կէրէք օլտըղընը պիրտիրմէքտէն, վէ հէր
հալ ու սընըֆտանն օլան ատէմլէր իչիւն տու՛ա էԹմէք ֆարզ
իտիլի, վէ 'ալէնի մէճլիսլըրտէ գատըղարըն նէ՛ եօլտա հա-
րէքէԹ էԹմէլէրի, էֆիսգօփօս վէ շամմա ինԹիխապ օլու-
նաճազ գաԹլարըն նէ սըֆաԹտա ատէմլէր օլմալարը, Թիմօ-
Թէօսըն իխԹիյարլարլէ նէ՛ եօլտա մու՛ամէլէ էԹմէսի, վէ
գատըղարըն, խուսուսա միւսինն տուլլարըն նէ հալ ու
հարէքէԹլէրտէ պուլըւնմալարը լաղլմ՛ իտիլի կիպի քիլիսն
ումուլընա Թէ՛ալլուգ ու միւնտէպէԹի օլան պա՛ղը շէյլէր
հադգընտա նասիհաԹ վէրմէքտէն իպարէԹ իտի :

Փա՛վլա բէսուլըն Թի՛նթէօսա էֆինճի բիսալէսի

Ագտէմճէ պէյան օլունտըղը իւզրէ պու բիսալէ Փա՛վլա
բէսուլըն Բօմատաքի իքիինճի մահպուսիյէԹի գէմանընտա եա-
զըլմըշ տըր : Պու բիսալէտէ ԹիմօԹէօսա վէրիլէն նասիհաԹ-
լար պիրինճի բիսալէտէ միւնտէրիճ օլան նասիհաԹլարտան
տահա գիյատէ 'ումուլի, հէմտէ գիյատէ մահպէմաննէ վէ
շախի տիրլէր : Բէսուլ քէնտինին մէսլէլինի վէ ինԹամ՛ պուլ-
մագ իւզրէ օլան սա՛յ ու դայրէԹլէրինն մուխԹատարէն գիքը

էտիպ՛ քէնտի վաղիֆիլէրինն սըագ ու դայրէԹլէ իճրա էԹ-
մէյէ ԹիմօԹէօսը Թէշվիգ էտերէք, բիսալէնին ինԹամընտա
իսէ սէրիէն Բօմայա քէնտի նէգտինն կէլմէսինն իպրամ է-
տեր : Պու բիսալէնին եազըլմաընը մուճիպ օլան խուսուսլար՝
ինԹիյար բէսուլըն միւ՛տսիր վէ 'ալի քէլամլարընը հէր պիր
ԽրիսԹիյանըն, խուսուսա հէր պիր բուհանի մէմուլըն գալ-
պինտէ տէրինճէ եէրլէշտիրմէյէ միւնասիպ իտիլէր :

Փա՛վլա բէսուլըն Թի՛նթէօսա բիսալէսի

Պու բիսալէ ԹիմօԹէօսա օլան իքիինճի բիսալէտէն էվվէլ
եազըլմըշ կէօրիւնիւր . գիրա ԹիմօԹէօսա օլան իքիինճի բի-
սալէնին Թահրըրի հէնկեամընտա Փա՛վլա Բօմատա մահպուս-
իտի . ամմա պու բիսալէյի եազտըղը վազըԹ բէսուլ սալը
վէրիլիշ օլուպ՛ գըշը Նիգօփօլիստէ կէչիրմէյի աղոււ էտիլօր
իտի (ԹիԹ. 3 . 12) : Էրքի վազըԹլարտա Նիգօփօլիս նամընտա
չօգ շէճըր պուլըւնուպ՛ պուրատա գիքը օլունան Նիգօփօլիս
շէճըր իսէ ԱԹրիաԹիգ տէնիղիւնն շարգի սահլիլիտէ վազը՛ Ար-
նայուլալըգտա քեա՛լին իտի : Զանն օլունտըղընա կէօրէ Փա՛վ-
լա քէնտի Թասմիլի իւզրէ Նիգօփօլիստէ կիԹտի, վէ օրատա
սիպ ու կիրիֆԹ օլունարագ Բօմայա կէճտէրիլտի, Բէսուլ
ԹիԹօսըն Նիգօփօլիստէ, քէնտի էանընա կէլմէսինն (ԹիԹ. 3 .
12) եազըլմըշ օլտըղընտան սիքը իհԹիմալէտը քի ԹիԹօս օրայա
կիԹտի, վէ օրատան եա Նիգօփօլիսին շիմալ Թարաֆընտա վա-
գը՛ ՏարմաԹիա էյալէԹիինն կէճտէրիլտի, վէ եախօտ բէսուլ
կիլ պէրապէր Բօմայա կիտիպ Բօմատան ՏարմաԹիայա կիԹտի
(2 Թիմ. 4 . 10) : ԹիԹօսըն իսի Ա՛մալ է Բուսուլտա գիքը
օլունամըշ տըր : ԳալաԹիալըլարա օլան բիսալէտէն սնկալ-
շըլտըղընա կէօրէ (Գալ. 2 . 3) ԹիԹօս 'ան սալը Եունանի
օլուպ Եէրուշալիմտէ Թէճէմիլէ՛ էտէն 'ումուլի մէճլիս վադ-
Թընտա Փա՛վլա իլէ պէրապէր Եէրուշալիմէ կիԹմիշ իտի :
ԳօրընԹօլլարա եազըլմըշ օլան իքիինճի բիսալէնին միւ-
Թէ՛ատտիտ ֆըգըալարընա նազարէն Փա՛վլաըն Մաքէտօնիա-
տա վէ ԵունանիսԹանտա չալըշտըղը վազըԹ ԹիԹօս անըն

բէժնդի վէ մու'ալինի խտի : Փալլօս բէսուլ պա'զը մուհիմմ' իշէրին թէպիլյէսի վէ Կերիտ ճէղիբէսի քիլիսէլէրինէ իս- թիլյարըր նասպ էթմէսի իշիւն թիթօսը օրատա պրագաը- ղընտան պու բիսալէյի եաղտըը վազըթ թիթօսըն Կերիտտէ խտիյի անկալաըըր : Պէշարէթին Կերիտտէ իպթիտա նէ վազըթ վէ քիմին վասըթասըյլէ թէպչիբ օլոււնտըըր մա'լիւմ տէյիլ տիր : Փալլօս Բօմայա կիտէր իքէն Կերիտէ օղրատը խէ տէ , օլ վազըթ օրատա պէշարէթի թէպչիբ էթմէյէ Ֆուրսաթը օլ մատը : Պէլքի խամնիյն պայրամը կիւնիւնտէ Երուշալիմտէ պուլոււնուպ Պետրոս բէսուլըն վա'զընը իշիթմիշ օլան քիմէ- լէր' պէշարէթի Կերիտտէ վա'ղ ու թէպչիբ էթմիլէր (Ս' մալ . 2 . 11) : Պու բիսալէտէ զիքը էթմիլի իւզրէ Փալլօսըն Կերիտի զեյարէթ էթմէսի իճթիմալէն Բօմատա պերինճի մասպուսիյէթիմտէն սալը վէրիլմէսի 'ադապիմտէ վուգու' պուլմուշ խտի : Լաքին կէօրիւնիւր քի Բէսուլըն Կերիտէ օ- լան պու սէյասթըր փէք զըսոս սիւրմիւշ օլուպ , օրատա թէպիլյէ էտիլէճէք չօգ շէյլէր տախի պուլոււնմաղլէ Փալլօս պէշարէթի թէպչիբ էթմիշ օլտըըր պաշգա մասալլէրի զեյա- րէթ էթմէք իւզրէ օլտըղընտան թիթօսը մէզքիւր ճէպիբէտէ պրագաը : Պու բիսալէտէ բէսուլըն թիթօսա եաղտըըր նասի- ճաթլար իլէ թիմօթէօսա եազըլան պիրինճի բիսալէտէ միւն- տերիճ օլան նասիճաթլար արասընտա պէօյիւք միւշապէճէթ վար տըր : թիմօթէօսա եազըլան պիրինճի բիսալէտէ տուլ դարըլար ճադգընտա վէ դատըլարըն 'այէնէն թա'լիմ էթ- մէլէրի խուսուպընտա վէրիլէն թէնպիճաթ միւսթէսնա թու- թուլտըըր ճալտէ , տիկէր ճիւմլէ նասիճաթլար թիթօսա օ- լան բիսալէտէ միւնտերիճ օլտըըր կիպի , կէնճէր իշիւն պա'զը նասիճաթլար տախի 'իլավլէ օլոււնտըգտան պաշգա Կերիտի խրիթիլյանլարը Տիւքիւմէթէ թապի' , ճալիմ վէ լաթիք օլմաղա սուրէթ ի մախուստէտէ թէշլիգ ու թէրդիպ էտէր : թիմօթէօսա եազըլան պիրինճի բիսալէտէ օլտըըր կիպի պու բիսալէտէ տախի պալատէքի նասիճաթլար արասընտա թի- թօսա խիթապէն իսթար ու նասիճաթ , վէ Ինճիլ վասըթա- սըյլէ իզճար օլոււնտ Սլլաճըն լութՖընա վէ Բրիտանոսըն ի- քինճի վիւրուտիմէ տա'իր ճէսարէթպախշ իմա ու իշ'արլար

վար տըր : Փալլօսըն կէրէք թիմօթէօսա օլան բիսալէսիմտէն վէ կէրէք սա'իր բիսալէլէրիմտէն , քէղալիք պու բիսալէտէն տախի աշիքետր կէօրիւնտիւրիւ իւզրէ քիլիսէլէրին ուսուլ Ը իտարէսի օլ վազըթ փէք սատէ խտի , Իիթիլյար վէ Ե- փիսգօփօս քէլիմէլէրի 'այնի մէ'մուրիյէթի իշ'ար էթմէքտէ օլուպ (Պասպ 1 . 5 , 7) շամմասըրտան մա'տա սա'իր մէ'մու- ըիյն զիքը օլոււնմատըըր կիպի (1 թիմ . 3 . 8) , սօնկրալարը մէ- մուրիյն ի բուճանիլյէյի միւթէ'ատտիտ սընըֆլարա թագսիմ էթմէք 'ատէթիմին էսէրի պիլէ կէօրիւլմէյ : Պա'զըլարընըն զանընճա պու բիսալէլէր Փալլօստան սօնկրա կէլէն ատէմլէ- ըին սասը Ը օլմայըպ' անճագ բէսուլլէր 'ասըրըն սասըր օլ- տըղարընա պու քէյֆիլյէլէր քեաֆի տէլիլէր տիր : Պու բի- սալէլէր սօնկրաքի 'ասըլարտա կէլէն ատէմլէրին սասըր օլ- մուշ օլտա խտի , սնլէրտէ սօնկրատան իճտաս ու թէ'սիս օ- լոււմըշ ուսուլ Ը իտարէ ի քիլիսէ էսէրիլէր կէօրիւլիւր խտի :

Փալլօս բէսուլըն փիլիմօնա բէսալէսի

Պու զըսոս բիսալէ , Բիթապ Ը Մուգատտէտէ թիթօսա օլան բիսալէտէն սօնկրա գօնուլմըշ իսէ տէ , ադտէմճէ զիքը օլոււնտըըր իւզրէ , Եֆսուսըլարա , Գօլթսիլիլէրէ վէ Ֆիլիփ- փիլիլէրէ օլան բիսալէլէրին եազըլտըըր զէմանտէ եազըլմըշ տըր : Իքինճի այէթտէ բէսուլ Արիփիփօսա սէլամ կէօնտէ- ըրի : Գօլթսիլիլէրէ օլան բիսալէտէ (Գօլ . 4 . 17) Արիփիփօս Գօլթսիլիլէրէ բուճանի մէ'մուրը կիպի զիքը օլոււնմը օլտըղըն- տան փիլիմօնըն Գօլթսիլիլ օլտըըր իսթիմթաճ օլոււնուր : Փալլ- Լօսըն պու բիսալէտէ օլան սէօլլէրիմտէն անկալաըլտըըրն կէօրէ (այէթ 5—7) , փիլիմօն զէնկին , խայրիսճ վէ Պարէթ- իլ պեր խրիթիլյան խտի իսէ տէ (այէթ 16) , պէլքի սըրգաթ , եա- խօտ պաշգա դապասթ սէպէպիլյէ (այէթ 18) անըն եա- նընտան Բօմայա գաճմըշ խտի : Օնէսիմօն Բօմատա բէսուլ ի- լէ մու'արէՖէ փէյտա էտիպ' անըն վասըթասըյլէ տախի խրիս- թիլյանըըր դապուլ էթմիշ խտի : Փալլօս պու բիսալէ իլէ

Օնէսիմոսը քէնտի եպրիֆէնտիսի օլան ֆիլիմոնա կէրի կէօն-
տէրէրէք անը մուհապպէթիէ դապուրւ կթմէսիին ֆիլիմոն-
տան ընճա էտէր : Պու ըխալէ խրիսթիյան լէթաֆէթ ու
ընդգաթընը պէօյիւք պիր էօրնէյի տէյիւ հէր 'աօրըն խրիս-
թիյանիւարը նապարընտա մէրղուպ վէ միւթէպէր թուլուլ
մըշ աըր :

ԵՒՐԾԻ ԻՒՉԻՒՆՃԻՒ ՊԱՊ

Փափցա ըհասուլն 'Իպրանիլէրէ ըխալէսէ

'Իպրանիլէրէ եազըլմըշ օլան պու ըխալէնին մուհարըրի
հազըրնտա մուխթէլիֆ զանն ու էֆէրէար վար տըր : Փափլու
ըտուլըն տիկէր օն իւշ ըխալէլէրինտէն հէր պիրինին իպթի-
տաօրնտա ըտուլըն իսմի, վէ պա'ղէն տախի անըն ըէֆիղէ-
րինին իսմիլէրի պուլունտարը հալտէ : 'Իպրանիլէրէ խիթապէն
եազըլմըշ պու ըխալէտէ նէ ֆափլուրն իսմի, նէ տէ պաշա
պիր զաթըն իսմի զիքը օլունուր : Հէմ տէ պու ըխալէ պիր
մէթընուպ թարըրնտա տէյիլ, անճադ պիր նութը ուտուլըն
պաշալըրպ, եալըրը սօնընտա սէլամլար վէ պա'ղը շախի հալ
ու խուսուլար տէրմիյան էտիլիշ օլըրըրնտան մէթընուպ :
եախօտ ըխալէ շէրինի ալըր : Ֆադաթ գատիմ խրիսթիյան-
լար արասընտա, խուսուտա պու ըխալէնին էվիլէա նէշը օ-
լունմաղա պաշալտըրը մէմալիք շարդէյէտէ անըն մուհարըրի-
րի ֆափլու ըտուլ իտիյի 'ուճուճէն զանն օլունմըշ տըր : Պու
ճիւմլէ իլէ պէրապէր պա'ղը միւֆէսիլէրէր պու ըխալէյի
ֆափլու պիղ զաթ եազմայըպ, անճադ անըն մէ'ալինի Լու-
գայա պէյան էտէրէք թէլիֆ ու թաճըրիին անա իհալէ
էթմիշ տէյիւ զանն էտէրլէր : Միւտադդիզէր պու ը-
սալէ իլէ Լուգանըն մուհարըրէթը, եա'նի Լուգա ինճիլ
վէ Մ'մալ ի ըուտուլ քիթապը արասընտա կէօրիւլէն իսթի-
լաճա միւշապէհէթի պու ըխալէնին տախի Լուգանըն էտէ-
րի օլըրըրնտա տէլիլ 'ատա էտէրլէր : Պա'ղըլարընըն զանընճա
պու ըխալէ Ա'մալ ի ըուտուլ պապ 18, 24 վէ 1 Գօր . 1 .

12 տէ վէ սա'իր էէրլէրտէ զիքը օլունան Աֆօլուրն էտէրի
տիր . Ֆադաթ պաշալարը անը Պարնապասա իննտա էտէրլէր :
Իհթիմալ քի ֆափլուրն ըէֆիղէրինտէն պա'ղըլարը միւլէմ
զաթլար օլուպ' անլէրին մուհարըրէթը իլճամը իլաճի տէ-
յիւ գապուլ օլունուր իտի : Լաքին 'ուճուճէն գապուլ օ-
լունան զանն կէօրէ 'Իպրանիլէր ըխալէսիին միւլէլիֆի
ֆափլու տըր : Րիսալէնին սօն պապընըն 24 իւնճիւ պէթիւնտէ
մուհարըրի իթալիալը խրիսթիյան պիրտտէրլէր թարաֆըն-
տան սէլամ եազըլըշ օլուպ, պու քէյֆիլէթտէն վէ մէզըրիւր
մատա մաճպուս օլըրըր վազըրթ եազմըշ իտիյի իսթիլիթաճ
էտիլի : Քէզալիք 'Իպր . 10 . 34 , 13 . 48 , 19 , 23 այթի-
թէրի : Քէզալիք 'Իպր . 10 . 34 , 13 . 48 , 19 , 23 այթի-
թէրի միւրճա'աթ օլունա : Պիւթիւն ըխալէտէ Եհհուտիլէ-
րին հէյքէլէ միւթէ'ալըք օլան խըրմէթլէրինտէն վէ Եհհու-
տիլիլէ մախուսա մուխթէլիֆ ային ու 'Իպատէթլէրտէն ան-
լէրին հալա իճրա էտիլէքտէ օլըրըլարը անկալըլըր պիր սու-
րէթտէ պաճա օլունմըշ տըր : Մէսէլա, ըխալէնին մուհար-
ըրի ճուճըր պապըն 11 այթիլիտէ 'Հէր պիր քէտաճին կիւն-
տէն կիւնէ խըրմէթ էտէրէք տուրուպ, կիւնաճար տէֆ'
էթմէյէ ալա միւթէտիր օլմայան հէման օլ զէպիհէլէրի
տէֆ'աթիլ թադաիմ էտէր' տէմիլ տիր : Պու խըրմէթ մա-
զիտէ տէյիլ, անճադ հալը հազըրտա իճրա օլունուր կիպի
կիտիլէրիլ օլմաըրնտան ըխալէնին Միւտաըն 70 թարի-
լիտէ թոճալըրըն Երուշալիմի զապթ, վէ հէյքէլի թախ-
իլիտէ թոճալէրինտէն էվիլէ եազըլմըշ օլըրըր իսթիլալ օ-
լունուր : Րիսալէնին 'իւնիպըր վէ պիւթիւն մէվիլէ'ի պաճա
անըն խասսէթէն տիրի Մէսիհիլի գապուլ էտէն Եհհու-
տիլէրէ խիթապէն եազըլարընտա տէլալէթ էտէր : Պա'ղը-
լարընըն զանընճա պու ըխալէ էվիլէ էմրտէ էքսէր ա'-
զաթը Եհհուտի միլլէթիտէն օլան Երուշալիմ քիլիսէսիւն
կէճտալիլիտի : Րիսալէնին թաճըրիտէն պաշալընա մադստա
իտարէ ի Մէսիհիլէնին, իտարէ ի Մուսալիլէտէն էֆզալ
օլըրըրը իրա'է էթմէքտէն 'Իպարէթ տիր : Մուհարըրի ի
ըխալէնին պէյանընճա իպն Ուլաճ օլան ֆրիտտա ֆէ-
տէրէ մէլէքլէրտէն տաճա եազըն, Մուստտան տաճա զէյա-

տէ ճէլալէ լայրգ, վէ պիր շէֆի՛ սըֆէթէլլէ Տէր Հանկը քեա-
 հին ի արձամտան տասա շէֆիգ վէ Ալլահա տասա մադպուլ
 օլմասը ճիհէթէլլէ տէրէճէ ի նիհայէտէ քեամիլ պիր խէլաս-
 քեար տըր : Միւ՛մինլէր իչիւն սէմալաթտա Քրիստոս թարա-
 ֆընտան թէհէլլէր ետիլմիշ պիր էպէտի րահաթ մահֆուլ տըր :
 Ալլահ իլէ Եէհուտիլէր արասընտա՛ ազտ էտիլին՝ ահատան
 մադսէտ՝ Քրիստոսըն վասըթասըլլէ՛ ազտ օլունան եէնի՛ ահ-
 տա պիր հազըրըրգտան՝ իպարէթ տիր : Քրիստոսըն քէֆարէթի
 ասըլ քէֆարէթի էպէտիլէ օլուպ,՝ Ահտը՝ Աթիգ ուսու-
 լընճա մեղպահար իւզէրինտէ թագտիմ՝ օլունան ղէպիհէլէր
 պու քէֆարէթին կէչիճի պիր կէօկէսի օլուպ՝ անըն վասը-
 թասըլլէ էլ իլէ էաֆըրմամըլ սէմալի պիր շէհը թէհէլլէ օ-
 լունամըլ օլաըրընտան՝ Քրիստոսըր գապուլ էտէնլէր պիւթիւն
 գալլլէ անա իման էթմէլի, վէ կէօզ իլէ կէօրիւնմէզ օլան
 ախրէթ հազգընտա գատիմ մուգատտէպէրին իմանը կիպի
 գալի պիր իմանա մալէք, վէ տիւննտնըն իղլա ու թէճըրիպէ-
 լէրինէ միւթէհամիլ, վէ ղուգուըր մէլճուզ օլան Տէր շէլ ի-
 չիւն միւհէլլէտա, վէ գուզիլէթի, իւմիտլէ, գուտսիլէթիլէ վէ
 մուհապպէթիլէ մէմլու օլմասը տըրլար :

ԵՒՐՄԻ ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՊԱՊ

Պահուսի բխալէր

Ես՛գուպ բեսուլըն բխալէսի, Պետրոս բեսուլըն իքի բխա-
 լէլէրի, Եուհաննա բեսուլըն պիրինճի բխալէսի վէ Եէհուտա
 բեսուլըն բխալէսի՝ Փալլօս բեսուլըն բխալէլէրինտէն էքտերի
 միսիլիւ խուսուսի քիլիսէլէրէ խիթապէն տէլիլ, անճագ՝ ու-
 մուսմէն պիլ ճիւմիլէ միւմինլէրէ, էախօտ միւմինլէրին մուխ-
 թէլիֆ սընըֆըրընա խիթապէն էազըմըլ օլաըրըրըր էճտէն,
 անլէրէ պա՛գէն՝ ուսմումի բխալէլէր տէնիլըր : Մէսէլա, Ես՛-
 գուպըն բխալէսի թա՛խֆէլըր արասընա տազըմըլ օլան օն
 իքի սըպթա, վէ Պետրոսըն բխալէլէրի Փօնիթօստա, Ղալա-
 թիտաա վէ սա՛իր եէրլէրտէ պուլունան ղարիպլէրէ խիթա-

պէն էազըմըլ տըր : Եալընըլ Եուհաննանըն իքինճի վէ
 իւչիւնճիւ բխալէլէրի խուսուսի քիմսէլէրէ խիթապէն էա-
 ղըմըլ տըր :

Ես՛գուպ բխալէն՝ Պահուսի բխալէսի

Պու քիթապըն մուհարըրի քէնտի հազգընտա սալթ՝ «Ալ-
 լահըն վէ Բապ Յիսուս Քրիստոսըն գուլը» տէմիշ օլուպ,
 Ահտը ճէտիտտէ ղիքը օլունան Ես՛գուպըրըն հանկըսը օլ-
 տըրընը պիլտիրմէմիշ տիր : Չէպէտիինն օղու (Մաթ . 4 . 21 :
 Մարգ . 3 . 17) վէ Եուհաննանըն պիրատերի օլան (Մաթ . 17 .
 1 վէ Մարգ . 5 . 37) Ես՛գուպ փէք էրքէն, էա՛նի Միլատըն
 44 սէնէսինտէ գաթլ էտիլմիշ (Ա՛մալ . 12 . 2), վէ անըն շէ-
 հիտ էտիլտիլ վադըթ խրիսթիյանըր Ֆիլիսթին խարճիհտէ
 պուլունան Եէհուտիլէր արասընտա պու բխալէնին թահրե-
 րի վաթընտա պապ 1 սյէթ 1 տէ կէօթէրիլտիլ գատար
 ինթիլար պուլմամըլ օլաըրընտան, պու բխալէնին մուհար-
 րիլի մէզքիւր Ես՛գուպ օլմասըլ : Ուսմուսմէն ղանն օլունաըրը-
 նա կէօրէ պու բխալէնին մուհարըրի Ա՛մալ . 13 . 21 :
 18 վէ Ղալ . 1 . 19 : 2 . 9 սյէթլէրտէ ղիքը, վէ Երուշալիմ՝
 պիրատերի թէսմիլէ (Ղալ . 1 . 19) օլունան, վէ Երուշալիմ՝
 քիլիսէսինտէ ուղուն միւտտէթ պէօյիւք պիր մէմուրիլէթ-
 տէ պուլունամըլ օլան Ես՛գուպ իտի : Ես՛գուպ բեսուլ ու-
 վուն միւտտէթ մէզքիւր շէհրտէ սաքին, վէ Եէհուտիլէրին
 Յիսուսիլթ ու էֆքեարլըրընա էլիճէ վազըֆ օլարագ անլէրէ
 պէօյլէ միւէսսիր պիր բխալէ էազա պիլտի : Պու Ես՛գուպ
 Մաթ . 13 . 55 վէ Մարգ . 6 . 3 սյէթլէրտէ ղիքը օլունամըլ,
 վէ պիրատերլէրի Եուսա վէ Եէհուտա վէ Սիմօն իլէ պէրա-
 պեր Յիսուսըն պիրատերի թէսմիլէ օլունամըլ Ես՛գուպ օլ-
 տըրը՝ ուսմուսմէն գապուլ օլունամըլ տըր : Պա՛զըլարընըն ղան-
 նընճա պու Ես՛գուպ Մաթ . 10 . 3 վէ Մարգ . 3 . 18 վէ Ա՛-
 մալ . 1 . 13 սյէթլէրտէ Հալֆա օղու վէ օն իքի բեսուլէր-
 տէն պիրի տէլիւ ղիքը օլունան ղաթ տըր : Պու ղանըն իւ-
 թիլլամ՝ էտէնլէրին էֆքեարընճա մէզքիւր տէօրթ՝ պիրատեր-
 լէր Հալֆանըն օղուլարը իտիլէր, վէ պու Հալֆա էա Յիսու-
 սըն փէտերի ղանն օլունան Եուսուֆըն պիրատերի, էա տա

անըն դեվճէսի Մէրեհմ' Գիսուսըն թեյղէսի օլմասը միւնա. սեպեթիլէ տէօրթ պիրատերլէր ելէ Գիսուս իքի գարնտաշ եա իքի գըղ գարնտաշ օղուլարը օլուպ, Քրիստոս իլէ եա-գըն իւրըմբըլարը սեպեպինտէն Քրիստոսըն պիրատերլէրի տէյիւ դէքը օլումըլար իսէ տէ, անըն ասըլ պիրատերլէրի տէյիլէր իտի, վէ էգըն դէմանլարտա 'այնի վալիտէյի էվլա-տը կիպի փէք եագըն իւրըմբըլ էվլատընա տախի չօգ տէֆ'ա պիրատեր իսմի վէրիլտիլի մա'իւմ տիր: Յագաթ պաշգալա-րընըն զանընճա պէլքի Հալֆա վէ Եուսուֆ Գիսուսըն Տէն-կեամը Հայաթընտա վէֆաթ էթմիշ օլմալարըլէ մէղքիւր իքի 'ա'իլէ սօնիրա պիր 'ա'իլէ կիպի պիրիլքտէ սաքին օլտըգլարը էճլտէն Եա'գուպըն պիրատերլէրի իսպալըն պիրատերլէրի թէսմիլէ օլումարըլ: Մաթթա (10 . 2—4) վէ Մարգօս (3 . 16—19) ինճիլէրինտէքի օն իքի ըսուլլէր էսամիսինտէ պիրի Հէրօտէսին գաթլ էթտիլի Զէպէտինին օղլու վէ տիկէրի Հալֆանըն օղլու օլտարագ Եա'գուպ նամընտա իքի ըսուլլ իսպլէրի կէօրիւլիւր: Իմտի ուզըն միւստէթ Եէրուշալիմտէ իգամէթ էթմիշ վէ 'ուսուլմէն զանն օլուտըղը իւզըրէ պահս' էթտիլիմիղ ընսալէյի եաղմըլ օլան Եո'գուպ Հալֆանըն օղլու օլմատըղը հալտէ, օն իքի ըսուլլէրտէն պիրի տախի օլմամաղ իտի, Լաքին պու Եա'գուպ. Ա'մալ. 12. 17 վէ խուսուսա 13. 13 այէթլէրտէ օն իքի ըսուլլէրտէն պիրի օլ-տըղընը իմա էտեր պիր թարղտա գէքը օլուճարըղ կիպի, Ղալ. 1. 19 այէթտէ տախի օլ Եա'գուպըն օն իքի ըսուլլ-լէրտէն պիրի Տէմ' տէ իսպպըն պիրատերի օլտըղը վաղըճէն իշ'ար էտիլմիշ տիր:

Քիզալքը Լուգա ինճիլինտէ (6. 14—16) պուլուճան ըս-սուլլէր էսամիսինտէ Եա'գուպըն, եա'նի սուրէթ ի իֆատէտէն անկաշըլտըղը իւզըրէ պիր աղ էվվէճէ գէքը օլուճան Հալֆա օղլու Եա'գուպըն պիրատերի օլտարագ պիր Եէհուսա իսմի կէօրիւլիւր, վէ Մաթթա 13. 33 վէ Մարգ. 6. 3 այէթլէր-տէ Եա'գուպ վէ Եէհուսա նամընտա իքի պիրատերլէրին, իսպպըն պիրատերլէրինտէն օլտըգլարը պէյան օլուճմըլ օլ-տըղընտան իսպպըն պիրատերլէրինտէն իքիսինին ըսուլլ օլ-տըղըլարը իսթիլթամ օլուճուր:

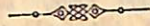
Պուճա ի'թիրաղէն Եուճ. 7. 5 այէթտէ իսպպըն պիրատեր-լէրինին անա իման էթմէտիլէրի վէ Մաթթա (12. 46—50) իլէ Մարգօսըն (3. 31—35) տախի 'այնի քէյֆիլէթի իմա էթտիլէրի տերմիլյան օլուճուր: Պու ի'թիրաղա ճէվապէն տէնիլէ պիլեր քի տէօրթ պիրատերլէրտէն պէլքի իքիսի, եա-նի Եա'գուպ վէ Եէհուսա Գիսուսա իման էտերլէր, վէ Սե-մօն իլէ Եուսա իման էթմէղլէր իտի. վէ Եուճ. 7. 3—5 ա-յէթլէրտէ պուլուճան սէօղ պէլքի պու սօնիրաքի իքի պի-րատերլէր թարաֆընտան սէյլէնիլմիշ տիր: Պու ընսալէնին մուճարրիլի Եա'գուպ նէ Հալֆանըն օղլու վէ նէ օն իքի ըսուլլ-լէրտէն պիրի տիր՝ տէյիլէրին գալլինճէ Եա'գուպ իսպպըն պիրատերի իտի, Ֆագաթ Քրիստոսըն խաշա չըգարըլտըղը վաղթառէք անըն Մէսիճ օլտըղընա իման էթմէմիշ օլուպ՝ Գիսուսըն խաշա չըգարըլտըղը վաղթթ, եախօտ գըլամը 'ա-գապինտէ իման էթմէսի իւղէրինէ, տիկէր պիրատերլէրի իլէ պէրապէր ըսուլլէրին սընթընա տախիլ օլուու: Ա'մալ. 1. 14 այէթտէ իսպպըն պիրատերլէրի անըն շայրիտլէրի իլէ պիր-լէքտէ գէքը օլուճուր:

Պու ընսալէնին մուճարրիլի կէրէք օն իքի ըսուլլէրտէն պիրի օլուճ, կէրէք օլմասըն, օլ պիր ըսուլլէր միտիլիւ ել-համաթ վէ տէլալէթ ի իլահիլիլ իլէ եաղմըլ օլտըղը Ա'մալ ի ըուսուլլ քիթապընտան, վէ պիղ զաթ քէնտի ընսալէսինտէն աշիքէար տըր: 'Ալ էլ 'ուսուլմ' զանն օլուճարըղ իւզըրէ պու Եա'գուպ պիլթիւն միւստէթ ի 'էօմընտէ Եէրուշալիմտէ Եամըլ, վէ շէհրի մէղքիւրիւն խարապընտան պիր աղ էվվէլ օրատա Եէհուսալէր թարաֆընտան շէհիտ էտիլմիշ տիր: Գատիմ իրիսթիլյան մուճարրիլէրին պէյանընճա Եա'գուպ չօգ էյի պիր զաթ օլտըղընտան անա "Սալիճ Եա'գուպ" տերլէր իտի:

Եա'գուպըն ընսալէսի՝ տաղըմըլ օլան, եա'նի տիղ ու ի-թա վէ սա'իր սեպեպլէրէ Ֆիլիսթին խարիճինտէ վազը՝ շէհրէրտէ վէ քէյլէրտէ միսընն իրիսթիլյան Եէհուսալ-լէրէ խիթապէն եաղըմըլ տըր: Բէսուլլ պու ընսալէտէ մէղ-քիւր Եէհուսալէր արատընտա հիւքմ' սիւրէն վէ նիչէ քիմ-սէլէրտէ միւշահտէ օլուճան քիպը ու զուրուր, տիւնեսյը

հատուէն աչքը սեղմէք, զէնկինչերն խաթընա ըն'այեթ վէ ֆագիւրէրն թասհըր ետիպ զա'իֆէ թէ'ատտի եթմէք, քեզա-
 լիք հըրսը շան, հասէտ, սըրգաթ, վէ դասպ ու դարեթ վէ
 ախլագա ասլա թէ'սիրի օլմայան պաթըլ պիր իմանը քեաֆի
 սայմադ կիպի կիւնասլարտան շէտիտէն պահս էտէր: Պա'զը
 քիմնէլէր Եա'գուպ ըհսուլըն պու ըիտալտէ իման հագըրտա
 օլան թա'լիմինի ֆալլօս ըհսուլըն ըիտալէլէրինտէ իման հագ-
 գընտաքի թա'լիմինէ մուխալիֆ զանն էտէրէլէր: Եա'գուպ ըհ-
 սուլ, "Ատէմ' եալընըլ իմանլէ տէլիլ, ֆագաթ 'ամէլլէրլէ
 թէպիրի օլուտըղընը կէ'օրմէյօր մը սընըլ" (Եա'գ. 2. 24) տէ-
 տիլի հայտէ, ֆալլօս ըհսուլ "Ատէմ' շէրի'աթ 'ամէլլէրի օլ-
 մագօղընը իման վասըթասըլլէ թէպիրի օլուտուր" (Բօմ'. 3. 28)
 տէլիլ պույուրուր իտէ տէ, պու իքի քէլամլար արասընտա զըտ-
 ալիլէ Եօգ տըր: Եա'գուպ ըհսուլ իսայր 'ամէլլէրին իմանա
 սյըլըմաղ պիր սուրէթտէ մէրպուլթ, եա'նի իմանըն մէլլէլէ-
 ըն օլուրգըրընը, վէլ հասըլ, իմանըն 'ամէլ իլէ թանըլուրը-
 նը անկլաթմադ իսթէտիլի կիպի, ֆալլօս ըհսուլ տախի' շէ-
 ըրի'աթ էվամիրինի սալթ զահըրէն օլան իթա'աթ, եա'նի Ալլա-
 հա օլան իմանտան վէ մուհապպէթտէն սիւտուր էթմէլէն պիր
 իթա'աթ Ալլահըն նագըրընտա լա շէյ տիր' տէմէք իսթէր:
 Շիւպհէսիգ ֆալլօս ըհսուլ ինսանլար Ալլահըն շէրի'աթընա
 իթա'աթ էթտէլէր էթմէսէլէր իշլա սուլուրադագլար տըր' տէ-
 մէք իսթէմէլիպ, պիր'աքս ինսանլար իման էթտիքլէրն թագ-
 տիրտէ, հալիլլէ Ալլահըն շէրի'աթընա իթա'աթ էտէճէքլէր
 տէմէք իսթէր: Պիր քիմնէ Ալլահըն հէր պույուրաղընը գալ-
 պէն գապուլ իլէ իման, վէ Ալլահա թէվէքքիւլ էտէր իտէ,
 Ալլահըն ճիւմլէ էվամիր ու թէնպիհաթընա պիւթիւն գուվ-
 վէթիլլէ իթա'աթ էթմէլէ մէճպուր օլուր: Բօմ'. 6. 1—6:
 8. 1—5: Պու իքի ըհսուլլէր տախի փէք միւհհիմմ' օլան պիր
 հագիգաթը, եա'նի տիրի պիր իմանըն լիւղումընը թա'լիմ'
 էտէրէլէր: Եա'գուպ ըհսուլ էօլիւ պիր իմանտան տէլիլ,
 անճագ տիրի պիր իմանտան իլէրի կէլէն տ'ամալ ը սայրիլի-
 նին էհէմմիլէթիին թատտիգ էթմէքլէ մէգքիւր լիւղումը
 կէտթէրի: ֆալլօս ըհսուլ տախի Ալլահըն տիրի պիր իման
 թալէպ էյլէտիլինի, վէ Ալլահըն էվամիրինէ սահիհէն իթա-

'աթ պէլլէ տիրի պիր իմանտան իլէրի կէլալիինի կէտթէր-
 մէքլէ տիրի իմանըն լիւղումընը թատտիգ էտէր:

Պէպրոս ըհսուլըն 'ասու'ի ըհսուլլէրն

Պէպրոս ըհսուլըն պիրինճի ըհսուլէսի ֆօնթօս վէ Ղալա-
 թիա վէ Գափփատոգիա վէ Ասիա վէ Պիթանիատա տաղըլ-
 մըլ օլան զարիպլէր խիթապէն եաղըլմըլ տըր: "Եթիմալ
 քի տաղըլմըլ օլան զարիպլէրէ" 'իպարէսի պու ըիսալէնին
 տախի Եա'գուպ ըհսուլըն քէնտի ըիսալէսինի եաղմըլ օլուրը
 քիմնէլէրէ, եա'նի հէր թարաֆա տաղըլմըլ օլան օն ի-
 քի սըլլթա, եախտա խըիսթիլանըլը գապուլ էթմիլ օլուպ
 տա մէգքիւր էյալէթլէրտէ զըւրպէթտէ պուլուճանն Եհհու-
 տիլէրէ խիթապէն եաղըլմըլ օլուրընը կէտթէրի: Մէգքիւր
 էյալէթլէրտէ պուլուճանն խըիսթիլան քիլիսէլէրինին ա'զասը
 պէլքի 'ալ էլ աղլէպ Եհհուտիլիքտէն կէլմըլ խըիսթիլանլար-
 տան 'իպարէթ օլուրընտան ըհսուլ պալլըճա անլէրէ խիթա-
 պէն եաղմըլ տըր: Պուճուպլէ պէրապէր փուլթէրէնթիլիքտէն
 կէլմըլ օլարագ օլ քիլիսէլէրտէ պուլուճանն միւլմինլէրի տա-
 խի ունուլթմամըլ օլուրըլ 1 Պէտ. 4. 3 այլէթտէքի սէօղլը-

տէն աշիքեար տըր:
 1 Պէտ. 5. 13 այլէթէ նագըրէն պու ըիսալէ Պապլէ
 տէն եաղըլմըլ տըր: Պա'զըլըրընը զանընճա Պապլէ իս-
 մի Բօմա շէհըրին իմա էտէր. ֆագաթ քէլիմէնին սա'տէ վէ
 թապի'ի մա'նասը ֆիլտանիլէրին մէհհուր փայլիթաթըլ օ-
 լան տաղը Պապլէ շէհըրին պէյան էտէր: Բէտալ քէնտի
 ըիտալէսինին մուխաթապլարը օլան զարիպլէրին պուլուճադգ-
 րալը էյալէթլէրին իսմիլէրինն անլէրի գիլարէթ էտէճէլի սը-
 րալը էյալէթլէրին իսմիլէրինն անլէրի գիլարէթ էտէճէլի զի-
 րա իլէ զիք էտէր, շէօյլէ քի Պապլէտէն օլ էյալէթլէրի զի-
 րալէթէ կէլէճէք օլա իտի, օ սըրա իլէ անլէրի գիլարէթ
 էտէճէք իտի: Եթէ պու թէրթիպ մուճէպիլնճէ էվվէլա
 Պապլէլէ էն եաղըն օլան ֆօնթօսը, վէ էն սօնիքա մէգ-
 քիւր շէհրտէն էն ուղագ օլան Պիթանիսյը զիք էտէր: 'Ու-
 մուճէն զանն օլուտաղընա կէօրէ պու ըիսալէ Միլատըն 63

վէ 68 Թարիխէրի արասընտա եազըլմըլ տըր : 2 Պետ . 1 . 14, 15 այէթլէրէ նազարէն իքինճի ըրսալէ՝ ըեսուլըն վէֆաթընտան աղ պիր վազըթ եվվէլ եազըլմըլ տըր . քեզուլիք 2 Պետ . 3 . 1 այէթտէն իքի ըրսալէլէրին Թասըրի արասընտա ուզուն միւտտէթ կէլմէմըլ օլտըղը անկլաշըլըր : Պինա՛նն 'ալէյճ պու իքի ըրսալէնին տախի ըեսուլըն վէֆաթընտան աղ վազըթ եվվէլ եազըլմըլ օլմալարը միւհթիմէլ տիր : Բեսուլըն վէֆաթըլ նէ վազըթ վուզու՛ պուլ տըղը եազընէն մա՛լիւմ տէլիլ իսէ տէ , 'ուսուլմէն զանն օլունտըղընա կէօրէ Պետըս ըեսուլ իմփերաթօր Ներօն Թարաֆընտան իգա՛ կտիլէն վէ Միլատըն 68 Թարիխինտէ խիթամ պուլան Թէ՛ատտի էսնասընտա շէհտ կտիլմըլ տիր :

Բիսալէնին Թասըրիինտէն մադուտ խրիսթիյանլարը ամէնէլէ գալ էթմէք իչիւն վուզու՛ պուլան շէտիտ իմթիհճան էսնասընտա (1 Պետ . 1 . 6 , 7 . 4 . 12) Թէշլիգ վէ Թադիլիէ էթմէքտէն 'իպարէթ տիր : Պու մագստէլէ ըեսուլ Քրիստոսըն գըլմէթիբ գանըլլէ սաթըն ալլըմըլ օլանլարա միւհթուգ օլան սէմալի միրասըն 'ագամէթ ու ճէլալինի անլէրին կէօղլէրի էօնիւնէ գօր : Պունուսլէ պերապեր խրիսթիյանլըղը գապուլ էթմէզտէն էվվէլ իճրա էտէ կէլտիքլէրի Ֆըսգ ու Ֆիւճուրտէն (1 Պետ . 2 . 1 . 4 . 1—3) իճթինապ , վէ խրիսթիյանճա վազիֆէլէրինի սըտգլէ իճրա էթմէյէ , վէ պու վէճճլէ պաշգալարը Քրիստոսըն խըտմէթինէ կէթիրմէյէ անլէրի Թէրղիպ էտեր : Սօն պապտա էվվէլա իխթիյարլարա քէնտի մէ՛մուրիյէթլէրինին վէզա՛նֆի խուսուրընտա , վէ պա՛տէհուս 'ուսուլմէն միւմինլէրէ խուսուրի նասիհթալար վէրեր :

Պալատէ պէյան օլունտըղը իւզրէ իքինճի ըրսալէ իհթիմալ քի պիրինճի ըրսալէտէն աղ վազըթ սօնկրա եազըլմըլ օլուպ՛ նէրէտէն եազըլմըլ օլտըղը մա՛լիւմ տէլիլ իսէ տէ , պիրինճի ըրսալէնին մուխաթապլարընա եազըլմըլ օլտըղը աշիքեար տըր . ֆագաթ շու Ֆերգ վար տըր քի իքինճի ըրսալէնին սէօղլէրի պիրինճինինքինտէն տաճա զիյատէ 'ուսուլմի տիր :

Պիրինճի ըրսալէ իչէ իքինճի ըրսալէ արասընտա միւշաճէտէ օլունտան իսթիլաճա Ֆերգէ նազարէն գատիմ խրիսթիյանլար արասընտա Պետրոսըն իքինճի ըրսալէսինին մէվուսգիյէ-

Թի Թասթըլ ը իշթիպաճտա իտի : Իշպու ըիսալէ ուզադ է- յալէթլէրտէ մուգիմ խրիսթիյանլարա խիթապէն եազըլմըլ օլմասը միւհուստէպէթիլլէ 'ուսուլմ խրիսթիյանլար Թարաֆընտան իպիթիտատէ էյիճէ Թանըլմըլ տէլիլ իտի : Լաքին մուտան 'ախարէն պու խուսուստա օլան շիւպէ տէֆ՛ օլուպ՛ պու ըրսալէ իլճամ ը իլճահ իլէ եազըլմըլ ըրսալէլէրտէն պիրի 'ատտ օլունտու : Պու ըրսալէնին Թասըրիինտէն սալը մագա՛ սէն՝ անըն Թասըր օլունտըղը վազըթ Թա՛լիմաթ վէ ախլազը իֆուտա էթմէյէ պաշլամըլ օլան զէլալէթտէն խրիսթիյանլարը սագընտըմագտան 'իպարէթ իտի : Քիտազիպ վէ Տիլէքեար մուալիլմէրէ տա՛իր պու ըրսալէտէ պուլունտան վտաֆ ու Թա՛րիֆ չօգ վազըճ օլուպ՛ օլ խուսուստա Նէհուտա ըրսալէսինտէ կէօրիւլէն Թա՛րիֆէ վէք միւշապէհուտա ըրսալէսինին վէզա՛նֆի իսթիլաճա պա՛ղը տերէճէ Նէհուտա ըեսուլըն ըրսալէսինի իսթիլաճա պա՛ղը տերէճէ Նէհուտա ըեսուլըն ըրսալէսինի սըտըրադ Նէհուտա ըրսալէսինին տիգգաթլէ միւթալա՛պա շայան իտիլինի քէնտի գարիլուրնա կէօթէրմէք իսթէմիլ տէլիւ զանն էթմիլլէ տիր :

Իւչիւնճիւ պապըն 15 վէ 16 այէթլէրին Պետրոսըն Տիլին ի սալէսինն տա՛իր օլան քէլամ օլ ըրսալէլէրին Պետրոսըն Տիլին ի հայաթընտա պիլէ նէ տերէճէ ինթիշար պուլմուշ օլտըղընը կէօթէրի :

Եսահաննա ըեսուլըն ըեսալէրի

Եուհաննանըն իւշ ըրսալէլէրինտէ կէօրիւլէն մուհապպէթ բուհու վէ անլէրին իսթիլաճը՝ պու ըրսալէլէր տէօրտիւնճիւ ինճիլին մուհարրիլի Եուհաննանըն ասարը օլտըղընա տա՛իր ինճիլին մուհարրիլի Եուհաննանըն ասարը օլտըղընա տա՛իր : Ուսուլմէն զանն ու գըլասը Թասալիգ էտերլէ : Ուսուլմէն զանն օլունտըղընա կէօրէ պիրինճի ըրսալէ Նուհիլտէն սօնկրա եալէֆաթընա եազըն պիր վազըթտա վէ ինճիլտէն սօնկրա եազըլմըլ տըր : Պինա՛նն 'ալէյճ պու ըրսալէ ըեսուլըն քէնտի

'էամբընեն սօն սենէլէրինի կէշիրմիշ օլտըղը Էֆսուստա վէ օլ թարաֆլարտա սաքին օլուպ ըսուլըն մուհասպպէթ վէ ճիմմէթի մախսուսէսինէ մաղճար օլան խրիսթիյանլարըն մէնաֆրին իչիւն եազըմըշ օլմալը տըր : Բիսալէնին պաշըճա մաստէսի տիւնեանըն խէլասը իչիւն իպն Ուլլահըն թէճէսսիւտ էտերէք Մէսիճ սըֆաթըլէ տիւնեատա զուհուրը օլտըղընտան, ֆրիստոսը իպն Ուլլահ զապուլ էթմէքլէ ատէմ Ալլահ իլէ պերլէշիպ էպէտի ճայաթը թէվէրրիւս էտէր : Պու իթթիճատ վէ էպէտի ճայաթը թէվէրրիւս էթմէնին տէլիլէրի տախի Ալլահա մուհասպպէթ, ճիւմէ խրիսթիյանլարա մուհասպպէթ վէ տիւրէթ իչիւն մէսերրէթպախշ պեր թէվէքքիւտի :

Եւսահանանըն սօն իբի ըիսալէրինին զէմանը թահրերլէրի սուրէթի մէվուգէտէ մա'լիւմ տէլիւ տիր : Բէսուլ պու ըիսալէրին պիրինտէ ըիսալէյի եազըղը խաթուան ճադիգաթը քիզպատն թէֆրիգ էթմէսինի թալսիյէ, վէ մուղիլ մու'ալիմլէրէ լայըգ օլմատըգլարը տօթլըգ վէ մուհասպպէթի կէօթէրմէմէսինի թէնպիճ էտէր : Տիկեր ըիսալէտէ ըսուլ Ղայոսըն ինճիլ միւպէշշերլէրինտէն պա'ղըլարը ճադիգըտա կէօթէրմիշ օլտըղը մուհասպպէթի մէտճ, վէ Ղայոսըն էօրնէյին իմթիսալ էտէճէք եէրտէ եալընըգ քէնտի նէֆալէրինին 'իզղէթիսի արայան քիմնէլէրին էֆընար ու աթվարընը շէտիտէն թադպիճ էտէր :

ԵՒՐՄԻ ՊԵՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

Եհնոսոս ըէսուլըն 'ոմոմի ըէսալէտէ

վէ

Վահի է Եոհաննա

Եհնուտա ըիսալէսինին մուհարրերի քէնտինէ Յիսուս ֆրիստոսըն գուլու վէ Ես'գուպըն դարնտաշը թէսմիյէ էթմիշտիր : Պու Ես'գուպ ուղու վազըթ Երուշալիմտէ իգամէթ էթ-

միշ, վէ Ես'գուպ ըիսալէսի նամըլէ մա'լիւմ ըիսալէյի եազընը օլան Ես'գուպ օլմալը տըր : Պու Ես'գուպ ճալֆանըն օղլու վէ ըն իբի ըսուլլէրտէն պիրի օլուպ օլմատըղը խուսուսընտաքի մուխթիլիֆ զանն ու դըլասալը ագտէմճէ պէյան օլուստու : Եհնուտա իսմի Լուգա 6. 16 այէթտէ ըսուլլէրին էսամիսի արասընտա կէօրիւլար իտէ տէ, օլ Եհնուտանըն պու ըիսալէյի եազընը օլան Եհնուտա օլուպ օլմատըղը մէս'էլէսինէ կէլինճէ անըն պիրատէրի Ես'գուպ ճադիգըտա տերմէյան էտիլէն միւշըիւլթ անըն ճադիգըտա տախի զուհուր էտէր : Ֆազաթ Եհնուտա կերէք ըն իբի ըսուլլէրտէն օլուսն, կերէք Մարգօս վէ Լուգա կիպ ըսուլլէրին ըէֆիգ վէ մու'ալիլէրինտէն օլուսն, անըն ըիսալէսինին իլճամը կէսիլլէ եազըմըշ օլտըղը խուսուսընտա շիւպճէ էթմէյէ պեր սէպէպ էօգ տըր : Ատօղլէրինտէն անկաշըլարըղը իզրէ Եհնուտանըն մագստի, միւ'մինլէրի թալը ու ճարէքէթլէրի վէ թա'լիմլէրի Ֆասիտ օլան քեաղիպ մու'ալիմլէրին քիպը ու զուրուտըրմագ իտի : Պու քեաղիպ մու'ալիմլէրին քիպը ու զուրուտըրմագ իտի վէ թամար պու ըիսալէտէ վազըճէն թա'րիֆ ըլ, շէճվէթի վէ թամար պու ըիսալէտէ վազըճէն թա'րիֆ էտիլիպ, իւզըրլէրինէ կէլէճէք ճէղա իլէ թէճտիտ օլուսուրէտա կէօրիւլէն միւշապէճէթտէն ագտէմճէ պաճա օլուստու : Բիսալէնին միւ'էլիլիֆի 14 վէ 15 այէթլէրինտէ Ատէմտէն էէտինճի օլան ճանօքըն վաճիսի տէլիւ պեր գաշ սէօգ տերմէյան էթմիշտիր : 'Աճա ը 'Աթիգտէ ճանօք իսմիլլէ պեր վաճի պուլուսմատըղըտան Եհնուտա պէօլլէ պեր վաճի ճադիգըտա մա'լիւմաթը ներէտէն ալմըշ օլտըղը մէս'էլէսի վարիտ ի խաթըր օլուր : 'Ումուսմէն զանն օլուստըղըն կէօրէ Եհնուտանըն զէմանընտա ճանօքըն վաճիսինէ տա'լը Եհնուտալէր արասընտա պեր ըիվայէթ վար իտի, վէ Եհնուտա օլ վաճիտէն զիքը էթտիլի գըմը տէլլէթ ի Բապպանիյէ իլէ ինթիխապ էթմէքլէ օլ վաճիսին մէվուգէթլէթիին թասաիգ էթտի : Միւլճէմ պեր մուհարրերին 'Աճա ը 'Աթիգտէ զիքը ու պէյան օլուսմամըշ պեր ըիվայէթտէն իսթիճշտա էթմէսի' օլ մուհարրերին միւլճէմ օլտըղըն շիւպճէ թաճթընա պուգամագ :

Բուճ իւլ Գուտտըն Թէօսիքինին պաշգա խուսուսլարտա օլ տըղը կեպի պու խուսուստա տախի ԵճՏուսյա տէլալէթ էթմիշ օլտըղընա ինանա պիլիբիդ: Փալլօս բէսու 2 Թիմ. 3. 8, 9 այլթլէրտէ, վէ ԵճՏուտա քէնտի ըխալէսինին 9 ընճը այլթիլտէ 'Աճտ ը 'Աթիգտէ զիբը օլունմամըշ պա'ղը վագը- 'ալըր իմա էտըլէր: Միլատըն 1773 Թարիխինտէ Պրուս նամ' պիր Իսթօչիալը Հապէշիսթանտան Հանօք քիթապը տէնիլէն պիր քիթապըն Հապէշ լիսանըտա Թէրճէմէսինի կէթիբտի: Երանոս, Իսքէնտէրիէլի Գլէմէս վէ Որոզինէս վէ սա'րլէրի կեպի դատիմ' խրիսթիյան մուճարբիլէր Հանօք քիթապըն տէֆ'աթլէ զիբը էթմիշլէր տիր. Լաքին Մր. Պրուս մէղքիւր քիթապը պուլունճայա դատար սնըն հադգընտա փէք աղ մա'լիւմաթ վար խտի: Պու քիթապ Տիչ պիր վագըթ Քիթապ ը Մուդատտէս տէլիւ գապուլ օլունան քիթապլարտան սայըլմամըշ օլուպ' Միլատըն իքիճի աքընտա խամի նամա' լիւմ' պիր դաթ Թարաֆընտան իպթիտա 'Իպրանիճէ էաղըլ մըշ օլտըղը զանն օլունուր: Մէղքիւր քիթապտան մագսէտ' Հանօքս վէ Կուճտ վէրիլմիշ մուլթիլիֆ վաճկլէրի հիքեայէ էթմէք տիր: Պու քիթապտա ԵճՏուտա ըխալէսինին 14 վէ 15 այլթլէրինէ չօդ պէնկզէյէն պիր Ֆըգրա պուլունուր: Չանն օլունաղընա կէօրէ պու միւշապէճէթին սէպէպի, ես Հանօք քիթապը մուճարբիլինին օլ սէօլլէրի ԵճՏուտա ըխալէսինտէն ալմըշ օլմասը, վէ եախօտ իքիսինին տախի Հանօքըն վաճկլէրինէ մախսուս օլան պիր ըիվայէթտէն ալմըշ օլ մալարը տըր:

Վասի ի Եոհաննա

Վասի իսմի պու քիթապըն մէթն ի Եունանիսինտէ պուլունան իլք քէլիմէնին Թէրճէմէսի օլուպ, քիթապըն մէպ- ճէսինի միւշ'իր տիր: Մուճարբըր քէնտիսինէ "Ալլաճըն քէ- լամընա վէ Յիսուս Քրիստոսըն շէճատէթինէ ճէման ճիւմլէ կէօրտիլիւ շէյլէրի շէճատէթ" (Վասի 1. 2) էյլէյէն գուլ: Եանի Յիսուս Քրիստոսըն դուլու Թէսմիլէ էտիպ "Ալլաճըն

քէլամը վէ Յիսուս Քրիստոսըն շէճատէթի իչիւն Պատմա տէ- նիլէն առատա" (Վասի 1. 9) պուլունաղընը, ես'նի Քրիստո- սը Իպն Ուլաճ վա'ղու Թէպլըր էթմիլի իչիւն օլ առայա նէֆի էտիլմիշ օլտըղընը 'իւլլէթէն պէյան էտէր: Պու Եու- ճաննա աէօրտիւնճիւ Ինճիլին վէ Եուճաննա ըխալէլէրի նա- մըյլէ մա'րուֆ ըխալէլէրին մուճարբիլի օլան միւճէթէմ' Եուճաննա ըսուլ իտիլինէ շիւպէճ էօգ տըր: Եուճաննանըն պու քիթապը իլէ Ինճիլի վէ ըխալէլէրի աքաքընտա իսթիլաճ- ճա պա'ղը տէրէճէ Ֆէրգ միւշաճէտէ էտիլմէքտէ իսէ տէ, պու Ֆէրգ քիթապըն մէվլու' ի պաճօլարընտան իլէրի կէլմէսի մէմալ օլունանտան տաճա զէյատէ տէյիլ տիր:

Հէր նէ գատար պու ճիճէթտէն Վասի քիթապը իլէ Եու- ճաննանըն տիկեր մուճարբէրաթը արասընտա Ֆէրգ վար իսէ տէ, պաշգա պիր ճիճէթտէն տախի տիգգաթա շայան պիր միւշապէճէթ վար տըր: Եուճաննանըն քէաֆֆէի մուճարբէ- րաթընտա Քրիստոսա "Քէլամ" (Եուճ. 1. 1, 14, 1 Եուճ. 1. 1: Վասի 19. 13) Թէսմիլի օլունուր: Վասի քիթապըն- տա վէ Ինճիլտէ Քրիստոսա Ալլաճըն Գուղուսու (Վասի 5. 6, 12, 13: 13. 8: 15. 3: Եուճ. 1. 29, 36) տէնիլեր:

Պու իքի քիթապլարտա տախի Ինճիլին նիմէթ ու պէրէ- քէթլէրի ճէր սուսամըշա վէրիլէն հայաթ սուլընա Թէշպիճ էտիլտիլի կէօրիւլիւր: Եուճ. 7. 37—39: Վասի 21. 6: 22. 1, 17:

Գատիմ' քիլիսէ միւլլէրիլէրի վէ մուճարբիլէրի արասըն- տա էն էպիլէրի' Քրիստոսըն սէվիլիւլիւ շայրտի օլան Եու- ճաննա ըսուլը Վասի քիթապընըն մուճարբիլի տէլիւ զիբը էտէրլէր: Եուճաննա ըսուլըն ըէֆիլիլի օլան Փօլիգարփօրըն շայրտի Երանոս քէնտի ասարընտան պիրինտէ Վասի քի- թապընտան պա'ղը այլթլէր իսթիշատէ անլէր Եուճաննա- նըն քէլամլարը օլտըղըրընը պէյան էթմիշտիր: Միլատըն 140 Թարիխինտէն 164 Թարիխինտէ գատար միւրուր էտէն միւտ- տէթտէ շէօճրէթշի'ար օլան Յուստիոս շէճիս' Վասի քիթա- պընը Քրիստոսըն ըսուլլէրինտէն Եուճաննա նամ' զաթըն էտէ- րի տէլիւ զիբը էտէր: Միլատըն 185 Թարիխինտէ սօղմուշ օլան Որոզինէս "Պաշընը Քրիստոսըն կէօքսիւնէ դօյան Եուճաննա

պիղծ պեր Ինճիլ պրագաղը կիպի Վասի քիթապընը տախի եազտը" տէմիշտեր: Որոգինէս՝ պու Եուհաննա Զէպէտի օղու օլըղընը, վէ հազիգաթ քէլամընա շէհատէթ էթտիլի իչիւն Պատմոս ատարնա նէֆի էտիլիշ իտիլինի զիքր էտիլօր: Պա՛ղըլարընըն զաննընճա Վասի քիթապը Միլատըն 64—68 սէնէլէրինտէ Ներոն Իմփէրաթօր Թարաֆընտան խրիսթիանալար 'ալէյհիտէ իգա՝ էտիլէն Թէ՛ատտիլաթ ղէմանընտա եազըլմըն տըր, Ֆազաթ 'ուսուսէն գապուլ օլընտըղընա կէօրէ պու քիթապ Եուհաննանըն վէֆաթընա եազըն պեր վազըթտա, եա՛նի Միլատըն 93 վէ 97 Թարիլէրի արասընտա, վէ Միլատըն 81 տէն 96 սէնէսինէտէք սալթանալթ սիւրմիւշ օլան Տօմէթիանօս Իմփէրաթօր Թարաֆընտան իգա՝ էտիլէն Թէ՛ատտիլաթ ղէմանընտա եազըլմըն տըր: Երանոս պալատէ մէղքիւր էտէրինտէ Վասի ի Եուհաննատան պահսլէ, "Վասի ի Եուհաննանըն զուհուր էթմէսի իւղէրինէ տահա չօգ սէնէ միւրուր էթմէմիւշ, սայքի պիւր պաթըն կէչմիշ օլըւլ անըն զուհուրը Տօմէթիանօս Իմփէրաթօրըն սալթանալթ իւթիւթամընա եազըն իտի" տէր: Վասիին ի՛թա օլընտըղը Պատմոս ատարտ Ասիա ի Սուղարըն ճէնուպ ի զարպի ուճընա եազըն Իսիօրաթ ատալարը տէնիլէն ատալարտան պիւրիսի իտի:

Վասի քիթապը եէտի գըսմա Թադսիմ՝ օլընա պիլիւր: Պիւրինճի գըսմը (Պապ 1—3) իպն իւլ ինսանըն ճէլիլ պիւր սուրէթտէ Եուհաննայա կէօրիւնմէսի Տիքէսյէսինտէն, եա՛նի Եուհաննանըն ուղուս միւտտէթ իչինտէ սաքին օլըւլ չարլըտըղը Էֆսոս վէ ճիվարընտա վազը՝ Ասիանըն եէտի քիլիսէլէրինի Թէմնիլ էտէն եէտի շէմ՝տանլար արասընտա Քրիստոսըն կէզմէքտէ կէօրիւնմէսի Տիքէսյէսինտէն՝ իպարէթ տիւր: Պու եէտի քիլիսէլէրտէն Տէր պիւրինէ Քրիստոս Թարաֆընտան մախսուս պիւրէր իխթարնամէ եազըլմըն տըր: Պու իխթարնամէլէրին Տէր պիւր իւշ գըսմտան իպարէթ տիւր: Պիւրինճի գըսմը մուգատտէմէ մազամընտա օլըւլ, պու մուգատտէմէ Վասիին իպիթիտասընտա զիքր օլընան քիլիսէլէրէ խիթապ էտէն իլասի Զաթըն էվսաֆը ճէլիլէսինտէն պիւրինի տէրմէյան էտէր: Մէսէլա, Էֆսոստա օլան իխթարնա-

մէտէ օլ Զաթը ը իլասի "Եէտի ելըլաղը սաղ էլինտէ" Թուլթան վէ սա՛իր Թա՛պիւրլէրլէ Թա՛րեֆ էտիլմիշ տիւր: Պապ 2. սյէթ 1, պապ 1. 13, 16 սյէթլէր իլէ Թաթպիգ էտիլէ: Իգմիւրտէ օլան քիլիսէլէ եազըլան իխթարնամէտէ օլ իլասի Զաթա "Էջօլիւշ օլըւլ տա տիւրիլիշ օլան", օլ էվլէլ վէ Աէիւր" Թէսմիլէ օլընուր: Պապ 2. սյէթ 8, պապ 1. սյաթ 8, 17, վէ 18, քէզալիք պապ 2. սյէթ 12, պապ 1. սյէթ 16 իլէ, վէ պապ 2. սյէթ 18, պապ 1. սյաթ 14, 15 իլէ Թաթպիգ էտիլէ: Ղէր պիւր իխթարնամէնին հալի օլըղը մէղքիւր մուխթէլիֆ սըֆէթլէրլէ իխթարնամէնին մուխթապը օլան քիլիսէնին աճվալը արասընտա միւնտէպէթ վար տըր: Պու խուսուսըն իգա՛նը իչիւն Ֆէրղամա քիլիսէսինէ խիթապէն եազըլան իխթարնամէլէ միւրաճա՛աթ օլընա: Իքինճի պապըն 12 սյէթի 16 սյէթի իլէ Թաթպիգ էտիլէ: Իխթարնամէլէրին իքինճի գըսմը Տէր պիւր իխթարնամէնին կէօտէրիլիլի քիլիսէնին բուհանի հալիլին թա՛րեֆինի միւպէյլին, վէ իխթարաթը ը միւշվիգանէլի, եախօտ Թա՛ղիւր ու Թէվպիլիթըն հալի տիւր: Իւչիւնճիւ գըսմ խրիսթիանալըգ մէսլէյնտէ զուհուր էտէն միւմսնա՛աթ ու միւշքիլաթա զալէպէ էտէնլէր իչիւն էճը ու միւքեաֆաթ վա՛տլարընը հալի տիւր:

Վասի քիթապընըն իքինճի գըսմընտա (Պապ 4—8. 1) եէտի միւհըլէրին աչըմտար զիքր օլընուր: Պու վասիին մահալ վըհուրը սէմա տըր: Եուհաննա՛ Սլա՛նը քէնտի Թախթընտա օթուրմըն պիւր Տէյէթտէ կէօրիւր: Եէտի միւհըլէ միւհըլէնմիւշպիւր քիթապ, եախօտ Թումար մէյտանա կէթիբիլիպ՝ պու քիթապ խէլապէտար օլան Գուղույա վէրիլիւր, վէ Գուղու միւհըլէրի պիւրէր պիւրէր աչըղընտա պիւր պիւրի արգաւսը սըրա րէնիտարէնկ աթլար վէ կիլի մա՛նալարը օլան սա՛իր՝ ալաթմէթլէր զուհուր էտէր:

Իւչիւնճիւ գըսմընտա (Պապ 8. սյէթ 2—Պապ 11. 19) սըրա իլէ եէտի պօրու չալան եէտի մէլէլէր Տիքէսյէսի պուլընուր քի Տէր պիւր պօրուսուս չալըմտար՝ ագապինտէ՛ ա՛ճա՛իպ վազը՛ալար զուհուր էտէր:

Տէօրտիւնճիւ գըսմընտա (Պապ 12—14) իւշ տէհէթլի տիւշմէն, եա՛նի պիւր պէօյիւք գըղըլ էթտէր, օն պուշիուղը

պիւր ճանապարհ վէ իքի պոռնիսուզը արկեր պիւր ճանապարհ զու-
հուր էտերէք քիւրսիս էլէ ճէնքլէշերլէր, վէ անլէրին 'ազապին-
տէ Ինճիլին զաֆերի, վէ զաֆերին սեմերէլէրինին իսթիհասար
իչիւն թէսպիհ՝ օգոսյան 144,000 սասարգ թէվապի'ի էլէ Գու-
զու զուհուր էտեր :

Պէշինճի գըմմընտա (Պապ 15—16) զէմին, տէնիզ վէ սա-
'իրէ իւզերինէ Ալլահն իւրմընըն ետի թասարընըն պօշաւ-
տըլմասընըն վահիսի զիւր օլուհուր :

Ալթընճը գըմմընտա (Պապ 17—20) Ալլահն գաւմմընըն
տիւշմէլէրի մաղուպ օլտըղը, վէ պէօյիւ-բ քիւչիւ-բ ճիւմլէ
էօյիւլէրին մուհարէմէ իչիւն Ալլահն հուզուրընտա տուր-
արգարը զիւր օլուհուր :

Մապագի պապարտան 'իպարէթ օլան ետիւնճի գըմմըն եւ-
նի սեմա վէ եէնի զէմին, վէ 'ալէլ խուսուս եէնի Երուշա-
լիմ' իլէ սեքէնէսինին վէ անլէրին ասվալընըն թա'րիֆինի
հասի տիւր :

Պու քիթապտա հիքեայէ օլուհան վահիլէրէ մուխթէլիֆ
վէ եէկտիկէրինտէն ֆերգիւ մանա ու թէֆսիլէր վէրելիշ
տիւր : Միւֆէսսիլէրտէն պա'զըլարը եէքտիլինի միւթէ'ազգըպ
վահիլէրի Միլատըն պիւրինճի 'ասըրընտան ի'թիպարէն տիւն-
եանըն Իհիսայէթինէտէք քիւրսիս 'ալէյհիտէ իգա' էտիլէն
թէ'ատտի ու մուհարէպէլէրին թարիս ի փէյլամպերանէսի
'ատտ էտերլէր : Պու թէֆսիլի իլթիլլամ' էտէն միւֆէսսիլ-
լէր պու վահիլէրին պա'զըլարընտա դապլ էլ վուգու' ինպար
էտիլմիշ տէյիւ իտտի'ա էթիտիլէրի կէչմիշ մուհիմմ' վա-
գը'ալարը կէօթէրմէյէ չալըշարգարը կիպի ինպարաթ ը
փէյլամպերանէսին իթմամըն իչիւն կէլէճէք 'ասըլարտա զու-
հուր էտէճէք վուգու'աթը տտիս քէշֆ ու պէյանա չըգըշ-
օրլար իսէ տէ, հէր պիւր վահիլէլ իմա էտիլէն խուսուս ու
քէյիլէթէ տա'իր մէղքիւր միւֆէսսիլէր արասընտա պէօ-
յիւ-բ ինթիլաֆ վար արը :

Պաշագ միւֆէսսիլէր օլ վահիլէրի եարընըլ 'ուսուսի մա'-
նտա օլարագ պէյանաթ ը փէյլամպերանէ 'ատտ էտերլէր :
Մէսէլա, պիւրինճի միւհըրէն աչըլարընտա պէյազ աթըն զու-
հուր էթմէսինի (Պապ 6. 2) մասուս պիւր վագը'այա միւ-

թէ'ալլաք տէյիւ, անճագ քէնտի Ինճիլի վասըթասըլէ Գրիս-
տոսըն զալէպէ ու մուգաֆֆերէլէթինի կէօթէրէն պիւր վա-
հի 'ատտ էտերլէր : Իքինճի միւհըրէն աչըլարընտա կէօրիւնէն
ալ աթը չըգ տէֆ'ա տիւշմէլէրին զուլ' ու մուխալէֆէթի
սեպէպիտէն հագիգաթըն զալէպէսիլէ պէրապէր վուգու'
պուլան մուհարէպէ վէ գըրընտա 'ալամէթ 'ատտ էտերլէր :

Սա'իր պիւր թագըմ' միւֆէսսիլէր վահիլէրի պէյանաթ ը
փէյլամպերանէ 'ատտ էտերլէր իսէ տէ, անլէրին իթմամընը
բէսուլըն վագթընտ եագըն պիւր զէմանտա զուհուր էտէն
վուգու'աթտա արարլար : Պուլարըն զաննընճա պու վահի-
նին Եուհաննայա կէլմէսինտէն պաշըճա մագսէտ' տիւշար օ-
լամպարը մուգայագա էմասընտա օլ վագթըն իրիսթիլան-
լարընըն գալպիլէրինի թէպիլէ վէ թագիլէլ էթմէքտէն 'իպա-
րընըն գալպիլէրինի թէպիլէլ օլ վահիլէրին չագու-բ չագու-բ
իճրա օլուհաճագարընը զըմէն կէօթէրէն այէթիլէր քէնտի
թէֆսիլէրինէ էսաս իթիլիսազ էտերլէր : Պիւրինճի պապըն
իլէ պէթիլտէ պիլէ օլ վահիտէն մագսէտ' էագընտա վու-
գու' պուլամագ շէյլէրի Ալլահն գուլարընտ կէօթէրմէք-
տէն 'իպարէթ օլտըղը իշ'ար էտիլմիշ տիւր : Պապ 1. սյէթ 3,
պապ 22. սյէթ 10 իլէ թատիպիզ էտիլէ : Պա'զըլար օնու-
ճը պապըն ալթընըն այէթիլտէքի 'արթըգ վագթը Օլմայա-
ճը պապըն ալթընըն արթըգ կէֆէ'ալէ'ալէ, էա'նի վահիլին
ճագ արը' սէօյիւնիւ, արթըգ կէֆէ'ալէ'ալէ տէյիւ թէֆսիլէր էտերլէր : Պու միւ-
իթմամըն կէճիլմէյէճէք տէյիւ թէֆսիլէր էտերլէր : Պու միւ-
ֆէսսիլէր Վահի քիթապընըն եարընըլ սօն պապընըն միւն-
տերիճաթընը վուգու'աթ ը միւսթագպէլէյէ տա'իր ինպա-
րաթ ը փէյլամպերանէ 'ատտ էտերլէր իսէ տէ, պիւթիւն
քիթապըն հայի օլտըղը վահիլէր քիլիսէնին օղբայաճագը
միւշքիւլաթը, վէ Ալլահն 'ալլաք օլ միւշքիլաթըն տէֆ'
էտիլէճէլինի միւպէյիլին օլտըլարըն հասէպիլէ հէր 'ասը
տաքի իրիսթիլանիլար իչիւն միւֆիտ վէ 'իպրէթամիզ տիւր'
տերլէր :

Նիւէ միւֆէսսիլէրին էֆքեարընճա Վահի քիթապընտ
եէքտիկէրինի միւթէ'ազգըպ վահիլէրէլ իմա էտիլէն վագը-
'ալարըն վահիլէր սըրասըլէլ զուհուր էտէճէլի զանն է-
տիլմէմէլի տիւր. մուխթէլիֆ վահիլէր հէման պիւր վագը'ա-

նըն միւշնասկայած ք մուխթէրիճեօնէն կէօրէ 'այնի վազը'այա միւթէ'ալլըզ օլա պիլիւրէր, վէ սօնկըաքի վաճիլէրտէն պա'զըլըրը պէլքի եվկէլքի վաճիլէրէ իմա ու իշ'ար էտիլէն վազը'ալլըրտան տաճա էվկէլ զըւհուր էտէն վազը'ալլըր իշ'ար էտէրէր: Մէսէլա, իտտի'ա օլըւնա պիլիւր քի օն իքինճի պապտա կիւնէշ կէլինմիշ օլըրըր ճիքիայէ էտիլէն գարը վաճի'սի էվկէլքի պապլըրտա թա'րիճ օլըւնան վաճիլէրին իմա էլլէտիլի վըգըւ'աթտան տաճա էվկէլ զըւհուր էտէն վազը'ալլըր իշ'ար էտէր:

Շու տախի շայտն ք տիգգաթ տըր քի Քիթապ ք Մուգատտէսին պաշգա գըսմլըրընտա պուրըւնան իկպարաթ ք քիէյղամպէրանէ կիպի Վաճի քիթապընտա միւշտէրիճ վաճիլէր տախի սալթ պիւր սուրէթիլէ տէյիլ, անճադ պիւր գաշ սուրէթիլէ իթմամ օլըւնա պիլիւր, վէ ճեր պիւր տէճ'ա տաքի իթմամ ու իճըսար պաշգա տաճա 'ալի վէ տաճա միւքէմմէլ պիւր ըուհանի իթմամըն շէպիճի սպըլա պիլիւր: Պինա'էն 'ալէյճ Ալլաճըն իշինէ մուխալէճիթ էտէնլէր իլէ Ալլաճըն գուլլըր արաքընտաքի մուհարէպէլէրէ տա'իւր օլան վաճիլէր Բօմանըն քուրթիքէրաթ իմիքէրաթօրըրը Քիլիսէ ի Մէսիճիլի մաճվ էթմէյէ չալըշըգլըրը, վէ մուվաճիճադ օլ մատըլըրը սըրատա իթմամ օլըւնտըլըրը կիպի, մու'ախիւ էրէն Բօմա Փափալըրընըն ինճիլին ճագիլքի թա'լիմաթընա մուխալէճիթ էթմէյէ չալըշըգ նա'իլ ի մէրամ օլմատըլըրընտա տախի թէքըր իթմամ օլըւնտըլըր: իշթէ պու խուսուպըրըն ճիւմլէսիտէն շու պէօյիւք տէրոն էյօրէնիւրիլ քի Ալլաճըն գալըր Շէլթան իլէ էթտիլի մուհարէպէլէրտէ նիճայէթ մուգաճիքէրիլէթ ի քտալիլէյէ նա'իլ օլաճագ տըր: Վաճի քիթապընըն վաճիլէրինէ վէրիլիշ օլան մուխթէլիճ մա'նա ու թէճիօրլէրին թէճիթիշ ու թէտագիլք պու քիթապըն մագսէտի խարիճիտէ օլըրընտան պիլա անճագ օլ վաճիլէրտէ կէօրիւլէն մէճագի 'ալամէթլէրտէն պա'զըլըրը ճագըրնտա սուրէթ ի 'ուսուսմիլէտէ պիւր գաշ սէօզ սէյլէմէրլէ իքթիճա էտէրիլ:

Մէճագի 'ալամէթլէր իքի նէվ', էա'նի մատտի վէ զայրի մատտի տիւր: Շէճատէթ մէպէնի, մէզաճըլըր, Եէճուտիլէ-

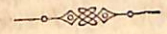
րին ուսուլ ք 'իպատէթլէրինն մուլիթէլիճ թարղլըրը, էախատ այլն ու 'ատէթլէրի մատտի 'ալամէթլէր օլըւպ, պուշըլըրտան մագսէտ 'արղ ք 'իպատէթ էտէնլէրին, էախատ օլ 'իպատէթտէ ճագըր պուրըւնանլըրըն Քիքըլէրի իւզլէրինէ ըուհանի պիւր թէ'սիւր պրագմագ իտի: 'Աշա ի Բապպանի պլինիտէ իսթի'մալ օլըւնան էքմէք վէ շէրապ տախի ըուհաճաճի ճագիլքաթլըրըն մատտի 'ալամէթլէրի տիւր: Վաճի քիթապընտա մէզքիւր մէճագի 'ալամէթլէր զայրի մատտի 'ալամէթլէր օլըւպ' անլէրտէն տախի մագսէտ թա'լիմաթ ք ըուհանի ի'թապ տըր: Պիքինճի պապտաքի վաճիտէ Եուհաննա Քիլ ճագիլքէ էտի 'ատէտ մատտի շէմ'տան կէօրմիւշ տէյիւ զանն էտիլմէլէլ տիւր: Անըն կէօրտիւլէ վաճիտէ սալթ էէտի շէմ'տանըն ճէյէթի, էա'նի Քիքիտոսըն նագըրէթի վէ ճիմայէնի թաճիթընտա օլըրադ Ասիատաքի էտի քիլիսէլէրի կէօրմէրէն սալթ պիւր վաճի էախատ զայրի մատտի պիւր 'ալամէթ վար իտի: Քէզալիք տէօրտիւնճիւ պապտաքի վաճիտէ Եուհաննանըն կէօրտիւլէ մատտի պիւր թախթ օլմայըլ' անճագ սէմատա գուրուլըրը պիւր թախթ ճէյէթի իտի քի սնըն իւզլէրինտէ Ալլաճըն սալթանաթ ք ճէլիլէ ու Փա'նգէսիլի իմա էտէր պիւրի օթուրմագտա իտի: իշթէ պու վէճճէ Եուհաննա վաճիլէրին ճիւմլէսիտէ տալը սէմայը վէ անտէ իճըրամէթլէրինի իմա էտէր մէճագի 'ալամէթլէրի կէօրտիւ: 'Ալամէթլէր զայրի մատտի իտի իտէ տէ, ըուհանի վէ մուհարէպէլէրինի իմա էտէր մէճագի 'ալամէթլէրի կէօրտիւ: Եուհաննա սէմատա ալըլըրը մա'նալըրը ճալի տիւրլէր: Եուհաննա սէմատա ալըլըրը պիւր գափու կէօրտիւ (Վաճի 4. 1) քի քէնտիլէ թէպիլը օլըւնտաքի իւզրէ պուշուշիլ Ալլաճըն միւրատ ու մէրամլըրընըն քէնտիլինէ իղճար օլըւնաճաղըրը անկըյաճագ իտի: Նիլիս տէօրթ իիթիլյար Ալլաճա 'իպատէթ, վէ գուրուս թէշ պիլիլ իլէ իմա օլըւնան Քիքիտոսա թէպիլի էտէն պիլիլէն գալըր կէօրմէրմէք իշին մէճագի պիւր 'ալամէթ 'ատ օլըւնա պիլիւր: Տէօրտիւնճիւ պապըն 3—9 վէ պէշինճի պապըն 8—14 պէթլէրինտէ զիքը օլըւնան տէօրթ զիլուս ճէզգիլէլին պիլիլինճի պապընտա մէզքիւր քէրուպիլէր միսիլիւ Ալլաճըն քէնտի սափն ք սամէտաննէնն վալըթա իթթիլիտղ էլլէտիլի

գուզվելթ ու թէ՛սիրելէրէ մէճագի 'ալլամէթլէր 'ատտ օլլանա պիւիւլ' զիրուհարըն տախի տէօրթ 'ատէտ օլլանալ մէգլիւր գուզվելթլէրին ճիւճիէ 'ալլէմի շամիլ օլլաղընը կէօսթէրիւր : Օլլ զիրուհարըն ճիւճիէ թիւմիլէ իլէ 'ամիլ օլլաղընը կէօսթէրմէք իչիւն անլէրին իլէրիտէն վէ աղարտան կէօղլէրի, 'ալ էտ տէվլամ' իչլէտիլլէրինն տախի կէօսթէրմէք իչիւն ճէր պիւրինն ալթըշար գանատը օլլաղը զիքը օլլանմը տըր :

Վասի քիթապընըն մագաթի գըմլաթընտա պաշգա մէճագի 'ալլամէթլէր կէօրիւնիւր : Ետի միւհը ալըլալ, ետի պօրու չալընտը, վէ ետի թաս պօշտալընտը : Ետի 'ատէտ քէմայլիթէ 'ալլամէթ տիւր : Ետի միւհըլէ միւհըլէնմիլ օլլան քիթապ' Ալլահըն Գուզընը Գրիստոս միւհըլէրի ալըլ զըւլէ մէթ իւզլէրինն նուր նէշը էտէճէլի վագթա գատար միւլթապլի սէթը էտէն զըւլէթ ի քէմալիլէլի կէօսթէրիւր : Քէգալիք պօրուլար իլէ թասլարըն ետիլէր 'ատէտ օլլանալ Ալլահըն իչլէրինն միւքէմմէլ վէ թամմ' օլլաղընը կէօսթէրիւր : Տէօրտիւնճիւ պագտա քէէննէհու Ալլահըն թախթը արասընտա վէ անըն էթըրաֆընտա տուրմուշ կէօրիւլէն զիրուհար Ալլահըն քէտի միւլաթընը իճըր էթմէք իչիւն վալըթա իթթիլալ էլլէտիլի գուզվելթլէր 'ալլամէթ 'ատտ օլլանապիլալիլէրի կիպի, ըն իւչիւնճիւ պագտա կէօյա տէնիլէտէն վէ զէմինտէն չըգտըլարը զիքը օլլանան ճանալարար Ալլահա գարը չըգան գուզվելթլէր 'ալլամէթ 'ատտ օլլանապիլալիլէր : Քէգալիք ետի պաշ իլէ ըն պօշուլ մէճագի 'ալլամէթլէր օլլահըն միւլաթըն մախալէֆէթ էտէնլէրին ճէհու ու իգտամը միւքէմմէլ վէ միւթէնէվի օլլաղընը կէօսթէրիւր : Սուրէթ ի 'ուսուլիլէտէ 'ալլամէթլէրին մանասը պու օլլապիլիլիլի տէ տէ, վասի եախօտ ըիւյա իլէ Ալլահըն միւլաթընա գարը նէ ճիւն, եախօտ նէ թարղ մախալէֆէթ իմա էախիլիլ օլլաղը սուրէթ ի սահիհէտէ թա'իլիլ էախիլէմէլ : Կիւննէլ կիլինմիլ, այ տախի այագլարը ալթընտա վէ ըն էքի էլլաղըլարտան պիւր թամ պաշընտա օլլաղը չալտէ կէօրիւնէն գարը տիւննայա իղճար օլլանան, վէ պէջիւք քըրըլէ էօտէր, եա'իլ Շէլթան թարաֆընտան մախալէֆէթէ օլլալընտ իսէ տէ գուարէթ ի իլահիլիլ իլէ ճըֆը ու ճի-

մայէ էտիլէն մէլէքիւթ Ուլլահա պիւր 'ալլամէթ 'ատտ օլլանապիլիլիլի : Ետի 'ատէտ քէմայլիլիլի վէ տէօրթ 'ատէտի 'ուսուլիլիլիլի 'ալլամէթի օլլաղը ագտէճէ պէյան օլլանալ : Օն էքի 'ատէտինն տախի Ալլահըն գալմը իլէ պիւր միւլապէթ ի մախալէտէն օլլաղը կէօրիւլէր : Պէնի իսրայիլին 12 սըպթը, 12 ըտուլէր, պաշընտա 12 էլլաղըլարտան պիւր թամ պուլլանան գարը (Պագ 12. 1), Ալլահըն գալմընըն մէպէնի օլլան էէնի Երուշալէմին 12 գալմըլարը վէ 12 թէմէլլէրի, վէ Ալլահըն գալմընըն էէմէն վէ թէննէլ լիսի իչիւն չայաթ աղաճընը 12 ճիւն մէլլիլէրի պու միւլապէթի կէօսթէրիլլէր :

Պու իֆատէլիլիլիլի վասի քիթապընտա զիքը օլլանան ըիւլարըն իուսուլիլիլիլի թէֆսիլիլի օլլանը պէճագ մէլլիլիլիլի մէճագի 'ալլամէթլէրին մանալարը իուսուլարտան 'ուսուլիլիլիլի ու իլ'արաթ տըր :

Խալիֆէ

'Ահա ը 'Աթիգի պիւրինն քիթապը պիլէ տիւննան իլլա գալմընըն իպթիսասընը, 'Ահա ը ճէտիտին սոն քիթապը իսէ էէնի սէմա վէ էէնի զէմին մէնգալէտիլի կէօսթէրիւր : Ատէն պաղչէտիլին զայպ, վէ ատէթէքլիլիլի քիթապընտա 'Ատէն պաղչէտիլին զայպ, վէ ատէթէքլիլիլի քիթապընտան թարտ օլլանմասը, վասի քիթապընտա իսէ էէնի ճէննէլ մէնգալէտի, վէ ատէմին Ալլահընտա իսէ էէնի ճէննէլ մէնգալէտի, վէ ատէմին Ալլահըն լանթիլինտէն սագընտըմայլէ իլիթամ պուլլալ, Ալլահըն լանթիլինտէն սագընտըմայլէ իլիթամ պուլլալ, վասի քիթապընտա իսէ ատէմիլիլի Ալլահըն պէջիլէք իլիթիլիլի կալէտի չայաթա, վէ Բագալմընը Յիսուս Գրիստոսըն լալթիլիլիլի պէրէթիլլէրինն շէրք օլլանալ տալլիլիլիլիլի կէօմէքլէ իլիթամ պուլլալ : 'Ահա ը ճէտիտին իւք պագլարը Գրիստոսը սիլիլիլի ի միւլիլիլիլիլի տէն, ամմա քէնտիլ գա'ալիլիլիլի չայաթը վէ մայլուլ պիւր ճօնուք կիպի կէօսթէրիւր : 'Ահա ը ճէտիտին սոն քիթապընտա չալա քէտի էլլալէրի առալըլէ կէօսթէրիւր, զիւր Գրիստոս չալա Գուզըն տըր, Փագաթը զալիլիլիլի իլ էլ էպտտ սալթանաթ սիւրէն պիւր Գուզըն տըր :

ՃԵՏՎԷԼ Ի ԹԱՐԻՒ

	թ. Մ. էվ.
Իրիգաթ Ը Ատէմ, 'ուսմուսն զանն օլունարը Իւզրէ	4004
" " Եթմիշէր Թէրճէմէսի մուճէ-	
պինճէ (Գըսմը ԷվիէԼ, սահիֆէ 253)	5508
Նուճ Թուֆանը, 'ուսմուսն Տիսպա կէօրէ	2348
" " Եթմիշէր Թէրճէմէսի մուճէպինճէ	
(Գըսմը ԷվիէԼ, սահիֆէ 255)	3246
Ապրահամըն տա'վէթ օլունմարը	4924
Եա'գուպըն խանէսի խալգը Իլէ Մըսրա կիթմէսի	4706
Մուսանըն տէլալէթիլէ պէնի Իսրայէլին Մըսրոտան	
խուրուճը	4491
Վազը'ա Ի մէզքիւրէ Թարիխի Եթմիշէր Թէրճէմէսի	
մուճէպինճէ (Գըսմը ԷվիէԼ, սահիֆէ 256)	4614
Պէնի Իսրայէլին Քէն'ան Խիյարընա կիրմէլէրի	4451
Սամուէլին պէնի Իսրայէլէ Տաքիմ նասպ օլունմարը	4112
Ստուլըն Իսրայէլէ մէլք մէսճ Էտիլմէսի	4096
Ստուլըն վէֆաթը վէ Տաուուըն Եթմիշէր	
մէլք նասպ օլունմարը	4056
Տաուուըն պիւթիւն Իսրայէլէ մէլք օլունմարը	4049
Սիւլէյմանըն Իսրայէլէ մէլք օլունմարը	4016
Հէյքէլին րէսմ Ի Թապտիսի	4005
Բէճօպը'ամըն մէլք օլունմարը	975
Օն սրպթըն 'իսեսն, վէ Եթրօպը'ամը մէլք Ինթիխասպ	
Էթմիշէրի	975
Ապիլյանըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	958
Ասանըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	955
Նաստապըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	955
Պա'շանըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	933
Էլանըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	930
Ջիմիինին Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	929
'Սմիինին Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	929
Ախապըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	918
Ախապըն Էյամ Ը սալթանաթընտա Էլիյա փէյլամպէր-	
լիք Էտէր :	

Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	914
Ախապընըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	897
Ախապըն, Եթմիշէր, Եթմիշէր, վէ Եթմիշէր Էյամ Ը	
սալթանաթընտա Էլիյա' փէյլամպէրիք Էտէր :	892
Եթմիշէր Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	
Եթմիշէր Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	889
Ախապընըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	885
Եթմիշէր Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	884
'Սթալէանըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	884
Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	878
Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	856
Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	839
Ախապընըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	838
Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	
Եթրօպը'ամ Իսրայէլ Եթմիշէր Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք	823
օլունմարը	
Եթրօպը'ամըն Էյամ'լը սալթանաթընտա Եթմիշէր	
վէյէ կէճուտէրիլիք :	810
'Ուզրէյանըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	
'Ուզրէյա վէ Եթրօպը'ամըն Էյամ Ը սալթանաթընտա	
Եթմիշէր, 'Սմիս վէ Հօշա' փէյլամպէրիք Էտէրիլք :	772
Ջաքարեանըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	770
Շալլուսըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	770
Մէնասէմըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	761
Փէգաճեանըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	759
Փէգաճըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	758
Եթմիշէր Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	
'Ուզրէյա, Եթմիշէր, Աճաղ վէ Հիգգէլյանըն Էյամ Ը	
սալթանաթընտա Իշա'եա վէ Միխա փէյլամ-	
պէրիք Էտէրիլք :	742
Աճաղըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	730
Հօշա'ըն Իսրայէլ Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	726
Հիգգէլյանըն Եթմիշէր Իւզրէնէ մէլք օլունմարը	
Հիգգէլյանըն Էյամ Ը սալթանաթընտա Նասուս փէյլ-	
լամպէրիք Էտէր :	

	Թ. Մ. Է. Ը.
Օն սրպլարըն էսիր կեօթիւրիւմէրէր	721
Մանասանըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	698
Ամօնըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	643
Եօշիյանըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	644
Եօշիյանըն էյամ ը սայթանաթընտա Սէֆանեսա փէյ- ղամպերլիք էտեր :	
Եօհազըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	610
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	610
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	610
Վէ Հապագգուգ փէյղամպերլիք էտերլէր :	
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	606
Եսրերթ զէմանընտա Հէգգիէլ, Տանիէլ վէ 'Օպատես փէյղամպերլիք էտերլէր :	
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	599
Սիտգիյանըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	599
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	587
Հէյքէլին ինչասը իչիւն ֆօրէշ թարաֆընտան էմր սիւտուր էթատիյի	536
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	
Սօնկրա Հաճճայ վէ Զաքարես փէյղամպերլիք է- տերլէր :	
Իքինճի Հէյքէլին ըէամ ի թադտիսի	516
'Իզրանըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	457
Նէհնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	445
Նէհնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	
Իսքէնտեր ի Բուսիին Սիւրիսյը զապլթ ու իսթիլա , վէ Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	332
Իսքէնտերին Տիւրքիւմէթիինն անըն սերտարլըր արա- քընտա թադսիմ օլմանտաը	326
Փթօլէմտա Սթօթիին Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	320
Սալիհ թէմսիյէ օլմանտա Սիմ'օնըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	300

	Թ. Մ. Է. Ը.
Պէյլիւք Անթիւրօսըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	498
Անթիւրօս Իֆիֆանըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	470
Մահաբայիլ Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	465
Նէյքէլի թաթհիլ էթմէսի	435
Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	
Փամիէին Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	63
Տիւրքիւմէթիին թէ'սիս էթմէսի	
Պէյլիւք Հէրօտեսին Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	37
167 ճճի սահիֆէտէ զիքը օլմանտաը իւղէրինէ մէլիք օլմասը	
Պէյլիւք Հէրօտեսին թէ'սիս էթմէսի	
	Թ. Մ. Ս. Ե. Ը.
Քրիստոսըն իսաչա չըգարլըմասը	33
Իսթէֆանօսըն շէհտ էտիլմէսի	36, 37
Փալլօսըն իմանա կէլմէսի	40
Գօրնէլիսըն իմանա կէլմէսի	
Իմանա կէլմէսի սօնկրա Փալլօսըն Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	40, 44
Իսթէֆանօսըն շէհտ էտիլմէսի	44
Փալլօսըն իքինճի տէֆ'ա Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	44, 45
Փալլօսըն իւչիւնճիւ տէֆ'ա Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	50, 54
Փալլօսըն Սէլանիքիլէրէ օլման ըրիսլէյի եազմասը	53
Փալլօսըն տէօրտիւնճիւ տէֆ'ա Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	53, 54
Փալլօսըն Գօրնէլիսըն օլման ըրիսլէյի եազմասը	57
Փալլօսըն Բօմալըրա վէ Ղալաթիսլըրա օլման ըրի- սլէյի եազմասը	58
Փալլօսըն պէշինճի վէ սօն տէֆ'ա օլմասը Ե՛հնուտա իւղէրինէ մէլիք օլմասը	58
Փալլօսըն զէնճիլպէնտ օլմասը Բօմալըրա կէօթիւրիւմէսի	61
Փալլօսըն Իֆսուսլըրա , Գօլթսիլէրէ վէ Փիլիմօնա օլման ըրիսլէյի եազմասը	62

Փապլօսըն Ֆիլիփիլիէրէ օլան ըիսալէյի եազմասը	63
Փապլօսըն մազպուսիյէթտէն սալը վէրիլմէսի	63
Փապլօսըն Թիմօթէօսա օլան պիլրինճի ըիսալէյի վէ Թի- թօսա օլան ըիսալէյի եազմասը	65
Փապլօսըն Թիմօթէօսա օլան իբինճի ըիսալէյի եազմասը	66
Փապլօսըն իբինճի տէֆ'ա օլարադ Բօմաստա հապս, վէ օրատա դաթլ էտիլմէսի	67
Եէրուշալիմին խարապ էտիլմէսի	70
Եռուսաննա ըեսուլըն Փաթմօս ատասըննա նէֆի էտիլ- մէսի վէ օրատա վահի քիթապընը թահրիլէ	
'Ահտը ճէտիտի թէմհըր էթմէսի	95—97

Ֆ Ի Հ Ր Ի Ս Թ

'Ալլահն եէտինճի կիւնտէ իս- թիրահաթ էտիպ սնը միւ- պարէք գըլմասը". 24, 25:	Ա'մալի Բուսուլը քիթապընը նէ գէման վէ նէրէտէ եազըլ- տըղը, թագսիմի, մատտէսի վէ մագսէտի. 165:
'Ալլահ օղուլարը վէ տտէմ գըլարը". 34:	'Ամօս. 130: 'Ամօսըն փէյղամ- պէրիյի գէմանը. 130, մատ- տէսի, վէ ուսուլը Ըիֆատէ- սի. 131:
Ահաշէրօշ եաթօտ Գամիի- ուս. 92:	Ային ու 'ատաթը մուսավիյէ, վէ անըն թէ'սիլրի. 70:
Ահաշէրօշ եաթօտ Գաէրք- սէս. 96:	Ապրահամ. 49:
'Ահտը 'Աթիգին իթամըն- տան 'Ահտը ճէտիտին իպ- Թիտասընատէք Եէհուսիլէ- րին թարիի է միլիսի. 140— 149:	Ապրահամըն մահալը քէլատէ- թի օլան Ուր. 49:
'Ահտը 'Աթիգին շի'ր քիթապ- լարը. 97:	Ապրահամըն տա'վէթ օլունմա- սը. 50, նէսիլինն էյամը ղուրպէթի. 51, վէ Ապրահա- մըն Մըրը գեյարէթ էթմէ- սի. 52:
'Ահտը 'Աթիգտէ գէքը օլու- նուպ, շիմտի իսէ ղայպ օլ- մուշ օլան քիթապլար. 78:	'Ատատ քիթապընըն իսմի, թագսիմի, վէ մատտէսի. 73, 74:
'Ահտը 'Աթիգին փէյղամպէր քիթապլարը. 113, 114:	Ատէմ վէ Հավլանըն էլլատը. 34:
'Ահտը 'Աթիգին թարիիսէ միւ- թէ'ալլըք քիթապլարը. 77:	'Ատէն պաղչէսի, վէ մահալի. 29, 30:
'Ահտը 'Աթիգին Ֆիհրիսթի- նին թէշքիլի. 95:	Արթախշաշթա, եաթօտ Շմէրթ. 93:
'Ահտը 'Աթիգին Եռուսաննէյէ թէրճէմէ օլունմասը. 149:	Գատիմ քիլիսէ ուսուլը Ը հոսա- րէսի. 166:
'Ահտը ճէտիտի թէշքիլ էտէն քիթապլար, վէ նէ լիսանտա եազըլտըգլարը. 149:	Գարը թաթլիգի. 66:
'Ահտը ճէտիտտէ մէգքիւր վա- գը'ալարըն գէմանը. 167— 169:	Գօլօսի. 181: Գօլօսիլիլէրէ օլան ըիսալէյին նէ միւնտ- սէպէթլէ եազըլտըղը. 181, մատտէսի, վէ Եֆսուլլարա օլան ըիսալէյէ միւշապէհէ- թի. 182: Գօլ. 4. 16 պյէթ- տէն մագսէտ. 182, 183:
'Ահտը ճէտիտի թէշքիլ էտէն քիթապլարըն Ֆիհրիսթի. 150:	Գօրընթօլլարա օլան ըիսա- լէյիին նէ գէման վէ նէրէ- տէ եազըլտըղը, վէ Բօմասը-
Աշիլիյէթ իւլ աղանի քիթա- պընըն իսմի, մուհարրիլի, վէ մագսէտի. 111, թագսիմի. 112, վէ մա'նասը. 113:	

լարա օլան ըհալէտէն Ֆերգ-
 ւէր. 173: Գօրընթօւլլարա
 օլան պիրինճի ըհալէնին
 մատտէսի. 174:
 Գօրընթօւլլարա օլան իքինճի
 ըհալէնին նէ զէման վէ նէ-
 ըտէ եազըլարը վէ մատ-
 տէսի. 174, 175:
 Կաճուպ ըհուլ. 196—198:
 Կաճուպըն ըհալէսինին մու-
 ճարըրի. 198:
 Կաճուպըն ըհալէսինին մու-
 ճարթը վէ մատտէսի. 199,
 200:
 Կաճուպըն ըհալէսինին փալ-
 ւարն ըհալէսինին զըտտ օլ
 մաղըր. 200:
 Կաճիթին նէպինին մաճալ ը
 իգամէթէրի. 43:
 Եէհուտա քիմ իտի. 204:
 Եէհուտա ըհալէսինին մազ-
 սէտի. 205:
 Եէհուտիլէր ինճիլի. 151:
 Եէհուտիլէր իլէ թա'իֆէլէր ա-
 ըարնտա պուլունան օրթա
 տիվարըն նէ վէճհէ դալար-
 րըլարը. 166:
 Եէհուտիլէրին Տիճրէթի. 141,
 148:
 Եէհուտիլէրին միլէթմէճիսի,
 եախօտ Սինէտրին. 148:
 Եէշու' քիթապընըն մուճար-
 ըրի, վէ թագսիմի. 79:
 Եէտինճի կիւն. 25, 26:
 Եըլան. 33:
 Եուճաննա ըհուլ. 160, 161:
 Եուճաննա ինճիլինին նէ զէ-
 ման վէ նէրտէ եազըլարը,
 մազստի, վէ խասիլէթ ի
 մախաուստի. 161, 162:
 Եուճաննա ըհալէլէրինին մու-
 ճարըրի. 203:
 Եուճաննա ըհուլըն պիրինճի
 ըհալէսինին մատտէսի, վէ

զէման ը թաճըրի. 204:
 Եուճաննաըն սոն իքի ըհալէ-
 լէրինին զէման ը թաճըրի-
 ըրի վէ մատտէլէրի. 204:
 Եուճուպըն մաճալ ը վէլաու-
 թի, փէլլամպէրլիլ զէմա-
 նը, վէ մատտէսի. 132, 133:
 Եօէլ. 129:
 Եօէլին զէմանը. 129, իրպա-
 ըաթ ը փէլլամպէրանէսինին
 մատտէսի, մազստի, վէ ու-
 սուլ ը իֆատէսի. 129, 130:
 Զաքարեա. 137:
 Զաքարեա քիթապընըն թագ-
 սիմի, մատտէսի, վէ մազսէ-
 տի. 138:
 Զաքարեանըն փէլլամպէրլիլ
 զէմանը. 137, վէ քիթապը-
 նըն սոն գըմը. 138:
 Էջրա, 'Էջրա քիթապը, մու-
 ճարըրի վէ քիթապըն մատ-
 տէսի. 91:
 Էլըհիմ քիթիմէսինին մա'նաը,
 վէ ճէմ' սըլլէսինտէ գուլ-
 լանըմաոնըն սէպէպի. 14:
 Էմալ ի Սիւլէյման քիթապը,
 թագսիմի վէ մազսէտի. 109,
 110:
 Էլուպ. 102:
 Էլուպ քիթապընըն մուճար-
 ըրի, մազստի, վէ զէման ը
 թաճըրի. 102, 103:
 Էստիլիլէր Ֆըրգարը. 146:
 Էսթէր քիթապը, վէ մուճար-
 ըրի. 96:
 Էրէմիա, վէ սոնը փէլլամպէր-
 լիլ զէմանը. 118:
 Էրէմիա քիթապընըն թագսի-
 մի, մատտէսի, ուսուլ ը ի-
 ֆատէսի վէ ուսուլ ը թէր-
 թիպի. 119, 120:
 Էրէմիանըն մէրսիլէրի. 121:
 Էֆսուլլարա օլան ըհալէ-
 նին նէրտէ վէ նէ զէման

եազըլարը, վէ մատտէսի .
 177, 178:
 Թագտիս պայրամը. 143:
 Թէսնիլէ քիթապընըն իամէ-
 ըրի, վէ թագսիմի, վէ Տալի
 օլարը իրպարաթ ը փէլ-
 լամպէրանէ. 75—77:
 Թէվարիի քիթապըլարը, իամէ-
 ըրի, մազստի վէ մատտէսի,
 վէ մուճարըրի. 89, 90:
 Թէվրաթը թէշըլէ էտէն քի-
 թապըլար, իամէլէրի, վէ մատ-
 տէլէրի. 2—5:
 Թէվրաթըն մուճարըրի. 4,
 Թէվրաթըն փէր էքըլ օլար-
 զը. 5, Սնտ պուլունան ի-
 լալէլէր. 4, 5:
 Թէվրաթըն' ֆիթապ ը Մու-
 գատտէսին սա'իր գըսմյա-
 ըրնտա զէր օլունմարը. 3, 4,
 վէ մէվուգէլէթի. 7—10:
 Թէքլին քիթապընըն թագսի-
 մի. 12, 13:
 Թէքլին քիթապընտա Ալլաճըն
 էտա օլունմարը իամէլէր. 7:
 Թէք. 6. սյէթ 3 իւն մա'նա-
 սը. 35:
 Թէքլին քիթապընտա միւնտէ-
 ըրճ թարիի ի գաաիմին' Մը-
 թիթօս. 191:
 Թիթօսա օլան ըհալէնին մոտ-
 տէսի, նէ զէման վէ նէրտէ
 եազըլարը. 191, 192:
 Թուֆան. 36:
 Թուֆանտան էվլէլ եաշա-
 յան տտէմլէրին միւտտէթ ի
 'էմըլէրի. 35:
 Թուֆանտա տա'իր սա'իր միւ-
 լէթիլէրին ըրիլլէթի. 41:
 Թուֆանըն 'ուսուլլէթի' ա-
 լէճհիտէ էրատ էալիլէն ի'

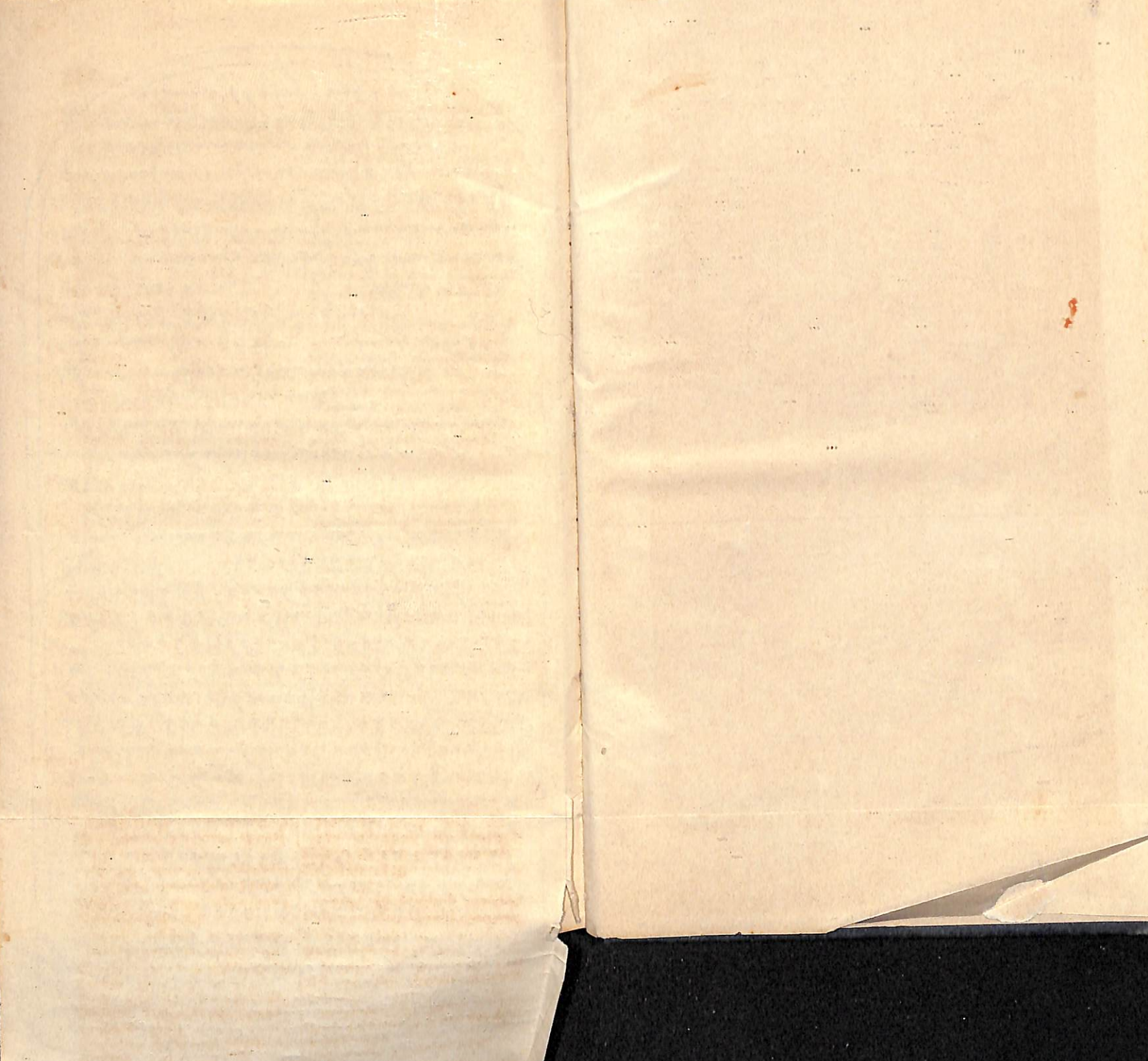
թիլար. 39, 40:
 Իլթիճա շէհրէրի. 65, 66:
 Ինճիլէրին միւթապաղաթը,
 վէ սա'իրէ. 162—164:
 Ինսանըն իրլաթը. 22:
 Ինսանըն զէմին իւզէրինէ օ-
 լան Տագա ը թասարըուֆը.
 23, 24:
 Ինսանըն իղվա օլունմարը վէ
 կիւնաճա տիւլիէրի. 32, 33:
 Իշա'եա. 113, 115:
 Իշա'եա քիթապընըն թագսի-
 մի, վէ մատտէսի. 117:
 Իշա'եանըն փէլլամպէրլիլ զէ-
 մանը. 116, վէ Մէսիճ Տագ-
 գընտա օլան իրպարաթ ը
 փէլլամպէրանէսի. 117:
 Իպրանիլէրին ուսուլպ ը շի'րի.
 97—102:
 Իլէմա. 147:
 Լալիլիլէր քիթապընըն իամէ-
 ըրի, վէ մատտէսի. 71:
 Լատիգիալլարա օլան ըհա-
 լէ. 183:
 Լիսանլարըն գարըլմարը, շիւճ
 տի եէր երլիւնտէ թէքէլ-
 լիւմ օլունան լիսանլարըն' ա-
 տէտի, վէ թագսիմի. 47, 48:
 Լուգա. 155:
 Լուգա ինճիլի, նէրտէ վէ նէ
 զէման եազըլարը, վէ մազ-
 ստի. 155, 156:
 Լուգա ինճիլինին խասիլէթ ի
 մախաուստի. 159:
 'Պալլէլլէտի' քէլամընըն մա'
 նասը. 13:
 Խիլլաթ կիւնլէրի. 26, 27:
 Խիլլաթա տա'իր միւթալա-
 'աթ. 13—22:
 Խիլլաթըն վաոֆ ու թա'րիֆի
 'իւմ' ի թապաղաթ իւլ ար-
 զըն թա'րիֆինէ միւթապըլ
 օլարը. 29:
 Խիլլաթ խուսուլլարնտա տաճա

տօղբու սայլան պիր Թեֆ- սիր. 27:
 Խուրուճ քիթապընս վերելէն իսմէր, վէ քիթապըն Թագ- սիմի. 53:
 Կինք քելլմէսինն մա'նասը. 26:
 'Վիւնահատէմի' քելլամընըն մա'նասը. 186:
 Հաճճայ. 136:
 Հաճճայըն փեյղամպերլէյի զե- մանը. 136, վէ մատտէսի. 137:
 Համըն նէսիւնին մահալ ք ի- դամէթլէրի. 44:
 Հանօքըն վահէի. 205:
 Հապագգուգ. 135:
 Հապագգուգըն փեյղամպերլէյի զեմանը, վէ մատտէսի. 135:
 Հարան. 50, 51:
 Հաքիմէր քիթապը. 80:
 Հէգգիէլ. 121:
 Հէգգիէլին մահալ ք իգամէ- Թի. 122:
 Հէգգիէլ քիթապընըն Թագ- սիմի, մատտէսի, վէ մագ- սէտի. 123, 124:
 Հէգգիէլին փեյղամպերլէյի զե- մանը. 124, 122:
 Հէգգիէլին վահէի. 124:
 Հէրօտէսիէր Փըրգասը. 146:
 Հէրօտէսին իճրա ի հիւքիւմէ- Թի, վէ Թապը ու հարէքէթ- լէրի. 144:
 Հօշա'. 128:
 Հօշա'ըն փեյղամպերլէյի զեմա- նը վէ մատտէսի. 128, 129:
 Ղալաթիա. 175:
 Ղալաթիալարա օլան ըրա- լէնին նէ զեման վէ նէրէտէ հաղըլըրը, մագսէտի, վէ Բօմալըլարա վէ ԳօրընԹօս- լըլարա խիթապէն հաղըլըն ըրապլէրէ միւշապէհէթի. 176, 177:

Ճէլլիլ Փըրգա. 147:
 ՄաթԹա, Ինճիլինին նէ լի- սանաս հաղըլըրը, մագսէ- տի, վէ խասիլէթ ի մախ- սուսէսի. 151—153:
 Մալախիա, վէ փեյղամպերլէյի զեմանը, վէ մատտէսի. 139:
 Մակարայէլիէր. 142, 143:
 Մարգօս. 153:
 Մարգօս Ինճիլի. 154, նէ զե- ման վէ նէրէտէ հաղըլըրը. 155:
 Մարգօս Ինճիլինին խասիլէթ ի մախսուսէսի. 154:
 Մէգամիր քիթապընըն իսմէ- րի. 104:
 Մէգամիր քիթապընըն Թագ- սիմի. 104:
 Մէգմուրլարըն միւշէլիլֆէրի. 105, 106:
 Մէգմուրլարըն զեման ք Թահ- ըրէրի. 107, 108:
 Մէգմուրլարըն խասիլէթլէրի, վէ սերլէվճալարը. 106—108:
 Մէմուրիյն ի րուհանիյէ. 193:
 Մէհն. 60—62:
 Մըսըր իւզէրինէ կէլէն Ֆէլա- քէթլէր. 59, 60:
 Միխա. 133:
 Միխանըն իկպարաթ ք փեյ- ղամպերանէսինին Թագսիմի, փեյղամպերլէյին զեմանը, մատտէսի վէ ուսուլ ք իֆա- տէսի. 134:
 Միւլուք քիթապըլարը. 82, իկ- յիտայէրտէ օլան Թագսիմ- լէրի վէ իսմէրի, շիմտիքի Թագսիմլէրի. 82. մուհար- ըրիւրի. 83, 84, վէ զեման ք ԹահՏիլլէրի. 85:
 ՄիւհՏիլէտի իսմի. 147:
 Միւշապէհէթիմիլէ կէօրէ սուրէթիմիլտէ ինսան խալգ

էտլիմ,' վէ 'Սլլահ քէնտի սուրէթի իւզրէ ինսանը խալգ էյլէտի' քելլամընըն մա' նասը. 22, 23:
 Մուսայիլէրին հաղըլը Թաշը. 85—87:
 Մուսա զեմանընտան էվիլէլ հաղըլըրը քիթապ. 6:
 Մուսանըն մու'ասըրը օլան Ֆիր'օն. 58:
 Մուսա վարթապըլէ վերելէն շէրի'աթ. 62, 63, վէ պու շէ- րի'աթտան մագսէտ. 65, 65:
 Մուսանըն իւշ նութգու. 75, 76:
 Նահում. 134:
 Նահումըն փեյղամպերլէյի զե- մանը, վէ մատտէսի. 135:
 Նէհէմեա. 93:
 Նէհէմեա քիթապընըն մա- տէսի. 94:
 Նուշ սէֆինէսի. 36, վէ սե- ֆինէնին նէրէտէ օթուրը- ղը. 38:
 Նուհըն նէսի. 42:
 'Նուր օլուսն' քելլամընըն մա' նասը. 15:
 Նէհատէթ չատըրը. 64, վէ Թա'րիֆի. 67:
 Նէրի'աթ: Մուսա Ֆըգրատընս միւրաճա'աթ օլունս:
 Ուզուս գօլլու Արթախաշըթա- 93:
 Ումուսի ըրապլէր. 196:
 Ուր շէհրի. 49:
 Չօպոս իսմիլլէ կատ օլունանս միլիքէր. 56:
 Պալամ. 74:
 Պապէլ գուլլէսինին ինշասը. 47:
 Պետրոս ըսուլըն ըրապլէրի- նին մուխաթապը. 201, 202:
 Պետրոսըն պիրինճի ըրապլէսի- նին նէրէտէ վէ նէ զեման հաղըլարը. 201, 202:

Պետրոսըն պիրինճի ըրապլէսին- տէն մագսէտի. 202:
 Պետրոսըն իքինճի ըրապլէսինին մէվուսգէլիլէթի. 202, 203, մագսէտի. 207, վէ Եհհուսա ըրապլէսինէ օլան միւշապէ- հէթի. 203:
 Պէշի Խարայէլին Մըսըրտա միւտտէթ ի իգամէթլէրի. 54, Մըսըրտա տիւշար օլ- տըգըրը գուլմու Թէ'ատ- տի. 56, վէ Մըսըրտան ը- գար իքէն 'ատէտլէրի. 54:
 'Պէշիւք սինաղօղ ըրնալը' քելլամընըն մա'նասը. 141:
 Պէշիւք վէ քիւլիւք փեյղամ- պէրլէր. 114:
 Սամարիալար. 147:
 Սամըն նէսիլինին մահալ ք ի- դամէթլէրի. 46:
 Սամուէլ քիթապը տէնիլէն պիր քիթապ. 83:
 Սատուգիլէր. 146:
 Սէլեւկիա մէլիքլէրի զեմանըն- տա Եհհուսիլէրին մէվէքէ- Թիինին Թագսիմի. 142:
 Սէլանիք. 183:
 Սէլանիքիլէրէ օլան ըրապլէնին նէ միւնասէպէթլէ հաղըլ- տըրը. 184:
 Սէլանիքիլէրէ օլան պիրինճի ըրապլէնին զեման ք ԹահՏիլ- րի. 184: 1 Սէլ. 3. 1, 2 ա- յէթլէրին մանասը. 184:
 Սէլանիքիլէրէ օլան պիրինճի ըրապլէնին մատտէսի. 184. 185:
 Սէլանիքիլէրէ օլան իքինճի ըր- սալէնին զեման ք ԹահՏիլի, մատտէսի վէ մագսէտի. 185:
 Սէլանիքիլէրէ օլան ըրապլէր- ին Ֆիլիփիլէրէ օլան ըրա- քլէնին Թաթպիլգի. 186, 187:
 Սէմալաթ ու զեմին քելիմէլէ- րինտէն միւրասա. 14:

118

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0653731

